

Bruksela, 4 września 2025 r.
(OR. en)

Międzyinstytucjonalny numer
referencyjny:
2025/0809 (NLE)

12460/25
ADD 3

COLAC 137
POLCOM 221
SERVICES 53
FDI 48

WNIOSEK

Od:	Sekretarz generalna Komisji Europejskiej (podpisała dyrektor Martine DEPREZ)
Data otrzymania:	3 września 2025 r.
Do:	Thérèse BLANCHET, sekretarz generalna Rady Unii Europejskiej
Dotyczy:	ZAŁĄCZNIK do wniosku dotyczącego DECYZJI RADY w sprawie podpisania, w imieniu Unii Europejskiej, i tymczasowego stosowania Umowy o strategicznym partnerstwie politycznym i gospodarczym oraz dotyczącym współpracy między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Meksykańskimi Stanami Zjednoczonymi, z drugiej strony

Delegacje otrzymują w załączeniu dokument COM(2025) 809 annex.

Załącznik: COM(2025) 809 annex

KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 3.9.2025 r.
COM(2025) 809 final

ANNEX 1 – PART 3/4

ZAŁĄCZNIK

do

wniosku dotyczącego DECYZJI RADY

**w sprawie podpisania, w imieniu Unii Europejskiej, i tymczasowego stosowania Umowy
o strategicznym partnerstwie politycznym i gospodarczym oraz dotyczącym współpracy
między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a
Meksykańskimi Stanami Zjednoczonymi, z drugiej strony**

ROZDZIAŁ 16

USŁUGI TELEKOMUNIKACYJNE

ARTYKUŁ 16.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

- a) „urządzenia towarzyszące” oznaczają usługi, infrastrukturę fizyczną oraz inne urządzenia związane z siecią lub usługą telekomunikacyjną, które umożliwiają lub wspierają świadczenie usług za pośrednictwem tej sieci lub usługi lub mają potencjał w tym zakresie;
- b) „użytkownik końcowy” oznacza konsumenta końcowego lub abonenta publicznej usługi telekomunikacyjnej, włącznie z usługodawcą innym niż dostawca publicznych usług telekomunikacyjnych;
- c) „infrastruktura podstawowa” oznacza infrastrukturę publicznej sieci lub usługi telekomunikacyjnej, która:
 - (i) jest dostarczana wyłącznie lub głównie przez jednego dostawcę lub ograniczoną liczbę dostawców; oraz
 - (ii) z przyczyn ekonomicznych lub technicznych nie jest łatwa do zastąpienia w celu świadczenia usługi;

- d) „wzajemne połączenie” oznacza połączenie publicznych sieci telekomunikacyjnych dostawców oferujących publiczne usługi telekomunikacyjne celem umożliwienia użytkownikom jednego dostawcy komunikacji z użytkownikami innego dostawcy oraz dostęp do usług świadczonych przez dowolnego dostawcę, który jest powiązany z siecią lub ma do niej dostęp;
- e) „komunikacja wewnątrz przedsiębiorstwa” oznacza telekomunikację, za pośrednictwem której przedstawiciele przedsiębiorstwa komunikują się ze sobą w ramach tego przedsiębiorstwa lub w ramach jego jednostek zależnych, oddziałów oraz, z zastrzeżeniem prawa danej Strony, podmiotów powiązanych, ale nie obejmuje usług komercyjnych lub niekomercyjnych, które są świadczone przedsiębiorstwom niebędącym powiązanymi jednostkami zależnymi, oddziałami ani podmiotami powiązanymi lub które są oferowane klientom lub potencjalnym klientom¹;
- f) „łącza dzierżawione” oznaczają usługi lub urządzenia telekomunikacyjne, w tym o charakterze wirtualnym lub niefizycznym, pomiędzy co najmniej dwoma wyznaczonymi punktami, które zostały wydzielone do specjalnego użytku przez użytkownika lub są dla niego dostępne;
- g) „licencja” oznacza wszelkie upoważnienia, jakich Strona może wymagać od osoby fizycznej lub przedsiębiorstwa, zgodnie ze swoim prawem, do oferowania usługi telekomunikacyjnej, w tym między innymi koncesje, pozwolenia, rejestracje lub zgłoszenia;

¹ Do celów niniejszej definicji pojęcia „jednostki zależne”, „oddziały” oraz, w stosownych przypadkach, „podmioty powiązane” mają dla danej Strony znaczenie określone przez prawo tej Strony.

- h) „główny dostawca” oznacza dostawcę sieci lub usług telekomunikacyjnych, który może w sposób istotny wpłynąć na warunki uczestnictwa, mając na uwadze cenę i podaż, na właściwym rynku publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych w wyniku kontroli nad infrastrukturą podstawową lub wykorzystania swojej pozycji na tym rynku;
- i) „element sieci” oznacza obiekt lub sprzęt wykorzystywany do świadczenia usług telekomunikacyjnych, w tym cechy, funkcje i możliwości zapewniane przez ten obiekt lub sprzęt;
- j) „niedyskryminujący” oznacza zgodny z zasadą największego uprzywilejowania, zdefiniowaną w art. 10.8 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania) i art. 11.7 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania), oraz z zasadą traktowania narodowego, zdefiniowaną w art. 10.7 (Traktowanie narodowe) i art. 11.6 (Traktowanie narodowe), a także przyznający traktowanie nie mniej korzystne niż warunki przyznane jakimukolwiek innemu użytkownikowi podobnych publicznych usług telekomunikacyjnych w podobnych sytuacjach, w tym w odniesieniu do terminowości;
- k) „możliwość przeniesienia numeru” oznacza możliwość zachowania przez użytkownika końcowego publicznych usług telekomunikacyjnych, który zgłasza chęć zachowania w tym samym miejscu, w przypadku numeru stacjonarnego, tych samych numerów telefonu przy zmianie pomiędzy tymi samymi kategoriami dostawców publicznych usług telekomunikacyjnych;
- l) „publiczna sieć telekomunikacyjna” oznacza sieć telekomunikacyjną wykorzystywaną do świadczenia publicznych usług telekomunikacyjnych pomiędzy punktami zakończenia sieci;

- m) „publiczna usługa telekomunikacyjna” oznacza usługę telekomunikacyjną oferowaną ogółowi społeczeństwa;
- n) „ramowa oferta o dostępie telekomunikacyjnym w zakresie rozpoczynania połączeń, zakańczania połączeń oraz hurtowego dostępu do sieci” oznacza ofertę o dostępie telekomunikacyjnym złożoną przez głównego dostawcę, która jest publicznie dostępna, tak aby każdy dostawca publicznych usług telekomunikacyjnych skłonny przyjąć tę ofertę mógł na tej podstawie uzyskać wzajemne połączenie z głównym dostawcą;
- o) „telekomunikacja” oznacza przesyłanie i odbiór sygnałów przewodowo, za pomocą radia, środków optycznych lub innych środków elektromagnetycznych;
- p) „sieć telekomunikacyjna” oznacza systemy przesyłowe oraz, w stosownych przypadkach, urządzenia przełączające lub routingowe oraz inne zasoby, w tym nieaktywne elementy sieci, które umożliwiają telekomunikację;
- q) „telekomunikacyjny organ regulacyjny” oznacza organ lub organy odpowiedzialne za regulację sieci i usług telekomunikacyjnych objętych niniejszym rozdziałem;
- r) „usługa telekomunikacyjna” oznacza usługę, która polega całkowicie lub głównie na przesyłaniu i odbiorze sygnałów za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnych, w tym za pośrednictwem sieci używanych do nadawania, ale nie obejmuje usług polegających na zapewnianiu treści przesyłanej za pośrednictwem sieci i usług telekomunikacyjnych lub sprawowaniu kontroli redakcyjnej nad taką treścią;

- s) „usługa powszechna” oznacza minimalny zestaw usług, które muszą być dostępne dla wszystkich użytkowników na terytorium Strony, a których zakres określany jest przez tę Stronę; oraz
- t) „użytkownik” oznacza konsumenta lub usługodawcę korzystającego z publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych.

ARTYKUŁ 16.2

Zakres stosowania i zasady ram regulacyjnych

1. W niniejszym rozdziale określono zasady ram regulacyjnych dotyczących udostępniania sieci telekomunikacyjnych i świadczenia usług telekomunikacyjnych, zliberalizowane na podstawie rozdziału 10 (Inwestycje) i rozdziału 11 (Transgraniczny handel usługami), przy czym rozdział ten ma zastosowanie do środków przyjętych lub utrzymywanych przez Stronę mających wpływ na publiczne usługi telekomunikacyjne.
2. Dla większej pewności należy wyjaśnić, że niniejszy rozdział nie ma zastosowania do środków przyjętych lub utrzymywanych przez Stronę mających wpływ na usługi związane z zapewnianiem albo wykonywaniem kontroli treści przekazywanych przy wykorzystaniu sieci lub usług telekomunikacyjnych.

ARTYKUŁ 16.3

Telekomunikacyjny organ regulacyjny

1. Każda ze Stron zapewnia, aby jej telekomunikacyjny organ regulacyjny był prawnie odrębny i funkcjonalnie niezależny od jakiegokolwiek dostawcy publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych lub urzędów telekomunikacyjnych. W celu zapewnienia niezależności i bezstronności telekomunikacyjnych organów regulacyjnych każda ze Stron zapewnia, aby jej telekomunikacyjny organ regulacyjny nie posiadał interesów finansowych ani nie pełnił funkcji operacyjnych lub zarządczych u żadnego dostawcy publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych lub urzędów telekomunikacyjnych. Strona, która zachowuje własność lub kontrolę nad dostawcami sieci lub usług telekomunikacyjnych, zapewnia skuteczny strukturalny rozdział funkcji regulacyjnej od działań związanych z własnością lub kontrolą.
2. Każda ze Stron zapewnia bezstronność decyzji i procedur regulacyjnych swojego telekomunikacyjnego organu regulacyjnego związanych z niniejszym rozdziałem w odniesieniu do wszystkich uczestników rynku.
3. Każda ze Stron zapewnia, aby jej telekomunikacyjny organ regulacyjny działał niezależnie i nie zwracał się o polecenia do jakiegokolwiek innego organu ani nie przyjmował od niego poleceń w związku z wykonywaniem zadań powierzonych mu na mocy prawa danej Strony w celu egzekwowania obowiązków określonych w art. 16.5, 16.6, 16.7, 16.9 i 16.10.

4. Każda ze Stron zapewnia, aby jej telekomunikacyjny organ regulacyjny posiadał uprawnienia regulacyjne, a także odpowiednie zasoby finansowe i ludzkie do wykonywania zadań powierzonych mu w celu egzekwowania obowiązków określonych w niniejszym rozdziale.

Uprawnienia takie są wykonywane w sposób przejrzysty i terminowy. Zadania telekomunikacyjnego organu regulacyjnego są podawane do wiadomości publicznej w łatwo dostępny i zrozumiały sposób, zwłaszcza gdy takie zadania są powierzone większej liczbie organów.

5. Każda ze Stron przyznaje swojemu telekomunikacyjnemu organowi regulacyjnemu uprawnienia do zapewniania, aby dostawcy sieci lub usług telekomunikacyjnych przekazywali mu bezzwłocznie na jego wniosek wszystkie informacje, w tym informacje finansowe, które są niezbędne do umożliwienia telekomunikacyjnemu organowi regulacyjnemu wykonywania jego zadań zgodnie z niniejszym rozdziałem. Uzyskane informacje przetwarza się zgodnie z mającymi zastosowanie wymogami Stron w zakresie poufności.

6. Każda ze Stron zapewnia, aby użytkownik lub dostawca sieci lub usług telekomunikacyjnych, którego dotyczy decyzja telekomunikacyjnego organu regulacyjnego, miał prawo odwołać się od tej decyzji do organu, który jest niezależny od telekomunikacyjnego organu regulacyjnego i innych stron, których dotyczy decyzja². Do czasu zakończenia postępowania decyzja telekomunikacyjnego organu regulacyjnego pozostaje w mocy, chyba że zgodnie z prawem zainteresowanej Strony zostaną zastosowane środki przejściowe.

² W przypadku Meksyku od zasad ogólnych, działań lub zaniechań Komisji Regulacyjnej ds. Telekomunikacji (Comisión Reguladora de Telecomunicaciones – CRT) można odwoływać się wyłącznie w drodze rozprawy pośredniej *amparo* przed sądami federalnymi specjalizującymi się w sprawach dotyczących konkurencji, radiofonii i telekomunikacji, przy czym takie zasady, działania i zaniechania nie podlegają nakazowi zawieszenia.

ARTYKUŁ 16.4

Procedury licencjonowania

1. Jeżeli Strona nakłada na dostawcę publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych obowiązek posiadania licencji, Strona zapewnia podanie do wiadomości publicznej następujących informacji:

- a) rodzaje usług telekomunikacyjnych wymagających licencji;
- b) wszystkie stosowane przez nią kryteria i procedury licencjonowania;
- c) czas, jaki zwykle jest potrzebny na podjęcie decyzji w sprawie wniosku o udzielenie licencji; oraz
- d) warunki ogólne mające zastosowanie do licencji.

2. Strona wymagająca od dostawcy publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych, aby posiadał licencję, podejmuje decyzję o przyznaniu licencji w rozsądnym terminie, tak aby umożliwić dostawcy rozpoczęcie udostępniania sieci lub usług telekomunikacyjnych bez zbędnej zwłoki.

3. Wszelkie kryteria udzielania licencji, mające zastosowanie procedury oraz obowiązki lub warunki, jeżeli je nałożono, są związane ze świadczonymi usługami telekomunikacyjnymi, obiektywne, proporcjonalne, przejrzyste i niedyskryminujące.

4. Każda ze Stron zapewnia, aby wnioskodawca lub licencjobiorca otrzymał, w ramach wymogu proceduralnego lub na wniosek, pisemne uzasadnienie:

- a) odmowy udzielenia licencji;
- b) nałożenia na licencję warunków lub obowiązków specyficznych dla dostawcy;
- c) cofnięcia licencji; lub
- d) odmowy odnowienia ważności licencji.

5. Wszystkie opłaty administracyjne nakładane na dostawców muszą być obiektywne, przejrzyste, niedyskryminujące i proporcjonalne do uzasadnionych kosztów administracyjnych poniesionych w związku z zarządzaniem, kontrolą i egzekwowaniem obowiązków określonych w niniejszym rozdziale³.

ARTYKUŁ 16.5

Wzajemne połączenie

Każda ze Stron zapewnia, aby dostawca publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych miał prawo oraz – na wniosek innego dostawcy publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych – obowiązek negocjowania wzajemnych połączeń na potrzeby udostępniania publicznych sieci telekomunikacyjnych lub usług telekomunikacyjnych.

³ Opłaty administracyjne nie obejmują opłat za prawa do korzystania z ograniczonych zasobów ani obowiązkowych składek za świadczenie usługi powszechnej.

ARTYKUŁ 16.6

Dostęp do publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych oraz korzystanie z nich

1. Każda ze Stron zapewnia, aby wszyscy usługodawcy pochodzący z terytorium drugiej Strony mieli dostęp do publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych oraz możliwość korzystania z nich, włącznie z łączami dzierżawionymi, oferowanymi na jej terytorium lub transgranicznie na rozsądnych i niedyskryminujących warunkach i zasadach, w celu świadczenia usług zliberalizowanych zgodnie z rozdziałami 10 (Inwestycje) i 11 (Transgraniczny handel usługami). Obowiązek ten wykonuje się, między innymi, przestrzegając postanowień ust. 2–6.
2. Każda ze Stron zapewnia, aby usługodawca drugiej Strony mógł:
 - a) nabywać lub dzierżawić i przyłączać inny sprzęt łączący się z publiczną siecią telekomunikacyjną;
 - b) świadczyć usługi na rzecz pojedynczych lub wielu użytkowników końcowych za pośrednictwem obwodów dzierżawionych lub własnych;
 - c) łączyć prywatne łącza dzierżawione lub własne łącza z publicznymi sieciami i usługami telekomunikacyjnymi lub z łączami dzierżawionymi lub własnymi innych usługodawców; oraz
 - d) korzystać z wybranych przez usługodawcę protokołów operacyjnych przy świadczeniu jakiegokolwiek usługi, innych niż te, które są niezbędne do zapewnienia ogółowi społeczeństwa dostępności usług telekomunikacyjnych.

3. Każda ze Stron zapewnia, aby usługodawcy drugiej Strony mogli korzystać z publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych w celu przekazywania informacji na jej terytorium lub transgranicznie, w tym do komunikacji wewnątrz przedsiębiorstwa takich usługodawców oraz w celu dostępu do informacji zawartych w bazach danych lub inaczej przechowywanych w formie nadającej się do przetwarzania automatycznego na terytorium którejkolwiek ze Stron.

4. Niezależnie od ust. 3 Strona może przyjąć lub utrzymywać takie środki, jakie uważa za niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa i poufności informacji, z zastrzeżeniem wymogu, że środki te nie mogą być stosowane w sposób, który stanowiłby środek arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji albo ukryte ograniczenie handlu usługami.

5. Każda ze Stron zapewnia, aby na dostęp do publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych oraz korzystanie z nich nie były nakładane inne warunki niż te, które są niezbędne do:

- a) zabezpieczenia obowiązków świadczenia usług publicznych przez dostawców publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych, w szczególności ich zdolności do powszechnego udostępnienia swoich publicznych usług telekomunikacyjnych; lub
- b) ochrony integralności technicznej publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych.

6. Pod warunkiem że spełniono kryteria określone w ust. 5, warunki dostępu do publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych oraz korzystania z nich mogą obejmować:

- a) ograniczenia dotyczące odprzedaży lub wspólnego korzystania z tych usług;
- b) wymóg stosowania określonych interfejsów technicznych, w tym protokołów interfejsów, do celów związanych z wzajemnym połączeniem z tymi sieciami i usługami;
- c) w razie potrzeby wymogi dotyczące interoperacyjności tych usług oraz zachęcenia do osiągnięcia celów określonych w art. 16.18;
- d) homologację typu urządzeń końcowych lub innych urządzeń łączących się z siecią oraz wymogi techniczne wiążące się z przyłączeniem takich urządzeń do tych sieci;
- e) ograniczenia dotyczące wzajemnych połączeń prywatnych łączy dzierżawionych lub własnych łączy z tymi sieciami lub usługami telekomunikacyjnymi lub z łączyami dzierżawionymi lub własnymi innych usługodawców; lub
- f) wymogi w zakresie powiadomienia, rejestracji i licencjonowania.

ARTYKUŁ 16.7

Rozstrzyganie sporów w zakresie telekomunikacji

1. Każda ze Stron zapewnia, aby w przypadku sporu powstałego między dostawcami sieci lub usług telekomunikacyjnych w związku z prawami i obowiązkami określonymi w niniejszym rozdziale, właściwy telekomunikacyjny organ regulacyjny każdej ze Stron wydał, na wniosek którejkolwiek ze stron uczestniczących w sporze, w ramach czasowych przewidzianych w przepisach prawa tej Strony, wiążącą decyzję rozstrzygającą spór.
2. Każda ze Stron zapewnia, aby decyzja wydana przez telekomunikacyjny organ regulacyjny była podawana do wiadomości publicznej z uwzględnieniem wymogów tajemnicy handlowej. Każda ze Stron zapewnia, aby strony uczestniczące w sporze otrzymały pełne uzasadnienie decyzji i miały prawo do zaskarżenia jej zgodnie z art. 16.3 ust. 6.
3. Ust. 1 i 2 nie wykluczają wniesienia skargi do organów sądowych przez którąkolwiek ze stron uczestniczących w sporze⁴.

⁴ W przypadku Meksyku od zasad ogólnych, działań lub zaniechań Komisji Regulacyjnej ds. Telekomunikacji (Comisión Reguladora de Telecomunicaciones – CRT) można odwoływać się wyłącznie w drodze rozprawy pośredniej amparo przed sądami federalnymi specjalizującymi się w sprawach dotyczących konkurencji, radiofonii i telekomunikacji, przy czym takie zasady, działania i zaniechania nie podlegają nakazowi zawieszenia.

ARTYKUŁ 16.8

Środki ochronne w zakresie konkurencyjności stosowane wobec głównych dostawców

1. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje odpowiednie środki do celów zapobiegania sytuacjom, w których dostawcy publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych, którzy pojedynczo lub wspólnie są głównymi dostawcami, rozpoczynają lub kontynuują stosowanie praktyk antykonkurencyjnych.
2. Praktyki antykonkurencyjne, o których mowa w ust. 1, obejmują w szczególności:
 - a) uczestniczenie w antykonkurencyjnym subsydiowaniu skrośnym;
 - b) wykorzystywanie informacji uzyskanych od konkurentów w antykonkurencyjnych celach;
oraz
 - c) nieudostępnianie w odpowiednim czasie dostawcom innych usług informacji technicznych dotyczących infrastruktury podstawowej oraz informacji istotnych z handlowego punktu widzenia niezbędnych do świadczenia przez nich usług.

ARTYKUŁ 16.9

Wzajemne połączenie z głównymi dostawcami

1. Każda ze Stron zapewnia, aby główni dostawcy publicznych sieci i usług telekomunikacyjnych na jej terytorium udostępniali wzajemne połączenie z dostawcami publicznych usług telekomunikacyjnych drugiej Strony:
 - a) w dowolnym punkcie sieci głównego dostawcy, w którym taki dostęp jest technicznie możliwy;
 - b) na niedyskryminujących warunkach, w tym w odniesieniu do stawek, norm technicznych, specyfikacji, jakości i konserwacji;
 - c) przy zachowaniu jakości nie niższej niż w przypadku podobnych własnych usług lub podobnych usług świadczonych przez własne jednostki zależne lub inne podmioty powiązane;
 - d) w sposób terminowy oraz na takich warunkach – w tym dotyczących stawek⁵, norm technicznych i specyfikacji – które są przejrzyste, rozsądne, uwzględniają wykonalność ekonomiczną oraz są w wystarczającym stopniu rozdzielone, tak aby dostawcy publicznych usług telekomunikacyjnych nie musieli płacić za elementy sieci lub infrastrukturę, których nie potrzebują do świadczenia usługi; oraz

⁵ Żadne z postanowień niniejszego ustępu nie wyklucza możliwości wymagania od Strony, aby główny dostawca zapewnił wzajemne połączenie według stawek opartych na kosztach. „stawki oparte na kosztach” oznaczają stawki uwzględniające koszt, które mogą obejmować rozsądny zysk oraz różne metody obliczania kosztów dla różnej infrastruktury lub różnych usług;

- e) na wniosek, w punktach innych niż punkty zakończenia sieci oferowane większości użytkowników, z zastrzeżeniem opłat odzwierciedlających koszty budowy niezbędnej dodatkowej infrastruktury.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby główny dostawca na jej terytorium udostępniał publicznie w razie potrzeby:

- a) ramową ofertę o dostępie telekomunikacyjnym w zakresie rozpoczynania połączeń, zakańczania połączeń oraz hurtowego dostępu do sieci lub inną standardową ofertę dotyczącą wzajemnego połączenia, zawierającą warunki i stawki oferowane zazwyczaj przez głównego dostawcę dostawcom publicznych usług telekomunikacyjnych; lub
- b) warunki obowiązującej umowy o wzajemnym połączeniu.

3. Każda ze Stron udostępnia publicznie mające zastosowanie na jej terytorium procedury dotyczące negocjacji w sprawie wzajemnego połączenia z głównym dostawcą.

ARTYKUŁ 16.10

Dostęp do infrastruktury podstawowej

1. Każda ze Stron zapewnia, aby główny dostawca na jej terytorium udostępniał swoją infrastrukturę podstawową dostawcom publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych na rozsądnych, przejrzystych i niedyskryminujących warunkach na podstawie ogólnodostępnej oferty w celu świadczenia publicznych usług telekomunikacyjnych, z wyjątkiem przypadków, gdy nie jest to konieczne do osiągnięcia efektywnej konkurencji na podstawie zgromadzonych faktów i oceny warunków rynkowych przeprowadzonej przez telekomunikacyjny organ regulacyjny. Infrastruktura podstawowa głównego dostawcy może obejmować elementy sieci, usługi w zakresie łączy dzierżawionych i urządzenia towarzyszące.
2. Każda ze Stron przyznaje swojemu telekomunikacyjnemu organowi regulacyjnemu uprawnienia do ustalenia niezbędnej infrastruktury podstawowej, która musi być udostępniona na jej terytorium przez głównego dostawcę, oraz zakresu, w jakim ta infrastruktura podstawowa ma być rozdzielona. Takie ustalenie musi się opierać, między innymi, na dążeniu do osiągnięcia efektywnej konkurencji i korzyści dla interesu użytkowników końcowych w perspektywie długoterminowej.
3. Jeżeli Strona wymaga od głównego dostawcy oferowania przez niego jego publicznych usług telekomunikacyjnych do odsprzedaży, Strona ta zapewnia, aby główny dostawca nie nakładał nierozsądnych lub dyskryminujących warunków na odsprzedaż świadczonych przez niego publicznych usług telekomunikacyjnych.

ARTYKUŁ 16.11

Ograniczone zasoby

1. Każda ze Stron zapewnia, aby przydział i przyznawanie praw użytkowania ograniczonych zasobów, w tym widma radiowego, numerów i służebności przesyłu, odbywały się w sposób otwarty, obiektywny, terminowy, przejrzysty, niedyskryminujący i proporcjonalny oraz w celach leżących w interesie ogólnym, w tym w celu promowania konkurencji. Procedury oraz warunki i obowiązki związane z prawami użytkowania muszą opierać się na obiektywnych, przejrzystych, niedyskryminujących i proporcjonalnych kryteriach.
2. Każda ze Stron zapewnia, aby aktualne użytkowanie przyznanych pasm częstotliwości było podawane do wiadomości publicznej, lecz nie wymaga się szczegółowej identyfikacji widma radiowego przyznanego na realizację określonych celów publicznych.
3. Przy przyznawaniu widma radiowego do zastosowań komercyjnych Strona może opierać się na podejściu rynkowym, takim jak procedury przetargowe.

4. Środków Strony dotyczących przyznania i przypisania widma radiowego i zarządzania częstotliwością nie uznaje się za środki same w sobie niezgodne z art. 10.6 (Dostęp do rynku) i 11.4 (Dostęp do rynku). Każda ze Stron zachowuje prawo do przyjęcia i utrzymywania środków zarządzania widmem i częstotliwościami, które mogą spowodować ograniczenie liczby dostawców usług telekomunikacyjnych, pod warunkiem że środki te są zgodne z pozostałymi postanowieniami niniejszej Umowy. Prawo to obejmuje możliwość przyznawania pasm częstotliwości przy uwzględnieniu bieżących i przyszłych potrzeb oraz dostępności widma radiowego.

ARTYKUŁ 16.12

Możliwość przeniesienia numeru

Każda ze Stron zapewnia, aby dostawcy publicznych usług telekomunikacyjnych na jej terytorium oferowali możliwość przeniesienia numeru w sposób terminowy bez pogorszenia jakości, niezawodności i wygody oraz na rozsądnych i niedyskryminujących warunkach.

ARTYKUŁ 16.13

Usługa powszechna

1. Każda ze Stron ma prawo do określenia rodzaju obowiązku świadczenia usługi powszechnej, jaki pragnie zachować.

2. Każda ze Stron zarządza wszystkimi obowiązkami świadczenia usługi powszechnej w sposób przejrzysty, niedyskryminujący i neutralny w odniesieniu do konkurencji. Każda ze Stron zapewnia, aby żaden z nakładanych przez nią obowiązków świadczenia usługi powszechnej nie był bardziej uciążliwy, niż jest to konieczne do świadczenia określonego przez nią rodzaju usługi powszechnej. Obowiązki świadczenia usługi powszechnej zdefiniowane zgodnie z tymi zasadami nie są uważane za antykonkurencyjne same w sobie.
3. Każda ze Stron zapewnia, aby procedury wyznaczania dostawców usługi powszechnej były otwarte dla wszystkich dostawców publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych. Wyznaczanie odbywa się za pomocą wydajnego, przejrzystego i niedyskryminującego mechanizmu.
4. Jeżeli Strona zadecyduje o przyznaniu rekompensaty dostawcom usługi powszechnej, zapewnia ona, aby taka rekompensata nie przekroczyła potrzeb bezpośrednio przypisywanych obowiązkowi świadczenia usługi powszechnej, określonych w drodze procesu konkurencyjnego lub na podstawie ustalenia kosztów netto.

ARTYKUŁ 16.14

Poufność informacji

1. Każda ze Stron zapewnia, aby dostawcy publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych nabywający w trakcie negocjowania uzgodnień zgodnie z art. 16.5, 16.9 lub 16.10 informacje od innego dostawcy publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych mogli wykorzystać takie informacje wyłącznie do celów, w których zostały one przekazane, i zawsze z poszanowaniem poufności tych informacji.

2. Każda ze Stron zapewnia poufność przekazów telekomunikacyjnych i związanych z nimi danych o ruchu przesyłanych w ramach korzystania z publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych, z zastrzeżeniem wymogu, że środki stosowane w tym celu nie stanowią środka arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji lub ukrytego ograniczenia w handlu usługami.

ARTYKUŁ 16.15

Neutralność technologiczna

Strony uznają korzyści płynące z neutralności technologicznej, w szczególności w odniesieniu do umożliwienia dostawcom publicznych usług telekomunikacyjnych wyboru technologii, które chcą stosować do świadczenia swoich usług. Strona może ograniczyć taki wybór w drodze przyjęcia lub utrzymywania wymogów niezbędnych do zaspokojenia uzasadnionych celów polityki publicznej, pod warunkiem że wymogi te nie tworzą niepotrzebnych przeszkód w handlu.

ARTYKUŁ 16.16

Traktowanie przez głównych dostawców

Każda ze Stron zapewnia swojemu telekomunikacyjnemu organowi regulacyjnemu uprawnienia do wymagania, w stosownych przypadkach, od głównych dostawców na swoim terytorium, aby przyznali dostawcom publicznych sieci lub usług telekomunikacyjnych drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż to, jakie dany główny dostawca przyznaje w podobnych sytuacjach swoim spółkom zależnym i innym podmiotom zrzeszonym w odniesieniu do:

- a) dostępności, dostarczania, stawek lub jakości podobnych usług telekomunikacyjnych; oraz
- b) dostępności interfejsów technicznych niezbędnych do wzajemnego połączenia.

ARTYKUŁ 16.17

Roaming międzynarodowy

1. Strony starają się współpracować w celu promowania przejrzystych i rozsądnych stawek za usługi roamingu międzynarodowego, aby wspierać wzrost handlu między Stronami i polepszać dobrobyt konsumentów.

2. Strona może zwiększyć przejrzystość i konkurencję w zakresie stawek za usługi roamingu międzynarodowego oraz alternatyw technicznych dla usług roamingowych w szczególności poprzez:

- a) zapewnienie, aby informacje dotyczące stawek detalicznych były łatwo dostępne dla konsumentów; oraz
- b) ograniczanie do minimum przeszkód w korzystaniu z alternatyw technicznych dla usług roamingowych, tak by konsumenci przyjeżdżający na jej terytorium mogli uzyskać dostęp do usług telekomunikacyjnych za pomocą wybranego przez siebie urządzenia.

ARTYKUŁ 16.18

Międzynarodowe normy i organizacje

Strony uznają znaczenie norm międzynarodowych dla globalnej kompatybilności i interoperacyjności sieci lub usług telekomunikacyjnych oraz zobowiązują się do promowania tych norm poprzez pracę stosownych instytucji międzynarodowych, w tym Międzynarodowego Związku Telekomunikacyjnego i Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej.

ROZDZIAŁ 17

USŁUGI MIĘDZYNARODOWEGO TRANSPORTU MORSKIEGO

ARTYKUŁ 17.1

Definicje

1. Do celów niniejszego rozdziału, rozdziału 10 (Liberalizacja inwestycji) sekcja B oraz rozdziałów 11 (Transgraniczny handel usługami), 12 (Czasowy pobyt osób fizycznych odbywających wizytę służbową) i 18 (Usługi finansowe):
 - a) „usługi w zakresie obsługi stacji kontenerowej i magazynowania” oznaczają działalność polegającą na przechowywaniu kontenerów, na terenie portu lub na lądzie, w celu ich zapelnienia lub opróżnienia, napraw i udostępniania do załadunku;
 - b) „usługi w zakresie odprawy celnej” oznaczają działalność polegającą na przeprowadzaniu w imieniu innego podmiotu formalności celnych dotyczących przywozu, wywozu lub przewozu ładunków, bez względu na to, czy usługa ta stanowi główny przedmiot działalności usługodawcy czy zwyczajowe uzupełnienie głównego przedmiotu jego działalności;

- c) „transport od drzwi do drzwi lub transport multimodalny” oznacza przewóz ładunku odbywający się w ramach jednolitego dokumentu przewozowego, wykorzystujący więcej niż jeden rodzaj transportu i obejmujący międzynarodowy odcinek morski;
- d) „usługi spedycyjne” oznaczają działalność polegającą na organizowaniu i monitorowaniu operacji przewozu w imieniu przewoźników poprzez nabywanie usług transportowych i pokrewnych, przygotowanie dokumentacji i przekazanie informacji handlowych;
- e) „ładunek międzynarodowy” oznacza ładunek przewożony między portem jednej Strony a portem drugiej Strony lub państwa trzeciego lub między portem jednego państwa członkowskiego Unii Europejskiej a portem innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej;
- f) „usługi międzynarodowego transportu morskiego” oznaczają przewóz osób lub ładunku statkiem morskim między portem jednej Strony a portem drugiej Strony lub państwa trzeciego lub między portem jednego państwa członkowskiego Unii Europejskiej a portem innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, obejmujący bezpośrednie zawieranie umów z podmiotami świadczącymi inne usługi transportowe, w celu zapewnienia transportu od drzwi do drzwi lub transportu multimodalnego w ramach jednolitego dokumentu przewozowego, jednak nieobejmujący prawa do świadczenia takich innych usług transportowych;
- g) „morskie usługi pomocnicze” oznaczają usługi w zakresie obsługi ładunku morskiego, usługi w zakresie odprawy celnej, usługi w zakresie obsługi stacji kontenerowej i magazynowania, usługi agencji morskich oraz usługi spedycji morskiej;

- h) „usługi agencji morskich” oznaczają reprezentowanie, w charakterze agenta, na danym obszarze geograficznym, interesów linii żeglugi morskiej lub przedsiębiorstwa żeglugowego lub większej liczby takich linii lub przedsiębiorstw, do następujących celów:
- (i) marketing i sprzedaż usług transportu morskiego i usług powiązanych, poczynając od kwotowania po fakturowanie, wystawianie konosamentów w imieniu tych przedsiębiorstw, nabywanie i odsprzedaż niezbędnych usług powiązanych, przygotowanie dokumentów i przekazywanie informacji handlowych; lub
 - (ii) działanie w imieniu tych przedsiębiorstw w zakresie organizowania zawinięcia statku do portu lub przejmowania ładunków, w razie potrzeby; oraz
- i) „usługi w zakresie obsługi ładunku morskiego” oznaczają działania wykonywane przez przedsiębiorstwa zajmujące się załadunkiem i rozładunkiem, w tym przez operatorów terminali portowych, jednak nieobejmujące działalności pracowników portowych w przypadkach, kiedy nie są oni pracownikami przedsiębiorstw zajmujących się załadunkiem i rozładunkiem lub operatorów terminali portowych; w tym organizację i nadzór:
- (i) załadunku ładunku na statek lub jego wyładunku ze statku;
 - (ii) mocowania lub odmocowywania ładunku; lub
 - (iii) odbioru lub dostawy i przechowywania ładunków przed załadunkiem lub po rozładunku.

ARTYKUŁ 17.2

Cel

W niniejszym rozdziale określono zasady dotyczące liberalizacji usług międzynarodowego transportu morskiego na podstawie rozdziału 10 (Liberalizacja inwestycji) sekcja B oraz rozdziałów 11 (Transgraniczny handel usługami), 12 (Czasowy pobyt osób fizycznych odbywających wizytę służbową) i 18 (Usługi finansowe).

ARTYKUŁ 17.3

Zasady

1. Z zastrzeżeniem wszystkich środków, które dana Strona przyjmuje lub utrzymuje w odniesieniu do sektorów, podsektorów lub rodzajów działalności, zgodnie z załącznikami I (Istniejące środki), II (Przyszłe środki), III (Zobowiązania związane z dostępem do rynku) i VI (Usługi finansowe), każda ze Stron:
 - a) skutecznie stosuje zasadę nieograniczonego dostępu do międzynarodowych rynków i branży morskich na zasadach komercyjnych i na zasadzie braku dyskryminacji; oraz

- b) przyznaje statkom pływającym pod banderą drugiej Strony lub obsługiwanym przez usługodawców drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż traktowanie, jakie przyznaje własnym statkom, w zakresie między innymi dostępu do portów, korzystania z infrastruktury i usług portowych oraz korzystania z morskich usług pomocniczych, a także w zakresie związanych z tym prowizji i opłat, infrastruktury celnej oraz dostępu do miejsc do cumowania i sprzętu do załadunku i rozładunku.

2. Stosując zasady, o których mowa w ust. 1 lit. a) i b), Strony:

- a) nie wprowadzają uzgodnień dotyczących dzielenia ładunku w przyszłych umowach z państwami trzecimi dotyczących usług międzynarodowego transportu morskiego, w tym handlu towarami masowymi w postaci płynnej i stałej i ładunków przewożonych liniowcami, oraz wypowiadają w rozsądnym terminie takie uzgodnienia w przypadkach, gdy zostały one zawarte we wcześniej podpisanych umowach; oraz
- b) z chwilą wejścia w życie niniejszej Umowy znoszą jednostronne środki oraz przeszkody administracyjne, techniczne lub inne, które mogą stanowić ukryte ograniczenie lub mieć dyskryminujący skutek wobec swobodnego świadczenia usług międzynarodowego transportu morskiego, i nie wprowadzają nowych środków ani przeszkód tego rodzaju.

3. Każda ze Stron zezwala usługodawcom pochodzącym z terytorium drugiej Strony świadczącym usługi międzynarodowego transportu morskiego na posiadanie przedsiębiorstw założonych i prowadzących działalność na jej terytorium zgodnie z załącznikami I (Istniejące środki), II (Przyszłe środki), III (Zobowiązania związane z dostępem do rynku) i VI (Usługi finansowe).

4. Strony udostępniają usługodawcom pochodzącym z terytorium drugiej Strony świadczącym usługi międzynarodowego transportu morskiego, na rozsądnych i niedyskryminujących warunkach, następujące usługi w porcie: pilotaż, holowanie i pomoc holowniczą, zaopatrzenie, uzupełnianie paliwa i wody, odbiór odpadów i utylizację odpadów balastowych, usługi kapitanatu portu, pomoc nawigacyjną, usługi naprawcze w przypadku nagłych awarii, kotwiczenie, cumowanie i usługi związane z cumowaniem, a także usługi operacyjne na nabrzeżu niezbędne dla funkcjonowania statku, włączając w to usługi komunikacyjne, dostawę wody i energii elektrycznej.

ROZDZIAŁ 18

USŁUGI FINANSOWE

ARTYKUŁ 18.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

- a) „transgraniczny usługodawca finansowy Strony” oznacza osobę Strony świadczącą usługi na terytorium tej Strony i zamierzającą świadczyć lub świadczącą usługę finansową w drodze transgranicznego świadczenia usług;
- b) „transgraniczny handel usługami finansowymi” lub „transgraniczne świadczenie usług finansowych” oznacza świadczenie usługi finansowej:
 - (i) z terytorium jednej Strony na terytorium drugiej Strony; lub
 - (ii) na terytorium jednej Strony na rzecz usługobiorcy drugiej Strony; świadczenie usługi finansowej nie obejmuje świadczenia usługi finansowej na terytorium jednej ze Stron polegającej na dokonaniu inwestycji na tym terytorium;

- c) „instytucja finansowa” oznacza usługodawcę finansowego, który świadczy usługę finansową, jeżeli usługodawca ten jest uprawniony do prowadzenia działalności gospodarczej, podlega regulacji lub nadzorowi jako instytucja finansowa na mocy prawa Strony, na której terytorium się znajduje, w tym zlokalizowany na terytorium Strony oddział usługodawcy finansowego którego siedziba główna znajduje się na terytorium drugiej Strony;
- d) „instytucja finansowa drugiej Strony” oznacza instytucję finansową znajdującą się na terytorium Strony i kontrolowaną przez osobę drugiej Strony;
- e) „usługa finansowa” oznacza usługę o charakterze finansowym, w tym wszelkie usługi ubezpieczeniowe i związane z ubezpieczeniami oraz wszystkie usługi bankowe i pozostałe usługi finansowe (z wyłączeniem ubezpieczeń); obejmuje ona następujące rodzaje działalności:
 - (i) usługi ubezpieczeniowe oraz związane z ubezpieczeniami;
 - A) ubezpieczenia bezpośrednie, w tym koasekuracja:
 - 1) na życie;
 - 2) inne niż na życie;
 - B) reasekuracja i retrocesja;

- C) pośrednictwo ubezpieczeniowe, takie jak usługi brokerskie i agencyjne; oraz
 - D) usługi pomocnicze związane z ubezpieczeniami, takie jak doradztwo ubezpieczeniowe, usługi aktuarialne, ocena ryzyka oraz likwidacja szkód; oraz
- (ii) usługi bankowe i pozostałe usługi finansowe (z wyłączeniem ubezpieczeń):
- A) przyjmowanie depozytów i innych funduszy zwrotnych od ludności;
 - B) udzielanie wszelkiego rodzaju pożyczek i kredytów, w tym kredytów konsumenckich i kredytów hipotecznych, faktoring oraz finansowanie transakcji handlowych;
 - C) leasing finansowy;
 - D) wszelkie usługi w zakresie płatności i transferu środków pieniężnych, w tym karty kredytowe, obciążeniowe i debetowe, czek podróżny oraz czek bankierski;
 - E) gwarancje i zobowiązania;

- F) transakcje z użyciem środków własnych lub środków klientów, dokonywane na giełdzie, na rynku pozagiełdowym lub w inny sposób, których przedmiotem są:
- 1) instrumenty rynku pieniężnego, w tym czek, weksle, certyfikaty depozytowe;
 - 2) waluty obce;
 - 3) instrumenty pochodne, w tym kontrakty terminowe typu future i opcje;
 - 4) instrumenty kursu walutowego i stóp procentowych włączając w to produkty takie jak swapy i kontrakty terminowe na stopę procentową;
 - 5) zbywalne papiery wartościowe; oraz
 - 6) inne instrumenty zbywalne i aktywa finansowe, w tym kruszce w sztabach;
- G) udział w emisji wszelkiego rodzaju papierów wartościowych, w tym w gwarantowaniu i inwestycjach (publicznych i prywatnych) w charakterze agenta oraz świadczenie usług z tym związanych;
- H) pośrednictwo na rynku pieniężnym;

- I) zarządzanie aktywami, takie jak zarządzanie płynnością lub portfelem aktywów, wszelkie formy zarządzania inwestycjami zbiorowymi, zarządzanie funduszami emerytalnymi, usługi w zakresie przechowywania, deponowania i powiernictwa;
 - J) usługi rozliczeniowe i rozrachunkowe dotyczące aktywów finansowych, w tym papierów wartościowych, instrumentów pochodnych oraz innych instrumentów zbywalnych;
 - K) dostarczanie i przekazywanie informacji finansowych, przetwarzanie danych finansowych oraz dostarczanie oprogramowania dotyczącego finansów przez dostawców innych usług finansowych; oraz
 - L) doradztwo, pośrednictwo i inne pomocnicze usługi finansowe w zakresie wszystkich rodzajów działalności wymienionych w lit. A)–K), w tym informacje kredytowe i analizy kredytowe, badania i doradztwo w zakresie inwestycji i portfeli inwestycyjnych oraz doradztwo w zakresie przejęć oraz restrukturyzacji i strategii przedsiębiorstw;
- f) „usługodawca finansowy” oznacza osobę Strony zamierzającą świadczyć lub świadczącą usługę finansową, a niebędącą podmiotem publicznym;

g) „inwestycja” oznacza inwestycję zgodnie z definicją w art. 10.1 (Definicje) ust. 2, z wyjątkiem pożyczek i innych instrumentów dłużnych, o których mowa w tej definicji:

- (i) pożyczka udzielona instytucji finansowej lub instrument dłużny wyemitowany przez instytucję finansową wchodzi w zakres pojęcia „inwestycja”, jeżeli są traktowane jako kapitał regulacyjny przez Stronę, na której terytorium znajduje się dana instytucja finansowa, niezależnie od terminu zapadalności pożyczki lub instrumentu dłużnego; oraz
- (ii) pożyczka udzielona przez instytucję finansową lub instrument dłużny będący jej własnością, inne niż pożyczka udzielona instytucji finansowej lub instrument dłużny wyemitowany przez tę instytucję, o których mowa w ppkt (i), nie wchodzi w zakres pojęcia inwestycji;

dla większej pewności należy wyjaśnić, że pożyczka udzielona przez transgranicznego usługodawcę finansowego lub instrument dłużny będący jego własnością, inne niż pożyczka udzielona instytucji finansowej lub instrument dłużny przez nią wyemitowany, jest inwestycją do celów rozdziału 10 (Inwestycje), jeżeli taka pożyczka lub instrument dłużny spełniają kryteria definicji inwestycji określone w art. 10.1 (Definicje);

h) „inwestor Strony” oznacza inwestora Strony zgodnie z definicją w art. 10.1 (Definicje).

i) „nowa usługa finansowa” oznacza usługę o charakterze finansowym, w tym usługi związane z istniejącymi i nowymi produktami lub sposób, w jaki produkt jest dostarczany, która nie jest świadczona przez jakiegokolwiek usługodawcę finansowego na terytorium Strony, ale która świadczona jest na terytorium drugiej Strony;

- j) „podmiot publiczny” oznacza:
- (i) władze publiczne, bank centralny lub organ kształtujący politykę pieniężną Strony lub jakiegokolwiek podmiot będący własnością Strony lub przez nią kontrolowany, który zajmuje się głównie wykonywaniem funkcji publicznych lub działań do celów publicznych, z wyłączeniem podmiotów zajmujących się głównie świadczeniem usług finansowych na warunkach komercyjnych; lub
 - (ii) podmiot prywatny realizujący zadania wykonywane zwykle przez bank centralny lub organ kształtujący politykę pieniężną, w ramach wykonywania tych zadań; oraz
- k) „organizacja samoregulacyjna” oznacza organ pozarządowy, w tym giełdy lub rynki, na których prowadzony jest obrót papierami wartościowymi lub kontraktami terminowymi typu future, lub inną organizację albo stowarzyszenie, które wykonują uprawnienia regulacyjne lub nadzorcze wobec usługodawców finansowych na podstawie ustawy lub delegowania kompetencji przez Stronę.

ARTYKUŁ 18.2

Zakres stosowania

1. Niniejszy rozdział ma zastosowanie do środków przyjętych lub utrzymywanych przez Stronę odnoszących się do:

- a) instytucji finansowych drugiej Strony;

- b) inwestorów drugiej Strony oraz inwestycji tych inwestorów w instytucje finansowe na terytorium Strony; oraz
- c) transgranicznego handlu usługami finansowymi.

2. Dla większej pewności należy wyjaśnić, że rozdział 10 (Inwestycje) ma zastosowanie do środków przyjętych lub utrzymywanych przez Stronę:

- a) odnoszących się do inwestorów Strony oraz inwestycji tych inwestorów w usługodawców finansowych niebędących instytucjami finansowymi; oraz
- b) innych niż środki związane ze świadczeniem usług finansowych, odnoszących się do inwestorów Strony lub do inwestycji tych inwestorów w instytucje finansowe.

3. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do środków przyjętych lub utrzymywanych przez Stronę odnoszących się do:

- a) działalności lub usług będących częścią powszechnego programu emerytalnego lub ustawowego systemu zabezpieczenia społecznego; ani

- b) innej działalności prowadzonej lub usług świadczonych na rachunek Strony, z gwarancją Strony lub przy wykorzystaniu zasobów finansowych Strony, w tym jej podmiotów publicznych,

z wyjątkiem sytuacji, w której Strona zezwala na to, aby którąkolwiek z działalności lub usług wymienionych w lit. a) lub b) prowadziły lub świadczyły jej własne instytucje finansowe w konkurencji z podmiotem publicznym lub instytucją finansową.

4. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do zamówień rządowych na usługi finansowe.

5. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie ma zastosowania do działalności banku centralnego ani organu kształtującego politykę pieniężną, ani innego podmiotu publicznego w wykonywaniu polityki pieniężnej lub kursowej.

6. Postanowienia rozdziałów 10 (Inwestycje) i 11 (Transgraniczny handel usługami) mają zastosowanie do środków objętych zakresem stosowania niniejszego rozdziału wyłącznie w zakresie, w jakim te postanowienia zostają włączone do niniejszego rozdziału i stanowią jego część.

7. Następujące postanowienia zostają niniejszym włączone do niniejszego rozdziału i stanowią jego część oraz mają zastosowanie, odpowiednio, do środków przyjętych lub utrzymywanych przez Stronę odnoszących się do instytucji finansowych drugiej Strony, inwestorów drugiej Strony oraz inwestycji tych inwestorów w instytucje finansowe na terytorium Strony:

- a) art. 10.11 (Wymagania formalne), 10.14 (Inwestycje oraz cele i środki regulacyjne), 10.15 (Traktowanie inwestorów i inwestycji objętych niniejszą Umową), 10.16 (Transfery), 10.17 (Odszkodowanie za straty), 10.18 (Wywłaszczenie i rekompensata), 10.19 (Subrogacja), 10.52 (Odmowa przyznania korzyści) i 11.9 (Odmowa przyznania korzyści); oraz
- b) rozdział 10 sekcja D (Rozstrzyganie sporów inwestycyjnych), wyłącznie w przypadku roszczeń dotyczących naruszenia przez Stronę art. 18.3 lub 18.4 w odniesieniu do funkcjonowania instytucji finansowej lub inwestycji w instytucję finansową lub naruszenia przez Stronę art. 10.11 (Wymagania formalne), 10.15 (Traktowanie inwestorów i inwestycji objętych niniejszą Umową), 10.16 (Transfery), 10.17 (Odszkodowanie za straty), 10.18 (Wywłaszczenie i rekompensata), 10.52 (Odmowa przyznania korzyści) lub 11.9 (Odmowa przyznania korzyści).

8. W przypadku powstania niezgodności między niniejszym rozdziałem a jakimkolwiek innym postanowieniem niniejszej Umowy pierwszeństwo w zakresie, którego dotyczy niezgodność, ma niniejszy rozdział.

ARTYKUŁ 18.3

Traktowanie narodowe

1. Art. 10.7 (Traktowanie narodowe) zostaje niniejszym włączony do niniejszego rozdziału i stanowi jego część oraz ma zastosowanie do inwestorów i instytucji finansowych drugiej Strony i ich inwestycji w instytucje finansowe.
2. Traktowanie przyznane przez Stronę własnym inwestorom i inwestycjom własnych inwestorów zgodnie z art. 10.7 (Traktowanie narodowe) oznacza traktowanie przyznane własnym instytucjom finansowym i inwestycjom własnych inwestorów w instytucje finansowe.

ARTYKUŁ 18.4

Klauzula najwyższego uprzywilejowania

1. Art. 10.8 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania) zostaje niniejszym włączony do niniejszego rozdziału i stanowi jego część oraz ma zastosowanie do środków przyjętych lub utrzymywanych przez Stronę w odniesieniu do inwestorów i instytucji finansowych drugiej Strony oraz ich inwestycji w instytucje finansowe.

2. Traktowanie przyznane przez Stronę inwestorom z państwa trzeciego i inwestycjom inwestorów z państwa trzeciego zgodnie z art. 10.8 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania) oznacza traktowanie przyznane instytucjom finansowym państwa trzeciego i inwestorom państwa trzeciego oraz ich inwestycjom w instytucje finansowe.

ARTYKUŁ 18.5

Dostęp do rynku

1. Strona nie może przyjmować ani utrzymywać, na całym swoim terytorium ani w poszczególnych jednostkach podziału administracyjnego, w odniesieniu do instytucji finansowej drugiej Strony ani w odniesieniu do dostępu do rynku poprzez utworzenie instytucji finansowej przez inwestora drugiej Strony, środka, który:

a) nakłada ograniczenia odnoszące się do:

- (i) liczby instytucji finansowych, czy to w postaci kontyngentów liczbowych, monopolów, usługodawców na zasadzie wyłączności, czy też wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych;
- (ii) całkowitej wartości transakcji dotyczących usług finansowych lub aktywów, w postaci kontyngentów liczbowych lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych;

- (iii) całkowitej liczby transakcji dotyczących usług finansowych lub całkowitego wolumenu wykonanych usług finansowych wyrażonych jako określone jednostki liczbowe, w postaci kontyngentów lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych; lub
 - (iv) całkowitej liczby osób fizycznych, które mogą być zatrudnione w danym sektorze usług finansowych lub które instytucja finansowa może zatrudniać i które są niezbędne do świadczenia określonej usługi finansowej i bezpośrednio związane z jej świadczeniem, w postaci kontyngentów liczbowych lub wymogu wykonania testu potrzeb ekonomicznych; lub
- b) wymaga do wykonywania działalności gospodarczej przez instytucję finansową określonych rodzajów osób prawnych lub wspólnych przedsiębiorstw albo ogranicza do nich wykonywanie tej działalności.

2. Dla większej pewności należy wyjaśnić, że niniejszego artykułu nie należy rozumieć jako uniemożliwiającego Stronie wymaganie od instytucji finansowej świadczenia określonych usług finansowych za pośrednictwem odrębnych osób prawnych, jeżeli zgodnie z prawem tej Strony zakres usług finansowych świadczonych przez instytucję finansową jest zbyt szeroki, aby mogły być one świadczone za pośrednictwem jednego podmiotu.

ARTYKUŁ 18.6

Kadra kierownicza wyższego szczebla i zarząd

Art. 10.10 (Kadra kierownicza wyższego szczebla i zarząd) zostaje niniejszym włączony do niniejszego rozdziału i stanowi jego część oraz ma zastosowanie do środków przyjętych lub utrzymywanych przez Stronę w odniesieniu do instytucji finansowych.

ARTYKUŁ 18.7

Transgraniczny handel usługami finansowymi

1. Art. 11.4 (Dostęp do rynku) i 11.6 (Traktowanie narodowe) zostają niniejszym włączone do niniejszego rozdziału i stanowią jego część oraz mają zastosowanie do środków przyjętych lub utrzymywanych przez Stronę w odniesieniu do transgranicznych usługodawców finansowych drugiej Strony świadczących usługi finansowe określone w załączniku 18-A (Transgraniczny handel usługami finansowymi).
2. Traktowanie przyznane przez Stronę własnym usługom i usługodawcom zgodnie z art. 11.6 (Traktowanie narodowe) oznacza traktowanie przyznane własnym usługom finansowym i usługodawcom finansowym.

3. Środki, których Strona nie może przyjmować ani utrzymywać w odniesieniu do usług i usługodawców drugiej Strony zgodnie z art. 11.4 (Dostęp do rynku), oznaczają środki odnoszące się do transgranicznych usługodawców finansowych drugiej Strony świadczących usługi finansowe.
4. Art. 11.7 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania) zostaje niniejszym włączony do niniejszego rozdziału i stanowi jego część oraz ma zastosowanie do środków przyjętych lub utrzymywanych przez Stronę w odniesieniu do transgranicznych usługodawców finansowych drugiej Strony.
5. Traktowanie przyznane przez Stronę usługom i usługodawcom z państwa trzeciego zgodnie z art. 11.7 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania) oznacza traktowanie przyznane usługom finansowym państwa trzeciego i usługodawcom finansowym państwa trzeciego.
6. Art. 11.5 (Obecność lokalna) zostaje niniejszym włączony do niniejszego rozdziału i stanowi jego część oraz ma zastosowanie do transgranicznych usługodawców finansowych drugiej Strony świadczących usługi finansowe określone w załączniku 18-A (Transgraniczny handel usługami finansowymi).
7. Każda ze Stron zezwala osobom znajdującym się na jej terytorium – oraz swoim obywatelom, niezależnie od miejsca pobytu – na zakup usług finansowych od znajdujących się na terytorium Strony transgranicznych usługodawców finansowych drugiej Strony. Obowiązek ten nie wymaga od Strony udzielenia takim usługodawcom zezwolenia na prowadzenie działalności gospodarczej lub sprzedaży bezpośredniej na jej terytorium. Strona może, do cel niniejszego obowiązku, zdefiniować „prowadzenie działalności gospodarczej” i „sprzedaż bezpośrednią”, pod warunkiem że definicje te nie są sprzeczne z ust. 1.

8. Niniejszego artykułu nie należy rozumieć jako uniemożliwiającego Stronie przyjęcie lub utrzymywanie środka nakładającego wymogi formalne w związku ze świadczeniem transgranicznej usługi finansowej, takie jak rejestracja transgranicznych usługodawców finansowych i instrumentów finansowych lub udzielanie zezwoleń dotyczących transgranicznych usługodawców finansowych i instrumentów finansowych, pod warunkiem że wymogi te nie są stosowane w sposób dyskryminujący.

ARTYKUŁ 18.8

Wymogi dotyczące wyników

1. Strony wspólnie ustalają ograniczenia w odniesieniu do wymogów dotyczących wyników, takie jak te określone w art. 10.9 (Wymogi dotyczące wyników), mające zastosowanie do inwestycji w instytucje finansowe.
2. W terminie 180 dni od wspólnego ustalenia ograniczeń w odniesieniu do wymogów dotyczących wyników zgodnie z ust. 1 Wspólna Rada zmienia ust. 1 w drodze decyzji w celu włączenia tych ograniczeń do niniejszego artykułu i może odpowiednio zmienić zastrzeżenia i środki niespełniające wymogów każdej ze Stron zawarte w załączniku VI (Usługi finansowe).
3. Art. 18.12 ma zastosowanie do środków wymienionych w kontekście ograniczeń w odniesieniu do wymogów dotyczących wyników, o których mowa w ust. 1.

ARTYKUŁ 18.9

Usługi finansowe nowe na terytorium Strony

1. Strona zezwala instytucji finansowej drugiej Strony na świadczenie wszelkiego rodzaju nowych usług finansowych, na świadczenie których Strona ta zezwoliłaby swoim własnym instytucjom finansowym w podobnych sytuacjach zgodnie z własnym prawem wewnętrznym bez przyjmowania nowych przepisów ani zmieniania istniejących przepisów.
2. Niezależnie od art. 18.8 ust. 1 w związku z art. 11.4 (Dostęp do rynku) Strona może ustalić formę prawną i instytucjonalną, za pośrednictwem której nowa usługa finansowa może być świadczona, oraz może wymagać uzyskania zezwolenia na świadczenie danej usługi. Jeżeli wymagane jest takie zezwolenie, decyzję podejmuje się w rozsądnym terminie, a odmowa może nastąpić wyłącznie ze względów ostrożnościowych.

ARTYKUŁ 18.10

Klauzula przeglądowa dotycząca przepływu danych

W terminie trzech lat od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy Strony ponownie oceniają potrzebę uwzględnienia w niej postanowień dotyczących swobodnego przepływu danych do celów prowadzenia działalności objętej zakresem stosowania niniejszego rozdziału.

ARTYKUŁ 18.11

Przetwarzanie informacji

Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako nakładające na Stronę obowiązek ujawnienia informacji odnoszących się do interesów i rachunków indywidualnych klientów, ani jakiegokolwiek informacji poufnej lub informacji zastrzeżonej będącej w posiadaniu podmiotów publicznych.

ARTYKUŁ 18.12

Zastrzeżenia i środki niespełniające wymogów

1. Art. 18.3–18.7 nie mają zastosowania do:
 - a) jakiegokolwiek istniejącego środka niespełniającego wymogów utrzymywanego przez Stronę na poziomie:
 - (i) Unii Europejskiej, jak określono w dodatku VI-A (Wykaz UE) do załącznika VI (Usługi finansowe);
 - (ii) władz centralnych, jak określono w sekcji A wykazu tej Strony w jej dodatku do załącznika VI (Usługi finansowe);

(iii) władz regionalnych, jak określono w sekcji A wykazu tej Strony w jej dodatku do załącznika VI (Usługi finansowe); lub

(iv) władz lokalnych;

b) dalszego stosowania lub bezzwłocznego przedłużenia obowiązywania wszelkich środków niespełniających wymogów, o których mowa w lit. a); lub

c) zmiany jakiegokolwiek środka niespełniającego wymogów, o którym mowa w lit. a), w zakresie, w jakim zmiana ta nie zmniejsza zgodności danego środka w porównaniu ze stanem:

(i) bezpośrednio przed wprowadzeniem takiej zmiany – z art. 18.3, 18.4, 18.5 lub 18.6; lub

(ii) na dzień wejścia w życie Umowy – z art. 18.7.

2. Art. 18.3–18.7 nie mają zastosowania do środków przyjętych lub utrzymywanych przez Stronę w odniesieniu do sektorów, podsektorów lub rodzajów działalności określonych przez tę Stronę w sekcji B wykazu w jej dodatku do załącznika VI (Usługi finansowe).

3. Zastrzeżenie Strony do art. 10.6 (Dostęp do rynku), 10.7 (Traktowanie narodowe), 10.8 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania), 10.10 (Kadra kierownicza wyższego szczebla i zarząd), 11.4 (Dostęp do rynku), 11.5 (Obecność lokalna), 11.6 (Traktowanie narodowe) lub 11.7 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania), wymienione w jej dodatku do załączników I lub II stanowi również zastrzeżenie do artykułów 18.3, 18.4, 18.5, 18.6 lub 18.7, w zależności od przypadku, w zakresie, w jakim środek, sektor, podsektor lub rodzaj działalności określone w zastrzeżeniu są objęte zakresem stosowania niniejszego rozdziału.

4. Strona nie przyjmuje żadnego środka objętego zastrzeżeniem wymienionym w dodatku tej Strony do załącznika II (Przyszłe środki), który to środek bezpośrednio lub pośrednio wymaga, aby inwestor drugiej Strony ze względu na swoją przynależność państwową sprzedał lub zbył w inny sposób inwestycję istniejącą w chwili, gdy ten środek wchodzi w życie.

ARTYKUŁ 18.13

Wyłączenie ze względów ostrożności

1. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako uniemożliwiające Stronie przyjęcie lub utrzymywanie środków ze względów ostrożnościowych⁶, takich jak:

- a) ochrona inwestorów, deponentów, ubezpieczonych lub osób, względem których usługodawca finansowy ma obowiązek powierniczy; lub

⁶ Strony uznają, że pojęcie „względy ostrożnościowe” obejmuje zachowanie bezpieczeństwa, stabilności, integralności lub odpowiedzialności finansowej poszczególnych usługodawców finansowych.

b) zapewnienie integralności i stabilności systemu finansowego tej Strony.

2. W przypadku gdy środki te nie są zgodne z postanowieniami niniejszej Umowy, nie mogą one być wykorzystywane jako sposoby unikania zobowiązań lub obowiązków Strony wynikających z niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 18.14

Uznawanie

1. Strona może uznawać środki ostrożności drugiej Strony lub państwa trzeciego przy określaniu sposobu stosowania środków pierwszej Strony dotyczących usług finansowych. Takie uznawanie może następować w sposób autonomiczny, w drodze harmonizacji lub na podstawie umowy lub innego porozumienia.

2. Jeżeli Strona uznaje środek ostrożnościowy państwa trzeciego zgodnie z ust. 1, Strona ta zapewnia drugiej Stronie odpowiednią możliwość wykazania, że okoliczności, w których Strona uznała środek ostrożnościowy państwa trzeciego, istnieją na terytorium drugiej Strony oraz że w tych okolicznościach istnieją lub istniałyby równoważne regulacje, nadzór i wdrożenie na terytorium drugiej Strony, a także, w stosownych przypadkach, procedury wymiany informacji między Stronami.

3. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako wymagające od Strony uznania środka ostrożnościowego drugiej Strony.

ARTYKUŁ 18.15

Normy międzynarodowe

Każda ze Stron dokłada starań, aby zapewnić wdrażanie i stosowanie na jej terytorium międzynarodowych norm dotyczących regulacji sektora usług finansowych i nadzoru nad nim oraz przeciwdziałania unikaniu opodatkowania i uchylaniu się od niego. Do takich międzynarodowych norm należą między innymi normy przyjęte przez grupę G-20, Radę Stabilności Finansowej (FSB), Bazylejski Komitet Nadzoru Bankowego (BCBS), Międzynarodowe Stowarzyszenie Organów Nadzoru Ubezpieczeniowego (IAIS), Międzynarodową Organizację Komisji Papierów Wartościowych (IOSCO), Grupę Specjalną ds. Przeciwdziałania Praniu Pieniędzy (FATF) oraz Światowe Forum Przejrzystości i Wymiany Informacji do Celów Podatkowych w ramach OECD.

ARTYKUŁ 18.16

Organizacje samoregulacyjne

Jeśli jedna ze Stron wymaga, aby instytucja finansowa lub transgraniczny usługodawca finansowy drugiej Strony byli członkami organizacji samoregulacyjnej, uczestniczyli w niej lub mieli do niej dostęp na potrzeby świadczenia usług finansowych na jej terytorium, Strona ta zapewnia, aby organizacja samoregulacyjna spełniała obowiązki określone w art. 18.3, 18.4 i 18.7.

ARTYKUŁ 18.17

Systemy płatności i rozliczeń

Każda ze Stron przyznaje instytucjom finansowym drugiej Strony mającym siedzibę na jej terytorium dostęp do systemów płatności i rozliczeń obsługiwanych przez podmioty publiczne oraz do możliwości związanych z urzędową konsolidacją długu i refinansowaniem dostępnych w ramach zwykłego prowadzenia działalności, zgodnie z warunkami traktowania narodowego. Niniejszy artykuł nie przyznaje dostępu do narzędzi kredytodawcy ostatniego stopnia danej Strony.

ARTYKUŁ 18.18

Regulacje wewnętrzne i przejrzystość

1. Rozdziały 13 (Regulacje krajowe) i 28 (Dobre praktyki regulacyjne) nie mają zastosowania do przyjętych lub utrzymywanych przez Stronę środków odnoszących się do zakresu stosowania niniejszego rozdziału.
2. Każda ze Stron zapewnia racjonalne, obiektywne i bezstronne stosowanie wszystkich środków o zasięgu ogólnym, do których ma zastosowanie niniejszy rozdział.
3. Do celów ust. 2 każda ze Stron, w zakresie, w jakim jest to możliwe i w sposób zgodny z jej prawem:
 - a) publikuje z wyprzedzeniem swoje proponowane przepisy ustawowe i wykonawcze dotyczące kwestii objętych zakresem stosowania niniejszego rozdziału lub publikuje z wyprzedzeniem dokumenty, które zawierają wystarczająco szczegółowe informacje na temat takich potencjalnych nowych przepisów ustawowych i wykonawczych, aby umożliwić zainteresowanym osobom i drugiej Stronie ocenę, czy i w jaki sposób mogą one mieć znaczący wpływ na ich interesy;
 - b) zapewnia zainteresowanym osobom i drugiej Stronie odpowiednią możliwość przedstawienia uwag na temat proponowanych środków lub dokumentów, o których mowa w lit. a); oraz
 - c) rozpatruje uwagi otrzymane zgodnie z lit. b).

4. Jeżeli Strona wymaga uzyskania zezwolenia na świadczenie usługi finansowej, właściwe organy tej Strony:

- a) umożliwiają wnioskodawcy, w zakresie, w jakim jest to możliwe, złożenie wniosku w dowolnym czasie;
- b) wyznaczają rozsądny termin na złożenie wniosku, jeżeli istnieją konkretne terminy dotyczące wniosków;
- c) zapewniają usługodawcom i osobom zainteresowanym świadczeniem usług informacje niezbędne do spełnienia wymogów i procedur dotyczących uzyskania, utrzymania, zmiany i przedłużenia takiego zezwolenia;
- d) wskazują, w zakresie, w jakim jest to możliwe, orientacyjne ramy czasowe rozpatrywania wniosku;
- e) dążą do przyjmowania wniosków w formacie elektronicznym;
- f) uznają kopie dokumentów, uwierzytelnione zgodnie z prawem danej Strony, zamiast oryginałów dokumentów, chyba że przedstawienie oryginałów dokumentów jest wymagane do ochrony integralności procesu udzielania zezwoleń;
- g) na wniosek wnioskodawcy udzielają bez zbędnej zwłoki informacji dotyczących statusu wniosku;

- h) jeżeli wniosek zostanie uznany za kompletny do celów rozpatrzenia na podstawie prawa danej Strony, zapewniają, aby rozpatrzenie wniosku zostało zakończone, a wnioskodawca został poinformowany o decyzji w rozsądnym terminie po złożeniu wniosku, w miarę możliwości na piśmie⁷;
- i) jeżeli wniosek zostanie uznany za niekompletny do celów rozpatrzenia na podstawie prawa danej Strony, w rozsądnym terminie i w zakresie, w jakim jest to możliwe:
 - (i) informują wnioskodawcę, że wniosek jest niekompletny;
 - (ii) na wniosek wnioskodawcy udzielają wytycznych, w których wyjaśniają, dlaczego wniosek uznano za niekompletny;
 - (iii) zapewniają wnioskodawcy możliwość⁸ przedłożenia dodatkowych informacji wymaganych do uzupełnienia wniosku; oraz

⁷ Właściwe organy mogą spełnić ten wymóg, informując uprzednio wnioskodawcę na piśmie, między innymi za pomocą opublikowanego środka, że brak odpowiedzi po upływie określonego czasu od dnia złożenia wniosku wskazuje odpowiednio na jego akceptację lub odrzucenie. Dla większej pewności należy wyjaśnić, że informowanie na piśmie może obejmować informowanie w formacie elektronicznym.

⁸ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że taka możliwość nie wymaga od właściwego organu przedłużenia terminów.

- (iv) jeżeli żadne z powyższych działań nie jest możliwe, a wniosek zostanie odrzucony z powodu niekompletności, zapewniają, aby wnioskodawca został o tym poinformowany w rozsądnym terminie;
- j) jeżeli wniosek zostaje odrzucony, informują wnioskodawcę, w zakresie, w jakim jest to możliwe, z własnej inicjatywy albo na wniosek wnioskodawcy, o przyczynach odrzucenia wniosku, a także, jeśli ma to zastosowanie, o procedurach ponownego złożenia wniosku;
- k) zapewniają, aby opłaty za udzielenie zezwolenia⁹ pobierane przez właściwy organ były uzasadnione i przejrzyste oraz nie ograniczały same w sobie świadczenia danej usługi lub prowadzenia jakiegokolwiek innej działalności gospodarczej; oraz
- l) zapewniają, aby zezwolenie, po jego udzieleniu, stało się skuteczne bez zbędnej zwłoki, z zastrzeżeniem mających zastosowanie warunków.

⁹ Opłaty za udzielenie zezwolenia obejmują opłaty licencyjne i opłaty związane z procedurami kwalifikacyjnymi. Nie obejmują one opłat z tytułu eksploatacji zasobów naturalnych, płatności aukcyjnych, przetargowych lub innych niedyskryminujących środków dotyczących przyznania koncesji ani obowiązkowych składek za świadczenie usługi powszechnej.

ARTYKUŁ 18.19

Podkomitet ds. Usług Finansowych

1. Podkomitet ds. Usług Finansowych, ustanowiony na podstawie art. 1.10 (Podkomitety i inne organy w ramach części III niniejszej Umowy) ust. 1 lit. i) spotyka się co roku, o ile nie uzgodniono inaczej, w celu:
 - a) monitorowania wykonania niniejszego rozdziału i jego funkcjonowania;
 - b) rozpatrzenia kwestii dotyczących usług finansowych, kierowanych do niego przez Stronę;
 - c) stworzenia forum dialogu między Stronami w sprawie regulacji sektora usług finansowych w celu poprawy wzajemnej wiedzy o odpowiednich systemach regulacyjnych Stron oraz współpracy przy opracowywaniu norm międzynarodowych;
 - d) uczestniczenia w procedurach rozstrzygania sporów zgodnie z art. 18.22 (Spory inwestycyjne dotyczące usług finansowych); oraz
 - e) oceny funkcjonowania niniejszej Umowy w zakresie, w jakim ma ona zastosowanie do usług finansowych.

2. Zgodnie z art. 1.10 (Podkomitety i inne organy w ramach części III niniejszej Umowy) ust. 1 w skład Podkomitetu ds. Usług Finansowych wchodzi eksperci ds. usług finansowych oraz przedstawiciele organów odpowiedzialnych za politykę w zakresie usług finansowych.

W przypadku Meksyku organem odpowiedzialnym za politykę w zakresie usług finansowych jest Ministerstwo Finansów i Kredytu Publicznego (Secretaría de Hacienda y Crédito Público) lub jego następca.

3. Na wniosek którejkolwiek ze Stron Podkomitet ds. Usług Finansowych omawia kwestię opracowania odpowiednich wytycznych dotyczących interpretacji niniejszego rozdziału. Wspólna Rada może przyjąć takie wytyczne w drodze zalecenia.

ARTYKUŁ 18.20

Konsultacje

1. Strona może wystąpić z pisemnym wnioskiem o przeprowadzenie konsultacji z drugą Stroną dotyczących jakiejkolwiek kwestii wynikającej z niniejszej Umowy i mającej związek z usługami finansowymi. Druga Strona przychylnie rozpatruje taki wniosek. Strony przeprowadzające konsultacje przedstawiają ich wyniki Podkomitetowi ds. Usług Finansowych.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby w skład jej delegacji biorącej udział w konsultacjach wchodził urzędnicy posiadający odpowiednią wiedzę fachową w zakresie usług finansowych lub instytucji finansowych objętych zakresem stosowania niniejszego rozdziału. W przypadku Meksyku wymóg ten spełniają urzędnicy Ministerstwa Finansów i Kredytu Publicznego (*Secretaría de Hacienda y Crédito Público*) lub jego następcy.
3. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie może być interpretowane jako wymagające od Strony odstąpienia od przepisów jej prawa dotyczących wymiany informacji między organami finansowymi lub wymogów umowy lub porozumienia między organami finansowymi Stron, ani też wymagające od organów finansowych podjęcia jakichkolwiek działań, które kolidowałyby z określonymi kwestiami regulacyjnymi, nadzorczymi, administracyjnymi lub związanymi z egzekwowaniem prawa.
4. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie może być interpretowane jako uniemożliwiające Stronie występowanie do celów nadzorczych o udzielenie informacji dotyczących instytucji finansowej lub transgranicznego usługodawcy finansowego, znajdujących się na terytorium drugiej Strony. Strona ta może zwrócić się o udzielenie tych informacji do organu finansowego drugiej Strony.

ARTYKUŁ 18.21

Rozstrzyganie sporów

1. Rozdział 31 (Rozstrzyganie sporów), w tym załączniki 31-A (Regulamin wewnętrzny) i 31-B (Kodeks postępowania), ma zastosowanie – ze zmianami wprowadzonymi niniejszym artykułem – do rozstrzygania sporów dotyczących stosowania i interpretacji postanowień niniejszego rozdziału.
2. Oprócz wymogów określonych w art. 31.9 (Wymagania dotyczące członków zespołu orzekającego) członkowie zespołu orzekającego posiadają wiedzę fachową lub doświadczenie w zakresie prawa lub praktyki w dziedzinie usług finansowych, co może obejmować regulację instytucji finansowych, chyba że Strony uzgodnią inaczej.
3. Nie później niż sześć miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy Wspólny Komitet przyjmuje listę co najmniej 15 osób, które spełniają wymogi określone w ust. 2 i są skłonne i zdolne pełnić funkcję członka zespołu orzekającego. Lista składa się z trzech części:
 - a) jednej części listy obejmującej osoby z Unii Europejskiej;
 - b) jednej części listy obejmującej osoby z Meksyku; oraz
 - c) jednej części listy obejmującej osoby, które mają pełnić rolę przewodniczącego zespołu orzekającego.

4. Do celów niniejszego rozdziału części listy, o których mowa w ust. 3, zastępują po przyjęciu części listy określone w art. 31.8 (Listy członków zespołu orzekającego) ust. 1.

5. W każdym sporze, w którym zespół orzekający uzna dany środek za niezgodny z obowiązkami wynikającymi z niniejszej Umowy, a środek ten ma wpływ:

- a) na sektor usług finansowych i jakiegokolwiek inny sektor, Strona skarżąca może zawiesić korzyści w sektorze usług finansowych wywołujące skutek równoważny skutkowi danego środka w sektorze usług finansowych drugiej Strony; lub
- b) tylko na sektor inny niż sektor usług finansowych, Strona skarżąca nie może zawiesić korzyści w sektorze usług finansowych.

ARTYKUŁ 18.22

Spory inwestycyjne dotyczące usług finansowych

1. Rozdział 10 (Inwestycje) sekcja D (Rozstrzyganie sporów inwestycyjnych), włączona do niniejszego rozdziału artykułem 18.2 ust. 8 i stanowiąca część niniejszego rozdziału, ma zastosowanie – z uwzględnieniem zmian wprowadzonych niniejszym artykułem – do:
 - a) sporów inwestycyjnych dotyczących środków, do których ma zastosowanie niniejszy rozdział i w których inwestor twierdzi, że Strona naruszyła art. 10.7 (Traktowanie narodowe) ust. 2, art. 10.8 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania) ust. 2, art. 10.15 (Traktowanie inwestorów i inwestycji objętych niniejszą Umową), 10.16 (Transfery), 10.17 (Odszkodowanie za straty), 10.18 (Wywłaszczenie i rekompensata) lub 10.52 (Odmowa przyznania korzyści); lub
 - b) sporów inwestycyjnych wszczętych zgodnie z rozdziałem 10 (Inwestycje) sekcja D (Rozstrzyganie sporów inwestycyjnych), w których powołano się na art. 18.13 (Wyłączenie ze względów ostrożności).

2. W przypadku sporu inwestycyjnego na podstawie ust. 1 lit. a) lub jeżeli pozwany powoła się na art. 18.13 (Wyłączenie ze względów ostrożności) zgodnie z ust. 1 lit. b) w terminie 60 dni od wniesienia skargi do Trybunału zgodnie z art. 10.26 (Wniesienie skargi do Trybunału) wydział Trybunału rozpatrujący sprawę powołuje, po konsultacji ze stronami sporu i zgodnie z Artykułem 10.44 (Opinie ekspertów), jednego lub więcej ekspertów z listy przyjętej przez Wspólny Komitet w celu sporządzenia raportu na temat wszelkich kwestii faktycznych dotyczących zagadnień związanych z usługami finansowymi podniesionych przez stronę sporu w ramach postępowania. Lista ekspertów zostaje przyjęta przez Wspólną Radę nie później niż sześć miesięcy po wejściu w życie niniejszej Umowy i składa się z nazwisk sześciu ekspertów, którzy wykazali się wiedzą fachową lub doświadczeniem w zakresie prawa lub praktyki w dziedzinie usług finansowych, co może obejmować regulację instytucji finansowych. Jeżeli na dzień wniesienia skargi na podstawie art. 10.26 (Wniesienie skargi do Trybunału) lista nie została jeszcze przyjęta, ekspertów wyznacza się spośród osób, które zostały wyznaczone i zgłoszone drugiej Stronie przez jedną ze Stron lub obie Strony do celów przyjęcia tej listy.

3. Pozwany może przekazać sprawę na piśmie do Podkomitetu ds. Usług Finansowych w celu uzyskania decyzji, czy, a jeśli tak, to w jakim zakresie, wyjątek przewidziany w art. 18.13 (Wyłączenie ze względów ostrożności) stanowi ważną odpowiedź na skargę. Przekazanie sprawy nie może nastąpić później niż w terminie, który Trybunał wyznacza pozwanemu na przedstawienie jego stanowiska. Jeżeli pozwany przekaze sprawę do Podkomitetu ds. Usług Finansowych zgodnie z niniejszym ustępem, zawieszeniu ulegają terminy lub postępowania, o których mowa w rozdziale 10 (Inwestycje) sekcja D (Rozstrzyganie sporów inwestycyjnych).

4. W przypadku przekazania sprawy zgodnie z ust. 3 Podkomitet ds. Usług Finansowych może dokonać wspólnego ustalenia, czy i w jakim zakresie wyłączenie ze względów ostrożności zgodnie z art. 18.13 stanowi ważną odpowiedź na skargę, oraz przekazać kopię tego ustalenia inwestorowi i Trybunałowi. Jeżeli we wspólnym ustaleniu stwierdza się, że art. 18.13 stanowi ważną odpowiedź na wszystkie części skargi w całości, uznaje się, że inwestor wycofał skargę, a postępowanie umarza się zgodnie z art. 10.40 (Cofnięcie skargi). Jeżeli we wspólnym ustaleniu stwierdza się, że art. 18.13 stanowi ważną odpowiedź tylko na część skargi, wspólne ustalenie jest wiążące dla Trybunału w odniesieniu do tych części skargi. W takim przypadku zawieszenie terminów lub postępowań opisane w ust. 3 nie ma zastosowania, a inwestor może kontynuować postępowanie w odniesieniu do pozostałych części skargi.

5. Jeżeli Podkomitet ds. Usług Finansowych nie dokona wspólnego ustalenia w terminie trzech miesięcy po przekazaniu sprawy przez pozwanego, zawieszenie terminów lub postępowań, o którym mowa w ust. 3, nie ma zastosowania, a inwestor może kontynuować postępowanie w sprawie skargi.

6. Na wniosek pozwanego i w przypadku gdy Podkomitet ds. Usług Finansowych nie dokonał wspólnego ustalenia w terminie trzech miesięcy, o którym mowa w ust. 5, Trybunał decyduje na wstępie, czy i w jakim stopniu art. 18.13 stanowi ważną odpowiedź. Niewystąpienie przez pozwanego z takim wnioskiem nie narusza prawa pozwanego do powoływania się na art. 18.13 w odpowiedzi na skargę na późniejszym etapie postępowania. Trybunał nie wyciąga żadnych niekorzystnych wniosków z faktu, że Podkomitet ds. Usług Finansowych nie doszedł do porozumienia w sprawie wspólnego ustalenia.

7. Postępowanie zgodnie z ust. 6 prowadzone jest przez wydział Trybunału ustanowiony do rozpoznania skargi i w szczególności zapewnia stronom sporu możliwość co najmniej jednokrotnego przedstawienia swojego stanowiska na piśmie. Wydział Trybunału wydaje decyzję wstępną w terminie 120 dni po otrzymaniu ostatniego stanowiska. Jeżeli Trybunał potrzebuje dodatkowego czasu na wydanie decyzji wstępnej, podaje przyczyny tego opóźnienia. Jeżeli wydział Trybunału stwierdza, że art. 18.13 stanowi ważną odpowiedź na całość skargi, uznaje się, że inwestor wycofał skargę, a postępowanie umarza się zgodnie z art. 10.40 (Cofnięcie skargi). Jeżeli wydział Trybunału stwierdza, że art. 18.13 stanowi ważną odpowiedź tylko na część skargi, kontynuuje się postępowanie w odniesieniu do pozostałych części skargi.

ROZDZIAŁ 19

HANDEL CYFROWY

ARTYKUŁ 19.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

- a) „konsument” oznacza każdą osobę fizyczną lub, jeżeli przewiduje to prawo danej Strony, przedsiębiorstwo, które korzystają z publicznie dostępnych usług telekomunikacyjnych lub wnioskuje o udostępnienie takich usług w celach niezwiązanych z działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub zawodową;
- b) „wiadomość zawierająca dane” oznacza informację wygenerowaną, wysłaną, otrzymaną lub przechowywaną za pośrednictwem środków elektronicznych, optycznych lub podobnych;
- c) „usługa uwierzytelniania elektronicznego” oznacza usługę, która umożliwia potwierdzenie:
 - (i) tożsamości osoby fizycznej lub przedsiębiorstwa lub

- (ii) pochodzenia i integralności wiadomości zawierającej dane od momentu, gdy została ona wygenerowana po raz pierwszy w ostatecznej formie;
- d) „podpis elektroniczny” oznacza dane w formie elektronicznej, dołączone do wiadomości zawierającej dane lub logicznie z nią powiązane, które mogą służyć do identyfikacji osoby podpisującej ten komunikat zawierający dane oraz do potwierdzenia, że osoba ta zatwierdziła informacje zawarte w tym komunikacie zawierającym dane, w celu zapewnienia jego pochodzenia i integralności w sposób umożliwiający wykrycie wszelkich późniejszych zmian w danych;
- e) „usługa zaufania” oznacza usługę elektroniczną, na którą składa się tworzenie, weryfikacja i walidacja podpisów elektronicznych, elektronicznych znaczników czasu, usług rejestrowanego doręczenia elektronicznego, usług certyfikowanej digitalizacji, usług uwierzytelniania witryn internetowych oraz certyfikatów powiązanych z tymi usługami;
- f) „użytkownik końcowy” oznacza każdą osobę fizyczną lub, jeśli przewiduje to prawo danej Strony, przedsiębiorstwo, które korzystają z publicznie dostępnych usług telekomunikacyjnych lub wnioskują o udostępnienie takich usług, albo jako konsument, albo w celach związanych z działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub zawodową;
- g) „dostawca usług zaufania” oznacza osobę fizyczną lub przedsiębiorstwo, które świadczą elektroniczne usługi zaufania; oraz

- h) „niezamówione komercyjne wiadomości elektroniczne” oznaczają wiadomości elektroniczne, w tym co najmniej wiadomości poczty elektronicznej, wiadomości w systemie krótkich wiadomości tekstowych (SMS) i wiadomości w systemie wiadomości multimedialnych (MMS), które są wysyłane w celach handlowych, bez zgody odbiorcy lub pomimo wyraźnej odmowy odbiorcy, bezpośrednio do użytkowników końcowych za pośrednictwem sieci telekomunikacyjnej oraz, w zakresie przewidzianym prawem Strony, innych usług telekomunikacyjnych.

ARTYKUŁ 19.2

Zakres stosowania

1. Niniejszy rozdział ma zastosowanie do środków Strony mających wpływ na handel przy użyciu środków elektronicznych.
2. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do:
 - a) usług w zakresie gier hazardowych;
 - b) usług nadawczych;
 - c) usług audiowizualnych;

- d) usług notariuszy lub usług świadczonych przez przedstawicieli równoważnych zawodów;
- e) usług reprezentacji prawnej; ani
- f) zamówień rządowych, z wyjątkiem art. 19.7, 19.8 i 19.11.

ARTYKUŁ 19.3

Zasady ogólne

Strony uznają możliwości dla wzrostu gospodarczego stwarzane przez handel cyfrowy oraz znaczenie przyjęcia ram wspierających zaufanie konsumentów do handlu cyfrowego i unikania niepotrzebnych barier dla korzystania z niego i jego rozwoju.

ARTYKUŁ 19.4

Prawo do wprowadzania regulacji

Strony potwierdzają prawo do wprowadzania na swoich terytoriach regulacji w celu osiągnięcia uzasadnionych celów polityki, takich jak cele związane z ochroną zdrowia publicznego, usługami społecznymi, edukacją publiczną, bezpieczeństwem, środowiskiem, moralnością publiczną, ochroną socjalną lub ochroną konsumentów, ochroną prywatności i danych, promowaniem i ochroną różnorodności kulturowej lub konkurencją.

ARTYKUŁ 19.5

Opłaty celne od transmisji elektronicznych

1. Strona nie nakłada opłat celnych od transmisji elektronicznych między osobą jednej Strony a osobą drugiej Strony.
2. Dla większej pewności należy wyjaśnić, że ust. 1 nie wyklucza możliwości nakładania przez Stronę wewnętrznych podatków, opłat lub innych należności od transmisji elektronicznych, pod warunkiem że takie podatki, opłaty lub należności są nakładane w sposób zgodny z niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 19.6

Brak wymogu uprzedniego zezwolenia

1. Każda ze Stron zapewnia, aby świadczenie usług drogą elektroniczną nie wymagało uprzedniego uzyskania zezwolenia.
2. Ust. 1 pozostaje bez uszczerbku dla wymogów dotyczących uzyskania zezwoleń, które nie są szczególnie i wyłącznie ukierunkowane na usługi świadczone drogą elektroniczną lub które mają zastosowanie do usług telekomunikacyjnych.

ARTYKUŁ 19.7

Umowy zawierane drogą elektroniczną

Każda ze Stron zapewnia, aby jej system prawny umożliwiał zawieranie umów drogą elektroniczną oraz aby nie kwestionowano mocy prawnej, ważności lub wykonalności tych umów wyłącznie z tego powodu, że zostały zawarte drogą elektroniczną¹⁰.

ARTYKUŁ 19.8

Elektroniczne usługi zaufania i uwierzytelniania

1. Strona nie może odmawiać elektronicznej usłudze zaufania lub usłudze uwierzytelniania elektronicznego skutku prawnego wyłącznie na podstawie tego, że usługa ta jest świadczona w formie elektronicznej.

¹⁰ Niniejsze postanowienie nie ma zastosowania do:

- a) umów ustanawiających lub przenoszących prawa do nieruchomości;
- b) umów, w przypadku których prawo wymaga czynności sądów, organów publicznych lub zawodów związanych z wykonywaniem władzy publicznej;
- c) umów poręczenia i umów dodatkowych zabezpieczeń zawieranych przez osoby działające w celach niezwiązanych z ich działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub zawodową, zgodnie z wymogami prawa; oraz
- d) umów podlegających prawu rodzinnemu lub prawu spadkowemu.

2. Strona nie może przyjmować ani utrzymywać środków regulujących elektroniczne usługi zaufania lub usługi uwierzytelniania elektronicznego, które:

- a) zakazywałyby stronom transakcji elektronicznej określenia wzajemnie odpowiednich metod elektronicznych w odniesieniu do ich transakcji; lub
- b) pozbawiałyby strony transakcji elektronicznej możliwości stwierdzenia przed organami sądowymi lub administracyjnymi, że ich transakcja elektroniczna jest zgodna z wszelkimi wymogami prawnymi w odniesieniu do elektronicznych usług zaufania lub usług uwierzytelniania elektronicznego.

3. Niezależnie od ust. 2 Strona może wymagać, aby w odniesieniu do danej kategorii transakcji elektronicznych metoda uwierzytelniania elektronicznego spełniała określone normy efektywności lub była certyfikowana przez organ akredytowany zgodnie z jej prawem. Takie wymagania muszą być obiektywne, przejrzyste i niedyskryminujące oraz odnosić się wyłącznie do szczególnych cech danej kategorii transakcji elektronicznych.

4. Strony zachęcają do korzystania z interoperacyjnych elektronicznych usług zaufania i usług uwierzytelniania elektronicznego oraz do wzajemnego uznawania elektronicznych usług zaufania i usług uwierzytelniania elektronicznego świadczonych przez uznanych dostawców usług zaufania.

ARTYKUŁ 19.9

Ochrona konsumentów internetowych

1. Strony uznają znaczenie utrzymywania i przyjmowania przejrzystych i skutecznych środków, które przyczyniają się do zwiększenia zaufania konsumentów, w tym między innymi środków chroniących konsumentów przed oszukańczymi i podstępными praktykami handlowymi podczas zawierania transakcji handlu elektronicznego.
2. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje środki, które przyczyniają się do zwiększenia zaufania konsumentów, w tym środki zakazujące oszukańczych i podstępnych praktyk handlowych, które wyrządzają lub mogą wyrządzić szkodę konsumentom.
3. Strony uznają znaczenie współpracy między ich odpowiednimi agencjami ochrony konsumentów lub innymi odpowiednimi organami w zakresie działań związanych z handlem elektronicznym między Stronami w celu zwiększenia zaufania konsumentów, a tym samym poprawy sytuacji konsumentów.

ARTYKUŁ 19.10

Niezamówione komercyjne wiadomości elektroniczne

1. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje środki, które:
 - a) zobowiązują nadawców niezamówionych komercyjnych wiadomości elektronicznych do ułatwienia użytkownikom końcowym zapobiegania dalszemu otrzymywaniu tych wiadomości; lub
 - b) wymagają wyrażenia przez odbiorców zgody na otrzymywanie komercyjnych wiadomości elektronicznych, jak zostało to określone zgodnie z przepisami ustawowymi i wykonawczymi każdej ze Stron.
2. Każda ze Stron zapewnia, aby niezamówione komercyjne wiadomości elektroniczne były wyraźnie rozpoznawalne jako takie, aby jasno wynikało z nich, w czyim imieniu zostały wysłane i aby zawierały niezbędne informacje pozwalające użytkownikom końcowym zażądać nieodpłatnie i w każdym momencie zaprzestania ich przesyłania.
3. Każda ze Stron zapewnia możliwość złożenia skargi na nadawców niezamówionych komercyjnych wiadomości elektronicznych, którzy nie przestrzegają środków przyjętych lub utrzymywanych na podstawie ust. 1 i 2.
4. Strony starają się współpracować w odpowiednich przypadkach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania dotyczących uregulowania kwestii niezamówionych komercyjnych wiadomości elektronicznych.

ARTYKUŁ 19.11

Kod źródłowy

1. Strona nie może wymagać przekazania lub udostępnienia kodu źródłowego oprogramowania będącego własnością osoby fizycznej lub przedsiębiorstwa drugiej Strony.
2. Dla większej pewności należy wyjaśnić, że ust. 1:
 - a) nie uniemożliwia Stronie przyjmowania lub utrzymywania środków w celu osiągnięcia uzasadnionego celu polityki publicznej, w tym zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony, na przykład w kontekście procedury certyfikacji, zgodnie z art. 18.13 (Wyłączenie ze względów ostrożności), 32.1 (Wyjątki o charakterze ogólnym) i część IV art. 2.8 (Wyjątek spowodowany względami bezpieczeństwa) niniejszej Umowy; oraz
 - b) nie ma zastosowania do dobrowolnego przekazywania lub udostępniania kodu źródłowego na zasadach handlowych przez osobę drugiej Strony, na przykład w kontekście transakcji zamówienia publicznego lub umowy podlegającej negocjacom.
3. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie wpływa na:
 - a) wymagania sądu, trybunału administracyjnego lub organu ochrony konkurencji mające zaradzić naruszeniu prawa konkurencji;

- b) prawa własności intelektualnej i ich wykonywanie; oraz
- c) prawo Strony do podejmowania działań lub nieujawniania informacji, które Strona ta uznaje za konieczne do ochrony podstawowych interesów bezpieczeństwa związanych z zakupem broni, amunicji lub materiałów wojennych bądź z zakupami niezbędnymi do zagwarantowania bezpieczeństwa narodowego lub na potrzeby obrony narodowej.

ARTYKUŁ 19.12

Otwarty dostęp do internetu

Każda ze Stron stara się zapewnić, aby użytkownicy końcowi na jej terytorium mogli, z zastrzeżeniem mających zastosowanie polityk oraz przepisów ustawowych i wykonawczych:

- a) uzyskać dostęp do wybranych przez siebie usług i aplikacji dostępnych w internecie, z zastrzeżeniem rozsądnego i niedyskryminującego zarządzania siecią, oraz rozpowszechniać takie usługi i korzystać z nich;
- b) podłączać wybrane przez siebie urządzenia do internetu, pod warunkiem że urządzenia takie nie zagrażają sieci; oraz
- c) uzyskać dostęp do informacji o praktykach zarządzania siecią stosowanych przez ich dostawcę usług dostępu do internetu.

ARTYKUŁ 19.13

Współpraca

1. Uznając globalny charakter handlu cyfrowego, Strony współpracują w zakresie kwestii regulacyjnych i najlepszych praktyk w ramach istniejących dialogów sektorowych, które dotyczą między innymi:

- a) uznawania i ułatwiania świadczenia interoperacyjnych transgranicznych elektronicznych usług zaufania i usług uwierzytelniania elektronicznego;
- b) sposobu traktowania bezpośredniej komunikacji marketingowej;
- c) wyzwań, przed jakimi stają małe i średnie przedsiębiorstwa w związku z handlem cyfrowym;
- d) ochrony konsumentów i budowania zaufania konsumentów w dziedzinie handlu elektronicznego;
- e) wspólnych kwestii związanych z cyberbezpieczeństwem; oraz
- f) wszelkich innych kwestii istotnych dla rozwoju handlu cyfrowego.

2. Głównym celem współpracy w zakresie kwestii regulacyjnych i najlepszych praktyk, o której mowa w ust. 1, jest wymiana informacji i poglądów na temat prawodawstwa poszczególnych Stron dotyczącego tych kwestii i praktyk, a także wdrażania tego prawodawstwa.
3. Strony potwierdzają znaczenie aktywnego uczestnictwa w forach wielostronnych w celu wspierania rozwoju handlu cyfrowego.

ARTYKUŁ 19.14

Klauzula przeglądowa dotycząca przepływu danych

W terminie trzech lat po dniu wejścia w życie niniejszej Umowy Strony ponownie ocenią potrzebę uwzględnienia w niej postanowień dotyczących swobodnego przepływu danych.

ROZDZIAŁ 20

PRZEPŁYWY KAPITAŁU, PŁATNOŚCI I TRANSFERY ORAZ TYMCZASOWE ŚRODKI OCHRONNE

ARTYKUŁ 20.1

Rachunek bieżący

Bez uszczerbku dla innych postanowień niniejszej Umowy każda ze Stron umożliwia dokonywanie wszelkich płatności i transferów w odniesieniu do transakcji na rachunku bieżącym bilansu płatniczego między Stronami objętych zakresem niniejszej Umowy, w walucie w pełni wymiennej oraz zgodnie z postanowieniami Umowy o Międzynarodowym Funduszu Walutowym, zawartej w Bretton Woods w stanie New Hampshire w dniu 22 lipca 1944 r.

ARTYKUŁ 20.2

Przepływy kapitału

Bez uszczerbku dla innych postanowień niniejszej Umowy każda ze Stron umożliwia, w odniesieniu do transakcji na rachunku kapitałowym i finansowym bilansu płatniczego, swobodny przepływ kapitału do celów liberalizacji inwestycji i innych transakcji, jak przewidziano w rozdziale 10 (Inwestycje) sekcja B (Liberalizacja inwestycji), rozdziale 11 (Transgraniczny handel usługami), rozdziale 12 (Czasowy pobyt osób fizycznych odbywających wizytę służbową) i rozdziale 18 (Usługi finansowe).

ARTYKUŁ 20.3

Stosowanie przepisów ustawowych i wykonawczych dotyczących przepływów kapitału, płatności lub transferów

1. Art. 10.16 (Transfery) i art. 18.2 (Zakres stosowania) ust. 6 lit. a) oraz art. 20.1 i 20.2 nie uniemożliwiają Stronie stosowania jej przepisów ustawowych i wykonawczych dotyczących:

a) upadłości, niewypłacalności i ochrony praw wierzycieli;

- b) emisji instrumentów finansowych oraz handlu i obrotu nimi;
- c) sprawozdawczości finansowej lub przechowywania zapisów dotyczących przepływów kapitału, płatności lub transferów, gdy jest to konieczne do wspierania organów ścigania lub finansowych organów regulacyjnych;
- d) czynów zabronionych lub podstępnych lub oszukańczych praktyk;
- e) zapewnienia zgodności z postanowieniami lub wyrokami w postępowaniach rozstrzygających spory; ani
- f) systemów zabezpieczenia społecznego, publicznych systemów emerytalnych lub obowiązkowych programów oszczędnościowych.

2. Tych przepisów ustawowych i wykonawczych nie stosuje się w sposób arbitralny ani dyskryminujący, ani stanowiący w inny sposób ukryte ograniczenie w przepływach kapitału, płatnościach lub transferach.

ARTYKUŁ 20.4

Tymczasowe środki ochronne

1. W szczególnych okolicznościach, jeżeli występują poważne trudności w funkcjonowaniu unii gospodarczej i walutowej Unii Europejskiej bądź groźba wystąpienia takich trudności, Unia Europejska może przyjąć lub utrzymywać środki ochronne w odniesieniu do przepływów kapitału, płatności lub transferów. Środki te są ograniczone do zakresu, jaki jest absolutnie niezbędny do rozwiązania takich trudności, i obowiązują przez okres nieprzekraczający sześciu miesięcy.
2. Środki zastosowane przez Unię Europejską na podstawie ust. 1 nie stanowią środka arbitralnej lub nieuzasadnionej dyskryminacji między Meksykiem a państwem trzecim. Unia Europejska niezwłocznie informuje Meksyk o zastosowaniu takich środków i tak szybko, jak to możliwe, przedstawia harmonogram ich zniesienia.

ARTYKUŁ 20.5

Ograniczenia w przypadku trudności związanych z bilansem płatniczym, finansami zagranicznymi i trudnościami makroekonomicznymi

1. Strona może przyjąć lub utrzymywać środki ograniczające dotyczące przepływów kapitału, płatności lub transferów¹¹:
 - a) w przypadkach poważnych trudności w zakresie bilansu płatniczego lub finansów zagranicznych, lub groźby ich wystąpienia¹²; lub
 - b) w szczególnych okolicznościach, w których płatności lub transfery związane z przepływami kapitału powodują lub stwarzają groźbę wystąpienia poważnych trudności makroekonomicznych związanych z polityką pieniężną i kursową w Meksyku lub w państwie członkowskim Unii Europejskiej.
2. Środki, o których mowa w ust. 1:
 - a) są zgodne, w stosownych przypadkach, z postanowieniami Umowy o Międzynarodowym Funduszu Walutowym;

¹¹ W przypadku Unii Europejskiej państwo członkowskie Unii Europejskiej może podejmować takie środki w sytuacjach innych niż te, o których mowa w art. 20.4, wpływających na gospodarkę tego państwa członkowskiego.

¹² Dla większej pewności należy wyjaśnić, że poważne trudności w zakresie bilansu płatniczego lub finansów zagranicznych, lub groźba ich wystąpienia, o których mowa w ust. 1 lit. a), mogą być spowodowane między innymi poważnymi trudnościami makroekonomicznymi związanymi z polityką pieniężną lub kursową, lub groźbą takich trudności, o której mowa w ust. 1 lit. b).

- b) nie przekraczają środków niezbędnych do zaradzenia sytuacji opisanej w ust. 1;
- c) mają charakter tymczasowy i są, w miarę poprawy sytuacji określonej w ust. 1, stopniowo usuwane;
- d) nie prowadzą do zbędnych szkód dla handlowych, gospodarczych lub finansowych interesów drugiej Strony;
- e) nie powodują traktowania drugiej Strony w sposób mniej korzystny niż państwa trzeciego w podobnych sytuacjach; oraz
- f) nie zastępują polityki makroekonomicznej, która jest niezbędna do uzasadnionego dostosowania zewnętrznego.

3. W przypadku handlu towarami Strona może przyjąć lub utrzymywać środki ograniczające służące zabezpieczeniu jej pozycji w zakresie finansów zagranicznych lub jej bilansu płatniczego. Środki te muszą być zgodne z art. XII GATT 1994 i Uzgodnieniem w sprawie postanowień dotyczących bilansu płatniczego w Układzie ogólnym w sprawie taryf celnych i handlu 1994.

4. W przypadku handlu usługami Strona może przyjąć lub utrzymywać środki ograniczające służące zabezpieczeniu jej pozycji w zakresie finansów zagranicznych lub jej bilansu płatniczego. Środki te muszą być zgodne z art. XII GATS.

5. Strona dokłada starań, aby nie przyjmować ani nie utrzymywać środków w postaci dopłat taryfowych, kontyngentów, licencji ani podobnych środków. Strona wyjaśnia powody zastosowania tych środków ograniczających w momencie powiadomienia drugiej Strony o ich wprowadzeniu.

6. Strona przyjmująca lub utrzymująca środki, o których mowa w ust. 1, bezzwłocznie powiadamia o nich drugą Stronę.

7. Jeżeli środki ograniczające są przyjęte lub utrzymywane na podstawie art. 20.4 lub niniejszego artykułu, Strony bezzwłocznie odbywają konsultacje na forum Podkomitetu ds. Usług i Inwestycji, chyba że konsultacje odbywają się na innych forach międzynarodowych, których członkami są obie Strony. W toku konsultacji dokonuje się oceny trudności w zakresie bilansu płatniczego lub finansów zagranicznych, które doprowadziły do wprowadzenia odpowiednich środków, uwzględniając między innymi czynniki takie, jak:

- a) charakter i zakres trudności;
- b) zewnętrzne warunki gospodarcze i handlowe; oraz
- c) ewentualne dostępne alternatywne środki naprawcze.

8. W ramach konsultacji, o których mowa w ust. 7, omawia się zgodność wszelkich środków ograniczających z art. 20.4 lub ust. 1 i 2 niniejszego artykułu. Strony przyjmują wszelkie odpowiednie ustalenia statystyczne lub faktyczne przedstawione przez Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW), jeśli są one dostępne, a we wnioskach uwzględnia się dokonaną przez MFW ocenę bilansu płatniczego i sytuacji w zakresie finansów zagranicznych danej Strony.

ROZDZIAŁ 21

ZAMÓWIENIA PUBLICZNE

ARTYKUŁ 21.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

- a) „towary lub usługi komercyjne” oznaczają towary lub usługi zwykle sprzedawane lub oferowane do sprzedaży na rynku komercyjnym nabywcom niepublicznym i przez takich nabywców zwykle nabywane do celów niepublicznych;
- b) „usługi budowlane” oznaczają usługi, których celem jest realizacja, za pomocą dowolnych środków, robót inżynierskich lub budowlanych, zgodnie z działem 51 tymczasowej Centralnej Klasyfikacji Produktów Narodów Zjednoczonych (CPC);

- c) „zamówienie objęte niniejszą Umową” oznacza zamówienie do celów publicznych:
- (i) na towar, usługę lub dowolną ich kombinację:
 - A) określone w odniesieniu do każdej ze Stron odpowiednio w załączniku 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub załączniku 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową); oraz
 - B) udzielane w celach innych niż komercyjna sprzedaż lub odsprzedaż bądź wykorzystanie do produkcji lub dostawy towaru lub usługi przeznaczonych do komercyjnej sprzedaży lub odsprzedaży;
 - (ii) realizowane za pomocą jakichkolwiek środków umownych, w tym:
 - A) zakupu;
 - B) dzierżawy; oraz
 - C) wynajmu lub sprzedaży ratalnej z opcją lub bez opcji wykupu;
 - (iii) którego wartość na chwilę publikacji ogłoszenia zgodnie z art. 21.6 oszacowano zgodnie z art. 21.2 na poziomie lub powyżej odpowiedniego progu określonego dla każdej ze Stron odpowiednio w załączniku 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub załączniku 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową);

- (iv) składane przez podmiot zamawiający; oraz
 - (v) niepodlegające wyłączeniu z zakresu stosowania art. 21.2 ust. 2 lub załącznika 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub załącznika 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową);
- d) „aukcja elektroniczna” oznacza powtarzalny proces realizowany z wykorzystaniem środków elektronicznych służący do przedstawienia przez dostawców nowych cen lub nowych wartości w przypadku wymiernych elementów oferty innych niż cena i związanych z kryteriami oceny, lub obu tych elementów, w wyniku którego powstaje ranking ofert lub zmiana kolejności ofert w rankingu;
- e) „na piśmie” lub „pisemne” oznacza każde wyrażenie słowne lub liczbowe, które można odczytać, powielić, a następnie przekazać, i może obejmować informacje przekazywane i przechowywane za pomocą środków elektronicznych;
- f) „przetarg bezpośredni” oznacza metodę udzielania zamówienia, zgodnie z którą podmiot zamawiający kontaktuje się z wybranym przez siebie dostawcą lub wybranymi przez siebie dostawcami;
- g) „wykaz przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania” oznacza wykaz dostawców uznanych przez podmiot zamawiający za spełniających warunki wpisania do tego wykazu, z którego podmiot zamawiający zamierza skorzystać więcej niż jeden raz;

- h) „ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia” oznacza ogłoszenie opublikowane przez podmiot zamawiający, w którym zaprasza on zainteresowanych dostawców do złożenia wniosku o dopuszczenie do udziału albo złożenia oferty, bądź obu tych dokumentów;
- i) „zobowiązania offsetowe” oznaczają wszelkie warunki lub zobowiązania, które wspierają rozwój lokalny lub poprawiają bilans płatniczy Strony, takie jak korzystanie z zawartości krajowej, licencje na technologię, inwestycje, handel wymienny oraz podobne działania lub wymogi;
- j) „przetarg otwarty” oznacza metodę udzielania zamówienia, zgodnie z którą każdy zainteresowany dostawca może złożyć ofertę;
- k) „podmiot zamawiający” oznacza podmiot objęty sekcjami A, B i C załącznika 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) i załącznika 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową);
- l) „kwalifikujący się dostawca” oznacza dostawcę uznanego przez podmiot zamawiający za spełniającego warunki udziału;
- m) „przetarg selektywny” oznacza metodę udzielania zamówienia, zgodnie z którą podmiot zamawiający zaprasza do składania ofert jedynie kwalifikujących się dostawców;
- n) „usługi” obejmują usługi budowlane, o ile nie określono inaczej;

- o) „norma” oznacza dokument zatwierdzony przez uznaną instytucję, w którym ustalono – do celów powszechnego i wielokrotnego stosowania – zasady, wytyczne lub cechy charakterystyczne towarów lub usług bądź związanych z nimi procesów i metod produkcji, którego przestrzeganie nie jest obowiązkowe, który to dokument może również zawierać lub opisywać wyłącznie wymogi dotyczące terminologii, symboli, opakowania, oznakowania lub etykietowania w odniesieniu do towaru, usługi, procesu lub metody produkcji;
- p) „dostawca” oznacza osobę lub grupę osób, które dostarczają lub mogą dostarczać towary lub usługi; oraz
- q) „specyfikacja techniczna” oznacza wymóg w postępowaniu przetargowym, w ramach którego:
 - (i) określono cechy charakterystyczne towarów lub usług będących przedmiotem zamówienia, w tym jakość, wydajność, bezpieczeństwo i wymiary, bądź procesy i metody ich produkcji lub realizacji; lub
 - (ii) wskazano warunki dotyczące terminologii, symboli, opakowania, oznakowania lub etykietowania w odniesieniu do towaru lub usługi.

ARTYKUŁ 21.2

Zakres

Stosowanie niniejszego rozdziału

1. Niniejszy rozdział ma zastosowanie do wszelkich środków dotyczących zamówień objętych niniejszą Umową, bez względu na to, czy udzielane są one wyłącznie lub częściowo za pomocą środków elektronicznych.
2. O ile w załącznikach 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) i 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową) nie przewidziano inaczej, niniejszy rozdział nie ma zastosowania do:
 - a) nabycia lub dzierżawy gruntów, istniejących budynków lub innych nieruchomości albo praw do nich;
 - b) porozumień pozaumownych lub innych form wsparcia, które zapewnia Strona, w tym porozumień o współpracy, dotacji, pożyczek, udziałów kapitałowych, gwarancji i ulg podatkowych;
 - c) zamówień albo zakupów dotyczących usług agencji fiskalnych lub instytucji depozytowych, usług likwidacji i zarządzania na potrzeby regulowanych instytucji finansowych bądź usług w zakresie sprzedaży, umorzenia i dystrybucji długu publicznego, łącznie z pożyczkami i obligacjami państwowymi, weksłami i innymi papierami wartościowymi;

- d) umów o pracę w sektorze publicznym;
 - e) zamówień udzielanych:
 - (i) w celu zapewnienia międzynarodowego wsparcia, w tym pomocy rozwojowej;
 - (ii) zgodnie ze szczególną procedurą lub warunkami umowy międzynarodowej dotyczącej stacjonowania wojsk lub wspólnej realizacji projektu przez państwa-sygnatariuszy; lub
 - (iii) zgodnie ze szczególną procedurą lub warunkami organizacji międzynarodowej albo w ramach finansowania poprzez międzynarodowe dotacje, pożyczki lub inny rodzaj wsparcia, jeżeli stosowna procedura lub warunki byłyby niezgodne z niniejszym rozdziałem.
3. Zobowiązania każdej ze Stron dotyczące zamówień objętych niniejszą Umową określono w załączniku 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) i 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową) zgodnie z następującą strukturą:
- a) w sekcji A – podmioty władzy centralnej, których zamówienia objęte są niniejszym rozdziałem;
 - b) w sekcji B – podmioty władzy poniżej szczebla centralnego, których zamówienia objęte są niniejszym rozdziałem, w tym, w odniesieniu do Meksyku, inne podmioty poniżej szczebla centralnego;

- c) w sekcji C – wszelkie inne podmioty, których zamówienia objęte są niniejszym rozdziałem;
- d) w sekcji D – towary objęte niniejszym rozdziałem;
- e) w sekcji E – usługi, z wyjątkiem usług budowlanych, objęte niniejszym rozdziałem;
- f) w sekcji F – usługi budowlane objęte niniejszym rozdziałem;
- g) w sekcji G – koncesje na partnerstwo publiczno-prywatne lub roboty budowlane objęte niniejszym rozdziałem;
- h) w sekcji H – wszelkie uwagi ogólne i odstępstwa; oraz
- i) w sekcji I – media, w których Strona publikuje swoje ogłoszenia o zamówieniach, ogłoszenia o udzieleniu zamówienia oraz inne informacje związane z jej systemem zamówień publicznych.

4. Niniejszy rozdział ma również zastosowanie w przypadku, gdy prawo Strony zezwala na prowadzenie postępowania o udzielenie zamówienia objętego niniejszą Umową w imieniu podmiotu zamawiającego przez inne podmioty lub osoby, których zamówienia nie są objęte niniejszą Umową w odniesieniu do danych towarów i usług.

Wycena

5. Szacując wartość zamówienia w celu ustalenia, czy jest to zamówienie objęte niniejszą Umową, podmiot zamawiający:

- a) nie dzieli zamówienia na oddzielne zamówienia ani nie wybiera i nie stosuje określonej metody wyceny w celu oszacowania wartości zamówienia z zamiarem częściowego lub całkowitego wyłączenia go z zakresu stosowania niniejszego rozdziału; oraz
- b) uwzględnia szacunkową maksymalną całkowitą wartość zamówienia dla całego okresu obowiązywania umowy, bez względu na to, czy jest ono udzielane jednemu dostawcy czy większej liczbie dostawców, biorąc pod uwagę wszystkie rodzaje wynagrodzenia, w tym:
 - (i) składki, opłaty, prowizje i odsetki; oraz
 - (ii) jeżeli w zamówieniu przewidziano możliwość wykorzystania opcji, całkowitą wartość takich opcji.

6. Jeżeli indywidualne wymaganie zamówienia skutkuje zawarciem więcej niż jednej umowy lub zawarciem odrębnych umów na poszczególne części (zwanym dalej „powtarzającymi się umowami”), podstawą obliczenia szacunkowej maksymalnej całkowitej wartości zamówienia jest:

a) wartość powtarzających się umów na towary lub usługi tego samego typu zawartych w ciągu poprzednich 12 miesięcy lub w poprzednim roku budżetowym podmiotu zamawiającego, dostosowana, w miarę możliwości, aby uwzględnić przewidywane zmiany w ilości lub w wartości towarów lub usług zamawianych w okresie kolejnych 12 miesięcy; lub

b) szacunkowa wartość powtarzających się umów na towary lub usługi tego samego typu, które mają zostać zawarte w ciągu 12 miesięcy następujących po udzieleniu pierwszego zamówienia lub w ciągu roku budżetowego podmiotu zamawiającego.

7. W przypadku zamówień w postaci dzierżawy, wynajmu, lub sprzedaży ratalnej towarów lub usług, bądź zamówień, w przypadku których nie określono całkowitej ceny, podstawą wyceny jest:

a) w przypadku umów w sprawie zamówień na czas określony:

(i) jeżeli okres obowiązywania umowy wynosi nie więcej niż 12 miesięcy – szacunkowa całkowita wartość maksymalna zamówienia w okresie obowiązywania umowy; lub

(ii) jeżeli okres obowiązywania umowy przekracza 12 miesięcy – szacunkowa całkowita wartość maksymalna zamówienia łącznie z szacunkową wartością końcową;

- b) umów w sprawie zamówień na czas nieokreślony – szacowana miesięczna opłata pomnożona przez 48; oraz
- c) w przypadku gdy nie jest pewne, czy umowa zostanie zawarta na czas określony, stosuje się lit. b).

ARTYKUŁ 21.3

Wyjątki spowodowane względami bezpieczeństwa i wyjątki o charakterze ogólnym

1. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie może być interpretowane jako uniemożliwiające którejkolwiek ze Stron podejmowanie działań lub nieujawnianie informacji, które Strona ta uznaje za konieczne do ochrony swoich podstawowych interesów bezpieczeństwa związanych z zakupem broni, amunicji lub materiałów wojennych bądź z zakupami niezbędnymi do celów bezpieczeństwa narodowego lub obrony narodowej.
2. Z zastrzeżeniem wymogu, że środków takich nie stosuje się w sposób stanowiący arbitralną lub nieuzasadnioną dyskryminację między Stronami w przypadku gdy występują takie same warunki, lub ukryte ograniczenie w handlu międzynarodowym, żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie może być interpretowane jako uniemożliwiające Stronom nakładanie lub egzekwowanie środków:
 - a) niezbędnych do ochrony moralności, porządku lub bezpieczeństwa publicznego;

- b) niezbędnych do ochrony życia lub zdrowia ludzi, zwierząt lub roślin;
- c) niezbędnych do ochrony własności intelektualnej; lub
- d) dotyczących towarów lub usług pochodzących z pracy osób niepełnosprawnych, instytucji charytatywnych lub pracy więźniów.

ARTYKUŁ 21.4

Zasady ogólne

Niedyskryminacja

1. Niezależnie od zakresu stosowania art. 21.2 przedsiębiorstwo jednej ze Stron, które zostało legalnie utworzone przez ustanowienie, nabycie lub utrzymanie obecności handlowej na terytorium drugiej Strony, może uczestniczyć w zamówieniach rządowych tej drugiej Strony na tych samych warunkach, co przedsiębiorstwa tej drugiej Strony, zgodnie z prawem tej drugiej Strony.

2. W odniesieniu do wszelkich środków dotyczących wszelkich zamówień objętych niniejszą Umową Strona, łącznie z jej podmiotami zamawiającymi, zapewnia natychmiast i bezwarunkowo towarom i usługom drugiej Strony oraz dostawcom drugiej Strony oferującym takie towary lub usługi traktowanie nie mniej korzystne niż to, jakie Strona ta, łącznie z jej podmiotami zamawiającymi, zapewnia własnym towarom, usługom i dostawcom.

3. W odniesieniu do wszelkich środków dotyczących zamówień objętych niniejszą Umową Strona, łącznie z jej podmiotami zamawiającymi, nie może:

- a) traktować jednego lokalnie utworzonego dostawcy mniej korzystnie niż innego lokalnie utworzonego dostawcy ze względu na wysokość zagranicznego udziału lub własności; ani
- b) dyskryminować lokalnie utworzonego dostawcy ze względu na to, że towary lub usługi oferowane przez tego dostawcę w związku z danym zamówieniem są towarami lub usługami drugiej Strony.

Wykorzystanie środków elektronicznych

4. W przypadku prowadzenia postępowania o udzielenie zamówienia objętego niniejszą Umową z wykorzystaniem środków elektronicznych podmiot zamawiający:

- a) zapewnia, aby proces udzielania zamówienia został przeprowadzony z wykorzystaniem takich systemów i programów informatycznych – w tym dotyczących uwierzytelniania i kodowania informacji – które są powszechnie dostępne i interoperacyjne w połączeniu z innymi powszechnie dostępnymi systemami i programami informatycznymi;

- b) utrzymuje mechanizmy zapewniające integralność wniosków o dopuszczenie do udziału oraz ofert, w tym określenie godziny wpływu, a także zapobieganie nieuprawnionemu dostępowi; oraz
- c) wykorzystuje elektroniczne środki informacji i komunikacji do publikacji ogłoszeń i dokumentacji przetargowej w procedurach udzielania zamówień oraz, w najszerszym możliwym zakresie, do celów składania ofert.

Procedura udzielania zamówień

5. Podmiot zamawiający prowadzi postępowanie o udzielenie zamówienia objętego niniejszą Umową w sposób przejrzysty i bezstronny, który:

- a) jest zgodny z niniejszym rozdziałem, z wykorzystaniem jednej z następujących metod: przetarg otwarty, przetarg selektywny lub przetarg bezpośredni;
- b) zapobiega konfliktom interesów i praktykom korupcyjnym, zgodnie z prawem danej Strony.

Środki antykorupcyjne

6. Każda ze Stron zapewnia wprowadzenie odpowiednich środków w celu zapobiegania korupcji w zamówieniach rządowych. Środki te obejmują procedury uniemożliwiające uczestnictwo w zamówieniach Strony, przez czas nieokreślony lub określony, dostawców, których organy sądowe tej Strony uznały w drodze ostatecznej decyzji za zaangażowanych w oszukańcze działania lub inne nielegalne działania związane z zamówieniami rządowymi na terytorium tej Strony. Każda ze Stron zapewnia również wprowadzenie polityki i procedur mających na celu wyeliminowanie w możliwym zakresie wszelkich potencjalnych konfliktów interesów ze strony osób zaangażowanych w zamówienia lub mających na nie wpływ oraz zarządzanie takimi konfliktami interesów.

Reguły pochodzenia

7. Strona nie stosuje reguł pochodzenia w odniesieniu do towarów przywiezionych lub usług dostarczonych z terytorium drugiej Strony do celów zamówień rządowych objętych niniejszym rozdziałem, różniących się od reguł pochodzenia, jakie Strona ta stosuje w ramach zwykłej wymiany handlowej wobec przywozu lub dostaw tych samych towarów lub usług.

Odmowa przyznania korzyści

8. Strona może odmówić przyznania korzyści wynikających z niniejszego rozdziału usługodawcy drugiej Strony, pod warunkiem uprzedniego powiadomienia i konsultacji, jeżeli Strona ta ustali, że usługa jest świadczona przez przedsiębiorstwo, które nie prowadzi istotnej działalności gospodarczej na terytorium którejkolwiek ze Stron.

Zobowiązania offsetowe

9. W odniesieniu do zamówienia objętego niniejszą Umową Strona, w tym jej podmioty zamawiające, nie dąży do żadnego zobowiązania offsetowego ani go nie uwzględnia, nie narzuca i nie egzekwuje.

Środki, które nie są specyficzne dla zamówień

10. Ust. 2 i 3 nie mają zastosowania do:

- a) należności celnych ani wszelkiego rodzaju opłat nałożonych na przywóz lub w związku z przywozem;
- b) sposobu pobierania takich należności celnych i opłat; oraz
- c) pozostałych przepisów lub formalności przywozowych oraz środków wpływających na świadczenie usług, innych niż środki dotyczące zamówień objętych niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 21.5

Informacje na temat systemu udzielania zamówień

1. Każda ze Stron:
 - a) bezzwłocznie publikuje wszelkie ustawy, rozporządzenia, orzeczenia sądowe, decyzje administracyjne o zasięgu ogólnym, standardowe klauzule umowne przewidziane w przepisach ustawowych lub wykonawczych oraz włączone poprzez odpowiednie odniesienie do ogłoszeń lub dokumentacji przetargowej, a także procedury dotyczące zamówień objętych niniejszą Umową oraz wszelkie zmiany do nich w urzędowo wyznaczonym medium elektronicznym lub papierowym, które jest szeroko rozpowszechnione i łatwo dostępne dla odbiorców; oraz
 - b) na wniosek drugiej Strony zapewnia ich wyjaśnienie.
2. Każda ze Stron zamieszcza, odpowiednio, w sekcji I załącznika 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub załącznika 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową):
 - a) wykaz mediów elektronicznych lub papierowych, w których Strona publikuje informacje opisane w ust. 1 lit. a);
 - b) wykaz mediów elektronicznych lub papierowych, w których Strona publikuje ogłoszenia, o których mowa w art. 21.6, art. 21.8 ust. 9 i art. 21.15 ust. 2; oraz

c) adres lub adresy stron internetowych, na których Strona publikuje:

(i) statystyki dotyczące zamówień, o których mowa w art. 21.15 ust. 4; lub

(ii) swoje ogłoszenia o udzielonych zamówieniach, zgodnie z art. 21.15 ust. 6.

3. Każda ze Stron bezzwłocznie powiadamia Podkomitet ds. Zamówień Publicznych o wszelkich zmianach w jej informacjach wymienionych w sekcji I załącznika 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową).

ARTYKUŁ 21.6

Ogłoszenia

Ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia

1. W odniesieniu do każdego zamówienia objętego niniejszą Umową podmiot zamawiający publikuje ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia, z wyjątkiem okoliczności, o których mowa w art. 21.12.

2. O ile w niniejszym rozdziale nie przewidziano inaczej, każde ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia zawiera następujące informacje:

- a) nazwę oraz adres podmiotu zamawiającego i inne informacje niezbędne do skontaktowania się z podmiotem zamawiającym oraz uzyskania wszelkich istotnych dokumentów związanych z zamówieniem, oraz ich koszt i warunki płatności, jeżeli takie istnieją;
- b) opis zamówienia, w tym charakter i ilość towarów lub usług, których dotyczy zamówienie, lub – w przypadku, gdy ilość nie jest znana – ilość szacowaną;
- c) w przypadku powtarzających się umów, w miarę możliwości, szacunkowy harmonogram kolejnych ogłoszeń o zamiarze udzielenia zamówienia;
- d) opis wszelkich opcji;
- e) harmonogram dostawy towarów lub usług bądź czas trwania umowy;
- f) metodę udzielania zamówienia, która zostanie zastosowana, oraz informację, czy będzie ona obejmowała negocjacje lub aukcję elektroniczną;
- g) w stosownych przypadkach, adres i wszelkie ostateczne terminy składania wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia;

- h) adres i ostateczny termin składania ofert;
- i) język lub języki, w których mogą być składane oferty lub wnioski o dopuszczenie do udziału, jeżeli mogą być składane w języku innym niż język urzędowy Strony, w której mieści się siedziba podmiotu zamawiającego;
- j) wykaz i krótki opis wszelkich warunków udziału dostawców, w tym wszelkich wymagań dotyczących szczególnych dokumentów lub zaświadczeń, które miałyby być przekazane przez dostawców w związku z takim udziałem, chyba że takie wymagania zostały zawarte w dokumentacji przetargowej udostępnionej wszystkim zainteresowanym dostawcom w tym samym czasie co ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia;
- k) jeżeli, zgodnie z art. 21.8, podmiot zamawiający zamierza wybrać ograniczoną liczbę kwalifikujących się dostawców, którzy zostaną zaproszeni do przetargu, kryteria stosowane w celu dokonania tego wyboru oraz, w stosownych przypadkach, wszelkie ograniczenia liczby dostawców, którzy zostaną dopuszczeni do przetargu; oraz
- l) wskazanie, że zamówienie to jest objęte niniejszym rozdziałem.

Skrócone ogłoszenie

3. W przypadku każdego planowanego zamówienia podmiot zamawiający publikuje, w jednym z języków WTO, skrócone ogłoszenie, które jest łatwo dostępne, jednocześnie z publikacją ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia.

Skrócone ogłoszenie zawiera co najmniej następujące informacje:

- a) przedmiot zamówienia;
- b) ostateczny termin składania ofert lub, w stosownych przypadkach, ostateczny termin składania wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia lub o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania; oraz
- c) adres, pod który można zwrócić się o udostępnienie dokumentów dotyczących zamówienia.

Ogłoszenie o planowanych zamówieniach

4. Zachęca się podmioty zamawiające do publikowania jak najwcześniej w każdym roku podatkowym ogłoszenia dotyczącego planowanych przyszłych zamówień (zwanego dalej „ogłoszeniem o planowanych zamówieniach”). Ogłoszenie o planowanych zamówieniach powinno zawierać przedmiot zamówienia oraz przybliżoną datę publikacji ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia lub przybliżony okres, w którym zamówienie może zostać udzielone.

5. Podmiot zamawiający objęty sekcją B lub C załącznika 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową) może wykorzystać ogłoszenie o planowanych zamówieniach jako ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia, pod warunkiem że ogłoszenie o planowanych zamówieniach zawiera wszystkie dostępne podmiotowi zamawiającemu informacje określone w ust. 2 oraz stwierdzenie, że zainteresowani dostawcy powinni poinformować podmiot zamawiający o swoim zainteresowaniu zamówieniem.

Zasady ogólne dotyczące ogłoszeń

6. Wszystkie ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia, skrócone ogłoszenie i ogłoszenie o planowanych zamówieniach są bezpośrednio dostępne drogą elektroniczną, bezpłatnie, w internetowym pojedynczym punkcie dostępu. Ponadto ogłoszenia mogą być również publikowane w odpowiednim medium papierowym, które jest szeroko rozpowszechnione i łatwo dostępne dla odbiorców, co najmniej do upływu terminu wskazanego w ogłoszeniu.

ARTYKUŁ 21.7

Warunki udziału

1. Podmiot zamawiający określa wyłącznie takie warunki udziału w procedurze udzielania zamówień, które są niezbędne do zapewnienia, aby dostawca posiadał zdolności prawne i finansowe oraz możliwości handlowe i techniczne potrzebne do przyjęcia odnośnego zamówienia.

2. Ustalając warunki udziału, podmiot zamawiający:
 - a) nie narzuca warunku, zgodnie z którym dostawca, aby mógł uczestniczyć w przetargu, musiał w przeszłości otrzymać przynajmniej jedno zamówienie od podmiotu zamawiającego Strony;
 - b) może wymagać odpowiedniego doświadczenia, gdy jest to niezbędne do spełnienia warunków zamówienia; oraz
 - c) nie może wymagać, aby warunkiem udzielenia zamówienia było wcześniejsze doświadczenie na terytorium Strony.
3. Oceniając, czy dostawca spełnia warunki udziału, podmiot zamawiający:
 - a) ocenia zdolności finansowe oraz możliwości handlowe i techniczne dostawcy na podstawie jego działalności gospodarczej, zarówno na terytorium Strony podmiotu zamawiającego, jak i poza tym terytorium; oraz
 - b) opiera swoją ocenę na warunkach, które wcześniej określił w ogłoszeniach lub w dokumentacji przetargowej.

4. W przypadku istnienia dowodów potwierdzających zaistnienie takiej sytuacji, Strona, w tym jej podmioty zamawiające, może wykluczyć dostawcę z powodu:

- a) upadłości;
- b) fałszywych oświadczeń;
- c) znaczących lub utrzymujących się uchybień w wypełnianiu jakichkolwiek istotnych wymogów lub obowiązków na podstawie wcześniejszej umowy;
- d) skazania prawomocnym wyrokiem sądu za poważne przestępstwo lub inny poważny czyn zabroniony zgodnie z prawem tej Strony;
- e) poważnego przewinienia zawodowego lub działań bądź zaniechań negatywnie wpływających na uczciwość handlową dostawcy; lub
- f) zaległości podatkowych.

ARTYKUŁ 21.8

Kwalifikacja dostawców

Systemy rejestracji i procedury kwalifikacyjne

1. Strona, łącznie z jej podmiotami zamawiającymi, może utrzymywać system rejestracji dostawców, w ramach którego zainteresowani dostawcy muszą się rejestrować i podawać określone informacje. W takim przypadku Strona zapewnia zainteresowanym dostawcom pełny dostęp do informacji o systemie rejestracji za pomocą środków elektronicznych oraz możliwość złożenia wniosku o rejestrację w dowolnym momencie w okresie jego obowiązywania. Właściwy organ informuje ich w rozsądnym terminie o decyzji dotyczącej pozytywnego rozpatrzenia lub odrzucenia tego wniosku. W przypadku odrzucenia wniosku decyzja jest należycie uzasadniana.
2. Każda ze Stron zapewnia, aby:
 - a) jej podmioty zamawiające dokładały starań, aby zminimalizować różnice między ich procedurami kwalifikacyjnymi; oraz
 - b) w przypadku gdy jej podmioty zamawiające prowadzą systemy rejestracji, podmioty zamawiające dokładały starań, aby zminimalizować różnice między ich systemami rejestracji.
3. Strona, łącznie z jej podmiotami zamawiającymi, nie przyjmuje ani nie stosuje żadnego systemu rejestracji ani procedury kwalifikacyjnej, które w sposób zamierzony lub niezamierzony utrudniają niepotrzebnie udział dostawców pochodzących z terytorium drugiej Strony w jej postępowaniu o udzielenie zamówienia.

Procedura przetargu selektywnego

4. Jeżeli podmiot zamawiający zamierza zastosować procedurę przetargu selektywnego, wówczas:

- a) w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia uwzględnia co najmniej informacje określone w art. 21.6 ust. 2 lit. a), b), f), g), j), k) oraz l) i zaprasza dostawców do składania wniosków o dopuszczenie do udziału w postępowaniu; oraz
- b) przed rozpoczęciem okresu przewidzianego na składanie ofert przekazuje kwalifikującym się dostawcom, których powiadamia zgodnie z art. 21.10 ust. 3 lit. b), co najmniej informacje określone w art. 21.6 ust. 2 lit. c), d), e), h) oraz i).

5. Podmiot zamawiający zezwala wszystkim kwalifikującym się dostawcom na udział w postępowaniu o udzielenie zamówienia, o ile podmiot zamawiający nie określi w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia jakichkolwiek ograniczeń co do liczby dostawców, którzy zostaną dopuszczeni do złożenia oferty, oraz kryteriów wyboru tej ograniczonej liczby dostawców. Zaproszenie do składania ofert jest kierowane do takiej liczby dostawców, która jest niezbędna do zapewnienia efektywnej konkurencji.

6. W przypadku gdy dokumentacja przetargowa nie jest publicznie dostępna od dnia publikacji ogłoszenia, o którym mowa w ust. 4, podmiot zamawiający zapewnia, aby dokumentacja ta została udostępniona równocześnie wszystkim kwalifikującym się dostawcom wybranym zgodnie z ust. 5.

Wykazy przeznaczone do wielokrotnego wykorzystania

7. Podmiot zamawiający może prowadzić wykaz przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania, pod warunkiem że ogłoszenie zapraszające zainteresowanych dostawców do składania wniosków o wpisanie do tego wykazu jest publikowane corocznie w odpowiednim medium wymienionym w sekcji I załączników 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) i 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową) oraz – w przypadku ogłoszeń w formie elektronicznej – stale dostępne.

8. Ogłoszenie, o którym mowa w ust. 7, zawiera:

- a) opis towarów lub usług, lub ich kategorii, do których wykaz się stosuje;
- b) warunki udziału, które muszą spełniać dostawcy, aby znaleźć się w wykazie, oraz metody, za pomocą których podmiot zamawiający sprawdzi, czy dostawca spełnia te warunki;
- c) nazwę oraz adres podmiotu zamawiającego i inne informacje niezbędne do skontaktowania się z podmiotem zamawiającym oraz uzyskania wszelkich istotnych dokumentów związanych z wykazem;
- d) okres ważności wykazu oraz sposoby jego przedłużenia lub zakończenia, a w przypadku gdy okres ważności nie został podany, informacje na temat sposobu powiadamiania o zakończeniu stosowania wykazu; oraz
- e) informację, że wykaz może zostać wykorzystany na potrzeby zamówienia objętego niniejszym rozdziałem.

9. Niezależnie od ust. 7, w przypadku gdy wykaz przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania będzie obowiązywał przez trzy lata lub krócej, podmiot zamawiający może opublikować ogłoszenie, o którym mowa w ust. 7, tylko raz, na początku okresu obowiązywania wykazu, pod warunkiem, że:

- a) w ogłoszeniu podano okres ważności oraz informację, że nie będą publikowane kolejne ogłoszenia; oraz
- b) ogłoszenie jest publikowane za pomocą środków elektronicznych i jest stale dostępne przez okres jego ważności.

10. Podmiot zamawiający zezwala dostawcom na złożenie wniosku o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania w każdej chwili oraz wpisuje do wykazu wszystkich kwalifikujących się dostawców w rozsądnym krótkim czasie.

11. Jeżeli dostawca nieuwzględniony w wykazie przeznaczonym do wielokrotnego wykorzystania składa wniosek o dopuszczenie do udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia w oparciu o wykaz przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania wraz ze wszystkimi wymaganymi dokumentami w przedziale czasu określonym w art. 21.10 ust. 2, podmiot zamawiający rozpatruje taki wniosek. Podmiot zamawiający nie może wykluczyć dostawcy z procesu wyboru, uzasadniając to tym, że ma zbyt mało czasu na rozpatrzenie wniosku, chyba że, w wyjątkowych przypadkach, z powodu złożoności zamówienia, podmiot zamawiający nie jest w stanie zakończyć rozpatrywania wniosku w przedziale czasu przewidzianym na składanie ofert.

Inne podmioty objęte sekcją B i C załączników 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową).

12. Podmiot zamawiający Strony objęty sekcją B lub C załączników 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) i 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową) może wykorzystać skierowane do dostawców ogłoszenie o możliwości składania wniosków o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania jako ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia, pod warunkiem że:

- a) ogłoszenie jest publikowane zgodnie z ust. 7 i zawiera informacje wymagane na podstawie ust. 8, jak największą ilość dostępnych informacji wymaganych na podstawie art. 21.6 ust. 2 oraz oświadczenie, że ogłoszenie to stanowi ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia lub że wyłącznie dostawcy znajdujący się w wykazie przeznaczonym do wielokrotnego wykorzystania otrzymają dalsze zawiadomienia o zamówieniu objętym wykazem przeznaczonym do wielokrotnego wykorzystania; oraz
- b) podmiot zamawiający bezzwłocznie przekaze dostawcom, którzy wyrazili zainteresowanie danym zamówieniem, wystarczające informacje umożliwiające im zweryfikowanie zainteresowania zamówieniem, w tym wszystkie pozostałe informacje wymagane zgodnie z art. 21.6 ust. 2, o ile informacje te są dostępne.

13. Podmiot zamawiający objęty sekcją B lub C załącznika 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową) może zezwolić, aby dostawca, który zgodnie z ust. 10 złożył wniosek o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania, złożył ofertę w ramach danej procedury udzielania zamówień, jeżeli podmiot zamawiający ma wystarczająco dużo czasu na ustalenie, czy dostawca spełnia warunki udziału.

Informacje dotyczące decyzji podejmowanych przez podmiot zamawiający

14. Podmiot zamawiający bezzwłocznie informuje każdego dostawcę, który złożył wniosek o dopuszczenie do udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia lub o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania, o swojej decyzji w sprawie wniosku.

15. W przypadku gdy podmiot zamawiający odrzuci wniosek dostawcy o dopuszczenie do udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia lub o wpisanie do wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania, przestanie uznawać dostawcę za kwalifikującego się lub usunie go z wykazu przeznaczonego do wielokrotnego wykorzystania, podmiot zamawiający bezzwłocznie informuje dostawcę o tym fakcie i na jego wniosek bezzwłocznie przekazuje dostawcy pisemne uzasadnienie swojej decyzji.

ARTYKUŁ 21.9

Specyfikacje techniczne i dokumentacja przetargowa

Specyfikacje techniczne

1. Podmiot zamawiający nie opracowuje, nie przyjmuje ani nie stosuje żadnej specyfikacji technicznej ani nie ustanawia procedur oceny zgodności, które w sposób zamierzony lub niezamierzony utrudniałyby niepotrzebnie wymianę handlową między Stronami.

2. Ustanawiając specyfikacje techniczne dla zamawianych towarów lub usług, w stosownych przypadkach podmiot zamawiający:

- a) określa specyfikację techniczną na podstawie wyników oraz wymogów w zakresie funkcjonalności, a nie charakterystyki konstrukcyjnej lub opisowej; oraz
- b) opiera specyfikację techniczną na normach międzynarodowych, jeżeli takie normy istnieją, lub – w pozostałych przypadkach – na krajowych przepisach technicznych, uznanych normach krajowych lub przepisach budowlanych.

3. Jeżeli w specyfikacjach technicznych określona jest charakterystyka konstrukcyjna lub opisowa, podmiot zamawiający powinien określić, w stosownych przypadkach, że uwzględni oferty dotyczące towarów lub usług ekwiwalentnych, które wyraźnie spełniają wymogi zamówienia, poprzez dodanie w dokumentacji przetargowej takich słów jak „lub równoważny”.

4. Podmiot zamawiający nie narzuca specyfikacji technicznych, które wymagają konkretnego znaku towarowego lub fabrycznego, patentu, praw autorskich, wzoru lub typu, konkretnego pochodzenia, producenta lub dostawcy lub się do nich odwołują, chyba że nie istnieje inna metoda wystarczająco dokładnego lub zrozumiałego opisu wymogów zamówienia i pod warunkiem, że w dokumentacji przetargowej podmiot zamawiający dodał słowa takie jak „lub równoważny”.

5. Podmiot zamawiający nie zwraca się, w sposób naruszający zasady konkurencji, o porady, które mogłyby zostać wykorzystane podczas przygotowywania lub przyjmowania specyfikacji technicznej dla konkretnego zamówienia, ani nie przyjmuje takich porad, od osób mogących mieć interes gospodarczy związany z tym zamówieniem.

6. Strona może zezwolić podmiotom zamawiającym na uwzględnianie kwestii środowiskowych i społecznych, pod warunkiem że są one niedyskryminujące i związane z przedmiotem danego zamówienia.

7. Dla większej pewności należy wyjaśnić, że Strony, łącznie ze swoimi podmiotami zamawiającymi, mogą zgodnie z niniejszym artykułem przygotować, przyjąć lub zastosować specyfikacje techniczne wspierające ochronę zasobów naturalnych lub ochronę środowiska.

Dokumentacja przetargowa

8. Podmiot zamawiający udostępnia dostawcom dokumentację przetargową zawierającą wszelkie informacje niezbędne do celów przygotowania i złożenia dopuszczalnej oferty. O ile w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia nie zawarto już takiego opisu, dokumentacja ta zawiera pełny opis:

- a) zamówienia, w tym charakter i ilość towarów oraz usług, których ma dotyczyć zamówienie, lub – jeżeli ilość nie jest znana – szacowaną ilość i wszelkie wymogi, jakie muszą zostać spełnione, w tym wszelkie specyfikacje techniczne, zaświadczenie o ocenie zgodności, plany, rysunki lub materiały instruktażowe;

- b) wszelkich warunków udziału, w tym wykaz informacji i dokumentów, których przedstawienia wymaga się od dostawców w związku z warunkami udziału;
- c) wszelkich kryteriów oceny, które podmiot zamawiający będzie stosował na etapie udzielania zamówienia, oraz – z wyjątkiem przypadków, gdy wyłącznym kryterium jest cena – relatywnego znaczenia tych kryteriów;
- d) jeżeli podmiot zamawiający będzie prowadził procedurę udzielania zamówienia za pomocą środków elektronicznych – opis wszelkich wymogów dotyczących uwierzytelniania oraz szyfrowania lub innych wymogów związanych z przekazywaniem informacji za pomocą środków elektronicznych;
- e) jeżeli podmiot zamawiający przeprowadzi aukcję elektroniczną – opis zasad, w tym określenie elementów przetargu związanych z kryteriami oceny, na podstawie których aukcja zostanie przeprowadzona;
- f) jeżeli odbędzie się publiczne otwarcie ofert – podanie daty, terminu oraz miejsca otwarcia oraz – w stosownych przypadkach – osób, które są upoważnione do obecności;
- g) wszelkich innych warunków, w tym warunków płatności, oraz wszelkich ograniczeń odnośnie do środków, za pomocą których oferty mogą być składane – np. w formie dokumentów papierowych lub za pomocą środków elektronicznych; oraz
- h) wszelkich terminów dostawy towarów lub realizacji usług.

9. Określając każdą datę dostawy zamawianych towarów lub świadczenia zamawianych usług, podmiot zamawiający uwzględnia takie czynniki, jak stopień złożoności zamówienia, przewidywany zakres udziału podwykonawców oraz realistycznie określony czas konieczny do wyprodukowania towarów, uruchomienia zapasów i przetransportowania z punktu dostawy towarów lub punktu realizacji usługi.

10. Kryteria oceny określone w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia lub w dokumentacji przetargowej mogą obejmować między innymi cenę i inne czynniki kosztowe, jakość, wartość techniczną, aspekty środowiskowe oraz warunki dostawy.

11. Podmiot zamawiający bezzwłocznie:

- a) udostępnia dokumentację przetargową, tak by zapewnić zainteresowanym dostawcom wystarczająco dużo czasu na złożenie dopuszczalnych ofert;
- b) przekazuje, na wniosek, dokumentację przetargową każdemu zainteresowanemu dostawcy; oraz
- c) odpowiada na wszelkie uzasadnione wnioski o istotne informacje złożone przez dowolnego zainteresowanego dostawcę lub dostawcę biorącego udział w procedurze przetargowej, pod warunkiem że takie informacje nie zapewniają temu dostawcy przewagi nad innymi.

Zmiany

12. Jeżeli przed udzieleniem zamówienia podmiot zamawiający zmieni kryteria lub wymogi określone w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia lub w dokumentacji przetargowej przekazanej dostawcom biorącym udział w procedurze przetargowej lub jeżeli wprowadzi zmiany do ogłoszenia lub do dokumentacji przetargowej bądź opublikuje je ponownie, przekazuje wszelkie tego rodzaju modyfikacje lub zmienione bądź ponownie opublikowane ogłoszenie lub dokumentację przetargową na piśmie:

- a) wszystkim dostawcom biorącym udział w procedurze w czasie, gdy wprowadzono zmianę lub poprawkę bądź dokonano ponownej publikacji, jeżeli tacy dostawcy są znani podmiotowi zamawiającemu, i we wszystkich pozostałych przypadkach, w ten sam sposób, w jaki udostępniono pierwotne informacje; oraz
- b) w odpowiednim czasie, tak aby umożliwić tym dostawcom zmianę i ponowne złożenie poprawionych ofert, stosownie do sytuacji.

ARTYKUŁ 21.10

Przedziały czasu

1. Podmiot zamawiający, zgodnie ze swoimi własnymi uzasadnionymi potrzebami, zapewnia dostawcom wystarczająco dużo czasu, aby mogli przygotować i złożyć wnioski o dopuszczenie do udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia oraz dopuszczalne oferty, uwzględniając takie czynniki, jak:

- a) charakter i złożoność zamówienia;

- b) przewidywany zakres udziału podwykonawców; oraz
- c) czas konieczny do przekazania ofert drogą nieelektroniczną z punktów znajdujących się na terytorium drugiej Strony lub na terytorium podmiotu zamawiającego, jeżeli środki elektroniczne nie są stosowane.

Terminy te, łącznie z ich ewentualnym przedłużeniem, są jednakowe dla wszystkich zainteresowanych lub biorących udział w procedurze dostawców.

2. Podmiot zamawiający, który korzysta z procedury przetargu selektywnego, określa termin końcowy składania wniosków o dopuszczenie do udziału, który nie może być – co do zasady – krótszy niż 25 dni od dnia opublikowania ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia. Jeżeli odpowiednio uzasadniony przez podmiot zamawiający stan nagłej potrzeby powoduje, że termin ten jest niewykonalny, można skrócić ten termin, jednak nie może być on krótszy niż 10 dni.

3. O ile w ust. 4, 5, 7 i 8 nie przewidziano inaczej, podmiot zamawiający ustala, że termin końcowy składania ofert nie może być krótszy niż 40 dni od dnia, w którym:

- a) w przypadku przetargu otwartego – opublikowano ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia; lub
- b) w przypadku przetargu selektywnego – podmiot zamawiający zawiadomił dostawców, że zostaną zaproszeni do składania ofert, niezależnie od tego, czy w odniesieniu do przetargu selektywnego zastosowany zostanie wykaz przeznaczony do wielokrotnego wykorzystania.

4. Podmiot zamawiający może skrócić czas trwania procedury przetargowej określony zgodnie z ust. 3 – który nie może być krótszy niż 10 dni – w przypadku gdy:

- a) podmiot zamawiający opublikował ogłoszenie o planowanych zamówieniach zgodnie z art. 21.6 ust. 4 co najmniej 40 dni i nie więcej niż 12 miesięcy przed dniem publikacji ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia, a ogłoszenie o planowanych zamówieniach obejmuje:
 - (i) opis zamówienia;
 - (ii) przybliżone terminy składania ofert lub wniosków o dopuszczenie do udziału;
 - (iii) oświadczenie, zgodnie z którym zainteresowani dostawcy powinni zgłosić swoje zainteresowanie zamówieniem podmiotowi zamawiającemu;
 - (iv) adres, pod którym można uzyskać dokumenty dotyczące zamówienia; oraz
 - (v) jak największą ilość dostępnych informacji wymaganych na podstawie art. 21.6 ust. 2 w odniesieniu do ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia;
- b) w przypadku zamówień o powtarzającym się charakterze podmiot zamawiający wskazuje w pierwszym ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia, że w kolejnych ogłoszeniach określi terminy składania ofert w oparciu o niniejszy ustęp; lub

c) odpowiednio uzasadniony przez podmiot zamawiający stan nagłej potrzeby powoduje, że termin składania ofert określony zgodnie z ust. 3 staje się niewykonalny.

5. Podmiot zamawiający może skrócić termin składania ofert określony zgodnie z ust. 3 o pięć dni w przypadku każdej z następujących okoliczności:

- a) ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia jest opublikowane za pomocą środków elektronicznych;
- b) wszelka dokumentacja przetargowa jest dostępna za pomocą środków elektronicznych od dnia opublikowania ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia; oraz
- c) podmiot zamawiający przyjmuje oferty drogą elektroniczną.

6. Stosowanie ust. 5, w związku z ust. 4, nie może w żadnym wypadku powodować skrócenia terminu składania ofert określonego zgodnie z ust. 3 do mniej niż 10 dni, licząc od dnia, w którym opublikowano ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia.

7. Niezależnie od innych postanowień niniejszego artykułu, jeżeli podmiot zamawiający nabywa towary lub usługi komercyjne lub jakiekolwiek ich połączenie, może skrócić termin składania ofert określony zgodnie z ust. 3, jednak do nie mniej niż 13 dni, pod warunkiem że jednocześnie opublikuje za pomocą środków elektronicznych zarówno ogłoszenie o zamiarze udzielenia zamówienia, jak i dokumentację przetargową. Ponadto, jeżeli podmiot zamawiający przyjmuje oferty towarów lub usług komercyjnych składane za pomocą środków elektronicznych, może skrócić termin określony zgodnie z ust. 3, jednak do nie mniej niż 10 dni.

8. Jeżeli podmiot zamawiający ujęty w sekcji B lub C załączników 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową) wybrał wszystkich kwalifikujących się dostawców lub ich ograniczoną liczbę, termin składania ofert można ustalić w drodze dwustronnej umowy między podmiotem zamawiającym oraz wybranymi dostawcami. W przypadku braku umowy termin nie może być krótszy niż 10 dni.

ARTYKUŁ 21.11

Negocjacje

1. Strona może umocować swoje podmioty zamawiające do prowadzenia negocjacji z dostawcami, jeżeli:
 - a) podmiot zamawiający wskazał zamiar prowadzenia negocjacji w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia wymagany zgodnie z art. 21.6 ust. 2; lub
 - b) w przypadku gdy z oceny ofert wynika, że żadna oferta nie jest wyraźnie najlepsza w kontekście szczegółowych kryteriów oceny określonych w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia lub w dokumentacji przetargowej.

2. Podmiot zamawiający:

- a) zapewnia, aby każdy przypadek wykluczenia dostawcy uczestniczącego w negocjacjach był zgodny z kryteriami oceny określonymi w ogłoszeniu o zamiarze udzielenia zamówienia lub w dokumentacji przetargowej; oraz
- b) po zakończeniu negocjacji wyznacza wspólny termin dla pozostałych uczestniczących dostawców na złożenie nowych lub skorygowanych ofert.

ARTYKUŁ 21.12

Przetarg bezpośredni

1. O ile podmiot zamawiający nie wykorzystuje procedury przetargu bezpośredniego do uniknięcia konkurencji między dostawcami lub w sposób dyskryminujący dostawców drugiej Strony bądź chroniący krajowych dostawców, może on skorzystać z tej procedury i zrezygnować ze stosowania art. 21.6–21.8, art. 21.9 ust. 8–12 i art. 21.10, 21.11, 21.13 oraz 21.14 w każdej z następujących sytuacji:

- a) pod warunkiem, że nie modyfikuje się w znacznym stopniu wymogów określonych w dokumentacji przetargowej, w przypadku gdy:
 - (i) nie złożono żadnej oferty lub żaden dostawca nie zgłosił wniosku o dopuszczenie do udziału;

- (ii) nie złożono ofert zgodnych z zasadniczymi wymaganiami określonymi w dokumentacji przetargowej;
 - (iii) żaden z dostawców nie spełniał warunków udziału; lub
 - (iv) stwierdzono znowę w przygotowaniu złożonych ofert;
- b) w przypadku gdy towary lub usługi mogą zostać dostarczone jedynie przez określonego dostawcę i nie istnieją rozsądne rozwiązania alternatywne ani też towary czy usługi substytucyjne, z któregośkolwiek z następujących powodów:
 - (i) zamówienie dotyczy dzieła sztuki;
 - (ii) ze względu na ochronę wynikającą z patentu, praw autorskich lub innych praw wyłącznych; lub
 - (iii) brak jest konkurencji z przyczyn technicznych;
- c) w przypadku dodatkowych dostaw zapewnianych przez pierwotnego dostawcę towarów lub usług, które nie zostały uwzględnione w pierwotnym zamówieniu, jeżeli zmiana dostawcy na potrzeby dostawy takich dodatkowych towarów lub usług:
 - (i) jest niemożliwa z powodów ekonomicznych lub technicznych, takich jak wymogi dotyczące zamienności lub interoperacyjności z istniejącym sprzętem, oprogramowaniem, usługami lub instalacjami zamówionymi w ramach pierwotnego zamówienia; oraz

- (ii) spowodowałyby znaczącą niedogodność lub znaczne zwiększenie kosztów dla podmiotu zamawiającego;
- d) w zakresie, w jakim jest to absolutnie niezbędne, jeżeli ze względu na nadzwyczaj pilny charakter sprawy w wyniku zaistnienia okoliczności niemożliwych do przewidzenia przez podmiot zamawiający towary lub usługi nie mogły zostać pozyskane w terminie w drodze przetargu otwartego lub selektywnego;
- e) w przypadku towarów nabywanych na rynku towarowym;
- f) jeżeli podmiot zamawiający zamawia prototyp lub pierwszy towar lub usługę opracowane na jego zlecenie w trakcie trwania i na potrzeby danej umowy na realizację badań, eksperymentu, studium lub oryginalnego opracowania;

oryginalne opracowanie pierwszego towaru lub usługi może obejmować ograniczony zakres produkcji towaru lub świadczenia usługi w celu włączenia wyników testów praktycznych i wykazania, że towar lub usługa nadaje się do seryjnej produkcji lub seryjnego świadczenia z zachowaniem akceptowalnych norm jakości, jednak nie obejmuje produkcji seryjnej lub seryjnego świadczenia usług mających na celu osiągnięcie rentowności rynkowej lub zamortyzowanie kosztów badań i rozwoju;

- g) w przypadku zakupów dokonywanych na wyjątkowo korzystnych warunkach pojawiających się tylko w bardzo krótkim czasie i wynikających ze szczególnych okoliczności zbywania towarów, takich jak likwidacja, przejście pod zarząd komisyjny lub w stan upadłości, lecz nie w przypadku rutynowych zakupów od stałych dostawców; lub
- h) jeżeli zamówienie zostaje przyznane zwycięzcy konkursu na projekt, pod warunkiem że:
 - (i) konkurs został zorganizowany w sposób zgodny z zasadami niniejszego rozdziału, w szczególności w odniesieniu do publikacji ogłoszenia o zamiarze udzielenia zamówienia; oraz
 - (ii) uczestników konkursu ocenia niezależne jury, którego celem jest przyznanie zwycięzcy zamówienia na projekt.

2. Podmiot zamawiający opracowuje pisemne sprawozdanie na temat każdego zamówienia udzielonego na podstawie ust. 1. Sprawozdanie zawiera nazwę podmiotu zamawiającego, wartość i rodzaj zamawianych towarów lub usług oraz oświadczenie wskazujące okoliczności i warunki opisane w ust. 1, które uzasadniają zastosowane procedury przetargu bezpośredniego.

ARTYKUŁ 21.13

Aukcje elektroniczne

Jeżeli podmiot zamawiający zamierza przeprowadzić postępowanie o udzielenie zamówienia objętego niniejszą Umową w drodze aukcji elektronicznej, przed rozpoczęciem aukcji udostępnia każdemu uczestnikowi:

- a) metodę automatycznej oceny wraz ze wzorem matematycznym, który został opracowany na podstawie kryteriów oceny określonych w dokumentacji przetargowej i który zostanie wykorzystany do utworzenia automatycznego rankingu ofert lub zmiany kolejności ofert w rankingu podczas aukcji;
- b) wyniki wstępnej oceny poszczególnych elementów oferty, jeżeli zamówienie ma zostać udzielone na podstawie najkorzystniejszej oferty; oraz
- c) inne istotne informacje dotyczące sposobu przeprowadzenia aukcji.

ARTYKUŁ 21.14

Rozpatrywanie ofert oraz udzielanie zamówień

Rozpatrywanie ofert

1. Podmiot zamawiający przyjmuje, otwiera i rozpatruje wszystkie oferty zgodnie z procedurami gwarantującymi uczciwy i bezstronny przebieg procedury przetargowej oraz poufność ofert.
2. Jeżeli podmiot zamawiający zapewnia dostawcy możliwość poprawienia niezamierzonych błędów formalnych w okresie między otwarciem ofert a udzieleniem zamówienia, podmiot zamawiający zapewnia taką samą możliwość wszystkim dostawcom biorącym udział w procedurze przetargowej.

Udzielanie zamówień

3. Na potrzeby udzielenia zamówienia rozpatrywane są jedynie oferty złożone na piśmie, które w momencie otwarcia ofert spełniają zasadnicze wymagania zawarte w ogłoszeniach i w dokumentacji przetargowej i które pochodzą od dostawcy spełniającego warunki udziału.

4. Z wyjątkiem sytuacji, gdy podmiot zamawiający stwierdza, że udzielenie zamówienia nie leży w interesie publicznym, udziela on zamówienia dostawcy, który zgodnie z jego ustaleniami ma możliwość spełnienia warunków zamówienia i który, wyłącznie na podstawie oceny kryteriów określonych w ogłoszeniach i dokumentacji przetargowej:

- a) przedstawił najkorzystniejszą ofertę; lub
- b) w przypadku gdy cena stanowi jedyne kryterium – zaoferował najniższą cenę.

5. Jeżeli podmiot zamawiający otrzymuje ofertę zawierającą cenę, która jest niewspółmiernie niska w porównaniu z cenami w innych złożonych ofertach, może skonsultować się z dostawcą, aby sprawdzić, czy dostawca spełnia warunki udziału i czy jest zdolny do wypełnienia warunków umowy.

6. Podmiot zamawiający nie wykorzystuje ofert wariantowych, nie unieważnia procedur przetargowych dotyczących zamówień ani nie zmienia zawartych już umów w sposób stanowiący obejście obowiązków spoczywających na nim zgodnie z niniejszym rozdziałem.

7. Każda ze Stron może przewidzieć, co do zasady, okres zawieszenia pomiędzy udzieleniem zamówienia a zawarciem umowy, aby zapewnić oferentom, którym nie udzielono zamówienia, wystarczający czas na odwołanie się i zakwestionowanie decyzji o udzieleniu zamówienia.

ARTYKUŁ 21.15

Przejrzystość informacji dotyczących zamówień

Informacje przekazywane dostawcom

1. Podmiot zamawiający bezzwłocznie informuje dostawców biorących udział w procedurze przetargowej o swojej decyzji o udzieleniu zamówienia, a na wniosek dostawcy udziela takiej informacji na piśmie. Z zastrzeżeniem art. 21.16 ust. 2 i 21.16 ust. 3 podmiot zamawiający, na wniosek, zapewnia dostawcom, którym nie udzielono zamówienia, wyjaśnienie powodów, dla których ich oferty nie zostały wybrane, oraz informuje ich o czynnikach przemawiających na korzyść oferty wybranego dostawcy.

Publikowanie informacji o przyznaniu zamówienia

2. Nie później niż 72 dni po udzieleniu każdego zamówienia objętego niniejszym rozdziałem podmiot zamawiający publikuje ogłoszenie w odpowiednich mediach papierowych lub elektronicznych wymienionych w sekcji I załącznika 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub załącznika 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową). W przypadku wykorzystania przez podmiot zamawiający wyłącznie medium elektronicznego informacje pozostają dostępne przez odpowiednio długi czas. Ogłoszenie zawiera co najmniej następujące informacje:

a) opis zamawianych towarów lub usług;

- b) nazwę oraz adres podmiotu zamawiającego;
- c) nazwę oraz adres dostawcy, którego oferta została wybrana;
- d) wartość oferty, która została przyjęta, lub najwyższą i najniższą ofertę braną pod uwagę przy udzielaniu zamówienia;
- e) datę udzielenia zamówienia; oraz
- f) zastosowany tryb udzielania zamówień, a w przypadku zastosowania procedury przetargu bezpośredniego zgodnie z art. 21.12 – opis okoliczności uzasadniających wybór tej procedury.

Przechowywanie dokumentacji i sprawozdań oraz zapewnianie możliwości śledzenia przebiegu procedury drogą elektroniczną

3. Przez co najmniej trzy lata od dnia udzielenia zamówienia podmiot zamawiający przechowuje:

- a) dokumentację i sprawozdania z procedur przetargowych i udzielenia zamówienia w związku z zamówieniem objętym niniejszą Umową, w tym sprawozdania wymagane na podstawie art. 21.12; oraz
- b) dane zapewniające możliwość prześledzenia przebiegu postępowania o udzielenie zamówienia objętego niniejszą Umową prowadzonego drogą elektroniczną.

Wymiana danych statystycznych

4. Każda ze Stron co roku gromadzi i wymienia dane statystyczne dotyczące własnych zamówień objętych niniejszym rozdziałem¹³. Takie sprawozdania statystyczne zawierają, w odniesieniu do zamówień udzielonych przez wszystkie podmioty zamawiające danej Strony objęte niniejszym rozdziałem, dane statystyczne dotyczące szacowanej wartości zamówień udzielonych w odniesieniu do zamówień objętych niniejszą Umową w ujęciu globalnym oraz w podziale na kategorie podmiotów zamawiających.
5. W zakresie, w jakim informacje takie są dostępne, każda ze Stron przedstawia dane statystyczne dotyczące kraju pochodzenia produktów i usług nabywanych przez jej podmioty zamawiające. W celu zapewnienia porównywalności takich danych statystycznych Podkomitet ds. Zamówień Publicznych ustanowiony na podstawie art. 21.19 zapewnia wytyczne dotyczące metod, które należy stosować. W celu zapewnienia skutecznego monitorowania postępowań o udzielenie zamówienia objętych niniejszym rozdziałem Wspólna Rada może podjąć decyzję o zmianie wymogów określonych w ust. 4.
6. Jeżeli Strona wymaga, aby ogłoszenia dotyczące udzielonych zamówień były publikowane drogą elektroniczną na podstawie ust. 2, i jeżeli takie ogłoszenia są dostępne dla odbiorców za pośrednictwem jednej bazy danych w formie umożliwiającej analizę udzielonych zamówień, Strona może zamiast składania sprawozdań Podkomitetowi ds. Zamówień Publicznych, udostępnić link do tej strony internetowej wraz z wszelkimi instrukcjami potrzebnymi do uzyskania dostępu do takich danych i korzystania z nich.

¹³ Pierwsza wymiana informacji ma miejsce rok po wejściu w życie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 21.16

Ujawnianie informacji

Przekazywanie informacji Stronom

1. Strona, na wniosek drugiej Strony, bezzwłocznie udziela wszelkich informacji niezbędnych do ustalenia, czy postępowanie o udzielenie zamówienia objętego niniejszą Umową zostało przeprowadzone w sposób sprawiedliwy, bezstronny i zgodnie z niniejszym rozdziałem, w tym informacji na temat cech charakterystycznych oraz względnych zalet przemawiających na korzyść wybranej oferty. Strona otrzymująca informacje nie ujawnia ich żadnym dostawcom, jeżeli mogłoby to naruszyć konkurencję w ramach kolejnych przetargów, bez uzyskania zgody Strony, która przekazała informacje.

Nieujawnianie informacji

2. Niezależnie od innych postanowień niniejszego rozdziału Strona, łącznie z jej podmiotami zamawiającymi, nie udziela żadnemu konkretnemu dostawcy informacji, które mogłyby zakłócić uczciwą konkurencję między dostawcami.

3. Żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie może być interpretowane jako wymagające od Strony, łącznie z jej podmiotami zamawiającymi, władzami i organami odwoławczymi, ujawnienia informacji poufnych, jeżeli ich ujawnienie:

a) utrudniłoby egzekwowanie prawa;

- b) mogłoby zakłócić uczciwą konkurencję między dostawcami;
- c) naraziłoby na uszczerbek uzasadnione interesy handlowe określonych osób, w tym przysługującą im ochronę praw własności intelektualnej; lub
- d) byłoby w inny sposób sprzeczne z interesem publicznym.

ARTYKUŁ 21.17

Wewnętrzne procedury odwoławcze

1. Każda ze Stron zapewnia sprawną, skuteczną, przejrzystą i niedyskryminującą administracyjną lub sądową procedurę odwoławczą, w ramach której dostawca może wnieść odwołanie – w kontekście zamówienia objętego niniejszą Umową, w którym dostawca ma lub miał interes – w związku z:

- a) naruszeniem niniejszego rozdziału; lub
- b) jeżeli dostawca nie ma prawa do wniesienia bezpośredniego odwołania z tytułu naruszenia niniejszego rozdziału na podstawie prawa Strony, nieprzestrzeganiem środków wprowadzonych przez Stronę w celu wykonania niniejszego rozdziału.

Przepisy proceduralne dotyczące wszystkich odwołań muszą być sporządzane na piśmie i powszechnie dostępne.

2. W przypadku skargi dostawcy złożonej w kontekście zamówienia objętego niniejszą Umową, w którym dostawca ma lub miał interes, i dotyczącej naruszenia lub nieprzestrzegania postanowień, o którym mowa w ust. 1, Strona podmiotu zamawiającego udzielającego zamówienia objętego niniejszą Umową zachęca dany podmiot oraz danego dostawcę do rozstrzygnięcia skargi w drodze konsultacji. Podmiot zamawiający w sposób bezstronny i terminowy rozpatruje wszelkie takie skargi w sposób, który nie utrudnia dostawcy udziału w bieżącym lub przyszłym zamówieniu oraz nie narusza jego prawa do ubiegania się o środki naprawcze w ramach administracyjnej lub sądowej procedury odwoławczej.

3. Każdemu dostawcy zapewnia się wystarczająco dużo czasu na przygotowanie i złożenie odwołania, w każdym wypadku nie mniej niż 10 dni od momentu, w którym podstawa odwołania stała się znana lub powinna była w rozsądny sposób stać się znana dostawcy.

4. Każda ze Stron ustanawia lub wyznacza co najmniej jeden bezstronny organ administracyjny lub sądowy, niezależny od jej podmiotów zamawiających, który przyjmuje i rozpatruje odwołanie złożone przez dostawcę w kontekście zamówienia objętego niniejszą Umową.

5. W przypadku gdy odwołanie zostaje pierwotnie rozpatrzone przez podmiot inny niż organ, o którym mowa w ust. 4, Strona zapewnia, aby dostawca mógł złożyć odwołanie od pierwotnej decyzji do bezstronnego organu administracyjnego lub sądowego, niezależnego od podmiotu zamawiającego, którego zamówienie stanowi przedmiot odwołania.

6. Każda ze Stron zapewnia, aby decyzje organu odwoławczego innego niż sąd poddawane były kontroli sądowej lub by stosował on procedury zapewniające, aby:

- a) podmiot zamawiający udzielał pisemnej odpowiedzi na odwołanie i ujawniał wszystkie odpowiednie dokumenty organowi odwoławczemu;
- b) uczestnicy postępowania (zwani dalej „uczestnikami”) mieli prawo do bycia wysłuchanymi, zanim organ odwoławczy podejmie decyzję w sprawie odwołania;
- c) uczestnicy mieli prawo do reprezentacji i pomocy;
- d) uczestnicy mieli prawo do udziału w całym postępowaniu;
- e) uczestnicy mieli prawo do złożenia wniosku o jawność postępowania oraz o dopuszczenie świadków; oraz
- f) organ odwoławczy wydawał swoje decyzje lub zalecenia terminowo i na piśmie, wraz z wyjaśnieniem podstawy każdej decyzji lub zalecenia.

7. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje procedury dotyczące szybkich środków tymczasowych służących zapewnieniu dostawcy możliwości wzięcia udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia. Takie środki tymczasowe mogą skutkować zawieszeniem procedury przetargowej. Procedury mogą jednak przewidywać, że przy podejmowaniu decyzji o tym, czy środki te powinny zostać zastosowane, można wziąć pod uwagę nadrzędne negatywne skutki dla odnośnych interesów, w tym dla interesu publicznego. Uzasadnienie braku działań musi być przedstawione na piśmie.

8. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje procedury, które przewidują działania naprawcze lub odszkodowania za poniesione straty lub szkody, w przypadku gdy organ odwoławczy ustalił, że doszło do naruszenia lub nieprzestrzegania postanowień lub środków, o którym mowa w ust. 1. Odszkodowanie za poniesione straty lub szkody może być ograniczone albo do kosztów poniesionych w trakcie przygotowania oferty, albo do kosztów związanych z odwołaniem, albo do obu tych rodzajów kosztów.

ARTYKUŁ 21.18

Zmiany i korekty zakresu stosowania

1. Unia Europejska może zmienić lub sprostować załącznik 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową), a Meksyk może zmienić lub sprostować załącznik 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową).

Zmiany

2. Jeżeli Strona zamierza zmienić odpowiednio załącznik 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub załącznik 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową), Strona ta:

- a) powiadamia o tym drugą Stronę na piśmie; oraz
- b) do powiadomienia dołącza wniosek dotyczący odpowiednich wyrównań na rzecz drugiej Strony, aby zakres stosowania pozostał na poziomie porównywalnym z poziomem istniejącym przed wprowadzeniem zmiany.

3. Niezależnie od ust. 2 lit. b) Strona nie musi zapewnić wyrównań, jeżeli zmiana dotyczy podmiotu zamawiającego, nad którym Strona skutecznie zniosła swoją kontrolę lub na który Strona nie wywiera już wpływu. Domniemywa się, że kontrola lub wpływ rządu na objęte niniejszą Umową zamówienia podmiotów zamawiających objętych sekcją C załącznika 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub podlistą II każdego państwa zawartą w sekcji B lub C załącznika 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową) zostały skutecznie wyeliminowane, jeżeli podmiot zamawiający podlega konkurencji na rynkach, do których dostęp nie jest ograniczony.

4. Druga Strona może zgłosić sprzeciw wobec proponowanej zmiany, o której powiadomiono zgodnie z ust. 2, jeżeli kwestionuje to, że:

- a) wyrównanie zaproponowane zgodnie z ust. 2 lit. b) jest odpowiednie do tego, aby utrzymać poziom porównywalny z istniejącym zakresem przewidzianym w niniejszym rozdziale;

- b) zmiana obejmuje podmiot zamawiający, nad którym Strona skutecznie zniosła swoją kontrolę lub na który Strona nie wywiera już wpływu zgodnie z ust. 3.

Sprzeciw zgłasza się na piśmie w ciągu 45 dni od otrzymania powiadomienia, o którym mowa w ust. 2 lit. a), lub uznaje się, że Strona ta akceptuje wyrównanie lub modyfikację, w tym do celów części rozdziału 31 (Rozstrzyganie sporów).

Korekty

5. Następujące zmiany załączników 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową) uważa się za korektę o charakterze czysto formalnym, pod warunkiem że nie mają one wpływu na istniejący zakres stosowania przewidziany w niniejszym rozdziale:

- a) zmianę nazwy podmiotu zamawiającego;
- b) połączenie co najmniej dwóch podmiotów objętych sekcjami A–C załączników 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową); oraz
- c) podział podmiotu objętego sekcjami A–C załączników 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową) na co najmniej dwa podmioty, przy czym każdy z tych podmiotów dodaje się do wykazu podmiotów zamawiających objętych tą samą sekcją załącznika 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub załącznika 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową).

6. Każda ze Stron powiadamia drugą Stronę co trzy lata od wejścia w życie niniejszej Umowy o proponowanych korektach załączników 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową).

7. Strona może powiadomić drugą Stronę o sprzeciwie wobec proponowanej korekty w terminie 45 dni od otrzymania powiadomienia. Jeżeli Strona zgłasza sprzeciw, wyjaśnia, dlaczego uważa, że proponowana korekta nie stanowi zmiany, o której mowa w ust. 5, oraz opisuje wpływ planowanej korekty na zakres przewidziany w niniejszym rozdziale. Jeżeli żaden sprzeciw na piśmie nie zostanie złożony w terminie 45 dni po otrzymaniu powiadomienia, uznaje się, że druga Strona przyjmuje proponowaną korektę.

Konsultacje i rozstrzyganie sporów.

8. Jeżeli druga Strona sprzeciwia się planowanej zmianie lub korekcie, Strony starają się rozstrzygnąć tę kwestię w drodze konsultacji. Jeżeli w terminie 60 dni po dniu otrzymania sprzeciwu nie zostanie osiągnięte porozumienie, Strona zamierzająca dokonać zmiany lub korekty załącznika 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) lub załącznika 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową) może skorzystać z procedury rozstrzygania sporów na podstawie rozdziału 31 (Rozstrzyganie sporów). Proponowana zmiana lub korekta staje się skuteczna dopiero po osiągnięciu porozumienia przez obie Strony lub jeśli tak stanowi orzeczenie zespołu orzekającego w sprawozdaniu końcowym zgodnie z art. 31.13 (Sprawozdanie końcowe).

ARTYKUŁ 21.19

Podkomitet ds. Zamówień Publicznych

Podkomitet ds. Zamówień Publicznych ustanowiony na podstawie art. 1.10 (Podkomitety i inne organy w ramach części III niniejszej Umowy) odpowiada za kwestie związane z wykonywaniem i funkcjonowaniem niniejszego rozdziału, takie jak:

- a) zmiana załączników 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) i 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową);
- b) przygotowanie decyzji zmieniających załączniki 21-A (Zamówienia Unii Europejskiej objęte niniejszą Umową) i 21-B (Zamówienia Meksyku objęte niniejszą Umową) na potrzeby Wspólnej Rady;
- c) kwestie dotyczące zamówień rządowych związanych z niniejszym rozdziałem kierowane do niego przez Stronę; oraz
- d) wszelkie inne kwestie związane z funkcjonowaniem niniejszego rozdziału.

ROZDZIAŁ 22

PRZEDSIĘBIORSTWA PAŃSTWOWE, PRZEDSIĘBIORSTWA, KTÓRYM PRYZNANO SZCZEGÓLNE PRAWA LUB PRZYWILEJE, ORAZ WYZNACZENI MONOPOLIŚCI

ARTYKUŁ 22.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

- a) „Porozumienie” oznacza Porozumienie w sprawie oficjalnie wspieranych kredytów eksportowych, opracowane w ramach OECD lub jej następcy, bez względu na to, czy zostało opracowane w ramach OECD czy poza tą organizacją, przyjęte przez co najmniej 12 pierwotnych członków WTO będących jego uczestnikami na dzień 1 stycznia 1979 r.;
- b) „działalność handlowa” oznacza działalność, której efektem końcowym jest wyprodukowanie towaru lub świadczenie usługi, które zostaną sprzedane na rynku właściwym w ilościach i po cenach określonych przez przedsiębiorstwo w warunkach podaży i popytu, którą to działalność podjęto w celu osiągnięcia zysku¹⁴;

¹⁴ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że wyklucza to działalność przedsiębiorstwa: a) które prowadzi działalność nienastawioną na zysk; lub b) które prowadzi działalność po kosztach.

- c) „względy handlowe” oznaczają cenę, jakość, dostępność, zbywalność, transport oraz inne warunki zakupu lub sprzedaży bądź inne czynniki, które w zwykłych warunkach zostałyby wzięte pod uwagę przy podejmowaniu decyzji handlowych przedsiębiorstwa prywatnego prowadzącego działalność zgodnie z zasadami gospodarki rynkowej w odnośnej dziedzinie lub branży;
- d) „wyznaczać” oznacza ustanawiać monopol, udzielać nań zezwolenia bądź też rozszerzać jego zakres, tak aby objąć nim dodatkowy towar lub usługę;
- e) „wyznaczony monopolista” oznacza podmiot, publiczny lub prywatny, w tym konsorcjum lub publiczną jednostkę organizacyjną, który na danym rynku na terytorium Strony został wyznaczony na wyłącznego dostawcę lub nabywcę towaru lub usługi, ale nie obejmuje podmiotu, któremu przyznane zostało wyłączne prawo własności intelektualnej, wyłącznie ze względu na takie przyznanie¹⁵;
- f) „przedsiębiorstwo, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje” oznacza przedsiębiorstwo, publiczne lub prywatne, w tym jego jednostki zależne, któremu Strona przyznała, prawnie lub faktycznie, szczególne prawa lub przywileje; „szczególne prawa lub przywileje” powstają, gdy Strona wyznacza lub ogranicza liczbę przedsiębiorstw upoważnionych do dostarczania towaru lub świadczenia usługi zgodnie z kryteriami, które nie są obiektywne, proporcjonalne i niedyskryminujące, przez co ma istotny wpływ na zdolność wszelkich innych przedsiębiorstw do dostarczania tego samego towaru lub świadczenia tej samej usługi na tym samym obszarze geograficznym na zasadniczo równoważnych warunkach;

¹⁵ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że niniejszy rozdział nie ma zastosowania do monopolu naturalnych, chyba że są one wyznaczone w rozumieniu ust. 1 lit. d).

- g) „instytucja finansowa” i „usługa finansowa” mają takie samo znaczenie jak w art. 18.1 (Definicje);
- h) „usługa świadczona w związku z wykonywaniem władzy publicznej” oznacza usługę świadczoną w związku z wykonywaniem władzy publicznej zdefiniowaną w GATS oraz, w stosownych przypadkach, w załączniku do GATS dotyczącym usług finansowych¹⁶;
- (i) „przedsiębiorstwo państwowe” oznacza przedsiębiorstwo, które stanowi własność Strony lub pozostaje pod jej kontrolą¹⁷.

ARTYKUŁ 22.2

Uprawnienia delegowane

O ile niniejsza Umowa nie stanowi inaczej, każda ze Stron zapewnia, aby każda osoba – w tym przedsiębiorstwo państwowe, przedsiębiorstwo, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczony monopolista – której Strona oddelegowała uprawnienia regulacyjne, administracyjne lub inny rodzaj władzy publicznej, w trakcie wykonywania tych uprawnień działała zgodnie z obowiązkami Strony wynikającymi z niniejszej Umowy.

¹⁶ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że usługi świadczone w związku z wykonywaniem władzy publicznej obejmują usługi świadczone przez bank centralny, organ kształtujący politykę pieniężną, finansowy organ regulacyjny lub organ ds. restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji Strony.

¹⁷ Na potrzeby ustalenia własności lub kontroli analizuje się wszystkie istotne elementy prawne i faktyczne rozpatrywane indywidualnie dla każdego przypadku.

ARTYKUŁ 22.3

Zakres stosowania

1. Niniejszy rozdział ma zastosowanie do przedsiębiorstw państwowych, przedsiębiorstw, którym przyznano szczególne prawa lub przywileje, oraz wyznaczonych monopolistów prowadzących działalność handlową. Jeżeli przedsiębiorstwo państwowe, przedsiębiorstwo, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczony monopolista łączy działalność handlową z pozahandlową¹⁸, niniejszym rozdziałem objęta jest wyłącznie jego działalność handlowa.
2. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do:
 - a) przedsiębiorstw państwowych, przedsiębiorstw, którym przyznano szczególne prawa lub przywileje, oraz wyznaczonych monopolistów, jeżeli działają w charakterze podmiotów zamawiających prowadzących postępowania o udzielenie zamówienia objętego niniejszą Umową zgodnie z definicją w art. 21.1 lit. c) (Definicje);
 - b) usług świadczonych w związku z wykonywaniem władzy publicznej;

¹⁸ Obejmuje to wykonywanie uprawnień do świadczenia usługi publicznej.

- c) działalności prowadzonej przez:
- (i) instytucję finansową lub inny podmiot prawny stanowiące własność Strony lub pozostające pod jej kontrolą, które są ustanowione lub prowadzone tymczasowo i wyłącznie do celów restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji¹⁹;
 - (ii) podmiot publiczny, w tym trust publiczny, który wyłącznie na podstawie obowiązku świadczenia usługi publicznej, którego celem jest przyczynienie się do zrównoważonego i stałego rozwoju danej Strony, świadczy usługi finansowe na rachunek, z gwarancją lub przy wykorzystaniu zasobów finansowych tej Strony; oraz
 - (iii) podmiot publiczny na podstawie obowiązku świadczenia usługi publicznej dotyczącego ustawowego systemu zabezpieczenia społecznego lub powszechnego programu emerytalnego; oraz
- d) przedsiębiorstw państwowych, przedsiębiorstw, którym przyznano szczególne prawa lub przywileje, oraz wyznaczonych monopolistów, jeżeli w momencie określania kwoty progu w dowolnym z trzech poprzednich kolejnych lat budżetowych roczne dochody z ich działalności handlowej były niższe niż 200 mln specjalnych praw ciągnięcia.

¹⁹ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że: a) pojęcie „restrukturyzacja i uporządkowana likwidacja” interpretuje się zgodnie z prawem Strony, w której instytucja finansowa lub inny podmiot prawny ma siedzibę, b) instytucja finansowa lub inny podmiot prawny nie prowadzi działalności handlowej, która nie jest bezpośrednio związana z ich celami dotyczącymi restrukturyzacji i uporządkowanej likwidacji.

3. Art. 22.6 nie ma zastosowania do świadczenia usług finansowych przez przedsiębiorstwo państwowe, przedsiębiorstwo, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczonego monopolistę na podstawie upoważnienia rządu, jeżeli to świadczenie usług finansowych:

- a) wspiera wywóz lub przywóz, pod warunkiem że usługi te:
 - (i) nie mają na celu wypierania finansowania komercyjnego; lub
 - (ii) są oferowane na warunkach nie mniej korzystnych niż te, które można by uzyskać w przypadku porównywalnych usług finansowych na rynku komercyjnym²⁰;
- b) wspiera inwestycje sektora prywatnego poza terytorium Strony, pod warunkiem że usługi te:
 - (i) nie mają na celu wypierania finansowania komercyjnego; lub
 - (ii) są oferowane na warunkach nie mniej korzystnych niż te, które można by uzyskać w przypadku porównywalnych usług finansowych na rynku komercyjnym; lub

²⁰ Jeśli na rynku komercyjnym nie oferuje się porównywalnych usług finansowych: a) do celów lit. a) ppkt (ii) i lit. b) ppkt (ii) przedsiębiorstwo państwowe może ustalać wzorcowe warunki, na jakich takie usługi byłyby oferowane na rynku komercyjnym, w oparciu o dostępne dowody; oraz b) do celów lit. a) ppkt (i) i lit. b) ppkt (i) uznaje się, że świadczenie usług finansowych nie ma na celu wypierania finansowania komercyjnego.

c) są oferowane na warunkach zgodnych z Porozumieniem, pod warunkiem że wchodzi ono w zakres Porozumienia.

4. Art. 22.6 nie ma zastosowania do sektorów wskazanych w art. 10.5 (Zakres stosowania) ust. 2 lit. c)–e).

5. Art. 22.6 nie ma zastosowania w zakresie, w jakim przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa, którym przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczeni monopoliści Strony nabywają i sprzedają towary lub usługi na podstawie:

- a) jakiegokolwiek istniejącego środka niespełniającego wymogów, który Strona utrzymuje, kontynuuje, przedłuża lub zmienia zgodnie z art. 10.12 (Środki niespełniające wymogów i wyjątki), art. 11.8 (Środki niespełniające wymogów i wyjątki) lub art. 18.12 (Zastrzeżenia i środki niespełniające wymogów), jak określono w załączniku I (Istniejące środki) oraz w sekcji B załącznika VI (Usługi finansowe); lub
- b) jakiegokolwiek środka niespełniającego wymogów, który Strona przyjmuje lub utrzymuje w odniesieniu do sektorów, podsektorów lub działalności zgodnie z art. 10.12 (Środki niespełniające wymogów i wyjątki), art. 11.8 (Środki niespełniające wymogów i wyjątki) lub art. 18.12 (Zastrzeżenia i środki niespełniające wymogów), jak określono w załączniku II (Przyszłe środki) oraz sekcji B (Przyszłe środki) załącznika VI (Usługi finansowe).

6. Strony zgodnie podzielają pogląd, że środek przyjęty lub utrzymywany na podstawie załącznika 22-A (Działalność niezgodna Meksyku) lub wyłączony z zakresu stosowania niniejszego rozdziału może zostać utrzymany, pod warunkiem że środek ten, w zakresie, w jakim wchodzi w zakres porozumienia WTO, jest stosowany zgodnie z prawami i obowiązkami Strony przyjmującej taki środek na podstawie porozumienia WTO²¹.

ARTYKUŁ 22.4

Działalność niezgodna

Art. 22.6 nie ma zastosowania w odniesieniu do działalności niezgodnej przedsiębiorstw państwowych lub wyznaczonych monopolistów wymienionych w załączniku 22-A (Działalność niezgodna Meksyku) zgodnie z warunkami określonymi w tym załączniku.

²¹ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że jedynym forum, na którym można ustalić, czy środek danej Strony jest stosowany zgodnie z prawami i obowiązkami tej Strony wynikającymi z porozumienia WTO, jest mechanizm rozstrzygania sporów na podstawie DSU.

ARTYKUŁ 22.5

Postanowienia ogólne

1. Bez uszczerbku dla praw i obowiązków każdej ze Stron wynikających z niniejszego rozdziału żadne z postanowień niniejszego rozdziału nie może być interpretowane jako uniemożliwiające Stronie ustanowienie lub utrzymywanie przedsiębiorstwa państwowego, przyznawanie przedsiębiorstwom szczególnych praw lub przywilejów czy wyznaczenie lub utrzymywanie monopolisty.
2. Strona nie może wymagać od przedsiębiorstwa państwowego, przedsiębiorstwa, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje, ani wyznaczonego monopolisty działania w sposób niezgodny z niniejszym rozdziałem ani nie zachęca do tego tych przedsiębiorstw.

ARTYKUŁ 22.6

Niedyskryminujące traktowanie oraz względy handlowe

1. Każda ze Stron zapewnia, aby każde z jej przedsiębiorstw państwowych, przedsiębiorstw, którym przyznano szczególne prawa lub przywileje oraz każdy z jej wyznaczonych monopolistów przy prowadzeniu działalności handlowej:
 - a) kierowali się względami handlowymi przy zakupie lub sprzedaży towaru lub usługi, z wyjątkiem sytuacji, w których wypełniają warunki związane z obowiązkiem świadczenia usługi publicznej, które nie są niezgodne z lit. b) lub c);

b) przy zakupie towarów lub usług:

- (i) przyznawali towarom dostarczanym lub usługom świadczonym przez przedsiębiorstwo drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne od traktowania, jakie przyznają podobnym towarom dostarczanym lub usługom świadczonym przez przedsiębiorstwa danej Strony; oraz
- (ii) przyznawali towarowi dostarczanemu lub usłudze świadczonej przez przedsiębiorstwo będące inwestycją objętą niniejszą Umową w rozumieniu art. 10.1 (Definicje) ust. 1 lit. c) na terytorium danej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż to, które przyznaje podobnemu towarowi dostarczanemu lub podobnej usłudze świadczonej przez przedsiębiorstwa danej Strony na właściwym rynku na terytorium danej Strony; oraz

c) przy sprzedaży towarów lub usług:

- (i) przyznawali przedsiębiorstwom drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne od traktowania, jakie przyznają przedsiębiorstwom danej Strony; oraz
- (ii) przyznawali przedsiębiorstwu będącemu inwestycją objętą niniejszą Umową w rozumieniu art. 10.1 (Definicje) ust. 1 lit. c) na terytorium danej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż to, które przyznaje przedsiębiorstwom danej Strony na właściwym rynku na terytorium danej Strony²².

²² Dla większej pewności należy wyjaśnić, że niniejszy artykuł nie ma zastosowania do kupna lub sprzedaży udziałów, akcji lub innego rodzaju udziałów w kapitale własnym przez przedsiębiorstwo państwowe, przedsiębiorstwo, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje, czy wyznaczonego monopolistę jako formy udziału w kapitale własnym innego przedsiębiorstwa.

2. Pod warunkiem że takie różne warunki lub odmowa są stosowane w oparciu o względy handlowe, ust. 1 nie uniemożliwia przedsiębiorstwom państwowym, przedsiębiorstwom, którym przyznano szczególne prawa lub przywileje, ani wyznaczonym monopolistom:

- a) nabywania ani dostarczania towarów lub usług na różnych warunkach, w tym dotyczących ceny; ani
- b) odmowy zakupu lub dostawy towarów lub usług.

ARTYKUŁ 22.7

Ramy regulacyjne

1. Strony dążą do przestrzegania i wykorzystania w jak najlepszy sposób odpowiednich norm międzynarodowych, w tym Wytycznych OECD dotyczących ładu korporacyjnego w przedsiębiorstwach państwowych.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby każdy organ regulacyjny lub organ właściwy pełniący funkcję regulacyjną, który Strona ustanawia lub utrzymuje:

- a) był niezależny od każdego z przedsiębiorstw, które organ regulacyjny lub właściwy organ reguluje, i nie odpowiadał przed żadnym z tych przedsiębiorstw, w celu zapewnienia skuteczności funkcji regulacyjnej; oraz
- b) działał bezstronnie²³ w podobnych okolicznościach w stosunku do wszystkich przedsiębiorstw, które ten organ regulacyjny lub organ właściwy reguluje, w tym przedsiębiorstw państwowych, przedsiębiorstw, którym przyznano szczególne prawa lub przywileje, oraz wyznaczonych monopolistów²⁴.

3. Każda ze Stron zapewnia egzekwowanie przepisów ustawowych i wykonawczych w sposób konsekwentny i niedyskryminujący, w tym w odniesieniu do przedsiębiorstw państwowych, przedsiębiorstw, którym przyznano szczególne prawa lub przywileje, oraz wyznaczonych monopolistów.

²³ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że bezstronność pełnienia funkcji regulacyjnych przez organ regulacyjny lub organ właściwy ocenia się w odniesieniu do ogólnego modelu lub praktyki działania tego organu regulacyjnego lub organu właściwego.

²⁴ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że w tych sektorach, w których Strony uzgodniły w innych rozdziałach określone obowiązki dotyczące organu regulacyjnego lub organu właściwego, pierwszeństwo mają stosowne postanowienia zawarte w tych innych rozdziałach.

ARTYKUŁ 22.8

Przejrzystość

1. Strona, na pisemny wniosek drugiej Strony, bezzwłocznie przekazuje następujące informacje dotyczące przedsiębiorstwa państwowego, przedsiębiorstwa, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczonego monopolisty, pod warunkiem że wniosek zawiera wyjaśnienie sposobu, w jaki działalność tego przedsiębiorstwa państwowego, przedsiębiorstwa, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczonego monopolisty może wpływać na interesy Strony występującej z wnioskiem na podstawie niniejszego rozdziału:

- a) procent udziałów, jaki Strona, do której skierowano wniosek, jej przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa, którym przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczeni monopolisci posiadają łącznie, oraz procent posiadanych przez nich łącznie praw głosu w takim przedsiębiorstwie państwowym, przedsiębiorstwie, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczonym monopoliscie;
- b) opis wszelkich szczególnych udziałów lub szczególnych praw głosu lub innych praw, które posiadają Strona, do której skierowano wniosek, jej przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa, którym przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczeni monopolisci, w zakresie w jakim prawa te różnią się od praw wynikających ze zwykłych udziałów w takim przedsiębiorstwie państwowym, przedsiębiorstwie, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczonym monopoliscie;

- c) strukturę organizacyjną przedsiębiorstwa państwowego, przedsiębiorstwa, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczonego monopolisty, skład jego zarządu lub równoważnego organu, tytuły służbowe każdego funkcjonariusza publicznego pełniącego funkcję urzędnika lub członka w zarządzie lub równoważnym organie lub ich członka;
- d) opis jednostek administracji publicznej lub organów publicznych, które regulują lub monitorują przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa, którym przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczonych monopolistów, jeżeli jest to możliwe – opis wymogów w zakresie sprawozdawczości nałożonych na te przedsiębiorstwa lub tych monopolistów przez te jednostki lub organy publiczne oraz prawa i praktyki²⁵ stosowane przez te jednostki administracji publicznej lub organy publiczne w odniesieniu do powoływania, zwalniania lub wynagradzania kadry kierowniczej wyższego szczebla, członków zarządu lub innego równoważnego organu;
- e) przychód roczny lub łączne aktywa przedsiębiorstwa państwowego, przedsiębiorstwa, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczonego monopolisty w ostatnim trzyletnim okresie, za który dane te są dostępne;
- f) wszelkie zwolnienia i immunitety, z których korzysta przedsiębiorstwo państwowe, przedsiębiorstwo, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczony monopolista na podstawie prawa Strony, do której skierowano wniosek; oraz

²⁵ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że pojęcie „praktyki” nie obejmuje przyczyn powoływania, zwalniania lub wynagradzania kadry kierowniczej wyższego szczebla oraz członków zarządu lub innego równoważnego organu.

g) wszelkie dodatkowe informacje dotyczące przedsiębiorstwa państwowego, przedsiębiorstwa, któremu przyznano szczególne prawa lub przywileje, lub wyznaczonego monopolisty, które są publicznie dostępne, w tym roczne sprawozdania finansowe i audyty przeprowadzone przez osoby trzecie.

2. Jeżeli żądane informacje nie są dostępne, Strona, do której skierowano wniosek, przekazuje Stronie występującej z wnioskiem uzasadnienie tego faktu na piśmie.

3. Jeżeli Strona przekazuje pisemne informacje na podstawie wniosku zgodnie z niniejszym artykułem i informuje Stronę występującą z wnioskiem, że uważa te informacje za poufne, Strona występująca z wnioskiem nie ujawnia tych informacji bez uprzedniej zgody Strony przekazującej informacje.

ROZDZIAŁ 23

POLITYKA KONKURENCJI

ARTYKUŁ 23.1

Zasady ogólne

Strony uznają znaczenie wolnej i niezakłóconej konkurencji w swoich stosunkach handlowych i inwestycyjnych. Strony potwierdzają, że antykonkurencyjne praktyki gospodarcze oraz interwencje rządowe mogą zakłócać właściwe funkcjonowanie rynków i osłabiać korzyści płynące z liberalizacji handlu i inwestycji. Strony podzielają pogląd, że zakazanie takiego postępowania, wdrażanie polityki konkurencji, promowanie działań wspierających oraz współpraca w sprawach objętych niniejszym rozdziałem przyczynią się do zapewnienia korzyści wynikających z niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 23.2

Prawo konkurencji i antykonkurencyjne praktyki gospodarcze

1. Każda ze Stron utrzymuje lub przyjmuje na swoim terytorium kompleksowe przepisy prawa konkurencji, które mają zastosowanie do wszystkich sektorów gospodarki²⁶ i które skutecznie rozstrzygają kwestię następujących praktyk gospodarczych:

- a) porozumień między przedsiębiorstwami, decyzji zrzeszeń przedsiębiorstw i praktyk uzgodnionych, których celem lub skutkiem jest zapobieganie konkurencji, jej ograniczanie lub zakłócanie;
- b) nadużyć ze strony jednego lub większej liczby przedsiębiorstw, które indywidualnie lub wspólnie posiadają znaczącą siłę na rynku właściwym, gdy celem lub skutkiem tych nadużyć jest lub może być zapobieganie konkurencji, jej ograniczanie lub zakłócanie na tym rynku właściwym lub na jakimkolwiek rynku powiązanym; oraz

²⁶ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że prawo konkurencji w UE ma zastosowanie do sektora rolnego zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 ustanawiającym wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającym rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007, Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 671. Dla większej pewności należy wyjaśnić, że Ley Federal de Competencia Económica (ustawa federalna o konkurencji gospodarczej), opublikowana 23 maja 2014 r. w Diario Oficial de la Federación (Dzienniku Urzędowym Federacji), ma zastosowanie do wszystkich sektorów w Meksyku, dla których organy ochrony konkurencji opracowują własne regulacje, kryteria lub wytyczne zgodnie ze zmianami konstytucji z 2013 r., opublikowanymi 11 czerwca 2013 r. w Diario Oficial de la Federación (Dzienniku Urzędowym Federacji).

- c) koncentracji przedsiębiorstw, które powodują lub mogą powodować znaczne ograniczenie konkurencji lub które w znacznym stopniu zakłócają lub mogą zakłócać efektywną konkurencję, w szczególności w wyniku stworzenia lub wzmocnienia pozycji dominującej.
- 2. Wszystkie przedsiębiorstwa – zarówno prywatne, jak i publiczne – podlegają prawu konkurencji, o którym mowa w niniejszym artykule.
 - 3. Każda ze Stron podejmuje odpowiednie działania w odniesieniu do antykonkurencyjnych praktyk gospodarczych w celu wspierania polityki konkurencji.
 - 4. W zakresie przewidzianym prawem Strony stosowanie prawa konkurencji nie powinno utrudniać wykonywania – pod względem prawnym ani faktycznym – powierzonych przedsiębiorstwom szczególnych zadań wykonywanych w interesie publicznym. Zwolnienia ze stosowania prawa konkurencji Strony powinny być ograniczone do zadań wykonywanych w interesie publicznym, być proporcjonalne do założonych celów polityki publicznej i przejrzyste.

ARTYKUŁ 23.3

Wykonanie

- 1. Każda ze Stron zachowuje autonomię przy zmianie i wdrażaniu przepisów swojego prawa konkurencji.

2. Każda ze Stron ustanawia lub utrzymuje organ lub organy ochrony konkurencji niezależne pod względem funkcjonalnym, którym powierza obowiązki i wyposaża je w odpowiednie uprawnienia i zasoby niezbędne do zapewnienia pełnego stosowania i skutecznego egzekwowania odpowiednich przepisów ich prawa konkurencji.
3. Każda ze Stron stosuje przepisy swojego prawa konkurencji w sposób przejrzysty i niedyskryminujący, z poszanowaniem zasad sprawiedliwości proceduralnej i prawa zainteresowanych przedsiębiorstw do obrony, w tym prawa do bycia wysłuchanym, przed podjęciem ostatecznej decyzji lub uchwały.
4. W swojej polityce egzekwowania prawa organ lub organy ochrony konkurencji Strony nie dyskryminują ze względu na obywatelstwo pozwanego w procedurze egzekwowania prawa²⁷ ani osób trzecich, którym przyznano prawo do udziału w takiej procedurze.
5. Każda ze Stron zapewnia, aby pozwany w procedurze egzekwowania prawa prowadzonej w celu ustalenia, czy zachowanie tego pozwanego narusza przepisy jej prawa konkurencji lub jakie kary administracyjne lub środki zaradcze powinny być orzeczone za naruszenie tego prawa, miał możliwość bycia wysłuchanym i przedstawienia dowodów na swoją obronę. W szczególności każda ze Stron zapewnia pozwanemu odpowiednią możliwość zapoznania się z dowodami i zakwestionowania dowodów, na których może opierać się ustalenie.

²⁷ Do celów niniejszego artykułu procedura egzekwowania prawa oznacza procedurę sądową lub administracyjną wszczętą w wyniku dochodzenia w sprawie zarzucanego naruszenia prawa konkurencji.

6. Każda ze Stron gwarantuje adresatowi decyzji lub uchwały nakładającej karę administracyjną lub środek zaradczy za naruszenie przepisów jej prawa konkurencji możliwość ubiegania się o przeprowadzenie kontroli sądowej tej decyzji lub uchwały.

ARTYKUŁ 23.4

Przejrzystość

1. Strony uznają wartość przejrzystości w swojej polityce egzekwowania prawa konkurencji.
2. Każda ze Stron publikuje swoje przepisy administracyjne lub proceduralne zawarte w aktach prawnych, zgodnie z którymi prowadzi się dochodzenia i procedury egzekwowania prawa w zakresie prawa konkurencji. Te przepisy administracyjne lub proceduralne mogą, w zakresie przewidzianym w prawie konkurencji każdej ze Stron, obejmować procedury z rozsądnymi terminami na przedstawienie dowodów w ramach tych procedur.
3. Każda ze Stron zapewnia publikację wersji nieopatrzonej klauzulą poufności każdej ostatecznej decyzji lub uchwały stwierdzającej naruszenie przepisów jej prawa konkurencji oraz, w zależności od przypadku, każdego postanowienia wykonawczego do uchwały, aby umożliwić zainteresowanym osobom zapoznanie się z nimi.
4. Każda ze Stron zapewnia, aby wszystkie ostateczne decyzje lub uchwały stwierdzające naruszenie przepisów jej prawa konkurencji miały formę pisemną i zawierały ustalenia faktyczne oraz uzasadnienie, w tym analizę prawną i, w stosownych przypadkach, ekonomiczną, na których opiera się decyzja lub uchwała.

ARTYKUŁ 23.5

Współpraca i koordynacja

1. Strony uznają znaczenie współpracy i koordynacji między ich odpowiednimi organami ochrony konkurencji w sprawach związanych z ich prawem i polityką konkurencji w strefie wolnego handlu. W związku z tym organy ochrony konkurencji Stron dokładają wszelkich starań, aby ze sobą współpracować w sprawach związanych z odpowiednimi przepisami ich prawa konkurencji, w tym poprzez pomoc, powiadamianie, konsultacje i wymianę informacji.
2. Strony wzmacniają współpracę w dziedzinie egzekwowania przepisów ich prawa konkurencji w zakresie zgodnym z ich odpowiednimi przepisami prawa i ważnymi interesami oraz w granicach normalnie dostępnych zasobów. W tym celu organy ochrony konkurencji Stron starają się wymieniać nieobjęte klauzulą poufności informacje, doświadczenia i poglądy dotyczące:
 - a) ich odpowiednich przepisów prawa konkurencji, polityki i praktyk w dziedzinie konkurencji, w tym informacji o zwolnieniach przyznanych na mocy ich prawa konkurencji;
 - b) egzekwowania ich odpowiednich przepisów prawa konkurencji; oraz
 - c) ich odpowiednich działań wspierających.

3. Strony dokładają wszelkich starań, aby wzmocnić koordynację między ich odpowiednimi organami ochrony konkurencji w dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania oraz w zakresie zgodnym z ich odpowiednimi przepisami prawa i ważnymi interesami oraz w granicach normalnie dostępnych zasobów. W tym celu Strony starają się koordynować, w możliwym zakresie, swoje działania w zakresie egzekwowania prawa odnoszące się do tych samych lub powiązanych spraw.
4. Strony potwierdzają, że ich organy ochrony konkurencji uznają stosowanie zrzeczenia się poufności w swoich obszarach egzekwowania prawa i uznają, że decyzja przedsiębiorstwa o zrzeczeniu się prawa do ochrony informacji poufnych jest dobrowolna.
5. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie ogranicza swobody organów ochrony konkurencji Strony w zakresie decyzji o podjęciu działań na podstawie konkretnych wniosków organów ochrony konkurencji drugiej Strony.
6. Żadne z postanowień niniejszego artykułu nie wyklucza podjęcia przez organy ochrony konkurencji którejkolwiek ze Stron działań w odniesieniu do konkretnych przypadków.
7. Organy ochrony konkurencji Stron mogą rozważyć zawarcie odrębnego porozumienia o współpracy, w którym określa się wzajemnie uzgodnione warunki realizacji współpracy.

ARTYKUŁ 23.6

Współpraca techniczna

Strony uznają, że w ich wspólnym interesie leży wspieranie celów niniejszej Umowy w drodze współpracy technicznej do celów wymiany doświadczeń w zakresie opracowywania i wdrażania polityki konkurencji oraz egzekwowania odpowiednich przepisów ich prawa konkurencji, z zastrzeżeniem dostępności zasobów normalnie dostępnych dla każdej ze Stron.

ARTYKUŁ 23.7

Konsultacje

1. Aby zwiększyć wzajemne zrozumienie między Stronami lub rozwiązać konkretne kwestie dotyczące interpretacji lub stosowania niniejszego rozdziału, Strona podejmuje, na wniosek drugiej Strony, konsultacje w zakresie kwestii podniesionych przez drugą Stronę. W stosownym przypadku Strona, która składa wniosek o konsultacje, wskazuje, w jaki sposób dana kwestia wpływa na handel lub inwestycje między Stronami.
2. Strony bezzwłocznie omawiają wszelkie kwestie związane z interpretacją lub stosowaniem niniejszego rozdziału.

3. W celu ułatwienia rozpatrywania kwestii będącej przedmiotem konsultacji każda ze Stron dokłada wszelkich starań, aby przekazać drugiej Stronie wszelkie odpowiednie niepoufne informacje.

ARTYKUŁ 23.8

Poufność informacji

1. Niezależnie od innych postanowień niniejszego rozdziału Strona nie jest zobowiązana do przekazania informacji, jeżeli ujawnienie tych informacji jest zabronione przez przepisy prawa Strony posiadającej te informacje.
2. Jeżeli Strona przekazuje informacje na podstawie niniejszego rozdziału, druga Strona zachowuje poufność tych informacji.
3. Jeżeli organy ochrony konkurencji Strony otrzymują informacje poufne od organów ochrony konkurencji drugiej Strony na warunkach zrzeczenia się poufności, organy ochrony konkurencji Strony wykorzystują otrzymane informacje zgodnie z warunkami takiego zrzeczenia się.

ARTYKUŁ 23.9

Organy ochrony konkurencji

Do celów niniejszego rozdziału organami ochrony konkurencji są następujące podmioty lub ich następcy:

a) w przypadku Unii Europejskiej:

Komisja Europejska; oraz

b) w przypadku Meksyku:

(i) Narodowa Komisja Antymonopolowa (Comisión Nacional Antimonopolio); oraz

(ii) Komisja Regulacyjna ds. Telekomunikacji (Comisión Reguladora de Telecomunicaciones – CRT).

ARTYKUŁ 23.10

Niestosowanie mechanizmu rozstrzygania sporów

Strona nie może korzystać z mechanizmu rozstrzygania sporów na podstawie rozdziału 31 (Rozstrzyganie sporów) w odniesieniu do interpretacji lub stosowania postanowień niniejszego rozdziału.

ROZDZIAŁ 24

SUBSYDIA

ARTYKUŁ 24.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

- a) „subsydium na towary” oznacza środek, który spełnia warunki określone w art. 1.1 porozumienia SCM i jest specyficzny zgodnie z art. 2 porozumienia SCM i w jego rozumieniu.
- b) „subsydium na usługi” oznacza środek, który obejmuje wkład finansowy rządu lub organu publicznego i stanowi korzyść oraz jest specyficzny dla danego przedsiębiorstwa, branży, grupy przedsiębiorstw lub gałęzi przemysłu zgodnie z art. 2 porozumienia SCM i w jego rozumieniu²⁸.

²⁸ Definicja ta pozostaje bez uszczerbku dla wyniku przyszłych dyskusji w ramach WTO dotyczących definicji subsydiów na usługi. W zależności od postępów osiągniętych w tych dyskusjach Wspólna Rada może przyjąć decyzję o dostosowaniu niniejszej Umowy w tym zakresie.

ARTYKUŁ 24.2

Zasady ogólne

Strony uznają, że subsydia można przyznawać, gdy są one niezbędne do osiągnięcia celu polityki publicznej. Strony uznają jednak, że niektóre subsydia mogą zakłócać właściwe funkcjonowanie rynków i osłabiać korzyści płynące z liberalizacji handlu i inwestycji. Co do zasady Strona nie powinna przyznawać subsydiów przedsiębiorstwom dostarczającym towary lub świadczącym usługi, jeżeli takie subsydia wpływają negatywnie lub mogą wpływać negatywnie na handel lub inwestycje.

ARTYKUŁ 24.3

Zakres stosowania

1. Niniejszy rozdział ma zastosowanie do subsydiów przyznawanych wszystkim przedsiębiorstwom prowadzącym działalność gospodarczą. Jeżeli przedsiębiorstwo prowadzi zarówno działalność gospodarczą, jak i pozagospodarczą, niniejszy rozdział ma zastosowanie wyłącznie do działalności gospodarczej tego przedsiębiorstwa.

2. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do subsydiów przyznawanych przedsiębiorstwom, którym powierzono świadczenie określonych usług w interesie publicznym, w tym usług powierzonych w drodze szczególnych praw lub przywilejów, w zakresie, w jakim takie subsydia są ograniczone do kwoty niezbędnej do pokrycia kosztów odnośnej usługi.
3. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do subsydiów na towary rolne i subsydiów na ryby oraz produkty rybołówstwa.
4. Z wyjątkiem art. 24.5 niniejszy rozdział nie ma zastosowania do subsydiów przyznawanych w sektorze audiowizualnym.
5. Art. 24.7 nie ma zastosowania do subsydiów na usługi.

ARTYKUŁ 24.4

Relacje z WTO

Strony potwierdzają swoje prawa i obowiązki wynikające z art. XV GATS i art. XVI GATT 1994 oraz z porozumienia SCM.

ARTYKUŁ 24.5

Przejrzystość

1. Każda ze Stron podaje do wiadomości publicznej następujące informacje w odniesieniu do każdego subsydium przyznanego lub utrzymywanego na jej terytorium:

- a) podstawę prawną subsydium;
- b) formę subsydium;
- c) kwotę subsydium lub kwotę przewidzianą na subsydium w budżecie; oraz
- d) jeżeli jest to możliwe – nazwę beneficjenta²⁹.

2. Uznaje się, że Strona spełnia warunki określone w ust. 1, pod warunkiem:

- a) notyfikowania WTO zgodnie z art. 25.1 porozumienia SCM, a jeśli to możliwe, podania do wiadomości publicznej nazwy beneficjenta; lub

²⁹ Ust. 1 lit. d) ma zastosowanie do subsydiów, których kwota wynosi 500 000 specjalnych praw ciągnięcia i więcej.

- b) udostępnienia przez tę Stronę lub w jej imieniu informacji wymaganych zgodnie z ust. 1 na publicznie dostępnej stronie internetowej do 31 grudnia roku kalendarzowego następującego po roku utrzymania lub przyznania subsydium³⁰.

3. W odniesieniu do subsydiów na usługi niniejszy artykuł stosuje się wyłącznie pod warunkiem, że:

- a) kwota subsydium przypadająca na beneficjenta w okresie trzech kolejnych lat jest większa niż 400 000 specjalnych praw ciągnięcia; oraz
- b) subsydium jest przyznawane na świadczenie usług w następujących sektorach: audiowizualnym, telekomunikacyjnym, usług finansowych, transportu (łącznie z transportem morskim), energii (łącznie z dystrybucją energii elektrycznej), ochrony środowiska, komputerowym, architektonicznym i inżynierskim, budowlanym oraz usług pocztowych i kurierskich.

³⁰ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że publikacja informacji na temat subsydium lub programu subsydiowania na stronie internetowej nie przesądza o jego statusie prawnym ani o charakterze samego programu.

ARTYKUŁ 24.6

Konsultacje

1. Jeżeli Strona uważa, że subsydlum przyznane przez drugą Stronę negatywnie wpływa lub może negatywnie wpłynąć na jej handel lub inwestycje, pierwsza Strona może przekazać swoje zastrzeżenia drugiej Stronie i zwrócić się o konsultacje w tej sprawie. Strona, do której skierowano wniosek, rozpatruje go w sposób uważny i przychylny.

2. Podczas konsultacji Strona występująca z wnioskiem może zwrócić się do drugiej Strony o przekazanie dodatkowych informacji na temat subsydlum, takich jak:

- a) podstawa prawna i cel polityki lub cel subsydlum;
- b) forma subsydlum;
- c) data oraz okres stosowania subsydlum i inne terminy z nim związane;
- d) wymogi kwalifikowalności obowiązujące w przypadku subsydlum;
- e) łączna kwota lub roczna kwota przewidziana w budżecie na subsydlum;

- f) w miarę możliwości nazwa beneficjenta subsydium; oraz
- g) wszelkie inne informacje umożliwiające ocenę negatywnego wpływu subsydium na handel lub inwestycje.

3. Strona, do której skierowano wniosek, przekazuje odpowiednie informacje o danym subsydium nie później niż 60 dni po dniu otrzymania wniosku, o którym mowa w ust. 2. Jeżeli jakiegokolwiek odpowiednie informacje, o które zwrócono się zgodnie z ust. 2, nie zostały przedstawione w pisemnej odpowiedzi, Strona, do której skierowano wniosek, wyjaśnia brak takich informacji w swojej pisemnej odpowiedzi.

4. Jeśli Strona występująca z wnioskiem, po otrzymaniu informacji przekazanych zgodnie z ust. 2 i 3, poinformuje Stronę, do której skierowano wniosek, że uważa, iż dane subsydium ma lub może mieć znaczący negatywny wpływ na jej handel lub inwestycje, Strona, do której skierowano wniosek, dokłada wszelkich starań, aby wyeliminować lub zminimalizować te znaczące negatywne skutki w terminie jednego roku od ich wystąpienia.

ARTYKUŁ 24.7

Subsydia warunkowe

1. Każda ze Stron stosuje odpowiednie warunki do następujących subsydiów, jeżeli wpływają one lub mogą wpływać negatywnie na handel lub inwestycje drugiej Strony:
 - a) subsydiów lub porozumień prawnych, zgodnie z którymi władze są odpowiedzialne za pokrycie długów lub zobowiązań niektórych przedsiębiorstw, pod warunkiem że zakres takiej gwarancji jest ograniczony, jeśli chodzi o kwotę długu lub zobowiązania bądź okres ważności gwarancji;
 - b) subsydiów dla przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji, niewypłacalnych lub na skraju niewypłacalności, z zastrzeżeniem następujących warunków:
 - (i) przygotowany został wiarygodny plan restrukturyzacji; plan ten musi opierać się na realistycznych założeniach, tak by zapewnić przywrócenie w rozsądnym czasie długoterminowej rentowności przedsiębiorstwa; oraz
 - (ii) przedsiębiorstwa inne niż małe i średnie przedsiębiorstwa same mają udział w kosztach restrukturyzacji.

2. Ust. 1 lit. b) nie należy rozumieć jako uniemożliwiającego Stronie zapewnienia tymczasowego wsparcia płynności finansowej w formie gwarancji kredytowych lub kredytów na czas racjonalnie konieczny do opracowania planu restrukturyzacji. Takie tymczasowe wsparcie płynności jest ograniczone do kwoty potrzebnej do utrzymania działalności przedsiębiorstwa.

ARTYKUŁ 24.8

Wykorzystanie subsydiów

Każda ze Stron zapewnia wykorzystanie przyznanych przez nią subsydiów przez przedsiębiorstwa wyłącznie do realizacji celu lub założenia politycznego, na jakie zostały przyznane³¹.

ARTYKUŁ 24.9

Niestosowanie mechanizmu rozstrzygania sporów

Strona nie może korzystać z mechanizmu rozstrzygania sporów na podstawie rozdziału 31 (Rozstrzyganie sporów) w odniesieniu do interpretacji lub stosowania art. 24.5 w zakresie, w jakim dotyczy on subsydiów na usługi, oraz art. 24.6 ust. 4.

³¹ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że w przypadku gdy Strona ustanowiła odpowiednie ramy prawne i procedury administracyjne w tym celu, obowiązek ten uznaje się za spełniony.

ROZDZIAŁ 25

WŁASNOŚĆ INTELEKTUALNA

SEKCJA A

Postanowienia ogólne

ARTYKUŁ 25.1

Cele i zasady

1. Celem niniejszego rozdziału jest osiągnięcie odpowiedniego i skutecznego poziomu ochrony oraz egzekwowania praw własności intelektualnej, aby:
 - a) przyczyniać się do promowania innowacji technologicznych oraz do transferu i rozpowszechniania technologii, ze wzajemną korzyścią dla producentów i użytkowników wiedzy technicznej, w sposób sprzyjający osiągnięciu dobrobytu społecznego i gospodarczego oraz zrównoważeniu praw i obowiązków; oraz
 - b) promować i regulować wymianę handlową między Stronami, a także ograniczyć zakłócenia i przeszkody w wymianie handlowej.

2. Formułując lub zmieniając swoje przepisy ustawowe i wykonawcze, Strona może przyjąć środki niezbędne do ochrony zdrowia publicznego i żywienia oraz do promowania interesu publicznego w sektorach mających zasadnicze znaczenie dla jej rozwoju społeczno-gospodarczego i technologicznego, pod warunkiem że takie środki są zgodne z niniejszym rozdziałem.

3. Strona może przyjąć odpowiednie środki, pod warunkiem że są one zgodne z postanowieniami niniejszego rozdziału, w celu zapobieżenia nadużywaniu praw własności intelektualnej przez uprawnionych lub stosowaniu praktyk, które bezzasadnie ograniczają handel lub wywierają niekorzystny wpływ na międzynarodowy transfer technologii.

4. Uwzględniając cele polityki publicznej leżące u podstaw systemów krajowych, Strony uznają potrzebę:

- a) wspierania innowacji i kreatywności;
- b) ułatwiania rozpowszechniania informacji, wiedzy, technologii, kultury i sztuki; oraz
- c) wspierania konkurencji oraz otwartych i wydajnych rynków

za pośrednictwem ich własnych systemów własności intelektualnej, przy jednoczesnym poszanowaniu zasady przejrzystości, a także z uwzględnieniem interesów wszystkich zainteresowanych stron, w tym uprawnionych, użytkowników i ogółu społeczeństwa.

ARTYKUŁ 25.2

Charakter i zakres obowiązków

1. Strony zobowiązują się do zapewnienia odpowiedniego i skutecznego wykonania umów międzynarodowych w dziedzinie własności intelektualnej, których są stronami, w tym porozumienia TRIPS. Niniejszy rozdział uzupełnia i doprecyzowuje prawa i obowiązki Stron wynikające z porozumienia TRIPS i innych umów międzynarodowych w dziedzinie własności intelektualnej, których są stronami.
2. Do celów niniejszego rozdziału „własność intelektualna” oznacza wszystkie kategorie praw własności intelektualnej objęte sekcjami 1–7 części II porozumienia TRIPS oraz praw do odmian roślin. Ochrona własności intelektualnej obejmuje ochronę przed nieuczciwą konkurencją w rozumieniu art. 10bis Konwencji paryskiej o ochronie własności przemysłowej z dnia 20 marca 1883 r., ostatnio zmienionej w Sztokholmie w dniu 14 lipca 1967 r. (zwanej dalej „konwencją paryską”).

3. Każda ze Stron nadaje skuteczność postanowieniom niniejszego rozdziału. Strony mogą, ale nie muszą, zapewnić w swoim prawie szerszą ochronę lub egzekwowanie praw własności intelektualnej niż jest to wymagane na mocy niniejszego rozdziału, pod warunkiem że taka ochrona lub egzekwowanie nie narusza niniejszego rozdziału. Każda ze Stron ma swobodę określania odpowiedniej metody wprowadzania w życie niniejszego rozdziału w ramach swojego własnego systemu prawnego i własnych praktyk.

ARTYKUŁ 25.3

Wyczerpanie praw

Niniejszy rozdział pozostaje bez wpływu na swobodę Stron w kwestii określania, czy i w jakich warunkach zastosowanie ma wyczerpanie praw własności intelektualnej.

ARTYKUŁ 25.4

Traktowanie narodowe

1. Każda ze Stron przyznaje podmiotom³² drugiej Strony traktowanie nie mniej korzystne niż to, które przyznaje swoim własnym podmiotom w odniesieniu do ochrony³³ praw własności intelektualnej objętych niniejszym rozdziałem, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych odpowiednio w konwencji paryskiej, Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych z dnia 9 września 1886 r., ostatnio zmienionej w Paryżu w dniu 24 lipca 1971 r. (zwanej dalej „konwencją berneńską”), Międzynarodowej konwencji o ochronie wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych, sporządzonej w Rzymie w dniu 26 października 1961 r. (zwanej dalej „konwencją rzymską”), lub w Traktacie o własności intelektualnej w odniesieniu do układów scalonych, sporządzonym w Waszyngtonie w dniu 26 maja 1989 r. W odniesieniu do artystów wykonawców, producentów fonogramów oraz organizacji nadawczych obowiązek ten stosuje się wyłącznie do praw przewidzianych w niniejszej Umowie.

³² Do celów niniejszego rozdziału podmioty drugiej Strony rozumie się zgodnie z definicją zawartą w porozumieniu TRIPS.

³³ Do celów niniejszego postanowienia pojęcie „ochrona” obejmuje kwestie mające wpływ na dostępność, nabywanie, zakres, utrzymanie w mocy oraz egzekwowanie praw własności intelektualnej, a także kwestie mające wpływ na korzystanie z praw własności intelektualnej szczegółowo uregulowane w niniejszym rozdziale.

2. Do celów przyznania traktowania narodowego zgodnie z niniejszym artykułem Strona nie uzależnia nabycia praw związanych z prawem autorskim i prawami pokrewnymi³⁴ od dopełnienia przez podmiot praw jakichkolwiek formalności lub spełniania jakichkolwiek warunków.

3. Strona może skorzystać z wyjątków dozwolonych na podstawie ust. 1 w odniesieniu do procedur sądowych i administracyjnych, w tym wymagać wskazania adresu do doręczeń lub wyznaczenia przedstawiciela w ramach swojej jurysdykcji, tylko jeżeli takie wyjątki:

- a) są niezbędne do zapewnienia przestrzegania przepisów ustawowych lub wykonawczych, które nie są sprzeczne z niniejszym rozdziałem; oraz
- b) nie są stosowane w sposób, który stanowiłby ukryte ograniczenie w handlu.

4. Z niniejszego artykułu nie wynikają dla Strony żadne obowiązki w odniesieniu do procedur przewidzianych w umowach wielostronnych zawartych pod auspicjami Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (zwanej dalej „WIPO”) dotyczących nabywania lub utrzymywania praw własności intelektualnej.

³⁴ Pozostaje to bez uszczerbku dla art. 11 konwencji rzymskiej.

SEKCJA B

Normy dotyczące praw własności intelektualnej

PODSEKCJA B.1

Prawo autorskie i prawa pokrewne

ARTYKUŁ 25.5

Umowy międzynarodowe

1. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do przestrzegania następujących umów międzynarodowych:
 - a) konwencji berneńskiej;
 - b) konwencji rzymskiej;
 - c) Traktatu WIPO o prawie autorskim, sporządzonego w Genewie w dniu 20 grudnia 1996 r.;
oraz
 - d) Traktatu WIPO o artystycznych wykonaniach i fonogramach, sporządzonego w Genewie w dniu 20 grudnia 1996 r.;

2. Strony podejmują wszelkie rozsądne starania, aby zapewnić zgodność z przepisami traktatu pekińskiego o artystycznych wykonaniach audiowizualnych, przyjętego w Pekinie w dniu 24 czerwca 2012 r., oraz Traktatu z Marrakeszu o ułatwieniu dostępu do opublikowanych utworów osobom niewidomym, słabowidzącym i osobom z niepełnosprawnościami uniemożliwiającymi zapoznanie się z drukiem, przyjętego w Marrakeszu w dniu 27 czerwca 2013 r.

ARTYKUŁ 25.6

Autorzy

Każda ze Stron przyznaje autorom wyłączone prawo do zezwolenia lub zakazania:

- a) bezpośredniego lub pośredniego, czasowego lub trwałego zwielokrotniania ich utworów, w jakikolwiek sposób i w jakiegokolwiek formie, w całości lub w części;
- b) publicznej dystrybucji w jakiegokolwiek formie, poprzez sprzedaż lub w inny sposób, oryginałów ich utworów lub kopii tych utworów;
- c) publicznego udostępniania ich utworów, drogą przewodową lub bezprzewodową, w tym podawania ich utworów do publicznej wiadomości w taki sposób, aby każdy mógł mieć do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie; oraz
- d) publicznego najmu na zasadach komercyjnych oryginałów lub kopii ich utworów.

ARTYKUŁ 25.7

Artyści wykonawcy

Każda ze Stron przyznaje artystom wykonawcom wyłączne prawo do zezwolenia lub zakazania:

- a) utrwalania³⁵ ich wykonń;
- b) bezpośredniego lub pośredniego, czasowego lub trwałego zwielokrotniania ich utrwalonych wykonń, w jakikolwiek sposób i w jakiegkolwiek formie, w całości lub w części;
- c) publicznej dystrybucji, poprzez sprzedaż lub w inny sposób, ich utrwalonych wykonń;
- d) podawania do publicznej wiadomości ich utrwalonych wykonń, drogą przewodową lub bezprzewodową, w taki sposób, aby każdy miał do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie;
- e) bezprzewodowego nadawania oraz publicznego udostępniania ich wykonń, chyba że wykonania te stanowią same w sobie nadawane wykonanie lub oparte są na utrwaleniu; oraz

³⁵ „Utrwalenie” oznacza zapis dźwięków lub ruchomych obrazów bądź ich reprezentacji, z którego mogą być postrzegane, kopiowane i przekazywane za pomocą urządzenia.

- f) publicznego najmu na zasadach komercyjnych oryginałów lub kopii ich wykonań.

ARTYKUŁ 25.8

Producenci fonogramów

Każda ze Stron przyznaje producentom wyłączne prawo do zezwolenia lub zakazania:

- a) bezpośredniego lub pośredniego, czasowego lub trwałego zwielokrotniania ich fonogramów, w jakikolwiek sposób i w jakiegokolwiek formie, w całości lub w części;
- b) publicznej dystrybucji, poprzez sprzedaż lub w inny sposób, ich fonogramów, w tym kopii tych fonogramów;
- c) podawania do publicznej wiadomości ich fonogramów, drogą przewodową lub bezprzewodową, w taki sposób, aby każdy miał do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie; oraz
- d) publicznego najmu ich fonogramów na zasadach komercyjnych.

ARTYKUŁ 25.9

Organizacje nadawcze

Każda ze Stron zapewnia organizacjom radiowym i telewizyjnym wyłączne prawo do zezwolenia lub zakazania³⁶:

- a) utrwalania ich audycji, niezależnie od tego, czy audycje te są emitowane przewodowo czy bezprzewodowo, w tym za pośrednictwem przekazu kablowego lub satelitarnego;
- b) bezpośredniego lub pośredniego, tymczasowego lub trwałego zwielokrotniania ich utrwalonych audycji, w jakikolwiek sposób i w jakiegokolwiek formie, w całości lub w części, niezależnie od tego, czy audycje te są transmitowane przewodowo czy bezprzewodowo, w tym za pośrednictwem przekazu kablowego lub satelitarnego;
- c) podawania do publicznej wiadomości, drogą przewodową lub bezprzewodową, ich utrwalonych audycji, niezależnie od tego, czy audycje te są transmitowane przewodowo czy bezprzewodowo, w tym za pośrednictwem przekazu kablowego lub satelitarnego, w taki sposób, aby każdy miał do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie;

³⁶ W przypadku Meksyku postanowienie to pozostaje bez uszczerbku dla wymogu wypełnienia obowiązków takiej organizacji wynikających z meksykańskiej ustawy o telekomunikacji i radiofonii (Ley en Materia de Telecomunicaciones y Radiodifusión), opublikowanej w Dzienniku Urzędowym Federacji w dniu 16 lipca 2025 r.

- d) publicznej dystrybucji, poprzez sprzedaż lub w inny sposób, ich utrwalonych audycji, w tym kopii utrwalonych audycji, niezależnie od tego, czy audycje te są transmitowane przewodowo czy bezprzewodowo, w tym za pośrednictwem przekazu kablowego lub satelitarnego; oraz
- e) bezprzewodowej retransmisji ich audycji oraz publicznego udostępniania ich audycji, jeśli takie udostępnianie następuje w miejscach dostępnych publicznie za opłatą wstępu.

ARTYKUŁ 25.10

Nadawanie i publiczne udostępnianie fonogramów opublikowanych w celach komercyjnych³⁷

1. Każda ze Stron przyznaje artystom wykonawcom i producentom fonogramów prawo do jednorazowego godziwego wynagrodzenia płatnego przez użytkownika, jeżeli fonogram opublikowany w celach komercyjnych lub zwielokrotniony egzemplarz takiego fonogramu zostaną użyte do nadania drogą bezprzewodową lub w jakikolwiek sposób publicznie udostępnione³⁸.

³⁷ Każda ze Stron może przyznać artystom wykonawcom i producentom fonogramów szersze prawa w odniesieniu do nadawania i publicznego udostępniania fonogramów opublikowanych w celach komercyjnych.

³⁸ Do celów niniejszego artykułu „publiczne udostępnianie” nie obejmuje podawania do publicznej wiadomości fonogramów, drogą przewodową lub bezprzewodową, w taki sposób, że każdy ma do nich dostęp w wybranym przez siebie miejscu i czasie.

2. Strony uznają, że jednorazowe godziwe wynagrodzenie powinno zostać podzielone między artystów wykonawców i producentów danych fonogramów. Każda ze Stron może przyjąć przepisy, które w przypadku braku porozumienia między artystami wykonawcami a producentami fonogramów określają warunki, zgodnie z którymi artyści wykonawcy i producenci fonogramów dzielą jednorazowe godziwe wynagrodzenie między siebie.

ARTYKUŁ 25.11

Czas trwania ochrony

1. Prawa autora utworu trwają przez okres życia poszczególnych autorów i co najmniej 70 lat po ich śmierci, niezależnie od dnia zgodnego z prawem podania utworu do publicznej wiadomości.
2. Czas trwania ochrony utworu muzycznego ze słowami wynosi co najmniej 70 lat po śmierci ostatniej spośród następujących osób, bez względu na to, czy zostały one wskazane jako współautorzy: autora tekstu i kompozytora utworu muzycznego³⁹.

³⁹ Strona może podjąć decyzję o uzależnieniu stosowania niniejszego ustępu od stworzenia obydwu dzieł specjalnie na potrzeby danego utworu muzycznego ze słowami.

3. W przypadku utworów anonimowych lub utworów, przy których posłużono się pseudonimem, czas trwania ochrony wynosi co najmniej 70 lat po dniu zgodnego z prawem podania utworu do publicznej wiadomości. Jeżeli jednak pseudonim, którym posłużył się autor, nie pozostawia wątpliwości co do tożsamości autora lub jeżeli autor ujawnia swoją tożsamość w okresie, o którym mowa w zdaniu pierwszym, zastosowanie ma czas trwania ochrony określony w ust. 1.
4. Czas trwania ochrony utworu filmowego lub audiowizualnego wynosi co najmniej 70 lat po śmierci ostatniej spośród niżej wymienionych osób, bez względu na to, czy zostały one wskazane jako współautorzy: głównego reżysera, autora scenariusza, autora dialogów i kompozytora muzyki⁴⁰.
5. Prawa organizacji nadawczych wygasają po upływie co najmniej 50 lat po pierwszej emisji audycji, niezależnie od tego, czy audycja emitowana jest przewodowo czy bezprzewodowo, w tym za pośrednictwem przekazu kablowego lub satelitarnego.

⁴⁰ Strona może zdecydować, że muzyka musi być skomponowana specjalnie na potrzeby danego utworu filmowego lub audiowizualnego.

6. Każda ze Stron ustanawia⁴¹, co następuje:

- a) czas trwania ochrony praw artystów wykonawców wynosi 75 lat po pierwszym utrwaleniu interpretacji lub wykonania na fonogramie lub po pierwszej interpretacji lub pierwszym wykonaniu utworów nieutrwalonych na fonogramach, lub po pierwszej emisji w jakikolwiek sposób; oraz
- b) czas trwania ochrony praw producentów fonogramów wynosi 75 lat po pierwszym utrwaleniu warstwy dźwiękowej na fonogramie.

Alternatywnie Strona ustanawia, co następujące:

- c) prawa artystów wykonawców do ich wykonanych utrwalonych inaczej niż na fonogramie wygasają po upływie co najmniej 50 lat po utrwaleniu wykonania, a jeśli doszło w tym czasie do opublikowania, co najmniej 50 lat po pierwszej publikacji dokonanej zgodnie z prawem; oraz
- d) prawa artystów wykonawców do ich wykonanych utrwalonych na fonogramach i prawa producentów fonogramów wygasają po upływie co najmniej 50 lat po utrwaleniu wykonania na fonogramie, a jeśli doszło w tym czasie do opublikowania, co najmniej 70 lat po pierwszej publikacji dokonanej zgodnie z prawem. Strona przyjmuje skuteczne środki w celu zapewnienia, aby zyski wygenerowane w trakcie dwudziestoletniego okresu ochrony następującego po okresie 50 lat po pierwszej publikacji dokonanej zgodnie z prawem były dzielone sprawiedliwie pomiędzy artystów wykonawców i producentów fonogramów.

⁴¹ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że każda ze Stron wybiera między wariantem, o którym mowa w lit. a) i b), a alternatywą, o której mowa w lit. c) i d), na podstawie swojego prawodawstwa wewnętrznego.

7. Okresy ochrony określone w niniejszym artykule liczy się od dnia 1 stycznia roku następującego po danym zdarzeniu.

ARTYKUŁ 25.12

Prawo do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży

1. Każda ze Stron nadaje autorowi utworu graficznego lub plastycznego, z wyjątkiem dzieł sztuki użytkowej, prawo do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży tego utworu, określone jako niezbywalne prawo, którego nie można się zrzec, nawet z góry, do otrzymania udziału⁴² w cenie uzyskanej z każdej odsprzedaży tego utworu następującej po pierwszym rozporządzeniu tym utworem przez autora⁴³.

2. Prawo, o którym mowa w ust. 1, ma zastosowanie do wszystkich czynności odsprzedaży, w których w charakterze sprzedawców, kupujących lub pośredników uczestniczą podmioty zawodowo działające na rynku dzieł sztuki, takie jak salony sprzedaży, galerie sztuki oraz ogólnie wszelkie podmioty zajmujące się handlem dziełami sztuki.

⁴² Strona może wyrazić ten udział jako procent ceny odsprzedaży.

⁴³ Strona może określić minimalne warunki stosowania prawa do wynagrodzenia z tytułu odsprzedaży.

ARTYKUŁ 25.13

Współpraca w zakresie zbiorowego zarządzania prawami

1. Strony promują wzajemną współpracę między ich odpowiednimi organizacjami zbiorowego zarządzania prawami w celu ułatwiania dostępu do utworów i innych przedmiotów ochrony na terytorium Stron oraz przekazywania przychodów z praw do wykorzystania tych utworów lub innych przedmiotów ochrony.
2. Strony zgodnie postanawiają wspierać przejrzystość i niedyskryminację wśród uprawnionych członków organizacji zbiorowego zarządzania, w szczególności w odniesieniu do pobieranych przez nie przychodów z praw, potrąceń dokonywanych przez nie od takich przychodów, wykorzystania pobieranych przychodów z praw, polityki dystrybucji oraz ich repertuaru.

ARTYKUŁ 25.14

Wyjątki i ograniczenia

Każda ze Stron zawęży zakres ograniczeń lub wyjątków od praw określonych w niniejszej podsekcji do niektórych szczególnych przypadków, które nie naruszają zwykłego wykorzystania utworu, wykonania, fonogramu lub nadania, ani nie powodują nieuzasadnionej szkody dla uzasadnionych interesów uprawnionego.

ARTYKUŁ 25.15

Ochrona środków technicznych

1. Każda ze Stron zapewnia odpowiednią ochronę prawną zapobiegającą obchodzeniu wszelkich skutecznych środków technicznych, które dana osoba stosuje, wiedząc, lub mając uzasadnione podstawy, aby wiedzieć, że dąży do celu obejścia.
2. Każda ze Stron zapewnia odpowiednią ochronę prawną przed wytwarzaniem, przywozem, dystrybucją, sprzedażą, wypożyczaniem, reklamowaniem sprzedaży lub wypożyczania lub posiadaniem w celach handlowych urządzeń, produktów lub części składowych, lub świadczeniem usług, które:
 - a) stanowią przedmiot promocji, reklamy lub sprzedaży w celu obejścia jakichkolwiek skutecznych środków technicznych;
 - b) mają jedynie ograniczony cel handlowy lub zastosowanie inne niż obchodzenie; lub
 - c) są zaprojektowane, produkowane, dostosowane lub świadczone głównie w celu umożliwienia lub ułatwienia obejścia skutecznych środków technicznych.

3. Do celów niniejszego artykułu „środki techniczne” oznaczają wszelkiego rodzaju technologie, urządzenia lub części składowe, które przy normalnym funkcjonowaniu są przeznaczone do udaremnienia lub ograniczenia czynności w odniesieniu do utworów lub innych przedmiotów ochrony, które nie zostały dopuszczone przez uprawnionego z tytułu praw autorskich lub praw pokrewnych zgodnie z prawodawstwem danej Strony. Środki techniczne uważa się za „skuteczne” w przypadku gdy korzystanie z chronionego utworu lub z innego przedmiotu ochrony jest kontrolowane przez uprawnionego przez zastosowanie kontroli dostępu lub mechanizmu zabezpieczenia, takiego jak szyfrowanie, kodowanie lub inna transformacja utworu lub przedmiotu ochrony, lub mechanizmu kontroli kopiowania, który spełnia cel ochronny.

4. Niezależnie od ochrony prawnej przewidzianej w ust. 1, w przypadku braku dobrowolnych środków stosowanych przez uprawnionych każda ze Stron może w razie konieczności podjąć odpowiednie środki w celu zapewnienia, aby odpowiednia ochrona prawna przed obchodzeniem skutecznych środków technicznych przewidziana zgodnie z niniejszym artykułem nie uniemożliwiała beneficjentom korzystania z wyjątków i ograniczeń przewidzianych zgodnie z art. 25.14.

ARTYKUŁ 25.16

Obowiązki dotyczące informacji o zarządzaniu prawami

1. Każda ze Stron zapewnia odpowiednią ochronę prawną zapobiegającą świadomemu podejmowaniu przez kogokolwiek bez upoważnienia któregośkolwiek z następujących działań, jeżeli ta osoba wie lub ma uzasadnione podstawy, aby wiedzieć, że robiąc to, powoduje, umożliwia, ułatwia lub ukrywa naruszenie prawa autorskiego lub praw pokrewnych:
 - a) usunięcie lub zmiana jakichkolwiek elektronicznych informacji o zarządzaniu prawami; lub
 - b) dystrybucja, przywóz w celu dystrybucji, nadawanie, publiczne udostępnianie lub podawanie do publicznej wiadomości utworów lub innych przedmiotów ochrony objętych ochroną zgodnie z niniejszą podsekcją, z których usunięto bez odpowiedniego zezwolenia elektroniczne informacje o zarządzaniu prawami lub w których takie informacje zmieniono.
2. Do celów niniejszej podsekcji „informacje o zarządzaniu prawami” oznaczają wszelkie informacje przekazane przez uprawnionego, które identyfikują utwór lub inne przedmioty ochrony, o których mowa w niniejszej podsekcji, autora lub innego uprawnionego, wszelkie informacje na temat warunków dotyczących wykorzystania utworu lub innego przedmiotu ochrony oraz wszelkie numery i kody, przez które takie informacje są wyrażane.

3. Ust. 2 ma zastosowanie, jeżeli którakolwiek z informacji, o których mowa w tym ustępie, jest powiązana ze zwielokrotnionym egzemplarzem lub pojawia się w związku z publicznym udostępnieniem utworu lub innego przedmiotu ochrony, o których mowa w niniejszej podsekcji.

PODSEKCJA B.2

Znaki towarowe

ARTYKUŁ 25.17

Umowy międzynarodowe

Każda ze Stron:

- a) dokłada wszelkich rozsądnych starań, aby wypełnić postanowienia Traktatu o prawie znaków towarowych, sporządzonego w Genewie w dniu 27 października 1994 r., oraz Traktatu singapurskiego o prawie znaków towarowych, sporządzonego w Singapurze w dniu 27 marca 2006 r.

- b) przestrzega Protokołu do Porozumienia madryckiego o międzynarodowej rejestracji znaków, przyjętego w Madrycie w dniu 27 czerwca 1989 r., ostatnio zmienionego w dniu 12 listopada 2007 r., oraz Porozumienia nicejskiego dotyczącego międzynarodowej klasyfikacji towarów i usług dla celów rejestracji znaków, sporządzonego w Nicei w dniu 15 czerwca 1957 r., zmienionego w dniu 28 września 1979 r. (zwanego dalej „klasyfikacją nicejską”).

ARTYKUŁ 25.18

Procedura rejestracji

1. Każda ze Stron ustanawia system rejestracji znaków towarowych, w którym każda ostateczna decyzja odmowna, w tym o częściowej odmowie rejestracji, wydana przez organ właściwy w dziedzinie znaków towarowych jest przekazywana na piśmie, należycie uzasadniona i podlega odwołaniu.
2. Każda ze Stron zapewnia możliwość złożenia sprzeciwu wobec zgłoszenia znaku towarowego do rejestracji lub, w stosownych przypadkach, wobec rejestracji znaku towarowego oraz możliwość ustosunkowania się przez zgłaszającego do takiego sprzeciwu⁴⁴.

⁴⁴ Każda ze Stron dokłada wszelkich rozsądnych starań, aby przyjąć skargowy model procedury zgłaszania sprzeciwu.

3. Każda ze Stron zapewnia publicznie dostępną elektroniczną bazę wniosków o rejestrację i zarejestrowanych znaków towarowych.

ARTYKUŁ 25.19

Prawa ze znaku towarowego

1. Przez rejestrację znaku właściciel nabywa wyłączne prawa do tego znaku. Właściciel jest uprawniony do zakazania wszelkim osobom trzecim, które nie posiadają jego zgody, używania w obrocie handlowym:

- a) jakiegokolwiek oznaczenia identycznego ze znakiem towarowym dla towarów lub usług identycznych z tymi, dla których znak towarowy jest zarejestrowany; oraz
- b) jakiegokolwiek oznaczenia, w przypadku którego, z powodu jego identyczności ze znakiem towarowym lub podobieństwa do niego oraz identyczności lub podobieństwa towarów lub usług opatrzonych tym znakiem towarowym i oznaczeniem, istnieje prawdopodobieństwo wprowadzenia odbiorców w błąd, które obejmuje prawdopodobieństwo skojarzenia oznaczenia ze znakiem towarowym.

2. Właściciel zarejestrowanego znaku towarowego jest uprawniony do zakazania wszelkim osobom trzecim wprowadzania towarów – w ramach obrotu handlowego – na terytorium Strony, na którym ten znak towarowy jest zarejestrowany bez dopuszczenia do swobodnego obrotu, jeżeli towary te, łącznie z opakowaniem, pochodzą z państw trzecich i są oznaczone bez zezwolenia znakiem towarowym identycznym ze znakiem towarowym zarejestrowanym dla takich towarów lub takim, którego istotne cechy nie odróżniają go od takiego znaku towarowego⁴⁵.

ARTYKUŁ 25.20

Znaki towarowe powszechnie znane

W celu nadania skuteczności ochronie znaków towarowych powszechnie znanych, o których mowa w art. 6bis konwencji paryskiej i art. 16 ust. 2 i 3 porozumienia TRIPS, każda ze Stron stosuje wspólne zalecenie w sprawie przepisów dotyczących ochrony znaków towarowych powszechnie znanych, przyjęte przez zgromadzenie Związku Ochrony Własności Przemysłowej i Zgromadzenie Ogólne WIPO na trzydziestej czwartej serii posiedzeń zgromadzeń państw członkowskich, która miała miejsce w dniach 20–29 września 1999 r.

⁴⁵ Strona może przewidzieć, że uprawnienie właściciela znaku towarowego wygasa, jeżeli w trakcie postępowania mającego na celu ustalenie, czy doszło do naruszenia zarejestrowanego znaku towarowego, zgłaszający lub posiadacz towarów przedstawi dowody na to, że właściciel zarejestrowanego znaku towarowego nie jest uprawniony do zakazania wprowadzenia towarów do obrotu w kraju ostatecznego przeznaczenia.

ARTYKUŁ 25.21

Zgłoszenia w złej wierze

Każda ze Stron może postanowić, że znak towarowy nie zostanie zarejestrowany, jeżeli zgłaszający dokonał zgłoszenia znaku towarowego do rejestracji w złej wierze. Każda ze Stron zapewnia, aby taki znak towarowy, jeżeli został zarejestrowany, został uznany za nieważny.

ARTYKUŁ 25.22

Unieważnienie

1. Każda ze Stron przewiduje, że znak towarowy podlega unieważnieniu⁴⁶, jeżeli w okresie wskazanym w jej prawie znak towarowy nie był używany⁴⁷ na danym terytorium w powiązaniu z towarami lub usługami, dla których jest zarejestrowany, oraz nie istnieją żadne uzasadnione powody jego nieużywania.

⁴⁶ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że Strona może zdefiniować unieważnienie jako uchylenie, wygaśnięcie lub anulowanie.

⁴⁷ Strona może wymagać, aby używanie miało rzeczywisty charakter lub było wykonywane w ilości lub w sposób, które odpowiadają używaniu w celach komercyjnych. Strona może ponadto zdecydować, że nie będzie brane pod uwagę rozpoczęcie lub wznowienie używania bezpośrednio przed złożeniem wniosku o unieważnienie.

2. Znak towarowy podlega również unieważnieniu, jeżeli w wyniku działania lub zaniechania właściciela po dacie rejestracji stał się nazwą powszechnie używaną w odniesieniu do towarów lub usług, dla których został zarejestrowany.

3. Znak towarowy podlega również unieważnieniu, jeżeli został zarejestrowany, mimo że może wprowadzać w błąd opinię publiczną co do charakteru, jakości lub pochodzenia geograficznego towarów lub usług, dla których został zarejestrowany⁴⁸.

ARTYKUŁ 25.23

Wyjątki od praw ze znaku towarowego

Każda ze Stron:

a) zapewnia uczciwe używanie wyrażeń opisowych⁴⁹ jako ograniczonego wyjątku od praw ze znaku towarowego; oraz

⁴⁸ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że Strona może również unieważnić znak towarowy, jeżeli w wyniku jego używania przez właściciela lub za jego zgodą w odniesieniu do towarów lub usług, dla których został on zarejestrowany, zachodzi możliwość wprowadzenia w błąd opinii publicznej.

⁴⁹ Używanie wyrażeń opisowych w ramach dozwolonego użytku obejmuje używanie oznaczenia wskazującego pochodzenie geograficzne towarów i usług, jeżeli takie używanie jest zgodne z uczciwymi praktykami w przemyśle i handlu.

b) może ustanowić inne ograniczone wyjątki,

pod warunkiem że wyjątki takie uwzględniają uzasadnione interesy właściciela znaku towarowego i osób trzecich.

PODSEKCJA B.3

Wzory przemysłowe

ARTYKUŁ 25.24

Umowy międzynarodowe

Każda ze Stron dokłada wszelkich rozsądnych starań, aby przystąpić do Aktu genewskiego Porozumienia haskiego w sprawie międzynarodowej rejestracji wzorów przemysłowych, przyjętego w Genewie w dniu 2 lipca 1999 r.

ARTYKUŁ 25.25

Ochrona zarejestrowanych wzorów przemysłowych

1. Każda ze Stron zapewnia ochronę niezależnie stworzonym wzorom przemysłowym, które są nowe lub oryginalne⁵⁰. Ochrona ta jest zapewniana w drodze rejestracji i przyznaje posiadaczom wzorów wyłączne prawo zgodnie z niniejszą podsekcją.
2. Posiadacz praw do zarejestrowanego wzoru przemysłowego ma prawo uniemożliwić osobom trzecim, które nie posiadają jego zgody, co najmniej używanie, a zwłaszcza wytwarzanie, oferowanie do sprzedaży, sprzedaż, wprowadzanie do obrotu lub przywóz produktu lub używanie artykułów opatrzonych chronionym wzorem przemysłowym, w przypadku gdy czynności te są podejmowane w celach komercyjnych, w sposób nieuzasadniony naruszają zwykłe wykorzystanie wzoru przemysłowego lub są niezgodne z praktykami sprawiedliwego handlu.
3. Wzór przemysłowy zastosowany lub zawarty w produkcie, który stanowi część składową produktu złożonego, uważa się za nowy i oryginalny wyłącznie:
 - a) jeżeli dana część składowa po włączeniu do produktu złożonego pozostaje widoczna podczas zwykłego używania tego produktu; oraz
 - b) w stopniu, w jakim te widoczne cechy części składowej spełniają same w sobie wymogi co do nowości i oryginalności.

⁵⁰ Jeżeli tak stanowi prawo Strony, może być również wymagany indywidualny charakter wzorów przemysłowych.

4. „Zwykłe używanie” w rozumieniu ust. 3 lit. a) oznacza używanie przez użytkownika końcowego, wyłączając konserwację, obsługę i naprawę.

ARTYKUŁ 25.26

Czas trwania ochrony

Każda ze Stron określa czas trwania ochrony, który może być przedłużany na co najmniej jeden okres pięcioletni, do całkowitego czasu trwania ochrony wynoszącego co najmniej 25 lat od daty złożenia wniosku.

ARTYKUŁ 25.27

Wyjątki i wyłączenia

1. Każda ze Stron może przewidzieć ograniczone wyjątki od ochrony wzorów przemysłowych, pod warunkiem że takie wyjątki nie kolidują w nieuzasadniony sposób ze zwykłym wykorzystaniem chronionych wzorów przemysłowych i nie naruszają w nieusprawiedliwiony sposób uzasadnionych interesów posiadacza praw do chronionego wzoru przemysłowego, biorąc pod uwagę uzasadnione interesy osób trzecich.

2. Ochrona wzoru przemysłowego nie obejmuje wzorów podyktowanych głównie względami technicznymi lub funkcjonalnymi. W szczególności wzór przemysłowy nie może być chroniony, jeżeli posiada cech postaci produktu, które muszą być konieczne odtworzone w dokładnej formie i wymiarach, aby produkt, w którym wzór przemysłowy jest zawarty lub zastosowany, mógł być mechanicznie połączony z innym produktem lub mógł zostać umieszczony w nim, dookoła niego lub w styczności z nim, tak aby oba produkty mogły spełniać swoje funkcje.
3. Na zasadzie odstępstwa od ust. 2 prawo do wzoru przemysłowego może obejmować wzór przemysłowy służący zapewnieniu wielokrotnego składania lub łączenia wzajemnie wymienialnych produktów w ramach systemu modułowego.

ARTYKUŁ 25.28

Związek z prawem autorskim

Wzór przemysłowy kwalifikuje się również do objęcia ochroną na mocy prawa autorskiego danej Strony od dnia, w którym wzór ten został stworzony lub utrwalony w jakiegokolwiek formie. Każda ze Stron określa zakres, w jakim przyznaje się taką ochronę na mocy prawa autorskiego, oraz warunki przyznania takiej ochrony, w tym wymagany poziom oryginalności.

PODSEKCJA B.4

Oznaczenia geograficzne

ARTYKUŁ 25.29

Definicje

Do celów niniejszej podsekcji:

- a) „oznaczenie geograficzne” oznacza oznaczenie, które identyfikuje towar jako pochodzący z terytorium Strony lub z regionu lub miejscowości na terytorium tej Strony, jeżeli pewna jakość, renoma lub inna cecha towaru może być zasadniczo przypisana jego pochodzeniu geograficznemu; oraz
- b) „klasa produktów” oznacza wykaz klas uwzględniający klasyfikację nicejską.

ARTYKUŁ 25.30

Umowy międzynarodowe

Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do ochrony oznaczeń geograficznych na swoim terytorium zgodnie z art. 22, 23 i 24 porozumienia TRIPS.

Każda ze Stron dokłada wszelkich rozsądnych starań, aby przestrzegać Aktu genewskiego Porozumienia Lizbońskiego o ochronie nazw pochodzenia i ich międzynarodowej rejestracji przyjętego w Genewie w dniu 20 maja 2015 r.

ARTYKUŁ 25.31

Zakres stosowania

1. Niniejsza podsekcja ma zastosowanie do uznawania i ochrony oznaczeń geograficznych identyfikujących towary należące do odpowiedniej klasy produktów i wymienionych w załączniku 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych).

2. Strony rozważą rozszerzenie zakresu oznaczeń geograficznych objętych niniejszą podsekcją na oznaczenia geograficzne w klasach produktów innych niż żywność i towary rolne. Z tego powodu Strony umieściły w załączniku 25-C (Oznaczenia geograficzne Meksyku, o których mowa w art. 25.31 ust. 2) nazwy identyfikujące towary pochodzące z ich terytorium i chronione na ich terytorium, które, pod warunkiem rozszerzenia zakresu ochrony na podstawie niniejszej Umowy, będą uznawane za włączone w zakres ochrony przewidziany na mocy niniejszej Umowy, z zastrzeżeniem zakończenia procedur określonych w niniejszej podsekcji⁵¹.

ARTYKUŁ 25.32

Oznaczenia geograficzne ujęte w wykazie

Do celów niniejszej podsekcji oznaczenia geograficzne wymienione w:

- a) sekcji A załącznika 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych) są oznaczeniami geograficznymi, które identyfikują towar jako pochodzący z terytorium Unii Europejskiej lub z regionu lub miejscowości na tym terytorium; oraz

⁵¹ Strony uznają, że do celów oceny zgłoszeń znaków towarowych, w zakresie, w jakim jest to istotne zgodnie z prawem Strony, nazwy te są chronione w kraju pochodzenia.

- b) sekcji B załącznika 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych) są oznaczeniami geograficznymi, które identyfikują towar jako pochodzący z terytorium Meksyku lub z regionu lub miejscowości na tym terytorium.

ARTYKUŁ 25.33

Uznane oznaczenia geograficzne

Po przeanalizowaniu nazw wymienionych w załączniku 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych) i po zakończeniu procedury sprzeciwu zgodnie z załącznikiem 25-A (Główne elementy procedury sprzeciwu), każda ze Stron chroni te oznaczenia geograficzne zgodnie z poziomem ochrony określonym w niniejszej podsekcji.

ARTYKUŁ 25.34

Ochrona oznaczeń geograficznych wymienionych w załączniku 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych)

1. Każda ze Stron zapewnia zainteresowanym stronom środki prawne pozwalające zapobiec:
 - a) używaniu oznaczenia geograficznego drugiej Strony wymienionego w załączniku 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych)⁵² w odniesieniu do towaru należącego do klasy produktów przypisanej temu oznaczeniu geograficznemu, jeżeli towar ten:
 - (i) nie pochodzi z miejsca pochodzenia przypisanego temu oznaczeniu geograficznemu w załączniku 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych); lub
 - (ii) pochodzi z miejsca pochodzenia przypisanego temu oznaczeniu geograficznemu w załączniku 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych), ale nie został wyprodukowany bądź wytworzony zgodnie z przepisami ustawowymi i wykonawczymi drugiej Strony, które miałyby zastosowanie w przypadku przeznaczenia tego towaru do spożycia na terytorium drugiej Strony;

⁵² W odniesieniu do wykazu oznaczeń geograficznych zawartego w załączniku 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych) ochrona zapewniona na podstawie niniejszego artykułu nie obejmuje części składowych pełnej nazwy oznaczenia geograficznego, jak określono w dodatku 25-B-1 (Części składowe pełnej nazwy oznaczenia geograficznego).

- b) stosowaniu w oznaczeniu lub przedstawieniu towaru jakichkolwiek środków, które w sposób wprowadzający odbiorców w błąd co do pochodzenia geograficznego towaru wskazują lub sugerują, że towar ten pochodzi z obszaru geograficznego innego niż rzeczywiste miejsce pochodzenia; oraz
- c) jakimkolwiek innemu używaniu, które stanowi akt nieuczciwej konkurencji w rozumieniu art. 10bis Konwencji paryskiej.

2. Każda ze Stron zapewnia ochronę, o której mowa w ust. 1 lit. a), nawet w przypadkach, gdy jest wskazane prawdziwe pochodzenie towaru lub oznaczenie geograficzne jest podane w wersji przetłumaczonej, lub towarzyszą mu takie określenia jak „w rodzaju”, „typu”, „w stylu”, „imitacja” itp.

3. Każda ze Stron zapewnia – w drodze działań administracyjnych i w formie przewidzianej w jej prawie – egzekwowanie służące zapobieganiu:

- a) wszelkiemu bezpośredniemu lub pośredniemu wykorzystaniu chronionej nazwy w celach handlowych;
- b) wszelkim imitacjom lub odmianom chronionej nazwy lub wykorzystaniu tej chronionej nazwy w sposób podstępny;
- c) wszelkiemu fałszywemu lub wprowadzającemu w błąd wskazywaniu chronionej nazwy; lub
- d) wszelkim praktykom, które mogłyby wprowadzać konsumenta w błąd co do prawdziwego pochodzenia, miejsca pochodzenia i rodzaju towaru.

4. Oznaczenia geograficzne chronione na mocy niniejszej podsekcji nie mogą stać się nazwami rodzajowymi na terytorium Stron.

5. Żadne z postanowień niniejszej podsekcji nie zobowiązuje Strony do ochrony oznaczenia geograficznego drugiej Strony, które nie jest chronione lub przestało być chronione na terytorium Strony, z którego pochodzi. Każda ze Stron powiadamia drugą Stronę, jeżeli oznaczenie geograficzne przestaje być chronione na jej terytorium. Powiadomienie to następuje w terminie trzech miesięcy od wydania przez właściwy organ ostatecznego ustalenia, że oznaczenie geograficzne przestało być chronione.

6. Postanowienia niniejszego artykułu stosuje się odpowiednio do wykazu nazw w załączniku I i załączniku II do umowy między Wspólnotą Europejską a Meksykańskimi Stanami Zjednoczonymi w sprawie wzajemnego uznawania i ochrony napojów spirytusowych, sporządzonej w Brukseli w dniu 27 maja 1997 r., zwanej dalej „umową w sprawie napojów spirytusowych”.

ARTYKUŁ 25.35

Zmiany w wykazie oznaczeń geograficznych

1. Zgodnie z art. 25.42 Wspólna Rada może podjąć decyzję o zmianie załącznika 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych) poprzez dodanie lub skorygowanie oznaczeń geograficznych lub usunięcie oznaczeń geograficznych, które przestały być chronione lub wyszły z użycia w miejscu pochodzenia. Decyzje te przygotowuje Podkomitet ds. Własności Intelektualnej.

2. Nowe oznaczenia geograficzne dodaje się na podstawie decyzji Wspólnej Rady po przeanalizowaniu przedstawionych nazw i zakończeniu procedury sprzeciwu, o której mowa w art. 25.33.
3. Wspólna Rada może – w przypadku nowych oznaczeń geograficznych – zmienić w drodze decyzji załączniki I i II do umowy w sprawie napojów spirytusowych, zgodnie z procedurą, o której mowa w art. 25.33.

ARTYKUŁ 25.36

Prawo używania oznaczeń geograficznych

1. Oznaczenie geograficzne chronione na podstawie niniejszej podsekcji może być wykorzystywane przez każdy podmiot gospodarczy wprowadzający na rynek towar zgodny z odpowiednią specyfikacją techniczną.
2. Jeżeli oznaczenie geograficzne jest chronione na podstawie niniejszej podsekcji, wykorzystanie takiego chronionego oznaczenia geograficznego nie podlega rejestracji użytkowników ani innym wymaganiom.
3. Oznaczenia, skróty i symbole odnoszące się do oznaczenia geograficznego mogą być stosowane wyłącznie w odniesieniu do towaru chronionego lub zarejestrowanego na danym terytorium i wyprodukowanego zgodnie z odpowiednią specyfikacją techniczną.

ARTYKUŁ 25.37

Związek między znakami towarowymi a oznaczeniami geograficznymi

1. Niniejsza podsekcja pozostaje bez uszczerbku dla praw z wcześniejszego znaku towarowego zgłoszonego lub zarejestrowanego w dobrej wierze i dla praw nabytych w drodze wykorzystywania go w dobrej wierze na terytorium Strony. W ramach ograniczonego wyjątku od praw ze znaku towarowego w pewnych okolicznościach wcześniejszy znak towarowy może nie uprawniać jego właściciela do uniemożliwienia objęcia ochroną lub wykorzystywania zarejestrowanego oznaczenia geograficznego na terytorium Strony, w której znak został zgłoszony, zarejestrowany lub jest wykorzystywany. Ochrona zarejestrowanego oznaczenia geograficznego nie ogranicza w żaden inny sposób praw z tego znaku towarowego, w tym możliwości żądania odnowienia lub zmiany oznaczenia odróżniającego, pod warunkiem że zmiana nie stanowi czynu nieuczciwej konkurencji.
2. Strona nie jest zobowiązana do ochrony nazwy jako oznaczenia geograficznego na podstawie art. 25.34, jeżeli, biorąc pod uwagę renomę i powszechną znajomość znaku towarowego oraz okres, przez jaki jest on używany, nazwa ta może wprowadzić konsumenta w błąd co do prawdziwej tożsamości towaru.
3. Z zastrzeżeniem art. 25.39 i w oparciu o art. 22 ust. 3 porozumienia TRIPS, w odniesieniu do oznaczeń geograficznych wymienionych w załączniku 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych) i pozostających pod ochroną Strony, z której pochodzą, jako oznaczenia geograficzne, Strona odmawia rejestracji znaku towarowego lub unieważnia taką rejestrację z urzędu, jeżeli jej prawo na to pozwala, lub na wniosek zainteresowanej strony, jeżeli:
 - a) rejestracja znaku towarowego dla towarów byłaby niezgodna z art. 25.34;

- b) znak towarowy dotyczy tego samego lub podobnego towaru;
- c) znak towarowy dotyczy towarów, których pochodzenie nie jest związane z danym oznaczeniem geograficznym; oraz
- d) wniosek o rejestrację znaku towarowego został złożony po dniu złożenia wniosku o ochronę oznaczenia geograficznego na terytorium danej Strony.

4. W przypadku oznaczeń geograficznych, o których mowa w art. 25.32, dniem złożenia wniosku o ochronę, o którym mowa w ust. 3 lit. d), jest dzień podpisania niniejszej Umowy.

5. W przypadku oznaczeń geograficznych, o których mowa w art. 25.35, dniem złożenia wniosku o ochronę jest dzień publikacji oznaczenia geograficznego w procedurze sprzeciwu.

6. Ochrona oznaczeń geograficznych wymienionych w załączniku 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych) rozpoczyna się nie wcześniej niż w dniu wejścia w życie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 25.38

Egzekwowanie ochrony

Każda ze Stron egzekwuje ochronę przewidzianą w art. 25.34–25.37 w drodze odpowiednich procedur administracyjnych lub sądowych zgodnie ze swoim prawem i praktyką. Właściwe organy egzekwują tę ochronę w jeden z następujących sposobów (lub oba te sposoby):

- a) z własnej inicjatywy; lub
- b) na wniosek zainteresowanej strony.

ARTYKUŁ 25.39

Zasady ogólne

1. Nie wymaga się od Strony ochrony jako oznaczenia geograficznego na podstawie niniejszej podsekcji nazwy, która koliduje z nazwą odmiany roślin lub rasy zwierząt, w przypadku gdy może to skutkować wprowadzeniem konsumenta w błąd co do prawdziwego pochodzenia towaru.

2. Nazwa homonimiczna mogąca prowadzić konsumentów do błędnego przekonania, że towar pochodzi z innego terytorium, nie może być zarejestrowana jako oznaczenie geograficzne nawet w przypadku, gdy nazwa ta odpowiada nazwie faktycznego terytorium, regionu lub miejsca pochodzenia towaru. Bez uszczerbku dla art. 23 porozumienia TRIPS Strony wspólnie uzgadniają praktyczne warunki, na podstawie których całkowicie lub częściowo homonimiczne oznaczenia geograficzne będą rozróżniane, uwzględniając przy tym konieczność zapewnienia sprawiedliwego traktowania producentów i uniknięcia sytuacji, w której konsumenci mogliby zostać wprowadzeni w błąd.

3. W przypadku gdy Strona, w kontekście dwustronnych negocjacji z państwem trzecim, proponuje ochronę oznaczenia geograficznego tego państwa trzeciego, a to oznaczenie geograficzne jest w całości lub częściowo homonimiczne z oznaczeniem geograficznym drugiej Strony, Strona ta informuje o tym drugą Stronę i daje jej możliwość zgłoszenia uwag, zanim dana nazwa zostanie objęta ochroną.

4. Specyfikacja techniczna, o której mowa w niniejszej podsekcji, jest zatwierdzana, wraz z wszelkimi zmianami, przez organy Strony na terytorium, z którego pochodzi towar.

ARTYKUŁ 25.40

Wyjątki

1. Żadne z postanowień niniejszej podsekcji nie wymaga od Strony stosowania postanowień tej podsekcji w odniesieniu do oznaczenia geograficznego lub nazwy indywidualnej zawartej w wieloskładnikowym oznaczeniu geograficznym drugiej Strony wobec towarów lub usług, dla których odpowiednie oznaczenie jest identyczne z terminem używanym zwyczajowo w języku potocznym jako nazwa zwyczajowa takich towarów lub usług na terytorium tej Strony.
2. Jeżeli tłumaczenie oznaczenia geograficznego jest identyczne z terminem używanym zwyczajowo na terytorium Strony w języku potocznym jako nazwa zwyczajowa towaru lub zawiera taki termin lub jeżeli oznaczenie geograficzne nie jest identyczne z takim terminem, lecz go zawiera, niniejsza podsekcja pozostaje bez uszczerbku dla prawa jakiegokolwiek osoby do używania tego terminu w odniesieniu do tego towaru na terytorium tej Strony.
3. Przy ustalaniu, czy termin jest terminem używanym zwyczajowo na terytorium Strony w języku potocznym jako nazwa zwyczajowa towaru, organy tej Strony są uprawnione do uwzględnienia tego, w jaki sposób konsumenci rozumieją ten termin na jej terytorium. Czynniki istotne dla takiego rozumienia przez konsumenta mogą obejmować:
 - a) to, czy termin ten jest używany w odniesieniu do danego rodzaju towaru, jak wskazują rzetelne źródła, takie jak słowniki, gazety i odpowiednie strony internetowe; oraz

b) sposób, w jaki towar, do którego odnosi się ten termin, jest wprowadzany do obrotu i używany w handlu na terytorium tej Strony⁵³.

4. Żadne z postanowień niniejszej podsekcji nie uniemożliwia używania na terytorium Strony w odniesieniu do jakiegokolwiek towaru zwyczajowej nazwy odmiany roślin lub rasy zwierząt istniejącej na terytorium tej Strony z dniem wejścia w życie niniejszej Umowy.

5. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie narusza prawa jakiejkolwiek osoby do wykorzystywania w obrocie handlowym jej nazwiska lub nazwiska jej poprzedników prawnych, z wyjątkiem przypadków wykorzystywania takiego nazwiska w sposób wprowadzający opinię publiczną w błąd.

ARTYKUŁ 25.41

Włączenie istniejącej umowy

1. Umowę w sprawie napojów spirytusowych włącza się do niniejszej Umowy i stosuje się ją odpowiednio⁵⁴.

⁵³ Do celów tej litery organy Strony mogą wziąć pod uwagę, w stosownych przypadkach, to, czy termin ten jest używany w odpowiednich uznanych przez Stronę normach międzynarodowych w odniesieniu do typu lub klasy towarów na terytorium Strony.

⁵⁴ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że obejmuje to wszystkie wcześniejsze i przyszłe zmiany umowy w sprawie napojów spirytusowych.

2. Podkomitet ds. Własności Intelektualnej, ustanowiony na podstawie art. 1.10 (Podkomitety i inne organy w ramach części III niniejszej Umowy), zastępuje Wspólny Komitet ustanowiony na podstawie art. 17 umowy w sprawie napojów spirytusowych i pełni funkcje określone w tym artykule.

ARTYKUŁ 25.42

Współpraca

1. Podkomitet ds. Własności Intelektualnej ustanowiony na podstawie art. 1.10 (Podkomitety i inne organy w ramach części III niniejszej Umowy) stanowi odpowiednie forum monitorowania wykonania niniejszej podsekcji i zarządzania nią.

2. Strony powiadamiają się wzajemnie, jeżeli oznaczenie geograficzne wymienione w załączniku 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych) przestaje być chronione na terytorium zainteresowanej Strony. Po otrzymaniu takiego powiadomienia Podkomitet ds. Własności Intelektualnej przygotowuje dla Wspólnej Rady decyzję o zmianie załącznika 25-B (Wykaz oznaczeń geograficznych) zgodnie z procedurami określonymi w niniejszej Umowie.

3. Strona może, bezpośrednio lub za pośrednictwem Podkomitetu ds. Własności Intelektualnej, zwrócić się do drugiej Strony o przekazanie informacji dotyczących specyfikacji technicznych i ich zmian.

4. Każda ze Stron może udostępnić publicznie specyfikacje techniczne, odpowiadające oznaczeniom geograficznym drugiej Strony chronionym na mocy niniejszej podsekcji, w języku hiszpańskim lub angielskim⁵⁵.

5. Wszelkimi kwestiami wynikającymi ze specyfikacji technicznych chronionych oznaczeń geograficznych zajmuje się Podkomitet ds. Własności Intelektualnej.

ARTYKUŁ 25.43

Ochrona na podstawie prawa Strony

Niniejsza podsekcja pozostaje bez uszczerbku dla prawa posiadacza praw do oznaczenia geograficznego jednej ze Stron do ubiegania się o uznanie i ochronę oznaczenia geograficznego na terytorium drugiej Strony na podstawie prawa tej Strony.

⁵⁵ Meksyk może udostępnić te specyfikacje techniczne publicznie w języku hiszpańskim lub angielskim.

PODSEKCJA B.5

Patenty

ARTYKUŁ 25.44

Umowy międzynarodowe

Każda ze Stron przestrzega Układu o współpracy patentowej, sporządzonego w Waszyngtonie w dniu 19 czerwca 1970 r., zmienionego w dniu 28 września 1979 r. i ostatnio zmienionego w dniu 3 października 2001 r., oraz uznaje znaczenie przyjęcia lub utrzymywania norm proceduralnych zgodnych z Traktatem o prawie patentowym, przyjętym w Genewie w dniu 1 czerwca 2000 r.

ARTYKUŁ 25.45

Patenty a zdrowie publiczne

1. Prawa i obowiązki ustanowione w niniejszej podsekcji nie uniemożliwiają i nie mogą uniemożliwiać Stronie wprowadzania środków mających na celu ochronę zdrowia publicznego. Strony uznają znaczenie Deklaracji w sprawie porozumienia TRIPS i zdrowia publicznego, przyjętej w Ad-Dausze w dniu 14 listopada 2001 r. (zwanej dalej „deklaracją z Ad-Dauhy”), i potwierdzają swoje zobowiązanie do przestrzegania jej. Interpretując i wykonując prawa i obowiązki wynikające z niniejszej podsekcji, Strony zapewniają spójność z deklaracją z Ad-Dauhy.

2. Strony przyczyniają się do wdrożenia decyzji Rady Generalnej WTO z dnia 30 sierpnia 2003 r. w sprawie wykonania ust. 6 deklaracji z Ad-Dauh, a także protokołu z dnia 6 grudnia 2005 r. zmieniającego porozumienie TRIPS oraz ich przestrzegają.

ARTYKUŁ 25.46

Dodatkowa ochrona w przypadku opóźnień w wydaniu pozwolenia na dopuszczenie do obrotu dla produktów farmaceutycznych, w tym produktów biologicznych⁵⁶

1. Strony uznają, że produkty farmaceutyczne, w tym produkty biologiczne⁵⁷, chronione patentami na ich odpowiednich terytoriach mogą podlegać administracyjnej procedurze udzielenia pozwolenia⁵⁸ przed ich wprowadzeniem do obrotu. Strony uznają, że okres, który upływa między złożeniem wniosku o patent a wydaniem pozwolenia na wprowadzenie produktu do obrotu na odpowiednim rynku, zdefiniowany w tym celu w odnośnym prawie Strony, może spowodować skrócenie okresu rzeczywistej ochrony w ramach patentu.

⁵⁶ Meksyk zrealizuje obowiązki przewidziane w niniejszym artykule nie później niż dwa lata po wejściu w życie niniejszej Umowy.

⁵⁷ Każda ze Stron określa, które produkty wchodzą w zakres pojęć „produkty farmaceutyczne” i „produkty biologiczne” zgodnie z jej prawem obowiązującym na dzień 21 kwietnia 2018 r.

⁵⁸ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że pojęcie „pozwolenie na dopuszczenie do obrotu” (ang. *marketing approval*) jest równoważne z pojęciem „pozwolenie na dopuszczenie do obrotu” (ang. *marketing authorisation*).

2. Każda ze Stron przewiduje odpowiedni i skuteczny mechanizm rekompensaty dla właściciela patentu z tytułu skrócenia rzeczywistego okresu ochrony patentowej w wyniku nieuzasadnionych opóźnień⁵⁹ w udzieleniu pierwszego pozwolenia na dopuszczenie do obrotu na jej terytorium. Rekompensata taka ma formę dodatkowej ochrony *sui generis* przez okres równy temu, o jaki przekroczono okres dwóch lat, o którym mowa w przypisie. Maksymalny okres tej dodatkowej ochrony nie może przekraczać pięciu lat⁶⁰.

3. Na zasadzie alternatywy dla ust. 2 Strona może umożliwić przedłużenie okresu obowiązywania praw nadanych ochroną patentową o okres nieprzekraczający pięciu lat⁶¹ w celu zrekompensowania właścicielowi patentu skrócenia rzeczywistego okresu ochrony patentowej ze względu na procedurę dopuszczenia do obrotu. Przedłużenie zaczyna obowiązywać z końcem prawnie określonego terminu obowiązywania patentu i pozostaje w mocy przez okres równy okresowi, który upłynął od dnia dokonania zgłoszenia patentowego do dnia pierwszego pozwolenia na wprowadzenie produktu do obrotu na rynku Strony, pomniejszonemu o okres pięciu lat.

⁵⁹ Do celów niniejszego artykułu „nieuzasadnione opóźnienie” obejmuje co najmniej opóźnienie przekraczające dwa lata w udzieleniu wnioskodawcy pierwszej odpowiedzi, licząc od dnia złożenia wniosku o pozwolenie na dopuszczenie do obrotu. Przy określaniu długości takich opóźnień nie muszą być uwzględniane opóźnienia w wydawaniu pozwolenia na dopuszczenie do obrotu ze względu na okresy, które można przypisać wnioskodawcy lub jakikolwiek okres, na który organ wydający pozwolenie na dopuszczenie do obrotu nie może mieć wpływu.

⁶⁰ Jeżeli Strona przestrzega przepisów niniejszego ustępu, Strona ta nie jest zobowiązana do stosowania się do alternatywy przewidzianej w ust. 3.

⁶¹ Możliwe jest przedłużenie tego okresu o sześć miesięcy w przypadku produktów farmaceutycznych, jeżeli przeprowadzono badania pediatryczne i wyniki tych badań zostały uwzględnione w informacjach o produkcie.

4. Wykonując obowiązki wynikające z niniejszego artykułu, każda ze Stron może określić warunki i ograniczenia, o ile Strona nadal przestrzega niniejszego artykułu.

5. Każda ze Stron dokłada wszelkich starań, aby wnioski o wydanie pozwolenia na dopuszczenie do obrotu produktów farmaceutycznych były rozpatrywane w sposób efektywny i terminowy w celu uniknięcia nieuzasadnionych lub niepotrzebnych opóźnień. W celu uniknięcia nieuzasadnionych opóźnień Strona może przyjąć lub utrzymywać procedury przyspieszające rozpatrywanie wniosku o pozwolenie na dopuszczenie do obrotu.

PODSEKCJA B.6

Odmiany roślin

ARTYKUŁ 25.47

Umowy międzynarodowe

Każda ze Stron chroni prawa do odmian roślin zgodnie z Międzynarodową konwencją o ochronie nowych odmian roślin, przyjętą w Paryżu w dniu 2 grudnia 1961 r., ostatnio zrewidowaną w Genewie w dniu 19 marca 1991 r., w tym wyjątki od prawa hodowcy, o których mowa w art. 15 wspomnianej konwencji, oraz współpracują w celu promowania i egzekwowania tych praw⁶².

⁶² Meksyk wdroży to postanowienie nie później niż cztery lata po dniu wejścia w życie niniejszej Umowy.

PODSEKCJA B.7

Ochrona informacji nieujawnionych

ARTYKUŁ 25.48

Zakres ochrony tajemnicy przedsiębiorstwa

1. W ramach zapewniania skutecznej ochrony przed nieuczciwą konkurencją, o której mowa w art. 10bis konwencji paryskiej, każda ze Stron zapewnia każdej osobie środki prawne, w tym administracyjne lub cywilne postępowanie sądowe⁶³, pozwalające zapobiec ujawnieniu, pozyskaniu lub wykorzystaniu tajemnicy przedsiębiorstwa przez inne osoby bez zgody osoby, pod której legalną kontrolą informacje te się znajdują, w sposób sprzeczny z uczciwymi praktykami handlowymi⁶⁴. Do celów niniejszej podsekcji tajemnice przedsiębiorstwa obejmują informacje nieujawnione określone w art. 39 ust. 2 porozumienia TRIPS.

⁶³ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że Strona może zapewniać te środki prawne w drodze postępowań karnych zgodnie ze swoim prawem.

⁶⁴ Strona może uznać, że nie będzie stosowała tych procedur, jeżeli postępowanie niezgodne z uczciwą praktyką handlową jest podejmowane, zgodnie z prawem Strony, w celu ujawnienia naruszenia przepisów, nadużycia lub nielegalnego działania bądź w celu ochrony prawnie uzasadnionego interesu uznanego przez prawo Strony.

2. Do celów niniejszej podsekcji Strona co najmniej uznaje za niezgodne z uczciwymi praktykami handlowymi następujące sposoby postępowania:

- a) pozyskanie tajemnicy przedsiębiorstwa bez zgody posiadacza tajemnicy przedsiębiorstwa, dokonane przez nieuprawniony dostęp do dokumentów, przedmiotów, materiałów lub plików elektronicznych znajdujących się zgodnie z prawem pod kontrolą posiadacza tajemnicy przedsiębiorstwa i zawierających tę tajemnicę lub umożliwiających jej odkrycie lub przez ich przywłaszczenie lub powielenie; lub
- b) wykorzystanie lub ujawnienie tajemnicy przedsiębiorstwa bez zgody posiadacza tajemnicy przedsiębiorstwa przez osobę, która pozyskała tajemnicę przedsiębiorstwa w sposób niezgodny z prawem lub z naruszeniem umowy o poufności lub innego obowiązku nieujawniania tajemnicy przedsiębiorstwa lub ograniczenia jej wykorzystywania^{65,66}.

⁶⁵ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że kryteria przewidziane w przepisach ustawowych i wykonawczych każdej ze Stron obejmują naruszenie obowiązku ograniczenia wykorzystywania tajemnicy przedsiębiorstwa.

⁶⁶ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że Unia Europejska uznaje, iż następujące sytuacje nie wchodzą w zakres ust. 2:

- a) samodzielne odkrycie lub stworzenie odnośnych informacji przez inną osobę;
- b) dokonanie inżynierii odwrotnej produktu przez osobę, która go zgodnie z prawem posiada i na której nie spoczywa żaden prawny obowiązek ograniczania dostępu do odnośnych informacji;
- c) pozyskanie, wykorzystanie lub ujawnienie informacji wymaganych lub dopuszczonych przez prawo Strony;
- d) wykorzystanie przez pracowników doświadczenia i umiejętności zdobytych uczciwie w trakcie zwykłego przebiegu ich zatrudnienia; lub
- e) ujawnianie informacji w ramach korzystania z prawa do wolności wypowiedzi i informacji.

ARTYKUŁ 25.49

Postępowania administracyjne lub cywilne dotyczące tajemnicy przedsiębiorstwa

1. Każda ze Stron zapewnia, aby osoby uczestniczące w postępowaniu, o którym mowa w art. 25.48 ust. 1, lub mające dostęp do dokumentów w tym postępowaniu, podlegały zakazowi wykorzystania lub ujawnienia jakiejkolwiek rzeczywistej lub domniemanej tajemnicy przedsiębiorstwa, którą właściwe organy – w odpowiedzi na należycie uzasadniony wniosek zainteresowanej strony – oznaczyły jako poufną, a z którą osoby te zapoznały się na skutek takiego uczestnictwa lub dostępu.
2. W postępowaniu, o którym mowa w art. 25.48 ust. 1, każda ze Stron zapewnia, aby uprawnienia jej właściwych organów obejmowały co najmniej stosowanie konkretnych środków w celu ochrony poufności rzeczywistej lub domniemanej tajemnicy przedsiębiorstwa, która wyniknie w trakcie takiego postępowania. Takie konkretne środki mogą obejmować, zgodnie z prawem każdej ze Stron, możliwość ograniczenia dostępu do pewnych dokumentów w całości lub w części, ograniczenia dostępu do przesłuchań oraz ich zapisów lub transkrypcji oraz udostępnienia nieopatrzonej klauzulą poufności wersji orzeczeń sądowych, w której fragmenty zawierające tajemnice przedsiębiorstwa zostały usunięte lub utajnione.

Ochrona nieujawnionych informacji dotyczących produktów farmaceutycznych, w tym produktów biologicznych⁶⁷

1. Jeżeli jako warunku wydania pozwolenia na dopuszczenie do obrotu nowych⁶⁸ produktów farmaceutycznych, w tym produktów biologicznych⁶⁹, Strona wymaga przedłożenia nieujawnionych danych dotyczących testów lub innych danych z badań przedklinicznych lub badań klinicznych niezbędnych do ustalenia, czy stosowanie tych produktów jest bezpieczne i skuteczne, Strona ta chroni takie dane przed ujawnieniem ich stronom trzecim, jeżeli uzyskanie takich danych wymaga znacznych starań, z wyjątkiem sytuacji, gdy ujawnienie jest konieczne ze względu na nadrzędny interes publiczny, chyba że podjęte zostaną kroki w celu zapewnienia ochrony tych danych przed nieuczciwym wykorzystaniem w celach komercyjnych.

⁶⁷ Meksyk wdroży ten obowiązek nie później niż dwa lata po wejściu w życie niniejszej Umowy.

⁶⁸ Do celów niniejszego artykułu termin „nowy” oznacza, że produkt zawiera nową jednostkę chemiczną, która nie została wcześniej zatwierdzona na terytorium Strony, lub odnosi się do nowego produktu biologicznego lub biotechnologicznego, który nie został wcześniej zatwierdzony na terytorium Strony.

⁶⁹ Każda ze Stron określa, które produkty wchodzą w zakres pojęć „produkty farmaceutyczne” i „produkty biologiczne” zgodnie z jej prawem obowiązującym na dzień 21 kwietnia 2018 r.

2. W odniesieniu do produktów farmaceutycznych, w tym produktów biologicznych, Strona nie może wydać stronom trzecim pozwolenia na dopuszczenie do obrotu pozwalającego im, bez zgody osoby, która uprzednio przedłożyła dane, o których mowa w ust. 1, na wprowadzenie produktu⁷⁰ do obrotu na podstawie tych danych lub pozwolenia na dopuszczenie do obrotu udzielonego osobie, która przedstawiła te dane⁷¹, przez co najmniej sześć lat od daty⁷² pozwolenia na dopuszczenie do obrotu nowego produktu na terytorium tej Strony⁷³.
3. Nie ma żadnych ograniczeń dotyczących wdrażania przez którąkolwiek ze Stron skróconych procedur udzielania pozwoleń na takie produkty na podstawie badań biorównoważności i biodostępności.

⁷⁰ Do celów niniejszego ustępu Strona może postanowić, że pojęcie „produkt” odnosi się do tego samego lub podobnego produktu.

⁷¹ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że obejmuje to dane przedstawione w celu uzyskania pozwoleń udzielonych osobie, która przedstawiła takie informacje na terytorium Stron i państw trzecich.

⁷² Dla większej pewności należy wyjaśnić, że Strona może ograniczyć okres ochrony na podstawie niniejszego ustępu do sześciu lat.

⁷³ Strona może postanowić, że w przypadku produktów biologicznych ochrona nieujawnionych danych, o których mowa w niniejszym artykule, ma zastosowanie wyłącznie do pierwszego pozwolenia na dopuszczenie do obrotu nowego produktu biologicznego.

Ochrona nieujawnionych informacji dotyczących produktów ochrony roślin⁷⁴

1. Jeżeli jako warunku wydania pozwolenia na dopuszczenie do obrotu⁷⁵ nowego⁷⁶ środka ochrony roślin, Strona wymaga przedłożenia nieujawnionych danych dotyczących testów lub innych danych dotyczących bezpieczeństwa lub skuteczności środka⁷⁷, Strona ta chroni takie dane przed ujawnieniem ich osobom trzecim, z wyjątkiem sytuacji, gdy ujawnienie jest konieczne ze względu na nadrzędny interes publiczny, lub chyba że podjęte zostaną kroki w celu zapewnienia ochrony tych danych przed nieuczciwym wykorzystaniem w celach komercyjnych.

⁷⁴ Meksyk wdroży ten obowiązek nie później niż dwa lata po wejściu w życie niniejszej Umowy.

⁷⁵ Do celów niniejszego artykułu pojęcie „pozwolenie na dopuszczenie do obrotu” jest synonimem „zatwierdzenia sanitarnego” na podstawie prawa Strony.

⁷⁶ Do celów niniejszego artykułu pojęcie „nowy” oznacza, że produkt zawiera nową jednostkę chemiczną, która nie została wcześniej zatwierdzona na terytorium Strony.

⁷⁷ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że niniejszy artykuł ma zastosowanie do przypadków, w których Strona wymaga przedstawienia nieujawnionych danych dotyczących testów lub innych danych dotyczących tylko bezpieczeństwa produktu, tylko skuteczności produktu lub obu tych elementów.

2. W odniesieniu do środków ochrony roślin Strona nie może wydać osobom trzecim pozwolenia na dopuszczenie do obrotu pozwalającego im, bez zgody osoby, która uprzednio przedłożyła dane, o których mowa w ust. 1, na wprowadzenie produktu do obrotu na podstawie tych danych lub pozwolenia na dopuszczenie do obrotu udzielonego osobie, która przedstawiła te dane, przez co najmniej 10 lat⁷⁸ od daty pozwolenia na dopuszczenie do obrotu nowego produktu na terytorium tej Strony.
3. Każda ze Stron ustanawia przepisy mające na celu uniknięcie powielania testów na kręgowcach.
4. Nie ma żadnych ograniczeń dotyczących wdrażania przez którąkolwiek ze Stron skróconych procedur udzielania pozwoleń na takie produkty na podstawie badań równoważności.

⁷⁸ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że Strona może ograniczyć okres ochrony na podstawie niniejszego artykułu do 10 lat.

SEKCJA C

Egzekwowanie praw własności intelektualnej

PODSEKCJA C.1

Postanowienia ogólne

ARTYKUŁ 25.52

Obowiązki ogólne

1. Strony potwierdzają swoje zobowiązania wynikające z porozumienia TRIPS, a w szczególności z jego części III. Każda ze Stron przewiduje środki uzupełniające, procedury i środki zaradcze na podstawie niniejszej sekcji niezbędne do zapewnienia egzekwowania praw własności intelektualnej. Te środki, procedury i środki zaradcze muszą być sprawiedliwe i słuszne, nie mogą być nadmiernie skomplikowane czy kosztowne ani też pociągać za sobą nierozsądnych ograniczeń czasowych czy nieuzasadnionych opóźnień.

2. Środki, procedury i środki zaradcze, o których mowa w ust. 1, muszą być również skuteczne, proporcjonalne i odstraszające i być stosowane w taki sposób, aby uniknąć tworzenia barier w handlu prowadzonym zgodnie z prawem oraz aby stworzyć zabezpieczenia przed ich nadużyciem.

3. Niniejsza sekcja nie tworzy wobec Strony obowiązku stworzenia systemu prawnego w zakresie egzekwowania praw własności intelektualnej różniącego się od ogólnego systemu egzekwowania prawa ani nie wpływa na zdolność Strony do ogólnego egzekwowania jej prawa. Niniejsza podsekcja nie tworzy wobec Strony obowiązku w odniesieniu do sposobu rozdziału środków pomiędzy egzekwowaniem praw własności intelektualnej a ogólnym egzekwowaniem prawa.

ARTYKUŁ 25.53

Osoby uprawnione do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków zaradczych

Każda ze Stron za osoby uprawnione do występowania o zastosowanie środków, procedur i środków zaradczych, o których mowa w niniejszej sekcji oraz w części III porozumienia TRIPS, uznaje:

- a) podmioty praw własności intelektualnej zgodnie z jej prawem;
- b) wszystkie inne osoby uprawnione do korzystania z tych praw własności intelektualnej, w szczególności licencjobiorców, w zakresie dozwolonym przez jej prawo oraz zgodnie z tym prawem;

- c) organizacje zbiorowego zarządzania prawami własności intelektualnej, które są prawnie uznane za uprawnione do reprezentowania podmiotów praw własności intelektualnej, w zakresie dozwolonym przez jej prawo i zgodnie z tym prawem; oraz
- d) profesjonalne organizacje zrzeszające pełnomocników, prawnie uznane za uprawnione do reprezentowania podmiotów praw własności intelektualnej, w zakresie dozwolonym przez jej prawo i zgodnie z tym prawem.

PODSEKCJA C.2

Egzekwowanie praw w postępowaniu cywilnym i administracyjnym

ARTYKUŁ 25.54

Dowody

1. Każda ze Stron zapewnia, aby nawet przed rozpoczęciem postępowania co do istoty sprawy właściwe organy sądowe miały uprawnienie do nakazania, na wniosek strony, która przedstawiła racjonalnie dostępne dowody na poparcie swoich twierdzeń, że jej prawo własności intelektualnej zostało naruszone lub ma zostać naruszone, natychmiastowych i skutecznych środków tymczasowych w celu zabezpieczenia odpowiednich dowodów dotyczących rzekomego naruszenia, z zastrzeżeniem ochrony informacji poufnych.

2. Środki tymczasowe, o których mowa w ust. 1, mogą obejmować szczegółowy opis z pobraniem próbek lub bez lub fizyczne zajęcie towarów rzekomo naruszających prawo, a także, w stosownych przypadkach, materiałów i narzędzi użytych do produkcji lub dystrybucji tych towarów oraz związanych z nimi dokumentów.

3. Każda ze Stron podejmuje środki niezbędne do uprawnienia swoich właściwych organów sądowych do nakazania – w przypadku naruszenia prawa własności intelektualnej na skalę handlową – w stosownych przypadkach i na wniosek strony postępowania, przekazania dokumentów bankowych, finansowych lub handlowych, które znajdują się pod kontrolą strony przeciwnej, z zastrzeżeniem zapewnienia ochrony informacji poufnych⁷⁹.

⁷⁹ Meksyk może ograniczyć to uprawnienie do postępowań karnych zgodnie ze swoim prawem.

ARTYKUŁ 25.55

Prawo do informacji

1. Każda ze Stron zapewnia, aby w postępowaniach cywilnych dotyczących naruszenia praw własności intelektualnej oraz w odpowiedzi na uzasadnione i proporcjonalne żądanie skarżącego właściwe organy sądowe były uprawnione do nakazania sprawcy naruszenia lub każdej innej osobie będącej stroną postępowania lub świadkiem w postępowaniu przedstawienia informacji dotyczących pochodzenia i sieci dystrybucyjnych towarów i usług naruszających prawo własności intelektualnej⁸⁰.

⁸⁰ Unia Europejska może zdecydować, że:

- a) „każda inna osoba” oznacza osobę, która:
 - (i) znajdowała się w posiadaniu towarów naruszających prawo na skalę handlową;
 - (ii) korzystała z usług naruszających prawo na skalę handlową;
 - (iii) świadczyła na skalę handlową usługi wykorzystywane w działaniach naruszających prawo; lub
 - (iv) została wskazana przez osobę, o której mowa w ppkt (i)–(iii), jako zaangażowana w produkcję, wytwarzanie lub dystrybucję towarów naruszających prawo lub świadczenie usług naruszających prawo;
- b) „informacje” obejmują, w stosownych przypadkach:
 - (i) nazwy i adresy producentów, wytwórców, dystrybutorów, dostawców oraz innych poprzednich posiadaczy towarów lub usług, a także przewidywanych hurtowników i detalistów; lub
 - (ii) informacje o produkowanych, wytworzonych, dostarczonych, otrzymanych lub zamówionych ilościach, a także o cenie uzyskanej za dane towary lub usługi.

2. Niniejszy artykuł ma zastosowanie bez uszczerbku dla innych przepisów prawa Strony, które:

- a) przyznają uprawnionemu prawo do otrzymania dodatkowych informacji;
- b) regulują wykorzystanie w postępowaniach cywilnych i karnych informacji przekazanych na podstawie niniejszego artykułu;
- c) regulują odpowiedzialność za niewłaściwe skorzystanie z prawa do informacji;
- d) umożliwiają odmowę przekazania informacji, które zmusiłyby osobę, o której mowa w ust. 1, do przyznania się do własnego udziału lub udziału jej bliskich członków rodziny w naruszeniu prawa własności intelektualnej; lub
- e) regulują ochronę poufności źródeł informacji lub przetwarzania danych osobowych.

Środki tymczasowe i zabezpieczające

1. Każda ze Stron zapewnia, aby jej organy sądowe były uprawnione do wydania – na wniosek wnioskodawcy – przeciwko domniemanemu sprawcy naruszenia tymczasowego nakazu sądowego mającego zapobiec jakimkolwiek nieuchronnemu naruszeniem prawa własności intelektualnej lub zakazania, tymczasowo oraz z zastrzeżeniem – w stosownych przypadkach – okresowego uiszczania kary pieniężnej, w przypadku gdy taka kara przewidziana jest w jej prawie, dalszych zarzucanych naruszeń tego prawa lub w przypadku jego kontynuowania nakazać złożenie zabezpieczenia mającego zapewnić pokrycie strat poniesionych przez uprawnionego. Tymczasowy nakaz sądowy może być także wydany na tych samych warunkach przeciwko pośrednikowi, z którego usług korzysta osoba trzecia w celu naruszania prawa własności intelektualnej. Do celów niniejszego artykułu „pośrednicy” obejmują dostawców usług internetowych.

2. Tymczasowy nakaz sądowy może być także wydany w celu zajęcia albo przekazania towarów, w stosunku do których istnieje podejrzenie, że naruszają prawo własności intelektualnej, aby zapobiec wprowadzeniu ich do obrotu lub przepływowi w kanałach handlowych.

3. Każda ze Stron zapewnia, aby w przypadku zarzucanego naruszenia jej organy sądowe były uprawnione do zarządzenia tymczasowego zajęcia ruchomości i nieruchomości domniemanego sprawcy naruszenia, łącznie z zablokowaniem jego kont bankowych i innych aktywów. W tym celu właściwe organy mogą zarządzić przekazanie dokumentów bankowych, finansowych lub handlowych lub odpowiedni dostęp do odpowiednich informacji⁸¹.

ARTYKUŁ 25.57

Środki zaradcze

1. Każda ze Stron zapewnia, aby właściwe organy sądowe były uprawnione do nakazania – na wniosek wnioskodawcy i bez uszczerbku dla wszelkich odszkodowań należnych uprawnionemu z tytułu naruszenia oraz bez jakiegokolwiek rekompensaty – zniszczenia lub co najmniej ostatecznego wycofania z kanałów handlowych towarów, które uznano za naruszające prawa własności intelektualnej. Każda ze Stron zapewnia, aby w stosownych przypadkach właściwe organy sądowe mogły również nakazać zniszczenie materiałów i narzędzi, których głównym zastosowaniem było tworzenie lub wytwarzanie tych towarów.

⁸¹ Meksyk może ograniczyć to uprawnienie do zarządzenia przedłożenia dokumentów bankowych, finansowych lub handlowych do postępowań karnych zgodnie ze swoim prawem. Każda ze Stron może ograniczyć to uprawnienie do naruszeń popełnianych na skalę handlową oraz do sytuacji, w których wnioskodawca wykaże istnienie okoliczności mogących zagrozić naprawieniu szkód.

2. Przy rozpatrywaniu wniosku o środki zaradcze bierze się pod uwagę potrzebę zachowania proporcji pomiędzy wagą naruszenia a zarządzonymi środkami zaradczymi, a także interesy osób trzecich.

ARTYKUŁ 25.58

Nakazy

Każda ze Stron zapewnia, aby w przypadku stwierdzenia naruszenia prawa własności intelektualnej w orzeczeniu sądowym właściwe organy sądowe były uprawnione do wydania nakazu sądowego zakazującego dalszego naruszania wobec sprawcy naruszenia, a także wobec pośrednika, z którego usług korzysta osoba trzecia w celu naruszania prawa własności intelektualnej.

ARTYKUŁ 25.59

Odszkodowanie

1. Każda ze Stron zapewnia, aby jej organy sądowe były uprawnione przynajmniej do nakazania sprawcy naruszenia, który wiedząc lub mając uzasadnione podstawy, by wiedzieć, zaangażował się w działalność naruszającą prawa własności intelektualnej, aby wypłacił uprawnionemu odszkodowanie odpowiednie do zrekompensowania szkody poniesionej przez uprawnionego w wyniku naruszenia jego praw własności intelektualnej⁸².

2. Określając kwotę odszkodowania za naruszenie na podstawie ust. 1 organy sądowe każdej ze Stron uwzględniają wszystkie odpowiednie kwestie i są uprawnione do wzięcia pod uwagę między innymi przedstawionego przez uprawnionego rozsądnego obliczenia wartości, która może obejmować utracone zyski, wartość towarów lub usług, których dotyczy naruszenie, wycenionych zgodnie z ceną rynkową lub sugerowaną ceną detaliczną.

3. Każda ze Stron zapewnia, aby przynajmniej w przypadkach naruszenia praw autorskich lub pokrewnych oraz podrabiania znaku towarowego jej organy sądowe były uprawnione do nakazania sprawcy naruszenia, przynajmniej w przypadkach, o których mowa w ust. 1, aby zapłacił uprawnionemu zyski, które osiągnął w wyniku naruszenia. Strona może zastosować się do niniejszego ustępu przez domniemanie, że zyski te odpowiadają odszkodowaniu, o którym mowa w ust. 1.

⁸² Strona może postanowić, że wszczęcie procedury dochodzenia odszkodowania nie zależy od ostatecznego stwierdzenia naruszenia praw własności intelektualnej.

4. Każda ze Stron może postanowić, że w przypadku gdy sprawca naruszenia nie zaangażował się w naruszającą działalność świadomie lub mając rozsądne podstawy do posiadania takiej wiedzy, organy sądowe mogą orzec zwrot na rzecz strony poszkodowanej zysku lub zapłaty odszkodowania, które może mieć z góry określoną wysokość.

ARTYKUŁ 25.60

Koszty sądowe

Każda ze Stron zapewnia, aby rozsądne i proporcjonalne koszty sądowe oraz inne wydatki poniesione przez stronę wygrywającą były co do zasady pokrywane przez stronę przegrywającą, chyba że jest to sprzeczne z zasadą sprawiedliwości.

ARTYKUŁ 25.61

Publikacja orzeczeń sądowych

Bez uszczerbku dla swojego prawa regulującego ochronę poufności źródeł informacji lub ochronę danych osobowych każda ze Stron zapewnia, aby w ramach postępowania sądowego dotyczącego naruszenia prawa własności intelektualnej właściwe organy sądowe były uprawnione do zarządzenia, na wniosek wnioskodawcy, odpowiednich środków w celu rozpowszechnienia informacji dotyczącej orzeczenia, w tym jego wyeksponowania i publikacji w całości lub w części.

ARTYKUŁ 25.62

Domniemanie autorstwa lub własności

1. Każda ze Stron uznaje, że na potrzeby stosowania ustanowionych w niniejszej podsekcji środków, procedur i środków zaradczych, wobec braku dowodów wskazujących, że jest inaczej, opatrzenie utworu literackiego lub artystycznego imieniem i nazwiskiem autora w zwykły sposób jest wystarczające dla uznania tej osoby za autora, co w konsekwencji uprawnia tę osobę do wszczęcia postępowania o naruszenie.
2. Ust. 1 stosuje się odpowiednio do posiadaczy praw pokrewnych prawom autorskim w odniesieniu do przedmiotu ochrony.

ARTYKUŁ 25.63

Postępowania administracyjne

W zakresie, w jakim jakikolwiek środek cywilnoprawny może być zarządzony w wyniku postępowania administracyjnego co do istoty sprawy, postępowanie to musi być zgodne z zasadami równoważnymi co do swej istoty z zasadami określonymi w niniejszej podsekcji.

ARTYKUŁ 25.64

Dobrowolne inicjatywy zainteresowanych stron

Każda ze Stron stara się ułatwiać realizację dobrowolnych inicjatyw zainteresowanych stron mających na celu ograniczenie naruszeń praw własności intelektualnej, w tym w internecie i na innych rynkach, które to inicjatywy koncentrują się na konkretnych problemach i służą znalezieniu praktycznych rozwiązań, które są realistyczne, zrównoważone, proporcjonalne i sprawiedliwe dla wszystkich zainteresowanych stron.

SEKCJA D

Egzekwowanie przepisów przy kontroli granicznej

ARTYKUŁ 25.65

Zgodność z GATT i porozumieniem TRIPS

Przy wdrażaniu środków stosowanych przy kontroli granicznej służących egzekwowaniu praw własności intelektualnej przez organy celne, objętych lub nieobjętych niniejszą Umową, każda ze Stron zapewnia ich zgodność ze swoimi obowiązkami wynikającymi z GATT oraz z porozumienia TRIPS, a w szczególności z art. 41 i częścią III sekcja 4 porozumienia TRIPS.

ARTYKUŁ 25.66

Środki kontroli granicznej dotyczące praw własności intelektualnej

1. Każda ze Stron posiada procedury pozwalające na zniszczenie towarów naruszających prawa własności intelektualnej zgodnie z art. 46 i 59 porozumienia TRIPS.
2. W odniesieniu do towarów znajdujących się pod kontrolą celną każda ze Stron zapewnia, aby jej organy celne aktywnie działały – zgodnie z jej przepisami ustawowymi i wykonawczymi oraz w koordynacji z innymi właściwymi organami – w kierunku wyszukiwania i identyfikacji przesyłek zawierających towary, co do których istnieje podejrzenie, że naruszają znaki towarowe, prawa autorskie lub inne prawa własności intelektualnej. Co najmniej w odniesieniu do towarów przywożonych działania te powinny być prowadzone na podstawie analizy ryzyka.
3. Każda ze Stron przyjmuje i utrzymuje centralnie zarządzaną elektroniczną bazę danych dotyczącą co najmniej znaków towarowych i wzorów przemysłowych, która służy jako odpowiednie bezpłatne narzędzie współpracy między właściwymi organami a uprawnionymi oraz narzędzie dostarczające informacji na potrzeby analizy ryzyka. Każda ze Stron stara się rozszerzyć elektroniczną bazę danych na potrzeby analizy ryzyka na inne prawa własności intelektualnej.

4. Każda ze Stron zapewnia, aby informacje przekazane przez uprawnionego były automatycznie umieszczane w elektronicznej bazie danych, pod warunkiem że informacje te spełniają odpowiednie wymogi zgodnie z jej przepisami ustawowymi i wykonawczymi. Zatwierdzenie informacji dostarczonych przez uprawnionego następuje automatycznie lub dokonywane jest w rozsądnym terminie przez właściwe organy każdej ze Stron.
5. Strony uznają korzyści płynące z utrzymywania i ulepszania elektronicznej bazy danych, co ma przyczyniać się do wykrywania naruszeń praw własności intelektualnej oraz przekazania elementów umożliwiających wszczęcie procedury zawieszenia lub zatrzymania towarów znajdujących się pod kontrolą celną.
6. Każda ze Stron zapewnia swoim organom celnym możliwość podjęcia działań z własnej inicjatywy w celu zawieszenia zwolnienia towarów lub w celu zatrzymania towarów, co do których zachodzi podejrzenie naruszenia prawa własności intelektualnej, lub w celu poinformowania uprawnionego lub odpowiednich organów, aby umożliwić im ocenę potrzeby wszczęcia procedury, która może prowadzić do zawieszenia lub zatrzymania tych towarów.
7. Strony zachęca się do wprowadzenia procedur umożliwiających szybkie niszczenie towarów oznaczonych podrobionym znakiem towarowym i towarów pirackich wysyłanych w przesyłkach pocztowych lub ekspresowych.
8. Organy celne każdej ze Stron prowadzą regularny dialog i promują współpracę z zainteresowanymi stronami i innymi organami zaangażowanymi w egzekwowanie praw własności intelektualnej, o których mowa w niniejszym artykule.

9. Strony współpracują w odniesieniu do międzynarodowego handlu towarami, co do których zachodzi podejrzenie naruszenia prawa własności intelektualnej, a w szczególności w drodze wymiany informacji na temat takiego handlu zgodnie ze swoimi przepisami ustawowymi i wykonawczymi.

10. Strony prowadzą regularną wymianę informacji na temat właściwego wykonania niniejszego artykułu i zarządzania nim.

SEKCJA E

Postanowienia końcowe

ARTYKUŁ 25.67

Współpraca i przejrzystość

1. Strony współpracują we wspieraniu wykonywania niniejszego rozdziału.
2. Obszary współpracy obejmują między innymi następujące działania:
 - a) wymianę informacji na temat rozwoju polityki wewnętrznej i międzynarodowej w dziedzinie praw własności intelektualnej;

- b) wymianę informacji na temat przepisów ustawowych i wykonawczych Stron w zakresie własności intelektualnej, w tym inicjatyw lub zmian;
- c) wymianę doświadczeń między Stronami w zakresie egzekwowania praw własności intelektualnej;
- d) koordynację w celu zapobiegania handlowi towarami podrobionymi, w tym z państwami trzecimi;
- e) pomoc techniczną, budowanie zdolności oraz wymianę i szkolenie pracowników;
- f) ochronę i obronę praw własności intelektualnej oraz rozpowszechnianie informacji na ten temat, między innymi w środowisku przedsiębiorców i w społeczeństwie obywatelskim;
- g) edukację i podnoszenie świadomości w zakresie praw własności intelektualnej, w tym wpływu naruszeń praw własności intelektualnej na gospodarkę i bezpieczeństwo konsumentów;
- h) wzmacnianie współpracy instytucjonalnej, zwłaszcza między organami odpowiedzialnymi za prawa własności intelektualnej;

- i) współpracę z MŚP, w tym podczas wydarzeń lub zgromadzeń ukierunkowanych na MŚP, w zakresie ochrony i egzekwowania praw własności intelektualnej oraz ograniczania naruszeń; oraz
- j) wymianę informacji między Stronami na temat działań na rzecz ułatwienia realizacji dobrowolnych inicjatyw zainteresowanych stron na ich własnych terytoriach.

3. Podkomitet ds. Własności Intelektualnej ustanowiony na podstawie art. 1.10 (Podkomitety i inne organy w ramach części III niniejszej Umowy) monitoruje wykonywanie niniejszego rozdziału i zarządzanie nim oraz wszelkie inne istotne kwestie.

Podkomitet ds. Własności Intelektualnej zbiera się co najmniej raz w roku, chyba że Strony uzgodnią inaczej.

4. Każda ze Stron wyznacza punkt kontaktowy, aby ułatwić współpracę i koordynację na podstawie niniejszego rozdziału, oraz przekazuje drugiej Stronie jego dane kontaktowe. Strony bezzwłocznie powiadamiają się wzajemnie o wszelkich zmianach w tych danych kontaktowych.

ROZDZIAŁ 26

HANDEL I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

ARTYKUŁ 26.1

Cel i zakres stosowania

1. Celem niniejszego rozdziału jest zwiększenie włączenia zrównoważonego rozwoju do handlu i inwestycji między Stronami, w szczególności w drodze ustanowienia zasad i działań dotyczących aspektów zrównoważonego rozwoju związanych z pracą⁸³ i środowiskiem o szczególnym znaczeniu w kontekście handlu i inwestycji.

⁸³ Do celów niniejszego rozdziału pojęcie „praca” oznacza cele strategiczne MOP objęte programem godnej pracy, który wyrażono w Deklaracji MOP dotyczącej sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji z 2008 r.

2. Strony przywołują Agendę 21 i Deklarację z Rio w sprawie środowiska i rozwoju z 1992 r., przyjętą na Konferencji Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój” w 1992 r.; plan realizacji przyjęty podczas Światowego Szczytu Zrównoważonego Rozwoju w Johannesburgu w 2002 r.; Deklarację Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji z 2008 r. przyjętą przez Międzynarodową Konferencję Pracy podczas jej 97. sesji, która odbyła się w Genewie w dniu 10 czerwca 2008 r.; dokument końcowy Konferencji ONZ z 2012 r. w sprawie Zrównoważonego Rozwoju, zatytułowany „Przyszłość, jakiej chcemy”, włączony do rezolucji 66/288 przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 27 lipca 2012 r.; oraz cele zrównoważonego rozwoju określone w Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030 „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030”.

3. Zgodnie z instrumentami, o których mowa w ust. 2, Strony promują:

- a) zrównoważony rozwój, który obejmuje rozwój gospodarczy, rozwój społeczny i ochronę środowiska, przy czym wszystkie trzy są współzależne od siebie i wzajemnie się wzmacniają;
- b) rozwój handlu międzynarodowego i inwestycji międzynarodowych w sposób przyczyniający się do osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju; oraz
- c) zielony wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu i gospodarkę o obiegu zamkniętym, tak aby wspierać wzrost gospodarczy, a jednocześnie zapewnić ochronę środowiska i promować rozwój społeczny.

ARTYKUŁ 26.2

Prawo do wprowadzania regulacji oraz poziomy ochrony

1. Strony uznają prawo każdej ze Stron do określania swojej polityki i priorytetów zrównoważonego rozwoju, do ustanawiania wewnętrznych poziomów ochrony środowiska i ochrony pracy oraz do przyjmowania lub zmieniania swoich odpowiednich przepisów ustawowych i wykonawczych oraz polityk, jak uzna za stosowne. Takie poziomy, przepisy ustawowe i wykonawcze oraz polityki muszą być zgodne z zobowiązaniem każdej ze Stron do przestrzegania uznanych międzynarodowych norm i umów, o których mowa w art. 26.3 i 26.4.
2. Każda ze Stron dokłada starań w celu zapewnienia, aby jej odpowiednie przepisy ustawowe i wykonawcze oraz polityki zapewniały i wspierały wysoki poziom ochrony środowiska i ochrony pracy, oraz kontynuuje starania na rzecz ulepszania tych przepisów ustawowych i wykonawczych oraz polityk i poziomów ochrony leżących u ich podstaw.
3. Strona nie powinna osłabiać poziomów ochrony przewidzianych w jej prawie ochrony środowiska lub prawie pracy, aby wspierać handel lub inwestycje.
4. Strona nie może wstrzymywać się od stosowania swojego prawa ochrony środowiska lub prawa pracy ani stosować odstępstw od nich, aby wspierać handel lub inwestycje.
5. Strona nie może ciągłym lub powtarzającym się działaniem lub zaniechaniem uchylać się od skutecznego egzekwowania swojego prawa ochrony środowiska lub prawa pracy, aby wspierać handel lub inwestycje.

ARTYKUŁ 26.3

Wielostronne normy i porozumienia dotyczące pracy

1. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do wspierania rozwoju handlu międzynarodowego w sposób sprzyjający pełnemu i wydajnemu zatrudnieniu oraz godnej pracy dla wszystkich, w szczególności kobiet, młodzieży i osób z niepełnosprawnościami.
2. Zgodnie z Konstytucją Międzynarodowej Organizacji Pracy oraz Deklaracją Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącą podstawowych zasad i praw w pracy, przyjętą przez Międzynarodową Konferencję Pracy na jej 86. sesji w Genewie w dniu 18 czerwca 1998 r., oraz działaniami następczymi do niej każda ze Stron przestrzega zasad dotyczących praw podstawowych w pracy, określonych w podstawowych konwencjach Międzynarodowej Organizacji Pracy (zwanej dalej „MOP”), oraz propaguje i skutecznie wdraża te zasady, a mianowicie:
 - a) wolność zrzeszania się i skuteczne uznanie prawa do negocjacji zbiorowych;
 - b) zniesienie wszelkich form pracy przymusowej lub obowiązkowej;
 - c) skuteczne zniesienie pracy dzieci; oraz
 - d) likwidację dyskryminacji w obszarze zatrudnienia i wykonywania zawodu.

3. Zgodnie z ust. 1 i 2 oraz przy podkreśleniu zobowiązania Stron do wspierania wielostronnego zarządzania każda ze Stron skutecznie wykonuje ratyfikowane przez siebie konwencje i protokoły MOP.
4. Każda ze Stron podejmuje dalsze i nieustające wysiłki na rzecz ratyfikacji podstawowych konwencji MOP.
5. Strony regularnie wymieniają informacje na temat swoich postępów w ratyfikacji podstawowych konwencji MOP i powiązanych protokołów oraz innych konwencji lub protokołów MOP, których nie są jeszcze stronami i które MOP uznaje za aktualne.
6. Strony konsultują się w stosownych przypadkach i powinny współpracować w kwestii związanych z handlem zagadnień dotyczących pracy będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, w tym w kontekście MOP.
7. Przywołując Deklarację MOP dotyczącą sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji z 2008 r., Strony zwracają uwagę na fakt, że naruszenie fundamentalnych zasad i praw w pracy nie może być traktowane ani wykorzystywane w jakikolwiek inny sposób jako uprawniona przewaga komparatywna, a normy pracy nie powinny być wykorzystywane do protekcyjnych celów handlowych.

8. Każda ze Stron promuje godną pracę zdefiniowaną w Deklaracji MOP dotyczącej sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji z 2008 r. Każda ze Stron zgodnie ze swoimi warunkami i priorytetami zwraca szczególną uwagę na:

- a) opracowywanie i ulepszanie środków na rzecz bezpieczeństwa i higieny pracy, w tym odszkodowania w przypadku urazów lub chorób zawodowych zgodnie z definicją zawartą w odpowiednich konwencjach MOP i innych zobowiązaniach międzynarodowych;
- b) godziwe warunki pracy dla wszystkich w odniesieniu do płacy i wynagrodzenia, godzin pracy i innych warunków pracy; oraz
- c) utrzymywanie skutecznego systemu inspekcji pracy zgodnie ze swoimi międzynarodowymi zobowiązaniami i odpowiednimi normami MOP.

9. Każda ze Stron zapewnia, aby jej postępowania administracyjne i sądowe oraz postępowania przed sądem pracy na potrzeby egzekwowania jej prawa pracy były sprawiedliwe, dostępne i przejrzyste oraz umożliwiały skuteczne działanie przeciwko naruszeniom praw pracowniczych, o których mowa w niniejszym rozdziale.

ARTYKUŁ 26.4

Wielostronne zarządzanie środowiskiem i porozumienia w tej dziedzinie

1. Strony uznają znaczenie Zgromadzenia ONZ ds. Ochrony Środowiska (UNEA) Programu Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska (UNEP) oraz wielostronnego zarządzania środowiskiem i porozumień w tej dziedzinie jako odpowiedzi wspólnoty międzynarodowej na globalne lub regionalne wyzwania związane ze środowiskiem oraz dążą do wzmacniania wzajemnego wspierania się polityk w dziedzinie handlu i środowiska.
2. Zgodnie z ust. 1 oraz w celu wspierania wielostronnego zarządzania środowiskiem każda ze Stron skutecznie wykonuje wielostronne umowy środowiskowe, protokoły i zmiany, których jest stroną.
3. Strony regularnie wymieniają informacje na temat swoich odpowiednich inicjatyw dotyczących ratyfikacji wielostronnych umów środowiskowych, w tym protokołów i zmian do nich.
4. Strony konsultują się w stosownych przypadkach i powinny współpracować w kwestii związanych z handlem zagadnień dotyczących środowiska będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, w tym w kontekście wielostronnych umów środowiskowych.
5. Strony uznają prawo każdej ze Stron do powoływania się na art. 32.1 (Wyjątki o charakterze ogólnym) w odniesieniu do środków wprowadzonych zgodnie z wielostronnymi umowami środowiskowymi, których są stronami.

ARTYKUŁ 26.5

Handel i zmiana klimatu

1. Strony uznają znaczenie osiągnięcia ostatecznego celu Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC), sporządzonej w Nowym Jorku w dniu 9 maja 1992 r., w reakcji na poważne zagrożenie zmianą klimatu oraz uznają rolę handlu w tym zakresie.
2. Zgodnie z ust. 1 każda ze Stron:
 - a) skutecznie wykonuje UNFCCC i porozumienie paryskie, w tym w drodze działań przyczyniających się do wdrażania ustalonych na poziomie krajowym wkładów zgodnie z porozumieniem paryskim;
 - b) promuje pozytywny wpływ handlu na transformację w kierunku zrównoważonej gospodarki niskoemisyjnej i na rozwój odporny na zmianę klimatu; oraz
 - c) promuje zielony wzrost gospodarczy oparty na działaniach na rzecz łagodzenia zmiany klimatu i przystosowywania się do niej, w tym przystosowaniu się opartym na ekosystemach oraz energii ze źródeł odnawialnych i rozwiązaniach energooszczędnych.

3. Strony powinny współpracować w kwestii związanych z handlem zagadnień dotyczących zmiany klimatu, w stosownych przypadkach na poziomie dwustronnym, regionalnym i na forach międzynarodowych, w tym w ramach UNFCCC, WTO i Protokołu montrealского w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową.

ARTYKUŁ 26.6

Handel i różnorodność biologiczna

1. Strony uznają znaczenie zachowania i zrównoważonego wykorzystywania różnorodności biologicznej oraz rolę handlu w dążeniu do tych celów zgodnie z Konwencją o różnorodności biologicznej (CBD), sporządzoną w Rio de Janeiro w dniu 5 czerwca 1992 r., i protokołami do niej, Konwencją o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem (CITES), sporządzoną w dniu 3 marca 1973 r. w Waszyngtonie, oraz innymi odpowiednimi instrumentami międzynarodowymi, których są stronami, w tym decyzjami i rezolucjami przyjętymi na podstawie tych instrumentów.

2. Strony uznają, że włączenie ochrony i zrównoważonego wykorzystania różnorodności biologicznej do wszystkich odpowiednich sektorów gospodarki oraz wzmocnienie wewnętrznych ram prawnych, instytucjonalnych i regulacyjnych może przyczynić się do uzyskania pozytywnych skutków dla różnorodności biologicznej i jej usług ekosystemowych, a także do osiągnięcia zrównoważonego rozwoju.

3. Zgodnie z ust. 1 każda ze Stron:

- a) wdraża skuteczne środki zwalczania nielegalnego handlu dziką fauną i florą, w tym w stosownych przypadkach w drodze działań w zakresie współpracy z państwami trzecimi;
- b) promuje włączanie gatunków zwierząt i roślin do załączników do CITES, w przypadku gdy stan zachowania tych gatunków uznaje się za zagrożony ze względu na handel międzynarodowy, oraz przeprowadza okresowe przeglądy, które mogą skutkować zaleceniem zmiany załączników do CITES mającej na celu zapewnienie, aby we właściwy sposób odzwierciedlały one potrzeby gatunków będących przedmiotem handlu międzynarodowego;
- c) promuje długoterminową ochronę i zrównoważone wykorzystanie gatunków objętych CITES, w tym legalny i identyfikowalny handel nimi, zapewniając jednocześnie korzyści zainteresowanym stronom w łańcuchu wartości, w szczególności społecznościom lokalnym, w których pozyskiwane są gatunki objęte CITES;
- d) podejmuje środki na rzecz ochrony różnorodności biologicznej, gdy jest ona przedmiotem presji związanej z handlem i inwestycjami, w szczególności środki zapobiegające rozprzestrzenianiu się inwazyjnych gatunków obcych; oraz
- e) wymienia z drugą Stroną informacje na temat inicjatyw dotyczących handlu produktami opartymi na zasobach naturalnych w celu promowania ochrony i zrównoważonego wykorzystania różnorodności biologicznej oraz promowania takiego handlu.

4. Każda ze Stron powinna współpracować z drugą Stroną na poziomie dwustronnym, regionalnym i na forach międzynarodowych, w tym z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w kwestiach dotyczących handlu oraz ochrony i zrównoważonego wykorzystania różnorodności biologicznej, a także w zakresie zwalczania nielegalnego handlu dziką fauną i florą, w tym w drodze inicjatyw mających zmniejszyć popyt na nielegalne produkty z dzikiej fauny i flory oraz na nielegalne okazy dzikiej fauny i flory, a także służących zacieśnieniu współpracy w zakresie egzekwowania prawa i wymiany informacji.

ARTYKUŁ 26.7

Handel i zrównoważona gospodarka leśna

1. Strony uznają znaczenie zrównoważonej gospodarki leśnej oraz rolę handlu w dążeniu do tego celu.
2. Zgodnie z ust. 1 każda ze Stron:
 - a) wspiera ochronę lasów i zrównoważoną gospodarkę leśną oraz promowanie handlu drewnem i produktami z drewna pochodzącymi z lasów zarządzanych w sposób zrównoważony i konsumpcji takiego drewna i produktów z niego;
 - b) promuje handel produktami leśnymi, które nie przyczyniają się do wylesiania ani degradacji lasów;

- c) wdraża środki zwalczania nielegalnego pozyskiwania drewna i związanego z nim handlu, w tym w stosownych przypadkach w drodze działań w zakresie współpracy z państwami trzecimi; oraz
 - d) wymienia z drugą Stroną informacje na temat związanych z handlem inicjatyw w zakresie zarządzania lasami i ochrony pokrywy leśnej oraz współpracuje z drugą Stroną w celu zmaksymalizowania pozytywnych skutków i zapewnienia wzajemnego wspierania się ich odpowiednich polityk będących przedmiotem wspólnego zainteresowania.
3. Każda ze Stron powinna współpracować z drugą Stroną na poziomie dwustronnym, regionalnym i na forach międzynarodowych, w tym z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w kwestiach dotyczących handlu i ochrony lasów oraz zrównoważonej gospodarki leśnej.

ARTYKUŁ 26.8

Handel i zrównoważone zarządzanie żywymi zasobami morza i akwakulturą

1. Strony uznają znaczenie ochrony żywych zasobów morza i ekosystemów morskich oraz zrównoważonego zarządzania nimi, a także promowania odpowiedzialnej i zrównoważonej akwakultury w celu zapewnienia zrównoważonych warunków gospodarczych, środowiskowych i społecznych oraz rolę handlu w dążeniu do tych celów.

2. Strony uznają, że nielegalne, nieraportowane i nieuregulowane połowy (zwane dalej „połowami NNN”) mają negatywne skutki dla handlu i środowiska, oraz potwierdzają potrzebę podjęcia działania, aby położyć kres połowom NNN w celu rozwiązania problemów przełowienia i nie zrównoważonego wykorzystania zasobów rybnych.

3. Zgodnie z ust. 1 i 2 każda ze Stron:

- a) działa zgodnie z zasadami Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza sporządzonej w Montego Bay w dniu 10 grudnia 1982 r., Porozumienia Narodów Zjednoczonych w sprawie wykonania postanowień Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza z dnia 10 grudnia 1982 r., odnoszącego się do ochrony międzystrefowych zasobów rybnych i zasobów rybnych masowo migrujących i zarządzania nimi otwartego do podpisu w Nowym Jorku w dniu 4 grudnia 1995 r., Porozumienia Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa o wspieraniu przestrzegania przez statki rybackie międzynarodowych środków ochrony i zarządzania na pełnym morzu zatwierdzonego w dniu 24 listopada 1993 r. rezolucją 15/93 na 27. sesji Konferencji Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa, Kodeksu odpowiedzialnego rybołówstwa Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa przyjętego w dniu 31 października 1995 r. przez Konferencję Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa, oraz Umowy Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa o środkach stosowanych przez państwo portu w celu zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom oraz ich powstrzymywania i eliminowania zatwierdzonej w dniu 22 listopada 2009 r. na 36. sesji Konferencji Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa;

- b) wdraża długoterminowe środki ochrony i zarządzania oraz zrównoważonej eksploatacji żywych zasobów morza określone w głównych instrumentach Organizacji Narodów Zjednoczonych i Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa (FAO) dotyczących tych kwestii⁸⁴;
- c) aktywnie uczestniczy w pracach regionalnych organizacji ds. zarządzania rybołówstwem, których obie Strony są członkami, obserwatorami lub współpracującymi stronami niebędącymi umawiającymi się stronami, w celu zapewnienia zrównoważonej eksploatacji i ochrony żywych zasobów morza i środowiska morskiego oraz zrównoważonego zarządzania nimi, w tym, w stosownych przypadkach, aktywnie uczestniczy w przyjmowaniu środków zarządzania, ochrony i kontroli przez te regionalne organizacje ds. rybołówstwa oraz w ich skutecznym wdrażaniu i egzekwowaniu, w tym, w stosownych przypadkach, w systemach dokumentacji połowowej lub systemach certyfikacji;
- d) wdraża skuteczne środki służące zwalczaniu połowów NNN, w tym środki służące wykluczaniu produktów połowów NNN z przepływów handlowych, oraz współpracuje i wymienia informacje w tym celu; oraz

⁸⁴ Instrumenty regionalne i międzynarodowe obejmują, o ile mają one zastosowanie: Konwencję ONZ o prawie morza, Porozumienie FAO o wspieraniu przestrzegania przez statki rybackie międzynarodowych środków ochrony i zarządzania na pełnym morzu, Porozumienie ONZ w sprawie wykonania postanowień Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza z dnia 10 grudnia 1982 r., odnoszących się do ochrony międzystrefowych zasobów rybnych i zasobów rybnych masowo migrujących i zarządzania nimi oraz Umowę FAO o środkach stosowanych przez państwo portu w celu zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom oraz ich powstrzymywania i eliminowania.

- e) wspiera rozwój zrównoważonej i odpowiedzialnej akwakultury, w tym w odniesieniu do realizacji celów i zasad zawartych w Kodeksie odpowiedzialnego rybołówstwa FAO.

4. Każda ze Stron powinna współpracować z drugą Stroną oraz w ramach regionalnych organizacji ds. zarządzania rybołówstwem i na innych forach międzynarodowych, aby osiągnąć zrównoważone zarządzanie zasobami rybnymi.

ARTYKUŁ 26.9

Handel i odpowiedzialne zarządzanie łańcuchami dostaw

1. Strony uznają znaczenie odpowiedzialnego zarządzania łańcuchami dostaw w drodze praktyk w zakresie odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej i społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, które to praktyki przyczyniają się do tworzenia sprzyjających warunków, oraz rolę handlu w dążeniu do celu, jakim jest odpowiedzialne zarządzanie łańcuchami dostaw.
2. Zgodnie z ust. 1 każda ze Stron:
 - a) promuje społeczną odpowiedzialność przedsiębiorstw lub odpowiedzialne prowadzenie działalności gospodarczej, w tym przez zachęcanie przedsiębiorstw do stosowania odpowiednich praktyk; oraz

- b) wspiera rozpowszechnianie i wykorzystywanie odpowiednich instrumentów międzynarodowych, takich jak Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, Trójstronna deklaracja zasad dotyczących przedsiębiorstw międzynarodowych i polityki społecznej MOP, przyjęta w Genewie w listopadzie 1977 r., inicjatywa ONZ Global Compact oraz Wytyczne ONZ dotyczące biznesu i praw człowieka, zatwierdzone przez Radę Praw Człowieka ONZ rezolucją 17/4 z dnia 16 czerwca 2011 r.

3. Strony uznają użyteczność międzynarodowych wytycznych sektorowych w obszarze społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw lub odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej takich jak Wytyczne OECD dotyczące należytej staranności dla odpowiedzialnych łańcuchów dostaw oraz promują współpracę w tym zakresie, w tym w odniesieniu do państw trzecich. Każda ze Stron promuje stosowanie tych wytycznych wspieranych przez tę Stronę.

4. Każda ze Stron wymienia się informacjami i najlepszymi praktykami z drugą Stroną oraz, w stosownych przypadkach, współpracuje z nią na poziomie dwustronnym, regionalnym i na forach międzynarodowych w kwestiach objętych niniejszym artykułem.

ARTYKUŁ 26.10

Inne inicjatywy związane z handlem i inwestycjami wspierające zrównoważony rozwój

1. Strony potwierdzają swoje zobowiązanie do zwiększenia wkładu handlu i inwestycji w osiągnięcie celu zrównoważonego rozwoju w wymiarze gospodarczym, społecznym i środowiskowym.
2. Zgodnie z ust. 1 każda ze Stron promuje:
 - a) politykę handlową i inwestycyjną wspierającą cele programu godnej pracy MOP i spójną z Deklaracją MOP dotyczącą sprawiedliwości społecznej na rzecz uczciwej globalizacji z 2008 r., w tym politykę dotyczącą płac, wynagrodzeń, i godzin pracy, włączającej ochrony socjalnej, bezpieczeństwa i higieny pracy oraz innych aspektów związanych z warunkami pracy;
 - b) ułatwianie handlu towarami i usługami środowiskowymi, w tym mającymi szczególne znaczenie dla łagodzenia zmiany klimatu, takimi jak produkty i usługi zrównoważone, energooszczędne i związane z energią ze źródeł odnawialnych, a także ułatwianie inwestycji w takie towary i usługi, między innymi w drodze usunięcia powiązanych barier pozataryfowych, przyjęcia ram polityki sprzyjających wprowadzaniu najlepszych dostępnych technologii oraz współpracy w odniesieniu do inicjatyw w tym obszarze; oraz

- c) handel towarami, które sprzyjają lepszym warunkom socjalnym i praktykom przyjaznym dla środowiska, w tym towarami, które są objęte dobrowolnymi systemami zapewniania zgodności ze zrównoważonym rozwojem, takimi jak sprawiedliwy i etyczny handel oraz oznakowania ekologiczne.
3. Każda ze Stron powinna współpracować z drugą Stroną na poziomie dwustronnym, regionalnym i na forach międzynarodowych w kwestiach objętych niniejszym artykułem.

ARTYKUŁ 26.11

Informacje naukowe i techniczne

1. Przy ustanawianiu lub wdrażaniu środków służących ochronie środowiska lub bezpieczeństwu i higienie pracy, które mogą mieć wpływ na handel lub inwestycje, każda ze Stron uwzględnia dostępne informacje naukowe i techniczne oraz odpowiednie międzynarodowe normy, wytyczne lub zalecenia.
2. Jeżeli brak jest pełnej pewności naukowej i istnieje zagrożenie poważną lub nieodwracalną szkodą dla środowiska lub bezpieczeństwa i higieny pracy, Strona może przyjąć racjonalne pod względem kosztów środki na zasadzie ostrożności. Środki takie muszą być zgodne z niniejszą Umową lub uzasadnione nią. Środki te muszą opierać się na dostępnych istotnych informacjach i podlegać okresowym przeglądom w świetle nowych informacji naukowych.

ARTYKUŁ 26.12

Przejrzystość

W przypadku gdy Strona przyjmuje i wdraża środki o zasięgu ogólnym mające na celu ochronę środowiska i warunków pracy, które to środki mogą mieć wpływ na handel lub inwestycje między Stronami, lub środki dotyczące handlu lub inwestycji mogące mieć wpływ na ochronę środowiska lub warunki pracy, Strona ta czyni to zgodnie z rozdziałem 27 (Przejrzystość) i zapewnia zainteresowanym osobom rozsądne możliwości przedstawienia opinii na temat proponowanych środków zgodnie z jej wewnętrznymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi.

ARTYKUŁ 26.13

Współpraca w dziedzinie handlu i zrównoważonego rozwoju

1. Strony uznają znaczenie współpracy dla osiągnięcia celów niniejszego rozdziału.
2. Współpraca, o której mowa w ust. 1, może obejmować takie obszary, jak:
 - a) aspekty handlu i zrównoważonego rozwoju związane z pracą i środowiskiem na forach międzynarodowych, w tym w szczególności w ramach WTO, MOP, Zgromadzenia ONZ ds. Ochrony Środowiska Programu Narodów Zjednoczonych ds. Ochrony Środowiska i wielostronnych umów środowiskowych;

- b) wpływ prawa pracy i prawa ochrony środowiska oraz norm w tym zakresie na handel i inwestycje; oraz
- c) wpływ prawa handlowego i inwestycyjnego na pracę i środowisko.

3. Współpraca, o której mowa w ust. 1, może również obejmować związane z handlem aspekty:

- a) podstawowych, związanych z zarządzaniem i innych aktualnych konwencji MOP mających znaczenie w kontekście handlowym;
- b) programu godnej pracy MOP, w tym wzajemne powiązania między handlem a pełnym i produktywnym zatrudnieniem, dostosowanie rynku pracy, podstawowe normy pracy, godną pracę w globalnych łańcuchach dostaw, ochronę socjalną i włączenie społeczne, dialog społeczny, rozwój umiejętności i równość płci;
- c) wielostronnych umów środowiskowych, w tym współpracy celnej i wzajemnego wsparcia uczestnictwa w takich umowach;
- d) obecnego i przyszłego międzynarodowego reżimu prawnego regulującego kwestie klimatu, w tym środki służące promowaniu technologii niskoemisyjnych i efektywności energetycznej, przygotowanie i przyjęcie działania w zakresie ustalania opłat za emisję gazów cieplarnianych, w tym systemy handlu uprawnieniami do emisji, podejście do zmiany klimatu oparte na przystosowaniu się z uwzględnieniem ekosystemów i przystosowaniu gospodarki wodnej;

- e) Protokołu montrealskiego w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową oraz poprawki z Kigali do tego protokołu, w szczególności:
 - (i) środki kontroli produkcji i konsumpcji substancji zubożających warstwę ozonową (SZWO) i wodorofluorowęglowodorów (HFC) oraz handlu nimi;
 - (ii) wprowadzenie przyjaznych dla środowiska alternatyw;
 - (iii) aktualizacja norm; oraz
 - (iv) zwalczanie nielegalnego handlu substancjami regulowanymi tą umową;
- f) promowania zielonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu i gospodarki o obiegu zamkniętym;
- g) przejrzystych prywatnych i publicznych systemów zapewniania zgodności ze zrównoważonym rozwojem, w tym systemów oznakowania ekologicznego;
- h) ochrony i odbudowy ekosystemów, dostępu do zasobów genetycznych oraz sprawiedliwego i równego podziału korzyści wynikających z ich wykorzystania zgodnie z Protokołem z Nagoi o dostępie do zasobów genetycznych oraz sprawiedliwym i równym podziale korzyści wynikających z wykorzystania tych zasobów, dołączonym do Konwencji o różnorodności biologicznej, sporządzonej w Nagoi w dniu 29 października 2010 r., a także wyceny ekosystemów i usług ekosystemowych oraz powiązanych instrumentów gospodarczych;

- i) społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw, odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej i odpowiedzialnego zarządzania globalnymi łańcuchami dostaw, w tym w odniesieniu do przestrzegania, wdrażania i rozpowszechniania instrumentów uzgodnionych na szczeblu międzynarodowym;
- j) rozważnego gospodarowania chemikaliami i odpadami;
- k) promowania ochrony i zrównoważonego wykorzystania różnorodności biologicznej, w tym przez zwalczanie nielegalnego handlu dziką fauną i florą, o którym mowa w art. 26.6;
- l) promowania ochrony lasów i zrównoważonej gospodarki leśnej w celu powstrzymania wylesiania i nielegalnego pozyskiwania drewna, w tym promowania handlu produktami leśnymi, które nie przyczyniają się do wylesiania ani degradacji lasów i o których mowa w art. 26.7; oraz
- m) promowania praktyk zrównoważonego rybołówstwa oraz obrotu przetworami rybnymi zarządzanymi w zrównoważony sposób, a także ochrony i odbudowy środowiska morskiego, o których mowa w art. 26.8.

ARTYKUŁ 26.14

Podkomitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju

1. Podkomitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju, ustanowiony na podstawie art. 1.10 (Podkomitety i inne organy w ramach części III niniejszej Umowy) ust. 1 lit. I), zbiera się w terminie roku od dnia wejścia w życie niniejszej Umowy, o ile Strony nie uzgodnią inaczej, a następnie w zależności od potrzeb zgodnie z częścią IV art. 1.4 (Podkomitety i inne organy) niniejszej Umowy.
2. Podkomitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju:
 - a) ułatwia i monitoruje skuteczne wykonywanie niniejszego rozdziału i zarządzanie nim, w tym działania w zakresie współpracy podejmowane na podstawie niniejszego rozdziału;
 - b) wykonuje zadania, o których mowa w art. 26.17–26.19;
 - c) wydaje zalecenia dla Wspólnego Komitetu, w tym dotyczące tematów dyskusji z wewnętrzną grupą doradczą i Forum Społeczeństwa Obywatelskiego, o których mowa w części IV art. 1.7 (Wewnętrzne grupy doradcze) i 1.8 (Forum Społeczeństwa Obywatelskiego) niniejszej Umowy; oraz
 - d) rozpatruje wszelkie inne uzgodnione przez Strony kwestie związane z niniejszym rozdziałem.

3. Po każdym posiedzeniu Podkomitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju publikuje sprawozdanie.
4. Każda ze Stron należycie uwzględnia uwagi i opinie społeczeństwa na temat kwestii związanych z niniejszym rozdziałem oraz informuje o takich uwagach i opiniach Podkomitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju oraz jego mechanizmy dotyczące społeczeństwa obywatelskiego, o których mowa w części IV art. 1.6 (Stosunki ze społeczeństwem obywatelskim) niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 26.15

Punkty kontaktowe ds. handlu i zrównoważonego rozwoju

Każda ze Stron wyznacza punkt kontaktowy, aby ułatwić komunikację i koordynację między Stronami we wszelkich kwestiach dotyczących wykonywania niniejszego rozdziału, oraz przekazuje drugiej Stronie jego dane kontaktowe. Strony bezzwłocznie powiadamiają się wzajemnie o wszelkich zmianach w tych danych kontaktowych.

ARTYKUŁ 26.16

Rozstrzyganie sporów

W przypadku sporu między Stronami w odniesieniu do interpretacji lub stosowania niniejszego rozdziału Strony korzystają wyłącznie z procedur rozstrzygania sporów, o których to procedurach mowa w art. 26.17 i 26.18.

ARTYKUŁ 26.17

Konsultacje

1. Strona może zwrócić się o przeprowadzenie z drugą Stroną konsultacji dotyczących interpretacji lub stosowania niniejszego rozdziału, składając pisemny wniosek w punkcie kontaktowym drugiej Strony ustanowionym zgodnie z art. 26.15. We wniosku podaje się powody wystąpienia o konsultacje, w tym opis przedmiotowej kwestii. Konsultacje rozpoczynają się bezzwłocznie po złożeniu przez Stronę wniosku o konsultacje, a w każdym razie nie później niż 30 dni po dniu otrzymania wniosku, chyba że Strony uzgodnią inaczej. Konsultacje przeprowadza się osobiście lub, jeżeli Strony tak postanowią, drogą elektroniczną.

2. Strony podejmują konsultacje, aby znaleźć obustronnie zadowalające rozwiązanie danej kwestii. W odniesieniu do kwestii związanych z umowami wielostronnymi, o których mowa w niniejszym rozdziale, Strony uwzględniają informacje pochodzące od MOP lub odpowiednich wielostronnych organizacji lub organów ds. ochrony środowiska, aby zapewnić spójność między pracami Stron i tych organizacji lub organów. W stosownych przypadkach i za obopólnym porozumieniem Strony zwracają się o poradę do takich organizacji lub organów lub do jakichkolwiek innych ekspertów lub organów, które uznają za odpowiednie.
3. Jeżeli 30 dni po dniu otrzymania wniosku, o którym mowa w ust. 1, Strona uzna, że dana kwestia wymaga dalszej dyskusji, Strona ta może wystąpić z wnioskiem na piśmie o zwołanie posiedzenia Podkomitetu ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju i powiadamia o tym wniosku punkt kontaktowy, o którym mowa w ust. 1. Podkomitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju zbiera się bezzwłocznie i dokłada starań, aby znaleźć obustronnie zadowalające rozwiązanie danej kwestii.
4. Podkomitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju zasięga w stosownych przypadkach porady wewnętrznych grup doradczych, o których mowa w części IV art. 1.7 (Wewnętrzne grupy doradcze) niniejszej Umowy, lub innych porad ekspertów.
5. Wszelkie rozwiązania wypracowane przez Strony podaje się do wiadomości publicznej.

ARTYKUŁ 26.18

Zespół ekspertów

1. Jeżeli w terminie 90 dni po złożeniu wniosku o konsultacje na podstawie art. 26.17 Strony nie wypracują wspólnie uzgodnionego rozwiązania, Strona może złożyć wniosek o ustanowienie zespołu ekspertów w celu zbadania danej kwestii. Wniosek ten składa się na piśmie do punktu kontaktowego drugiej Strony wyznaczonego na podstawie art. 26.15. We wniosku określa się powody wystąpienia o ustanowienie zespołu ekspertów, w tym wskazuje się podstawę prawną skargi.
2. O ile w niniejszym artykule nie przewidziano inaczej, zastosowanie mają art. 31.6 (Ustanowienie zespołu orzekającego), art. 31.10 (Funkcje zespołu orzekającego), art. 31.20 (Zastępowanie członków zespołu orzekającego), art. 31.21 (Regulamin wewnętrzny), art. 31.22 (Zawieszenie i zakończenie), art. 31.23 (Otrzymywanie informacji) i art. 31.24 (Zasady interpretacji) oraz rozdział 31 (Rozstrzyganie sporów) sekcja E (Postanowienia wspólne), a także załączniki 31-A (Regulamin wewnętrzny) i 31-B (Kodeks postępowania dla członków zespołu orzekającego i mediatorów).

3. Na pierwszym posiedzeniu po wejściu w życie niniejszej Umowy Podkomitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju ustanawia listę co najmniej 15 osób, które są skłonne i zdolne pełnić funkcję członka zespołu ekspertów. Lista składa się z trzech części: po jednej części listy dla każdej ze Stron oraz jednej złożonej z osób niebędących obywatelami którejkolwiek ze Stron, które mogą pełnić rolę przewodniczącego zespołu ekspertów. Każda ze Stron proponuje do swojej części listy co najmniej pięć osób. Strony wybierają również co najmniej pięć osób do części listy zawierającej kandydatów na przewodniczących. Podkomitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju zapewnia aktualizację listy oraz utrzymywanie liczby ekspertów na poziomie co najmniej 15 osób.

4. Osoby, o których mowa w ust. 3, muszą posiadać specjalistyczną lub fachową wiedzę w kwestiach dotyczących prawa pracy i prawa ochrony środowiska, w kwestiach objętych niniejszym rozdziałem lub w zakresie rozstrzygania sporów wynikających z umów międzynarodowych. Muszą to być osoby niezależne, działające w imieniu własnym, nieprzyjmujące poleceń od jakichkolwiek władz publicznych ani jakiejkolwiek organizacji w odniesieniu do kwestii związanych z danym sporem oraz niepowiązane z władzami publicznymi którejkolwiek ze Stron, a także muszą postępować zgodnie z załącznikiem 31-B (Kodeks postępowania dla członków zespołu orzekającego i mediatorów).

5. Zespół ekspertów ustanawia się zgodnie z procedurami określonymi w art. 31.6 ust. 2 i 3 (Ustanowienie zespołu orzekającego). Ekspertów wybiera się spośród osób figurujących w częściach listy, o której mowa w ust. 3 niniejszego artykułu, zgodnie z art. 31.7 (Skład zespołu orzekającego).

6. O ile Strony nie uzgodnią inaczej w terminie pięciu dni po dniu ustanowienia zespołu ekspertów, jak określono w art. 31.6 (Ustanowienie zespołu orzekającego) ust. 3, zakres zadań tego zespołu obejmuje:

„zbadanie, w świetle odpowiednich postanowień rozdziału 26 (Handel i zrównoważony rozwój) części III (Handel i inwestycje) niniejszej Umowy, kwestii, o której mowa we wniosku o ustanowienie zespołu ekspertów, sformułowanie ustaleń i zaleceń dotyczących rozwiązania tej kwestii oraz przedstawienie sprawozdania zgodnie z art. 26.18 (Zespół ekspertów) ust. 8”.

7. W kwestiach związanych z przestrzeganiem umów wielostronnych, o których mowa w niniejszym rozdziale, zespół ekspertów stara się zwracać o informacje i porady do odpowiednich organów MOP lub innych organów ustanowionych na podstawie wielostronnych umów środowiskowych.

8. Zespół ekspertów przedstawia Stronom sprawozdanie wstępne w terminie 90 dni od ustanowienia zespołu ekspertów oraz sprawozdanie końcowe nie później niż 30 dni po wydaniu sprawozdania wstępnego. Sprawozdania te zawierają ustalenia faktyczne, informacje o możliwości zastosowania odpowiednich postanowień oraz podstawowe uzasadnienie wszelkich ustaleń i zaleceń. Każda ze Stron podaje sprawozdanie końcowe do wiadomości publicznej w terminie 15 dni od jego przedstawienia przez zespół ekspertów.

9. Strony omawiają odpowiednie środki, które należy wdrożyć, uwzględniając sprawozdanie i zalecenia zespołu ekspertów. Nie później niż trzy miesiące po podaniu sprawozdania do wiadomości publicznej Strona wdrażająca odpowiednie środki informuje swoją wewnętrzną grupę doradczą, o której mowa w części IV art. 1.7 (Wewnętrzne grupy doradcze) niniejszej Umowy, oraz drugą Stronę o wszelkich działaniach lub środkach, które mają zostać wdrożone. Podkomitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju monitoruje działania następcze w związku ze sprawozdaniem zespołu ekspertów i jego zaleceniami. Wewnętrzne grupy doradcze, o których mowa w części IV art. 1.7 (Wewnętrzne grupy doradcze) niniejszej Umowy, mogą przedkładać w tej kwestii uwagi do Podkomitetu ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju.

ARTYKUŁ 26.19

Przegląd

1. Do celów zwiększenia skuteczności wykonania niniejszego rozdziału Strony wszczynają, w chwili wejścia w życie niniejszej Umowy, proces formalnego przeglądu, z uwzględnieniem, między innymi, doświadczenia zdobytego w trakcie wykonywania niniejszego rozdziału, zmian w polityce każdej ze Stron, zmian w umowach międzynarodowych oraz opinii przedstawionych przez zainteresowane strony. Strony będą dążyć do zakończenia procesu przeglądu w ciągu 12 miesięcy.

2. Do celów ust. 1 Strony w szczególności omawiają, na posiedzeniach Podkomitetu ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju, funkcjonowanie postanowień instytucjonalnych i dotyczących rozstrzygania sporów określonych w art. 26.14–26.18, w tym ewentualny przegląd ich skuteczności i wzmocnienie mechanizmy ich egzekwowania, w tym możliwość wprowadzenia etapu zapewniania zgodności, a w ostateczności zastosowania odpowiednich środków zaradczych.
3. Podkomitet ds. Handlu i Zrównoważonego Rozwoju może przygotowywać zmiany odpowiednich postanowień niniejszego rozdziału odzwierciedlające wynik dyskusji, o których mowa w ust. 1 i 2, zgodnie z procedurą wprowadzania zmian ustanowioną w części IV art. 2.4 (Zmiany) niniejszej Umowy.
4. Bez uszczerbku dla wyników tego przeglądu Strony rozważają również możliwość i sposób uwzględnienia porozumienia paryskiego jako zasadniczego elementu niniejszej Umowy.

ROZDZIAŁ 27

PRZEJRZYSTOŚĆ

ARTYKUŁ 27.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

- a) „środki o zasięgu ogólnym” oznaczają przepisy ustawowe i wykonawcze, procedury i decyzje administracyjne o zasięgu ogólnym;
- b) „zainteresowana osoba” oznacza osobę fizyczną lub prawną, która może podlegać środkowi o zasięgu ogólnym; oraz
- c) „czynność administracyjna” oznacza czynność lub decyzję o skutku prawnym, która wpływa na prawa i obowiązki konkretnej osoby w indywidualnej sprawie i obejmuje czynność administracyjną lub zaniechanie czynności lub decyzji administracyjnej przewidzianej w prawie Strony.

ARTYKUŁ 27.2

Cel

Strony dążą do promowania przejrzystego otoczenia regulacyjnego.

ARTYKUŁ 27.3

Publikacja

1. Każda ze Stron zapewnia, aby jakikolwiek środek o zasięgu ogólnym, odnoszący się do którejkolwiek z kwestii objętych niniejszą częścią niniejszej Umowy:
 - a) był bezzwłocznie publikowany za pośrednictwem urzędowo wyznaczonego środka przekazu oraz, o ile to wykonalne, w wersji elektronicznej, lub udostępniany w inny sposób, tak aby przedsiębiorstwa handlowe i inne zainteresowane strony miały możliwość zapoznać się z jego treścią; oraz
 - b) zawierał wyjaśnienie jego celu i uzasadnienie, jeżeli został przyjęty przez centralny szczebel władzy.
2. W miarę możliwości przy wprowadzaniu lub zmienianiu środka, o którym mowa w ust. 1, każda ze Stron zapewnia wystarczająco dużo czasu na zapoznanie się z nim między publikacją a wejściem w życie.

ARTYKUŁ 27.4

Przekazywanie informacji

1. Strona na wniosek drugiej Strony bezzwłocznie przekazuje informacje oraz udziela odpowiedzi na pytania dotyczące istniejącego lub proponowanego środka o zasięgu ogólnym, jeżeli środek ten istotnie wpływa na funkcjonowanie niniejszej Umowy.
2. Informacje przekazane na podstawie niniejszego artykułu pozostają bez uszczerbku dla zgodności środka z niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 27.5

Stosowanie środków o zasięgu ogólnym

1. Każda ze Stron stosuje w sposób obiektywny, bezstronny, spójny i racjonalny wszystkie środki o zasięgu ogólnym odnoszące się do wszelkich kwestii objętych niniejszą częścią niniejszej Umowy.

2. Przy stosowaniu środków o zasięgu ogólnym w konkretnych sprawach w odniesieniu do konkretnych osób, towarów lub usług drugiej Strony każda ze Stron:

- a) dokłada wszelkich starań, aby z odpowiednim wyprzedzeniem powiadamiać o wszczęciu postępowania zainteresowaną osobę, której postępowanie administracyjne bezpośrednio dotyczy, zgodnie ze swoimi przepisami ustawowymi i wykonawczymi, dołączając informacje o charakterze postępowania, określenie podstawy prawnej, na podstawie której wszczyna się postępowanie oraz ogólny opis wszelkich spornych kwestii;
- b) zapewnia takiej osobie odpowiednią możliwość przedstawienia faktów i argumentów na poparcie swojego stanowiska przed ostatecznym etapem czynności administracyjnych w zakresie, w jakim pozwala na to czas, charakter postępowania oraz interes publiczny; oraz
- c) zapewnia, aby procedury były zgodne z jej prawem.

ARTYKUŁ 27.6

Kontrola i odwołanie

1. Każda ze Stron ustanawia lub utrzymuje organy lub procedury sądowe, arbitrażowe lub administracyjne do celów niezwłocznej kontroli, a w stosownych przypadkach również korygowania, czynności administracyjnych odnoszących się do którejkolwiek z kwestii objętych niniejszą częścią niniejszej Umowy⁸⁵. Każda ze Stron zapewnia, aby jej procedury odwołania lub kontroli były przeprowadzane w sposób niedyskryminujący i bezstronny przez organy, które są niezależne od organu odpowiedzialnego za egzekwowanie przepisów w postępowaniu administracyjnym, a z wynikiem sprawy nie może wiązać się dla tych organów żaden istotny interes.

2. Każda ze Stron zapewnia, aby strony postępowania, o którym mowa w ust. 1, miały zagwarantowane prawo do:

- a) odpowiedniej możliwości uzasadnienia lub obrony swojego stanowiska; oraz
- b) decyzji opartej na dowodach i złożonych oświadczeniach lub, gdy wymagają tego przepisy prawa, na dokumentacji zgromadzonej przez odpowiedni organ administracyjny.

⁸⁵ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że do celów kontroli i korygowania czynności administracyjnej Strona może wymagać wyczerpania dostępnych administracyjnych środków prawnych.

3. Decyzja, o której mowa w ust. 2 lit. b), jest wykonywana przez urząd lub organ odpowiedzialny za egzekwowanie przepisów w postępowaniu administracyjnym i reguluje stosowane przez niego praktyki, z zastrzeżeniem odwołania lub dalszego środka zaskarżenia przewidzianego w prawie tej Strony.

ROZDZIAŁ 28

DOBRE PRAKTYKI REGULACYJNE

ARTYKUŁ 28.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

- a) „organ regulacyjny” oznacza:
 - (i) w przypadku Unii Europejskiej: Komisję Europejską; oraz
 - (ii) w przypadku Meksyku: Federalną Administrację Publiczną, w tym wszelkie zdecentralizowane organy Federalnej Administracji Publicznej; oraz

- b) „środki regulacyjne” oznaczają środki o zasięgu ogólnym, opracowane przez organ regulacyjny i przyjęte przez Stronę, których przestrzeganie jest obowiązkowe i którymi są:
- (i) w przypadku Unii Europejskiej:
 - A) rozporządzenia i dyrektywy, zgodnie z art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE); oraz
 - B) akty delegowane i wykonawcze, zgodnie z, odpowiednio, art. 290 i 291 TFUE; oraz
 - (ii) w przypadku Meksyku:
 - A) ustawy i dekrety ustawodawcze przedstawione przez władzę wykonawczą rządu federalnego; oraz
 - B) wszelkie inne akty administracyjne o zasięgu ogólnym, w tym między innymi rozporządzenia, dekrety, umowy i *Normas Oficiales Mexicanas* („NOM”, oficjalne normy meksykańskie).

ARTYKUŁ 28.2

Zasady ogólne

1. Strony uznają znaczenie:
 - a) stosowania dobrych praktyk regulacyjnych w procesie planowania, opracowywania, wydawania, wdrażania, oceny i przeglądu środków regulacyjnych, aby osiągnąć cele polityki wewnętrznej; oraz
 - b) utrzymania i zwiększenia korzyści wynikających z niniejszej Umowy w drodze stosowania dobrych praktyk regulacyjnych w celu ułatwiania handlu towarami i usługami oraz zwiększania inwestycji między Stronami.
2. Każda ze Stron ma prawo do określania swojego podejścia do dobrych praktyk regulacyjnych w ramach niniejszej Umowy w sposób zgodny z jej własnymi ramami prawnymi, praktykami i podstawowymi zasadami⁸⁶ leżącymi u podstaw jej systemu regulacyjnego.

⁸⁶ W przypadku Unii Europejskiej zasady te obejmują zasady przewidziane w TFUE oraz z niego wynikające.

3. Postanowień niniejszego rozdziału nie należy rozumieć jako wymagających od Strony:
- a) odstąpienia od wewnętrznych procedur określania priorytetów regulacyjnych oraz przygotowania i przyjmowania środków regulacyjnych zapewniających poziomy ochrony, które uznaje ona za odpowiednie;
 - b) podejmowania działań, które podważyłyby lub utrudniłyby terminowe przyjęcie środków regulacyjnych służących osiągnięciu celów jej polityki publicznej; lub
 - c) osiągnięcia jakiegokolwiek szczególnego rezultatu regulacyjnego.

ARTYKUŁ 28.3

Zakres stosowania

1. Niniejszy rozdział ma zastosowanie do środków regulacyjnych w odniesieniu do wszelkich kwestii objętych niniejszą częścią niniejszej Umowy.
2. Niniejszy rozdział nie ma zastosowania do organów regulacyjnych, środków regulacyjnych, praktyk ani podejść regulacyjnych państw członkowskich.

ARTYKUŁ 28.4

Wewnętrzne konsultacje i koordynacja rozwoju regulacyjnego

1. Strony uznają, że wdrażanie dobrych praktyk regulacyjnych można ułatwić za pomocą mechanizmów wewnętrznych usprawniających wewnętrzne konsultacje i koordynację wymagane do procesów lub mechanizmów opracowywania środków regulacyjnych.
2. Każda ze Stron przyjmuje lub utrzymuje wewnętrzne procesy lub mechanizmy koordynacji lub przeglądu w odniesieniu do środków regulacyjnych opracowywanych przez jej organ regulacyjny.
3. Takie procesy lub mechanizmy powinny służyć między innymi:
 - a) wspieraniu dobrych praktyk regulacyjnych, w tym praktyk określonych w niniejszym rozdziale;
 - b) poprawie wewnętrznych konsultacji i koordynacji w celu określenia i unikania zbędnego powielania i niespójności wymogów w obrębie środków regulacyjnych Strony;
 - c) promowaniu uwzględniania w późniejszym procesie decyzyjnym potencjalnych skutków przygotowywanych środków regulacyjnych, w tym skutków dla małych i średnich przedsiębiorstw;

d) zapewnieniu zgodności z obowiązkami w zakresie handlu i inwestycji międzynarodowych;
oraz

e) promowaniu uwzględniania istotnych wydarzeń na forach międzynarodowych i innych.

4. Strony uznają, że procesy lub mechanizmy, o których mowa w ust. 2, mogą różnić się w zależności od odpowiednich okoliczności Stron. W tym względzie każda ze Stron może zgodnie ze swoimi przepisami i procedurami wewnętrznymi udoskonalić swój system regulacyjny za pomocą dodatkowych mechanizmów wewnętrznych konsultacji i koordynacji.

5. Każda ze Stron może ustanowić lub utrzymywać centralny organ koordynujący.

ARTYKUŁ 28.5

Przejrzystość procesów i mechanizmów regulacyjnych

Każda ze Stron udostępnia publicznie opisy procesów i mechanizmów stosowanych przez jej organ regulacyjny w celu przygotowania, oceny lub przeglądu środków regulacyjnych. Opisy te odnoszą się do odpowiednich wytycznych, przepisów lub procedur, w tym tych dotyczących możliwości przedstawienia uwag przez opinię publiczną.

ARTYKUŁ 28.6

Wcześniejsze informacje na temat planowanych środków regulacyjnych

1. Każda ze Stron udostępnia publicznie co najmniej raz w roku wykaz planowanych ważnych⁸⁷ środków regulacyjnych, które jej organ regulacyjny z uzasadnionych względów spodziewa się przyjąć w ciągu roku.
2. W odniesieniu do każdego środka regulacyjnego zawartego w wykazie, o którym mowa w ust. 1, każda ze Stron powinna również udostępnić publicznie:
 - a) krótki opis jego zakresu i celów; oraz
 - b) przewidywany czas jego przyjęcia, w tym, w miarę możliwości, okres konsultacji publicznych.

⁸⁷ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że „ważny środek regulacyjny” oznacza środek, który ma znaczny skutek regulacyjny określony przez każdą ze Stron zgodnie z jej przepisami i procedurami.

ARTYKUŁ 28.7

Konsultacje publiczne

1. Przy przygotowaniu ważnego środka regulacyjnego każda ze Stron zgodnie ze swoimi przepisami i procedurami:
 - a) publikuje projekt środka regulacyjnego albo dokumenty konsultacyjne zawierające wystarczająco szczegółowe informacje na temat nowego przygotowywanego środka regulacyjnego, aby każdy mógł ocenić, czy i w jaki sposób środek ten może mieć znaczny wpływ na jego interesy;
 - b) oferuje wszystkim, na niedyskryminujących zasadach, rozsądne możliwości przedstawienia uwag; oraz
 - c) rozważa otrzymane uwagi.
2. Każda ze Stron powinna korzystać z elektronicznych środków komunikacji i dążyć do używania specjalnego pojedynczego punktu dostępu służącego do publikowania informacji dotyczących konsultacji publicznych, w tym na temat sposobu przesyłania uwag.

3. Każda ze Stron podaje do wiadomości publicznej otrzymane uwagi oraz streszczenie wyników konsultacji. Obowiązek ten nie ma zastosowania w zakresie niezbędnym do ochrony informacji poufnych lub danych osobowych lub do zatajenia nieodpowiednich treści.

ARTYKUŁ 28.8

Ocena skutków regulacji

1. Każda ze Stron wspiera przeprowadzanie przez swój organ regulacyjny, zgodnie z mającymi zastosowanie przepisami i procedurami, ocen skutków regulacji przy opracowywaniu ważnych środków regulacyjnych.
2. Przeprowadzając ocenę skutków regulacji zgodnie z ust. 1, organ regulacyjny każdej ze Stron ustanawia i utrzymuje procesy i mechanizmy wspomagające uwzględnianie następujących czynników:
 - a) potrzeby istnienia danego środka regulacyjnego, w tym charakteru i znaczenia problemu, który dany środek ma regulować;
 - b) wszelkich możliwych i odpowiednich alternatywnych rozwiązań regulacyjnych i nieregulacyjnych, które pozwoliłyby na osiągnięcie celów polityki publicznej tej Strony, w tym możliwości zaniechania regulacji;

- c) w zakresie, w jakim jest to możliwe i istotne, potencjalnych kosztów i korzyści oraz skutków społecznych, gospodarczych i środowiskowych tych alternatywnych rozwiązań, w tym dla handlu i inwestycji międzynarodowych oraz dla małych i średnich przedsiębiorstw, przy czym uznaje się, że niektóre koszty i korzyści trudno jest określić ilościowo i wyrazić w wartościach pieniężnych;
- d) w stosownych przypadkach, sposobu, w jaki rozważane warianty odnoszą się do odpowiednich norm międzynarodowych, w tym uzasadnienia wszelkich rozbieżności; oraz
- e) tego, w jaki sposób najlepiej osiągnąć cele polityki publicznej pod względem skuteczności i efektywności.

3. Przeprowadzając ocenę skutków regulacji zgodnie z ust. 1, organ regulacyjny opiera się na najlepszych racjonalnie uzyskanych dowodach, w tym informacjach naukowych, technicznych, ekonomicznych lub innych.

4. W odniesieniu do każdej oceny skutków regulacji przeprowadzonej przez organ regulacyjny w odniesieniu do środka regulacyjnego zainteresowana Strona przygotowuje sprawozdanie końcowe zawierające szczegółowe informacje dotyczące czynników, które organ regulacyjny wziął pod uwagę przy ocenie, oraz odpowiednie ustalenia. Sprawozdanie takie jest udostępniane publicznie nie później niż w dniu publicznego udostępnienia środka regulacyjnego.

ARTYKUŁ 28.9

Ocena retrospektywna

1. Organ regulacyjny każdej ze Stron utrzymuje procesy lub mechanizmy służące wspieraniu okresowych retrospektywnych ocen lub przeglądów swoich środków regulacyjnych w takich odstępach czasu, jakie uzna za odpowiednie.
2. Podczas przeprowadzania okresowej oceny retrospektywnej organy regulacyjne Strony rozważają, czy istnieją możliwości skuteczniejszego osiągnięcia celów polityki publicznej i zmniejszenia zbędnych obciążeń regulacyjnych, w tym dla małych i średnich przedsiębiorstw. Na podstawie tych okresowych ocen retrospektywnych każda ze Stron powinna ustalić, czy jej środki regulacyjne powinny zostać zmienione, uproszczone, rozszerzone lub uchylone.
3. Każda ze Stron podaje do wiadomości publicznej swoje plany dotyczące takich ocen retrospektywnych i ich wyniki.

ARTYKUŁ 28.10

Rejestr regulacji

Każda ze Stron zapewnia zgodnie ze swoimi przepisami i procedurami, aby obowiązujące środki regulacyjne były dostępne na jednej ogólnodostępnej stronie internetowej. Strona ta powinna umożliwiać wyszukiwanie środków regulacyjnych według odniesień lub według słów oraz być okresowo aktualizowana.

ARTYKUŁ 28.11

Punkt kontaktowy

1. Punktami kontaktowymi do celów komunikacji między Stronami w kwestiach wynikających z niniejszego rozdziału są:
 - a) w przypadku Meksyku – Dyrekcja Generalna ds. Dyscyplin Handlu Międzynarodowego Podsekretariatu Handlu Zagranicznego Ministerstwa Gospodarki (Dirección General de Disciplinas de Comercio Internacional de la Subsecretaría de Comercio Exterior de la Secretaría de Economía) lub jej następca; oraz
 - b) w przypadku Unii Europejskiej – Dyrekcja Generalna ds. Handlu lub jej następca.

2. Każdy punkt kontaktowy jest odpowiedzialny za konsultacje i koordynację w ramach swojego odpowiedniego organu regulacyjnego, w stosownych przypadkach, w kwestiach wynikających z niniejszego rozdziału.
3. Każda ze Stron powiadamia drugą Stronę o danych kontaktowych jej punktu kontaktowego oraz bezzwłocznie powiadamia drugą Stronę o wszelkich zmianach dotyczących tych danych.

ARTYKUŁ 28.12

Współpraca i wymiana informacji

1. Strony współpracują w celu ułatwienia wykonania niniejszego rozdziału. Może to obejmować organizację wszelkich odpowiednich działań, w tym wzajemną pomoc, w celu wzmocnienia współpracy między ich organami regulacyjnymi.
2. Nie później niż rok po dniu wejścia w życie niniejszej Umowy Strony prowadzą wymianę informacji w zakresie istniejących przepisów i procedur dotyczących dobrych praktyk regulacyjnych oraz, w stosownych przypadkach, w zakresie wszelkich działań podjętych w celu wykonania niniejszego rozdziału.

ARTYKUŁ 28.13

Rozstrzyganie sporów

Strona nie może korzystać z mechanizmu rozstrzygania sporów na podstawie rozdziału 31 (Rozstrzyganie sporów) w odniesieniu do stosowania lub interpretacji postanowień niniejszego rozdziału.

ROZDZIAŁ 29

MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA

ARTYKUŁ 29.1

Cel

Strony uznają znaczenie zacieśniania współpracy w sprawach istotnych dla małych i średnich przedsiębiorstw (zwanych dalej „MŚP”) za pomocą środków przewidzianych w niniejszym rozdziale, a także za pomocą innych postanowień niniejszej Umowy, które mogą być szczególnie korzystne dla MŚP.

ARTYKUŁ 29.2

Wymiana informacji

1. Każda ze Stron ustanawia lub utrzymuje publicznie dostępną stronę internetową zawierającą informacje dotyczące niniejszej Umowy, w tym:

- a) tekst niniejszej Umowy, wraz z wszystkimi jej załącznikami;

- b) streszczenie niniejszej Umowy; oraz
 - c) informacje przeznaczone dla MŚP zawierające:
 - (i) opis postanowień niniejszej Umowy, które Strona uzna za istotne dla MŚP obu Stron; oraz
 - (ii) wszelkie dodatkowe informacje, które Strona uzna za przydatne dla MŚP zainteresowanych korzystaniem z możliwości przewidzianych w niniejszej Umowie.
2. Każda ze Stron zamieszcza na stronie internetowej, o której mowa w ust. 1, linki do:
- a) odpowiedniej strony internetowej drugiej Strony; oraz
 - b) stron internetowych organów rządowych i innych odpowiednich podmiotów, które zdaniem Strony mogłyby publikować użyteczne informacje dla MŚP zainteresowanych handlem lub prowadzeniem działalności gospodarczej na terytorium tej Strony.
3. Strony internetowe, o których mowa w ust. 2 lit. b), zawierają informacje dotyczące:
- a) ustawowych i wykonawczych przepisów prawa celnego oraz procedur przywozu, wywozu i tranzytu, a także wymaganych w związku z tym formularzy i dokumentów;

- b) przepisów ustawowych i wykonawczych oraz procedur dotyczących praw własności intelektualnej;
- c) przepisów technicznych oraz, w przypadkach gdy obowiązkowe jest przeprowadzenie oceny zgodności przez stronę trzecią, jak przewidziano w rozdziale 9 (Bariery techniczne w handlu), obowiązkowych procedur oceny zgodności i linków do wykazów jednostek oceniających zgodność;
- d) środków sanitarnych i fitosanitarnych odnoszących się do przywozu i wywozu;
- e) przepisów dotyczących zamówień publicznych, bazy danych zawierającej ogłoszenia o zamówieniach publicznych oraz istotnych postanowień rozdziału 21 (Zamówienia publiczne);
- f) procedur rejestracji przedsiębiorstw; oraz
- g) inne informacje, które Strona uzna za przydatne dla MŚP.

4. Każda ze Stron zamieszcza na stronie internetowej, o której mowa w ust. 1, link do bazy danych, którą można przeszukać elektronicznie według kodów nomenklatury taryfowej. Taka baza danych:

- a) zawiera następujące informacje dotyczące dostępu towarów do danego rynku:
 - (i) stawki celne i kontyngenty taryfowe, w stosownych przypadkach, dotyczące krajów objętych oraz krajów nieobjętych klauzulą najwyższego uprzywilejowania, a także preferencyjne stawki celne i kontyngenty taryfowe;

- (ii) akcyzę;
 - (iii) podatek od wartości dodanej;
 - (iv) opłaty celne lub inne opłaty, w tym odnoszące się konkretnych produktów;
 - (v) reguły pochodzenia przewidziane w rozdziale 3 (Reguły pochodzenia i procedury dotyczące pochodzenia); oraz
 - (vi) kryteria stosowane do ustalenia wartości celnej towarów; oraz
- b) powinna zawierać następujące informacje dotyczące dostępu towarów do danego rynku:
- (i) inne środki taryfowe;
 - (ii) zwrot ceł, odroczenia lub inne rodzaje pomocy, które prowadzą do ograniczenia lub zwrotu opłat celnych lub odstępiania od nich;
 - (iii) w stosownych przypadkach wymogi dotyczące oznaczania kraju pochodzenia, w tym położenia oznaczenia i metody oznaczania;

(iv) informacje wymagane do celów procedur przywozowych; oraz

(v) informacje dotyczące środków pozataryfowych.

5. Każda ze Stron regularnie dokonuje aktualizacji informacji i linków podanych zgodnie z ust. 1–4, aby zagwarantować, że są one poprawne.

6. Każda ze Stron zapewnia, aby informacje przekazywane zgodnie z niniejszym artykułem przedstawiano w sposób odpowiedni do wykorzystania przez MŚP. Każda ze Stron dokłada wszelkich starań, aby udostępnić informacje w języku angielskim.

7. Strona nie może stosować jakiejkolwiek opłaty za dostęp do informacji zapewnianych zgodnie z ust. 1–4 wobec jakiejkolwiek osoby Strony.

ARTYKUŁ 29.3

Punkty kontaktowe ds. MŚP

1. Każda ze Stron wyznacza punkt kontaktowy („punkt kontaktowy ds. MŚP”) odpowiedzialny za wykonywanie funkcji określonych w niniejszym artykule oraz przekazuje drugiej Stronie jego dane kontaktowe. Strony bezzwłocznie powiadamiają się wzajemnie o wszelkich zmianach w tych danych kontaktowych.

2. Punkty kontaktowe ds. MŚP:

- a) zapewniają, aby potrzeby MŚP były uwzględniane w ramach wykonania niniejszej Umowy, oraz rozważają sposoby zwiększenia możliwości handlowych i inwestycyjnych dla MŚP przez zacieśnienie współpracy między Stronami w sprawach dotyczących MŚP;
- b) określają sposoby wymiany informacji, aby MŚP Stron skorzystały z nowych możliwości oferowanych w ramach niniejszej Umowy;
- c) zapewniają, aby informacje zawarte na stronach internetowych, o których mowa w art. 29.2, były aktualne i istotne dla MŚP, oraz rozważają zamieszczenie na tych stronach internetowych wszelkich dodatkowych informacji, które zaleci punkt kontaktowy ds. MŚP;
- d) rozwiązują wszelkie inne kwestie będące przedmiotem zainteresowania MŚP w związku z wykonaniem niniejszej Umowy w odniesieniu do MŚP, między innymi poprzez:
 - (i) wymianę informacji;
 - (ii) udział, w stosownych przypadkach, w pracach podkomitetów i grup roboczych ustanowionych na mocy niniejszej Umowy i przedstawianie tym podkomitetom i grupom roboczym, w ramach ich odpowiednich szczególnych obszarów działania, kwestii i zaleceń będących przedmiotem szczególnego zainteresowania MŚP, przy jednoczesnym unikaniu powielania programów prac; oraz

- (iii) znajdowanie i proponowanie obustronnie akceptowalnych rozwiązań w celu zwiększenia możliwości udziału MŚP w handlu i inwestycjach między Stronami;
 - e) okresowo składają sprawozdania ze swoich działań do rozważenia przez Wspólny Komitet; oraz
 - f) rozpatrują wszelkie inne uzgodnione przez Strony kwestie dotyczące MŚP wynikające z niniejszej Umowy.
3. Punkty kontaktowe ds. MŚP zbierają się na posiedzenia w miarę konieczności i wykonują swoją pracę za pośrednictwem odpowiednich kanałów komunikacji uzgodnionych przez te punkty, które to kanały mogą obejmować pocztę elektroniczną, wideokonferencje lub inne środki łączności elektronicznej.
4. W wykonywaniu swojej działalności punkty kontaktowe ds. MŚP mogą w razie potrzeby nawiązywać współpracę z ekspertami i organizacjami zewnętrznymi.

ARTYKUŁ 29.4

Niestosowanie mechanizmu rozstrzygania sporów

Strona nie może korzystać z mechanizmu rozstrzygania sporów na podstawie rozdziału 31 (Rozstrzyganie sporów) w odniesieniu do interpretacji lub stosowania postanowień niniejszego rozdziału.

ROZDZIAŁ 30

SUROWCE NATURALNE

ARTYKUŁ 30.1

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału:

- a) „zezwolenie” oznacza pozwolenie, licencję, koncesję lub podobny instrument administracyjny lub umowny, na podstawie którego właściwy organ Strony upoważnia dany podmiot do prowadzenia określonej działalności gospodarczej na jej terytorium;
- b) „podmiot” oznacza każdą osobę fizyczną lub przedsiębiorstwo, lub ich grupę; oraz
- c) „surowce naturalne” oznaczają substancje używane do wytwarzania produktów przemysłowych, z wyłączeniem przetworzonych produktów rybołówstwa i produktów rolnych, na które składają się sól, siarka, ziemie i kamienie; materiały gipsowe; wapno i cement (HS 25); rudy metali, żużel i popiół (HS 26); towary objęte HS 27; chemikalia nieorganiczne (HS 28); chemikalia organiczne (HS 29); nawozy (HS 31); kauczuk naturalny (HS 40); skóry surowe, skórki i skóry wyprawione (HS 41); a także metale nieszlachetne i szlachetne oraz przetworzone minerały (ex HS 71, 72; 74–76; 78–81), z wyłączeniem uranu i toru (HS 26.12) oraz pierwiastków i izotopów promieniotwórczych (HS 28.44, 28.45);

ARTYKUŁ 30.2

Zasady

1. Każda ze Stron zachowuje suwerenne prawo do określenia, czy na jej terytorium znajdują się obszary dostępne do poszukiwania i produkcji surowców naturalnych, ustalone zgodnie z jej prawem i Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawie morza sporządzoną w Montego Bay w dniu 10 grudnia 1982 r.
2. Zgodnie z postanowieniami niniejszego rozdziału Strony zastrzegają sobie prawo do przyjmowania, utrzymywania i wykonywania środków niezbędnych do osiągnięcia uzasadnionych celów polityki publicznej, takich jak zagwarantowanie dostaw surowców naturalnych, ochrona społeczeństwa, środowisko, zdrowie publiczne i konsumenci oraz promowanie bezpieczeństwa publicznego.

ARTYKUŁ 30.3

Monopolizacja wywozu i przywozu

Strona nie może wyznaczać ani utrzymywać monopolu w przywozie lub wywozie surowców naturalnych. Do celów niniejszego artykułu monopol w przywozie lub wywozie oznacza wyłączone prawo podmiotu lub udzielenie przez Stronę podmiotowi wyłącznego upoważnienia do przywozu lub wywozu surowców naturalnych na terytorium drugiej Strony⁸⁸.

⁸⁸ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że postanowienia niniejszego artykułu nie naruszają postanowień rozdziału 10 (Inwestycje) i rozdziału 11 (Transgraniczny handel usługami) oraz załączników do nich, a także nie obejmują żadnego prawa, które wynika z przyznania wyłącznego prawa własności intelektualnej.

ARTYKUŁ 30.4

Ustalanie ceny eksportowej

Strona nie może przyjmować ani utrzymywać wyższej ceny wywozu surowców naturalnych do drugiej Strony niż cena pobierana za te towary przeznaczone na rynek wewnętrzny, za pomocą jakichkolwiek środków.

ARTYKUŁ 30.5

Ustalanie ceny krajowej

1. Strony mogą regulować cenę krajowych dostaw surowców naturalnych (zwaną dalej „ceną regulowaną”) wyłącznie poprzez nałożenie obowiązku świadczenia usługi publicznej.
2. Jeśli Strona nakłada obowiązek świadczenia usługi publicznej, zapewnia ona, aby obowiązek ten:
 - a) był jasno określony, przejrzysty i proporcjonalny; oraz
 - b) nie był utrzymywany, jeżeli ustaną okoliczności lub cele stanowiące podstawę jego nałożenia.
3. Strona regulująca cenę zapewnia, aby metodyka stanowiąca podstawę obliczania ceny regulowanej, o której to metodyce mowa w ust. 2, została podana do wiadomości publicznej przed wejściem w życie tej ceny.

ARTYKUŁ 30.6

Współpraca w dziedzinie surowców naturalnych

Strony współpracują w dziedzinie surowców naturalnych w celu m.in.:

- a) ograniczenia lub wyeliminowania działań zakłócających handel i inwestycje podejmowanych w państwach trzecich oraz mających wpływ na surowce naturalne;
- b) koordynowania swoich stanowisk na forach międzynarodowych, na których poddawane pod dyskusję są kwestie handlowe i inwestycyjne związane z surowcami naturalnymi oraz wspierania międzynarodowych programów w dziedzinie surowców naturalnych;
- c) wspierania wymiany danych rynkowych w dziedzinie surowców naturalnych;
- d) promowania społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw zgodnie z normami międzynarodowymi, takimi jak Wytyczne OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych oraz odpowiednie wytyczne dotyczące należytej staranności;
- e) promowania badań, rozwoju, innowacji i szkoleń w odpowiednich dziedzinach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania w obszarze surowców naturalnych;
- f) wspierania wymiany informacji i najlepszych praktyk w zakresie kształtowania polityki wewnętrznej; oraz
- g) promowania efektywnego wykorzystania zasobów, w tym poprawy procesów produkcji, a także trwałości, możliwości naprawy, łatwości demontażu, łatwości ponownego użycia i recyklingu towarów.

ROZDZIAŁ 31

ROZSTRZYGANIE SPORÓW

SEKCJA A

Cel i zakres stosowania

ARTYKUŁ 31.1

Cel

Celem niniejszego rozdziału jest ustanowienie skutecznego i efektywnego mechanizmu unikania oraz rozstrzygania sporów między Stronami dotyczących interpretacji i stosowania niniejszej części niniejszej Umowy, w celu osiągnięcia, w miarę możliwości, wspólnie uzgodnionego rozwiązania.

ARTYKUŁ 31.2

Zakres stosowania

O ile nie postanowiono inaczej, niniejszy rozdział ma zastosowanie do każdego sporu między Stronami dotyczącego interpretacji lub stosowania postanowień niniejszej części niniejszej Umowy (zwanym dalej „postanowieniami niniejszej Umowy”), jeżeli Strona uważa, że środek⁸⁹ drugiej Strony jest niezgodny z dowolnym postanowieniem niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 31.3

Definicje

Do celów niniejszego rozdziału stosuje się definicje zawarte w załącznikach 31-A (Regulamin wewnętrzny) i 31-B (Kodeks postępowania dla członków zespołu orzekającego i mediatorów).

⁸⁹ Dla większej pewności należy wyjaśnić, że każde działanie lub zaniechanie, które można przypisać Stronie, może stanowić środek tej Strony do celów niniejszego rozdziału. Proponowany środek Strony może być przedmiotem konsultacji na podstawie art. 31.5. Nie tworzy się zespołu orzekającego w celu dokonania przeglądu proponowanego środka.

ARTYKUŁ 31.4

Wybór forum

1. W przypadku powstania sporu dotyczącego środka, w odniesieniu do którego podnoszony jest zarzut braku spójności z obowiązkiem wynikającym z niniejszej części niniejszej Umowy oraz zasadniczo równoważnym obowiązkiem wynikającym z innej umowy międzynarodowej, której obie Strony są stronami, w tym porozumienia WTO, Strona dochodząca odszkodowania wybiera forum, na którym ma być rozstrzygnięty spór.
2. Po wszczęciu przez Stronę procedur rozstrzygania sporów na podstawie niniejszej sekcji lub innej umowy międzynarodowej Strona ta nie wszczyna procedur rozstrzygania sporów na forum innego organu w odniesieniu do środka, o którym mowa w ust. 1, chyba że organ wybrany w pierwszej kolejności nie dokona żadnych ustaleń z powodów proceduralnych lub jurysdykcyjnych.
3. Do celów niniejszego artykułu:
 - a) procedury rozstrzygania sporów na podstawie niniejszej sekcji uznaje się za wszczęte z chwilą wniesienia przez Stronę wniosku o ustanowienie zespołu orzekającego na podstawie art. 31.6;
 - b) procedury rozstrzygania sporów na podstawie porozumienia WTO uznaje się za wszczęte z chwilą złożenia przez Stronę wniosku o ustanowienie zespołu orzekającego na podstawie art. 6 DSU; oraz

- c) procedury rozstrzygania sporów na podstawie każdej innej umowy uznaje się za wszczęte zgodnie z odpowiednimi postanowieniami takiej umowy.

4. Bez uszczerbku dla ust. 2 żadne z postanowień niniejszej Umowy nie wyklucza zawieszenia obowiązków przez Stronę, jeżeli zezwala na to Organ Rozstrzygania Sporów WTO lub jeżeli możliwość taką przewidują procedury rozstrzygania sporów określone w innej umowie międzynarodowej, której Strony są stronami. Nie można powoływać się na porozumienie WTO ani jakkolwiek inną umowę międzynarodową między Stronami w celu uniemożliwienia jednej ze Stron zawieszenia obowiązków wynikających z niniejszej części niniejszej Umowy,

SEKCJA B

Konsultacje

ARTYKUŁ 31.5

Konsultacje

1. Strony dokładają starań, aby rozstrzygać wszelkie spory, o których mowa w art. 31.2, podejmując konsultacje w dobrej wierze w celu znalezienia wspólnie uzgodnionego rozwiązania.

2. Strona wnioskuje o przeprowadzenie konsultacji, kierując do drugiej Strony pisemny wniosek określający sporny środek oraz postanowienia niniejszej Umowy, które jej zdaniem mają zastosowanie.
3. Strona, do której taki wniosek o konsultacje jest adresowany, udziela odpowiedzi bezzwłocznie i w każdym przypadku nie później niż 10 dni po dniu jego otrzymania. Konsultacje przeprowadza się nie później niż 30 dni po dniu otrzymania wniosku i, chyba że Strony uzgodnią inaczej, na terytorium Strony, do której kierowany jest wniosek. Konsultacje uznaje się za zakończone 30 dni po dniu otrzymania wniosku, chyba że Strony zgodnie postanowią je kontynuować.
4. Konsultacje w pilnych kwestiach, w tym dotyczących łatwo psujących się towarów, przeprowadza się w terminie 15 dni po dniu otrzymania wniosku. Konsultacje uznaje się za zakończone w terminie tych 15 dni, chyba że Strony zgodnie postanowią je kontynuować.
5. Podczas konsultacji każda ze Stron przekazuje drugiej Stronie wystarczające informacje faktyczne, aby umożliwić pełne zbadanie, w jaki sposób sporny środek może wpłynąć na stosowanie niniejszej części. Każda ze Stron stara się zapewnić udział personelu swoich właściwych organów publicznych posiadającego wiedzę ekspercką w kwestiach będących przedmiotem konsultacji.
6. Konsultacje, w szczególności stanowiska, jakie Strony zajęły podczas konsultacji, są poufne i pozostają bez uszczerbku dla praw każdej ze Stron w dalszych postępowaniach. Każda ze Stron chroni wszelkie informacje poufne otrzymane w trakcie konsultacji zgodnie z wnioskiem Strony przekazującej te informacje.

7. Jeżeli Strona, do której kierowany jest wniosek, nie odpowie na wniosek o konsultacje w terminie 10 dni po dniu jego otrzymania, jeżeli konsultacje nie odbyły się w terminie określonym w ust. 3 lub 4, jeżeli Strony zgodnie postanowią nie przeprowadzać konsultacji lub jeżeli po zakończeniu konsultacji nie osiągnięto wspólnie uzgodnionego rozwiązania, Strona, która zwróciła się o konsultacje, może zastosować art. 31.6.

SEKCJA C

Postępowanie przed zespołem orzekającym

ARTYKUŁ 31.6

Ustanowienie zespołu orzekającego

1. W przypadku gdy Stronom nie udało się rozstrzygnąć sporu w drodze konsultacji przewidzianych w art. 31.5, Strona, która wniosła o konsultacje, może złożyć wniosek o ustanowienie zespołu orzekającego.
2. Wniosek o ustanowienie zespołu orzekającego kieruje się na piśmie do drugiej Strony. Strona skarżąca wskazuje we wniosku sporny środek oraz wyjaśnia, w jaki sposób środek ten narusza postanowienia niniejszej Umowy, w sposób wystarczająco jasno przedstawiający podstawę prawną skargi.

3. Zespół orzekający ustanawia się z chwilą doręczenia wniosku.

ARTYKUŁ 31.7

Skład zespołu orzekającego

1. W skład zespołu orzekającego wchodzi trzech członków.
2. W terminie 15 dni po dniu otrzymania pisemnego wniosku o ustanowienie zespołu orzekającego przez Stronę, przeciwko której wniesiono skargę, Strony konsultują się w celu osiągnięcia porozumienia co do jego składu. W tym celu każda ze Stron, w terminie 10 dni po dniu otrzymania pisemnego wniosku na podstawie art. 31.6, wyznacza członka zespołu orzekającego, który może być obywatelem danej Strony, i proponuje drugiej Stronie do trzech kandydatów na funkcję przewodniczącego. Strony dokładają starań, aby zgodnie wybrać przewodniczącego spośród kandydatów na tę funkcję w terminie 15 dni po dniu otrzymania pisemnego wniosku na podstawie art. 31.6. Strona może zgłosić sprzeciw wobec członka zespołu orzekającego wyznaczonego przez drugą Stronę, jeżeli uzna, że taka osoba nie spełnia wymogów określonych w art. 31.9.
3. Jeżeli Strony nie uzgodnią składu zespołu orzekającego w terminie określonym w ust. 2, Strony stosują w celu określenia składu zespołu orzekającego procedury określone w poniższych ustępach.

4. W terminie siedmiu dni od upływu terminu określonego w ust. 2 każda ze Stron powołuje członka zespołu orzekającego ze swojej części listy, o której mowa w art. 31.8.
5. Jeżeli Strona skarżąca nie powoła członka zespołu orzekającego w terminie określonym w ust. 4, postępowanie w sprawie rozstrzygnięcia sporu kończy się z upływem tego terminu.
6. Jeżeli Strona odpowiadająca nie powoła członka zespołu orzekającego w terminie określonym w ust. 4, Strona skarżąca może zwrócić się do organu powołującego wymienionego w regulaminie wewnętrznym w załączniku 31-A o wybranie członka zespołu orzekającego w drodze losowania. Organ powołujący wybiera członka zespołu orzekającego w drodze losowania z części listy Strony odpowiadającej, o której to liście jest mowa w art. 31.8, w terminie 15 dni po otrzymaniu wniosku Strony skarżącej.
7. Jeżeli Strony nie dojdą do porozumienia w sprawie przewodniczącego w terminie określonym w ust. 2, Strona skarżąca, a w przypadku procedur na podstawie art. 31.18 – którakolwiek ze Stron, może zwrócić się do organu powołującego wymienionego w regulaminie wewnętrznym w załączniku 31-A o wybranie przewodniczącego zespołu orzekającego w drodze losowania z tej części listy, która zawiera nazwiska osób mających pełnić rolę przewodniczącego i o której mowa w art. 31.8, w terminie siedmiu dni od upływu tego terminu. Organ powołujący dokonuje wyboru przewodniczącego w terminie 15 dni po otrzymaniu wniosku tej Strony.
8. Do celów ust. 6 i 7 organy powołujące wymienione w regulaminie wewnętrznym w załączniku 31-A wybierają członków zespołu orzekającego zgodnie z postanowieniami niniejszego rozdziału i regulaminu wewnętrznego w załączniku 31-A.

9. Jeżeli Wspólny Komitet nie przyjął którejkolwiek z list, o których mowa w art. 31.8, członków zespołu orzekającego lub przewodniczącego powołuje się spośród osób, które zostały wyznaczone przez jedną Stronę lub obie Strony i o których druga Strona została powiadomiona na piśmie.

ARTYKUŁ 31.8

Listy członków zespołu orzekającego

1. Nie później niż sześć miesięcy po wejściu w życie niniejszej Umowy Wspólny Komitet przyjmuje listę co najmniej 15 osób, które są skłonne i zdolne pełnić funkcję członka zespołu orzekającego. Lista składa się z następujących trzech części:

- a) jednej części listy obejmującej osoby z Unii Europejskiej;
- b) jednej części listy obejmującej osoby z Meksyku; oraz
- c) jednej części listy obejmującej osoby, które mają pełnić rolę przewodniczącego zespołu orzekającego.

2. Każda część listy zawiera imiona i nazwiska co najmniej pięciu osób. Część listy, o której mowa w ust. 1 lit. c), nie zawiera osób będących obywatelami którejkolwiek ze Stron.

3. Wspólny Komitet może przyjąć dodatkowe listy osób posiadających wiedzę fachową dotyczącą konkretnych sektorów objętych niniejszą Umową. Z zastrzeżeniem zgody Stron takie dodatkowe listy wykorzystywane są do powoływania składu zespołu orzekającego zgodnie z procedurą określoną w art. 31.7.

ARTYKUŁ 31.9

Wymagania dotyczące członków zespołu orzekającego

1. Członek zespołu orzekającego:
 - a) musi wykazać się wiedzą fachową w dziedzinie prawa, międzynarodowej wymiany handlowej i innych kwestii objętych niniejszą Umową, takich jak rozstrzyganie sporów wynikających z innych międzynarodowych umów handlowych;
 - b) jest niezależny od Stron, niepowiązany z żadną ze Stron i nie przyjmuje poleceń od którejkolwiek ze Stron;
 - c) działa w imieniu własnym i nie przyjmuje poleceń od jakiejkolwiek organizacji ani jakiegokolwiek rządu w kwestiach związanych ze sporem; oraz
 - d) przestrzega Kodeksu postępowania dla członków zespołu orzekającego i mediatorów zawartego w załączniku 31-B.

2. Przewodniczący ma również doświadczenie w procedurach rozstrzygania sporów.
3. Mając na uwadze przedmiot konkretnego sporu, Strony mogą uzgodnić, że zastosują odstępstwo od wymogów wymienionych w ust. 1 lit. a).

ARTYKUŁ 31.10

Funkcje zespołu orzekającego

Zespół orzekający:

- a) dokonuje obiektywnej oceny kwestii, która została mu przedstawiona, włącznie z obiektywną oceną okoliczności faktycznych, zakresu stosowania postanowień niniejszej Umowy i zgodności spornych środków z postanowieniami niniejszej Umowy;
- b) zawiera w swoich decyzjach i sprawozdaniach ustalenia faktyczne, informacje o możliwości zastosowania postanowień niniejszej Umowy, podstawowe uzasadnienie wszelkich ustaleń i wniosków oraz wszelkie zalecenia, jeżeli Strony wspólnie zwróciły się o te ostatnie; oraz
- c) powinien regularnie konsultować się ze Stronami i zapewniać odpowiednie możliwości wypracowania wspólnie uzgodnionego rozwiązania.

ARTYKUŁ 31.11

Zakres zadań

1. O ile w terminie pięciu dni po dniu powołania ostatniego członka zespołu orzekającego Strony nie uzgodnią inaczej, zakres zadań zespołu orzekającego obejmuje:

„zbadanie, w świetle odpowiednich postanowień części III (Handel i inwestycje) niniejszej Umowy, na które powołują się Strony, kwestii, o której mowa we wniosku o ustanowienie zespołu orzekającego; dokonanie ustaleń w sprawie zgodności spornego środka z postanowieniami części III (Handel i inwestycje) niniejszej Umowy, o których mowa w art. 31.2 (Zakres stosowania); wydanie zaleceń, jeżeli Strony wspólnie wystąpiły o ich wydanie; oraz sporządzenie sprawozdania zgodnie z art. 31.13 (Sprawozdanie wstępne) i 31.14 (Sprawozdanie końcowe)”.

2. Jeżeli Strony uzgodnią inny zakres zadań, powiadamiają zespół orzekający o uzgodnionym zakresie zadań w terminie określonym w ust. 1.

ARTYKUŁ 31.12

Decyzje w sprawach pilnych

1. Jeżeli Strona wystąpi z takim wnioskiem nie później niż pięć dni od dnia złożenia wniosku o ustanowienie zespołu orzekającego, zespół orzekający podejmuje decyzję, w terminie 10 dni od powołania ostatniego członka zespołu orzekającego, czy sprawa dotyczy pilnej kwestii. Drugiej Stronie umożliwia się przedstawienie uwag do wniosku w terminie pięciu dni od daty jego doręczenia.
2. W sprawach pilnych terminy, o których mowa w sekcji C, są o połowę krótsze niż określono w tej sekcji, z wyjątkiem terminów, o których mowa w art. 31.6 i 31.11.

ARTYKUŁ 31.13

Sprawozdanie wstępne

1. Zespół orzekający przedstawia Stronom sprawozdanie wstępne w terminie 90 dni po dniu powołania ostatniego członka zespołu orzekającego. Jeżeli zespół orzekający uzna, że nie zdoła dotrzymać tego terminu, przewodniczący zespołu orzekającego powiadamia o tym Strony na piśmie, podając przyczyny opóźnienia oraz przewidywany termin przedstawienia sprawozdania wstępnego przez zespół orzekający. Zespół orzekający nie może w żadnym razie przedstawić sprawozdania wstępnego później niż 120 dni po dniu powołania ostatniego członka zespołu orzekającego.

2. Każda ze Stron może złożyć pisemny wniosek do zespołu orzekającego o dokonanie przeglądu konkretnych elementów sprawozdania wstępnego w terminie 10 dni od jego otrzymania. Strona może przedstawić uwagi do wniosku drugiej Strony w terminie sześciu dni od dnia jego złożenia.

ARTYKUŁ 31.14

Sprawozdanie końcowe

1. Zespół orzekający przedstawia Stronom sprawozdanie końcowe w terminie 120 dni po dniu ustanowienia zespołu orzekającego. Jeżeli zespół orzekający uzna, że nie zdoła dotrzymać tego terminu, przewodniczący zespołu orzekającego powiadamia o tym Strony na piśmie, podając przyczyny opóźnienia oraz przewidywany termin przedstawienia sprawozdania końcowego przez zespół orzekający. Zespół orzekający nie może w żadnym razie przedstawić sprawozdania końcowego później niż 150 dni od dnia ustanowienia zespołu orzekającego.

2. Sprawozdanie końcowe zawiera omówienie wszelkich pisemnych wniosków Stron dotyczących sprawozdania wstępnego i wyraźnie odnosi się do uwag do tego sprawozdania. Po rozważeniu ewentualnych pisemnych wniosków i uwag Stron dotyczących sprawozdania wstępnego zespół orzekający może zmodyfikować swoje sprawozdanie oraz przeprowadzić wszelkie dalsze badania, jakie uzna za odpowiednie.

3. Rozstrzygnięcia zespołu orzekającego zawarte w sprawozdaniu końcowym są ostateczne i wiążące dla Stron.

ARTYKUŁ 31.15

Środki zapewniania zgodności

1. Strony uznają znaczenie bezzwłocznego zastosowania się do ustaleń i wniosków zespołu orzekającego zawartych w sprawozdaniu końcowym w celu zapewnienia skutecznego rozstrzygnięcia sporu. Strona, przeciwko której wniesiono skargę, podejmuje wszelkie środki niezbędne do bezzwłocznego zastosowania się do ustaleń zawartych w sprawozdaniu końcowym w celu zapewnienia zgodności z postanowieniami niniejszej Umowy.
2. Strona, przeciwko której wniesiono skargę, nie później niż 30 dni od dnia otrzymania sprawozdania końcowego doręcza Stronie skarżącej powiadomienie o środkach, które wdrożyła lub zamierza wdrożyć w celu zastosowania się do sprawozdania końcowego.
3. O ile Strony nie osiągną wspólnie uzgodnionego rozwiązania zgodnie z art. 31.33, rozstrzygnięcie sporu wymaga usunięcia wszystkich środków niezgodnych z niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 31.16

Rozsądny termin

1. Jeżeli natychmiastowe zastosowanie się do sprawozdania końcowego nie jest możliwe, Strona, przeciwko której wniesiono skargę, nie później niż w terminie 30 dni od dnia otrzymania sprawozdania końcowego przekazuje Stronie skarżącej powiadomienie o rozsądnym terminie, jakiego będzie potrzebować, aby dokonać takich działań. Strony dążą do uzgodnienia rozsądnego terminu na zastosowanie się do sprawozdania końcowego. Rozsądny termin nie powinien przekraczać 15 miesięcy od dnia doręczenia sprawozdania końcowego zgodnie z art. 31.14.
2. Jeżeli Strony nie uzgodnią rozsądnego terminu, Strona skarżąca może, najwcześniej 20 dni od dnia otrzymania powiadomienia, o którym mowa w ust. 1, złożyć wniosek na piśmie o ustalenie rozsądnego terminu przez zespół orzekający w pierwotnym składzie. Zespół orzekający doręcza swoją decyzję Stronom w terminie 20 dni po dniu otrzymania wniosku.
3. Strona, przeciwko której wniesiono skargę, przekazuje Stronie skarżącej pisemne powiadomienie o poczynionych postępach w zastosowaniu się do sprawozdania końcowego co najmniej miesiąc przed upływem tego rozsądnego terminu.
4. Strony mogą uzgodnić przedłużenie rozsądnego terminu.

ARTYKUŁ 31.17

Kontrola zgodności

1. Nie później niż w dniu upłynięcia rozsądnego terminu Strona, przeciwko której wniesiono skargę, przekazuje Stronie skarżącej powiadomienie o wszelkich środkach wdrożonych w celu zastosowania się do sprawozdania końcowego.
2. W przypadku gdy Strony nie zgadzają się co do istnienia środków podjętych w celu zastosowania się do sprawozdania końcowego lub co do ich zgodności z postanowieniami niniejszej Umowy, Strona skarżąca może złożyć pisemny wniosek do zespołu orzekającego w pierwotnym składzie o podjęcie decyzji w tej kwestii. We wniosku określa się wszelkie sporne środki i wyjaśnia, w jaki sposób środki te byłyby niezgodne z postanowieniami niniejszej Umowy, w sposób wystarczająco jasno przedstawiający podstawę prawną skargi. Zespół orzekający doręcza swoją decyzję Stronom w terminie 60 dni po dniu otrzymania wniosku.

ARTYKUŁ 31.18

Tymczasowe środki zaradcze

1. Strona, przeciwko której wniesiono skargę, przedstawia na wniosek Strony skarżącej i po konsultacjach z nią ofertę tymczasowej rekompensaty, jeżeli:

- a) Strona, przeciwko której wniesiono skargę, przekaze Stronie skarżącej powiadomienie, że zastosowanie się do sprawozdania końcowego nie jest możliwe; lub
- b) Strona, przeciwko której wniesiono skargę, nie doręczy powiadomienia o środkach wdrożonych w celu zastosowania się do sprawozdania końcowego w terminie, o którym mowa w art. 31.15, lub do daty upływu rozsądnego terminu; lub
- c) zespół orzekający stwierdzi, że nie istnieją żadne środki podjęte w celu zastosowania się do sprawozdania końcowego lub że zastosowane środki są niezgodne z postanowieniami niniejszej Umowy.

2. Na podstawie któregokolwiek z warunków, o których mowa w ust. 1 lit. a)–c), Strona skarżąca może powiadomić pisemnie Stronę, przeciwko której wniesiono skargę, że zamierza zawiesić wypełnianie swoich obowiązków wynikających z postanowień niniejszej Umowy, jeżeli:

- a) Strona skarżąca postanowi, że nie wystąpi z wnioskiem na podstawie ust. 1; lub

b) w przypadku złożenia wniosku na podstawie ust. 1 Strona nie uzgodniła tymczasowej rekompensaty w terminie 20 dni po:

(i) dacie powiadomienia Strony, przeciwko której wniesiono skargę, że nie jest możliwe zastosowanie się do sprawozdania końcowego;

(ii) upływie rozsądnego terminu; lub

(iii) wydaniu decyzji przez zespół orzekający na podstawie art. 31.17.

3. W powiadomieniu określa się zakres zamierzonego zawieszenia obowiązków. Rozważając, jakie korzyści należy zawiesić, Strona skarżąca powinna w pierwszej kolejności dążyć do zawieszenia korzyści w tym samym sektorze lub sektorach, na które wpływ ma środek uznany przez zespół orzekający za niezgodny z niniejszą częścią niniejszej Umowy lub za powodujący zniweczenie lub naruszenie korzyści. Zawieszenie koncesji lub innych obowiązków może być stosowane w odniesieniu do sektorów objętych postanowieniami niniejszego rozdziału, innych niż sektor lub sektory, w których zespół orzekający stwierdził zniweczenie lub naruszenie korzyści, w szczególności, gdy Strona skarżąca jest zdania, że takie zawieszenie w drugim sektorze jest możliwe lub skuteczne w nakłanianiu do zastosowania się do sprawozdania końcowego. Zakres zawieszenia koncesji lub innych obowiązków nie może przekraczać zakresu odpowiadającego zniweczeniu lub naruszeniu korzyści spowodowanemu naruszeniem.

4. Strona skarżąca może zawiesić te obowiązki po upływie 15 dni po dniu doręczenia powiadomienia, o którym mowa w ust. 2, chyba że Strona, przeciwko której wniesiono skargę, wystąpiła z wnioskiem zgodnie z ust. 5.

5. Jeżeli Strona, przeciwko której wniesiono skargę, uzna, że zgłoszony zakres zawieszenia koncesji lub innych obowiązków wykracza poza zakres równoważny zniweczeniu lub naruszeniu korzyści spowodowanemu naruszeniem, może złożyć pisemny wniosek do zespołu orzekającego w pierwotnym składzie, przed upływem terminu 15 dni określonego w ust. 4, o podjęcie decyzji w tej kwestii. Zespół orzekający ustala zakres korzyści, jaki uznaje za równoważny, i przekazuje swoją decyzję Stronom w terminie 30 dni od daty wniosku. Strona skarżąca nie wstrzymuje się od wywiązywania się z jakichkolwiek obowiązków przed wydaniem decyzji przez zespół orzekający. Zawieszenie obowiązków musi być zgodne z tą decyzją.

6. Zawieszenie obowiązków i rekompensata, o których mowa w niniejszym artykule, mają charakter tymczasowy i nie mogą być stosowane po:

- a) znalezieniu przez Strony wspólnie uzgodnionego rozwiązania na podstawie art. 31.33;
- b) uzgodnieniu przez Strony, że środek wdrożony w celu zastosowania się do sprawozdania końcowego zapewnia przestrzeganie postanowień niniejszej Umowy przez Stronę, przeciwko której wniesiono skargę; ani
- c) wycofaniu lub zmianie jakichkolwiek środków podjętych w celu zastosowania się do sprawozdania końcowego, które zespół orzekający uznał za niezgodne z postanowieniami niniejszej Umowy, tak aby zapewnić przestrzeganie tych postanowień przez Stronę, przeciwko której wniesiono skargę.

ARTYKUŁ 31.19

Przegląd środków wdrożonych w celu zastosowania się do sprawozdania końcowego po przyjęciu tymczasowych środków zaradczych

1. Strona, przeciwko której wniesiono skargę, doręcza Stronie skarżącej powiadomienie o wszelkich środkach, które wdrożyła w celu zastosowania się do sprawozdania końcowego po zawieszeniu obowiązków lub po zastosowaniu tymczasowej rekompensaty, w zależności od przypadku. Z wyjątkiem przypadków, w których ma zastosowanie ust. 2, Strona skarżąca kończy zawieszenie obowiązków w terminie 30 dni po otrzymaniu powiadomienia. W przypadkach, w których zastosowano rekompensatę, oraz z wyjątkiem przypadków, o których mowa w ust. 2, Strona, przeciwko której wniesiono skargę, może zakończyć stosowanie takiej rekompensaty w terminie 30 dni po doręczeniu jej powiadomienia o zastosowaniu się.
2. Jeżeli w terminie 30 dni od otrzymania takiego powiadomienia Strony nie osiągną porozumienia co do tego, czy zgłoszony środek zapewnia przestrzeganie postanowień niniejszej Umowy przez Stronę, przeciwko której wniesiono skargę, Strona skarżąca składa pisemny wniosek do zespołu orzekającego w pierwotnym składzie o podjęcie decyzji w tej kwestii. Zespół orzekający doręcza swoją decyzję Stronom w terminie 60 dni po dniu otrzymania wniosku. Jeżeli zespół orzekający stwierdzi, że środek podjęty w celu zastosowania się do sprawozdania końcowego jest zgodny z postanowieniami niniejszej Umowy, zawieszenie obowiązków lub rekompensata, stosownie do przypadku, ulega zakończeniu. W stosownych przypadkach w świetle orzeczenia zespołu orzekającego dostosowuje się zakres zawieszenia obowiązków lub wysokość rekompensaty.

ARTYKUŁ 31.20

Zastępowanie członków zespołu orzekającego

Jeżeli członek zespołu orzekającego nie jest w stanie uczestniczyć w procedurach rozstrzygania sporów, wycofuje się z zespołu lub musi zostać zastąpiony z powodu nieprzestrzegania Kodeksu postępowania dla członków zespołu orzekającego i mediatorów zawartego w załączniku 31-B, powołuje się nowego członka zespołu orzekającego zgodnie z art. 31.7 oraz zawartym w załączniku 31-A regulaminem wewnętrznym. Termin doręczenia sprawozdania lub decyzji zostaje odpowiednio wydłużony do czasu powołania nowego członka zespołu orzekającego.

ARTYKUŁ 31.21

Regulamin wewnętrzny

1. Postępowanie przed zespołem orzekającym na podstawie niniejszej sekcji regulują postanowienia niniejszego rozdziału oraz regulamin wewnętrzny zawarty w załączniku 30-A.
2. Regulamin wewnętrzny zapewnia w szczególności:
 - a) prawo Stron do co najmniej jednego wysłuchania przed zespołem orzekającym, podczas którego każda ze Stron może przedstawić swoje stanowisko ustnie;

- b) możliwość przedstawienia początkowego oświadczenia pisemnego i pisemnych kontrargumentów przez każdą ze Stron;
 - c) z zastrzeżeniem ochrony informacji poufnych podanie każdą ze Stron do publicznej wiadomości swojego pisemnego oświadczenia, pisemnej wersji oświadczenia ustnego oraz pisemnej odpowiedzi na wniosek lub pytanie zespołu orzekającego, o ile miało to miejsce, niezwłocznie po złożeniu tych dokumentów i nie później niż w dniu doręczenia sprawozdania końcowego; oraz
 - d) traktowanie przez zespół orzekający oraz Strony wszelkich informacji przedłożonych zespołowi orzekającemu przez Stronę jako poufnych.
2. Posiedzenia zespołu orzekającego są jawne, chyba że Strony postanowiły inaczej.

ARTYKUŁ 31.22

Zawieszenie i zakończenie

1. Na wniosek obu Stron zespół orzekający może w dowolnej chwili zawiesić prace na uzgodniony przez Strony okres nieprzekraczający 12 kolejnych miesięcy. Zespół orzekający wznowia prace przed upływem okresu zawieszenia na pisemny wniosek obu Stron lub ostatniego dnia okresu zawieszenia na pisemny wniosek jednej ze Stron. Strona występująca z wnioskiem przekazuje odpowiednio powiadomienie drugiej Stronie.

2. Jeżeli żadna ze Stron nie wniesie o wznowienie prac zespołu orzekającego przed upływem okresu zawieszenia, uprawnienia zespołu orzekającego wygasają, a procedury rozstrzygania sporów zostają zakończone. Pozostaje to bez uszczerbku dla prawa Strony do wszczęcia nowego postępowania w tej samej kwestii.

3. W przypadku zawieszenia prac zespołu orzekającego odpowiednie terminy określone w niniejszej sekcji wydłuża się o okres odpowiadający okresowi zawieszenia prac zespołu orzekającego.

ARTYKUŁ 31.23

Otrzymywanie informacji

1. Na wniosek Strony lub z własnej inicjatywy zespół orzekający może starać się o uzyskanie od Stron wszelkich informacji, które uzna za odpowiednie. Strony udzielają bezzwłocznej i pełnej odpowiedzi na każdy wniosek zespołu orzekającego o udzielenie takich informacji.

2. Na wniosek Strony lub z własnej inicjatywy zespół orzekający może starać się o uzyskanie z dowolnego źródła wszelkich informacji, które uzna za odpowiednie. Zespół orzekający ma również prawo do zasięgnięcia opinii lub porad technicznych ekspertów, jeżeli uzna to za stosowne, w stosownych przypadkach z zastrzeżeniem wszelkich warunków uzgodnionych przez Strony.

3. Zespół orzekający rozpatruje stanowiska amicus curiae przedłożone przez osoby fizyczne Strony lub osoby prawne mające siedzibę na terytorium Strony zgodnie z regulaminem wewnętrznym w załączniku 31-A.
4. Wszelkie informacje uzyskane przez zespół orzekający na podstawie niniejszego artykułu są ujawniane Stronom, które mogą następnie przedstawić uwagi do tych informacji.

ARTYKUŁ 31.24

Zasady interpretacji

1. Zespół orzekający interpretuje postanowienia niniejszej Umowy zgodnie ze zwyczajowymi zasadami interpretacji międzynarodowego prawa publicznego, w tym z zasadami określonymi w konwencji wiedeńskiej o prawie traktatów. Zespół orzekający uwzględnia również odpowiednią interpretację ustaloną w sprawozdaniach zespołów orzekających WTO i Organu Odwoławczego przyjętych przez Organ Rozstrzygania Sporów WTO.
2. Sprawozdania i decyzje zespołu orzekającego nie mogą rozszerzać ani ograniczać praw i obowiązków Stron przewidzianych w niniejszej Umowie.

ARTYKUŁ 31.25

Sprawozdania i decyzje zespołu orzekającego

1. Obrady zespołu orzekającego są poufne. Zespół orzekający dokłada wszelkich starań, aby sporządzać sprawozdania i podejmować decyzje w drodze konsensu. Jeżeli nie jest to możliwe, zespół orzekający rozstrzyga sprawę większością głosów. Zdania odrębne członków zespołu orzekającego nie są w żadnym wypadku ujawniane.
2. Decyzje i sprawozdania zespołu orzekającego są bezwarunkowo przyjmowane przez Strony. Nie są one źródłem żadnych praw ani obowiązków w odniesieniu do osób fizycznych ani prawnych.
3. Każda ze Stron podaje sprawozdania i decyzje zespołu orzekającego do wiadomości publicznej, tak szybko, jak to możliwe po ich doręczeniu Stronom, z zastrzeżeniem ochrony informacji poufnych.

SEKCJA D

Mechanizm mediacji

ARTYKUŁ 31.26

Cel

Celem mechanizmu mediacji jest ułatwienie znalezienia wspólnie uzgodnionego rozwiązania w drodze kompleksowego i szybkiego postępowania przy wsparciu mediatora.

ARTYKUŁ 31.27

Wszczęcie postępowania mediacyjnego

1. Strona może w dowolnym momencie zwrócić się do drugiej Strony z pisemnym wnioskiem o wszczęcie postępowania mediacyjnego w odniesieniu do jakiegokolwiek środka tej Strony negatywnie wpływającego na handel lub inwestycje między Stronami. Konsultacje nie są wymagane przed wszczęciem postępowania mediacyjnego.

2. Wniosek ten musi być wystarczająco szczegółowy, aby w jasny sposób przedstawić zastrzeżenia Strony występującej z wnioskiem oraz:

- a) wskazywać sporny środek;
- b) zawierać zestawienie negatywnych skutków, które, według Strony występującej z wnioskiem, taki środek powoduje lub będzie powodował w odniesieniu do handlu lub inwestycji między Stronami; oraz
- c) zawierać wyjaśnienie, w jaki sposób według Strony występującej z wnioskiem takie skutki są związane z danym środkiem.

3. Postępowanie mediacyjne można wszcząć wyłącznie za obopólnym porozumieniem Stron. Strona, do której skierowany jest wniosek, rozpatruje go przychylnie i przekazuje Stronie występującej z wnioskiem pisemne potwierdzenie przyjęcia lub odrzucenia wniosku w terminie 10 dni od dnia jego otrzymania. W przeciwnym razie wniosek uznaje się za odrzucony.

ARTYKUŁ 31.28

Wybór mediatora

1. Strony dokładają starań, aby wyznaczyć mediatora w miarę możliwości nie później niż 15 dni po otrzymaniu potwierdzenia przyjęcia wniosku.

2. W przypadku gdy Strony nie są w stanie osiągnąć porozumienia w kwestii wyznaczenia mediatora w terminie określonym w ust. 1, którakolwiek ze Stron może wystąpić z wnioskiem do organu powołującego wymienionego w regulaminie wewnętrznym w załączniku 31-A o wyznaczenie mediatora w drodze losowania w terminie pięciu dni po złożeniu wniosku, z tej części listy, która zawiera nazwiska osób mających pełnić rolę przewodniczącego i o której mowa w art. 31.8.
3. Jeżeli w momencie złożenia wniosku na podstawie art. 31.27 część listy, która zawiera nazwiska osób mających pełnić rolę przewodniczącego i o której mowa w art. 31.8, nie została jeszcze przyjęta przez Wspólny Komitet, mediatora wybiera się w drodze losowania spośród osób wyznaczonych do umieszczenia na tej części listy – w zależności od przypadku – przez jedną ze Stron lub obie Strony.
4. Mediator nie może być obywatelem którejkolwiek ze Stron ani osobą zatrudnioną przez którąkolwiek ze Stron, chyba że Strony uzgodnią inaczej.
5. Mediator musi przestrzegać Kodeksu postępowania dla członków zespołu orzekającego i mediatorów ustanowionego w załączniku 31-B.

ARTYKUŁ 31.29

Zasady dotyczące postępowania mediacyjnego

1. W terminie 10 dni od daty wyznaczenia mediatora Strona, która wszczęła postępowanie mediacyjne, przekazuje mediatorowi i drugiej Stronie szczegółowy pisemny opis swoich zastrzeżeń, w szczególności dotyczących funkcjonowania spornego środka i jego możliwych negatywnych skutków dla handlu lub inwestycji między Stronami. W terminie 20 dni po jego otrzymaniu druga Strona może przekazać pisemne uwagi do tego opisu.
2. Mediator w przejrzysty sposób pomaga Stronom w osiągnięciu jasności w odniesieniu do spornego środka i jego możliwych negatywnych skutków dla handlu lub inwestycji między Stronami. Mediator może w szczególności organizować spotkania między Stronami, konsultować się ze Stronami wspólnie lub indywidualnie, zwrócić się o pomoc do odpowiednich ekspertów i zainteresowanych stron lub konsultować się z nimi oraz zapewniać wszelkie dodatkowe wsparcie, o które wystąpią Strony. Zanim mediator zwróci się o pomoc do odpowiednich ekspertów i zainteresowanych stron lub skonsultuje się z nimi, przeprowadza konsultacje ze Stronami.
3. Mediator może zaoferować porady oraz zaproponować rozwiązanie do rozważenia przez Strony. Strony mogą zaakceptować lub odrzucić proponowane rozwiązanie lub uzgodnić inne rozwiązanie. Mediator nie może doradzać ani wyrażać uwag w kwestii zgodności spornego środka z niniejszą Umową.

4. Postępowanie mediacyjne odbywa się na terytorium Strony, do której skierowany był wniosek o wszczęcie postępowania mediacyjnego, lub w innym wspólnie uzgodnionym miejscu lub za pomocą dowolnych innych wspólnie uzgodnionych środków komunikacji.

5. Strony dokładają starań, aby osiągnąć wspólnie uzgodnione rozwiązanie w ciągu 60 dni po wyznaczeniu mediatora. W ramach dążenia do takiego rozwiązania Strony mogą rozważyć zakończenie wszelkich niezbędnych procedur wewnętrznych. W oczekiwaniu na ostateczne porozumienie Strony mogą rozważyć potencjalne rozwiązania tymczasowe, w szczególności w sytuacji, gdy środek dotyczy łatwo psujących się towarów.

6. Na wniosek którejkolwiek ze Stron mediator doręcza Stronom projekt sprawozdania merytorycznego przedstawiający:

- a) krótkie podsumowanie dotyczące spornego środka;
- b) zastosowane procedury; oraz
- c) wszelkie wspólnie uzgodnione rozwiązania, w tym potencjalne rozwiązania tymczasowe.

7. Mediator daje Stronom 15 dni na przedstawienie uwag do projektu sprawozdania merytorycznego. Po rozpatrzeniu uwag przedstawionych przez Strony mediator przekazuje im w terminie 15 dni ostateczne sprawozdanie merytoryczne. Sprawozdanie merytoryczne nie może zawierać jakiegokolwiek interpretacji niniejszej Umowy.

8. Postępowanie kończy się:

- a) przyjęciem przez Strony wspólnie uzgodnionego rozwiązania – w dniu jego przyjęcia;
- b) za porozumieniem Stron na jakimkolwiek etapie postępowania – w dniu zawarcia takiego porozumienia;
- c) wydaniem przez mediatora, po konsultacji ze Stronami, pisemnego oświadczenia stwierdzającego, że dalsze próby mediacji byłyby bezskuteczne – w dniu wydania takiego oświadczenia; lub
- d) wydaniem przez Stronę pisemnego oświadczenia, po przeanalizowaniu możliwości osiągnięcia wspólnie uzgodnionego rozwiązania w ramach postępowania mediacyjnego oraz po rozważeniu wszelkich porad i rozwiązań proponowanych przez mediatora – w dniu wydania takiego oświadczenia.

ARTYKUŁ 31.30

Poufność

1. O ile Strony nie uzgodnią inaczej, wszystkie etapy postępowania mediacyjnego, w tym wszelkie porady lub zaproponowane rozwiązania, są poufne. Każda ze Stron może podać do wiadomości publicznej informację o tym, że odbywa się mediacja.

2. Wspólnie uzgodnione rozwiązania są podawane do wiadomości publicznej, jeżeli tak uzgodnią Strony. Wersja dostępna publicznie nie może zawierać jakichkolwiek informacji wskazanych przez Stronę jako poufne.

ARTYKUŁ 31.31

Związek z procedurami rozstrzygania sporów

1. Postępowanie mediacyjne pozostaje bez uszczerbku dla praw i obowiązków Stron wynikających z sekcji B i C lub z procedur rozstrzygania sporów przewidzianych w innych umowach. Dla większej pewności należy wyjaśnić, że postępowanie mediacyjne może być wszczęte lub kontynuowane w czasie trwania postępowania przed zespołem orzekającym.
2. W ramach innych procedur rozstrzygania sporów na podstawie niniejszej Umowy lub jakiegokolwiek innej umowy Strona nie może opierać się na następujących kwestiach ani przedstawiać ich jako dowód, a zespół orzekający nie bierze tych kwestii pod uwagę:
 - a) stanowiska zajęte przez drugą Stronę w ramach postępowania mediacyjnego lub informacje zgromadzone wyłącznie zgodnie z art. 31.29 ust. 2;
 - b) fakt, że druga Strona wykazała gotowość do akceptacji rozwiązania dotyczącego środka objętego mediacją; lub
 - c) porady udzielone lub propozycje złożone przez mediatora.

3. O ile Strony nie uzgodnią inaczej, mediator nie może być członkiem zespołu orzekającego w procedurach rozstrzygania sporów na podstawie niniejszej Umowy ani jakiegokolwiek innej umowy dotyczących tej samej kwestii, w odniesieniu do której był on mediatorem.

SEKCJA E

Postanowienia wspólne

ARTYKUŁ 31.32

Wezwanie do udzielenia informacji

1. Przed złożeniem wniosku o konsultacje lub mediację na podstawie, odpowiednio, art. 31.5 lub 31.27, Strona może zażądać informacji dotyczących środka, który negatywnie wpływa na handel lub inwestycje. Strona, do której zwrócono się z takim wezwaniem, przedstawia w terminie 20 dni po dniu otrzymania wezwania pisemną odpowiedź z uwagami odnoszącymi się do informacji, których udzielenia dotyczy wezwanie.
2. Zazwyczaj oczekuje się, że Strona zażąda udzielenia informacji na podstawie ust. 1 przed złożeniem wniosku o konsultacje lub wszczęciem postępowania mediacyjnego lub pozostałych właściwych procedur współpracy lub konsultacji na podstawie niniejszej Umowy.

ARTYKUŁ 31.33

Wspólnie uzgodnione rozwiązanie

1. Strony mogą w dowolnym czasie wypracować wspólnie uzgodnione rozwiązanie w odniesieniu do wszelkich sporów objętych zakresem art. 31.2.
2. Jeżeli wspólnie uzgodnione rozwiązanie zostanie wypracowane w ramach prac zespołu orzekającego lub postępowania mediacyjnego lub w ramach dowolnych innych uzgodnionych przez Strony alternatywnych sposobów rozstrzygania sporów, w tym procedur obejmujących dobre usługi lub postępowanie pojednawcze, Strony wspólnie powiadamiają o takim rozwiązaniu, odpowiednio, przewodniczącego zespołu orzekającego lub mediatora. Po takim powiadomieniu postępowanie przed zespołem orzekającym lub mediacja zostają zakończone.
3. Każda ze Stron podejmuje środki niezbędne do wdrożenia wspólnie uzgodnionego rozwiązania w uzgodnionym terminie.
4. Nie później niż z upływem uzgodnionego terminu Strona wdrażająca powiadamia drugą Stronę na piśmie o wszelkich środkach, które podjęła w celu wdrożenia wspólnie uzgodnionego rozwiązania.

ARTYKUŁ 31.34

Terminy

1. Wszystkie terminy określone w niniejszym rozdziale liczy się w dniach kalendarzowych od dnia następującego po dniu, w którym dokonano czynności, do której się odnoszą.
2. Każdy termin, o którym mowa w niniejszym rozdziale, może zostać zmieniony za porozumieniem Stron.
3. Zgodnie z sekcją C zespół orzekający może w dowolnym czasie zaproponować Stronom zmianę dowolnego terminu, o którym mowa w niniejszym rozdziale, podając uzasadnienie.

ARTYKUŁ 31.35

Koszty

1. Każda ze Stron ponosi swoje wydatki wynikające z udziału w postępowaniu przed zespołem orzekającym lub postępowaniu mediacyjnym.

2. Strony wspólnie odpowiadają wydatki wynikające z kwestii organizacyjnych, w tym koszty wynagrodzenia i wydatki członków zespołu orzekającego i mediatora, i dzielą je między siebie na równych zasadach. Wynagrodzenie członków zespołu orzekającego ustala się zgodnie z regulaminem wewnętrznym w załączniku 31-A. Wynagrodzenie mediatora ustala się zgodnie z wynagrodzeniem przewidzianym dla przewodniczącego zespołu orzekającego na podstawie regulaminu wewnętrznego w załączniku 31-A.

ARTYKUŁ 31.36

Zarządzanie procedurą rozstrzygania sporów

1. Każda ze Stron:
 - a) wyznacza urząd, który odpowiada za administrowanie procedurami rozstrzygania sporów na podstawie niniejszego rozdziału; oraz
 - b) w terminie trzech miesięcy po wejściu w życie niniejszej Umowy przekazuje drugiej Stronie na piśmie informacje o lokalizacji tego urzędu i jego dane kontaktowe.
2. Każda ze Stron odpowiada za funkcjonowanie i koszty wyznaczonego przez siebie urzędu.

3. Niezależnie od ust. 1 Strony mogą wspólnie uzgodnić powierzenie organowi zewnętrznemu wsparcia w wykonywaniu niektórych zadań administracyjnych dotyczących procedury rozstrzygania sporów na podstawie niniejszego rozdziału.

ARTYKUŁ 31.37

Prawa prywatne

Strona nie przewiduje w swoim prawie wewnętrznym prawa do wniesienia skargi przeciwko drugiej Stronie z tytułu niezgodności środka drugiej Strony z niniejszą Umową.

ARTYKUŁ 31.38

Zmiany załączników

Wspólna Rada może zmienić załączniki 31-A (Regulamin wewnętrzny) i 31-B (Kodeks postępowania dla członków zespołu orzekającego i mediatorów).

ROZDZIAŁ 32

WYJĄTKI

ARTYKUŁ 32.1

Wyjątki o charakterze ogólnym

1. Art. XX GATT 1994 wraz z zawartymi w nim uwagami i postanowieniami uzupełniającymi zostaje włączony do niniejszej Umowy i stanowi jej część, oraz ma zastosowanie, odpowiednio, do rozdziałów: 2 (Handel towarami), 3 (Reguły pochodzenia i procedury dotyczące pochodzenia), 4 (Ułatwienia celne i handlowe), 6 (Środki sanitarne i fitosanitarne), 8 (Energia i surowce naturalne), 9 (Bariery techniczne w handlu), 22 (Przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa, którym przyznano szczególne prawa lub przywileje, oraz wyznaczeni monopoliści) oraz do rozdziału 10 (Liberalizacja inwestycji) sekcja B.
2. Strony podzielają pogląd, że:
 - a) środki, o których mowa w art. XX lit. b) GATT 1994, obejmują środki ochrony środowiska⁹⁰ niezbędne do ochrony zdrowia lub życia ludzi, zwierząt lub roślin; oraz

⁹⁰ Strony uznają prawo do powoływania się na art. XX lit. b) GATT 1994 w odniesieniu do środków wprowadzonych zgodnie z wielostronnymi umowami środowiskowymi, których są stronami.

b) art. XX lit. g) GATT 1994 ma zastosowanie do środków służących zachowaniu wyczerpywalnych żywych i nieożywionych zasobów naturalnych;

3. Jeżeli Strona zamierza wprowadzić środki zgodnie z art. XX lit. i) oraz j) GATT 1994, Strona zapewnia drugiej Stronie:

a) wszystkie istotne informacje; oraz

b) na jej wniosek, odpowiednią możliwość konsultacji w odniesieniu do wszelkich kwestii związanych z takim środkiem w celu znalezienia obustronnie akceptowalnego rozwiązania.

Strony mogą uzgodnić wszelkie środki niezbędne do rozwiązania kwestii będących przedmiotem konsultacji, o których mowa w ust. 3 lit. b).

W przypadku gdy wyjątkowe i krytyczne okoliczności wymagające natychmiastowego działania uniemożliwiają wcześniejsze przekazanie informacji lub przeprowadzenie konsultacji, Strona zamierzająca wprowadzić środki może bezzwłocznie zastosować środki niezbędne do zaradzenia sytuacji, o czym bezzwłocznie informuje drugą Stronę.

4. Art. XIV lit. a), b) i c) GATS zostają włączone do niniejszej Umowy i stanowią jej część, oraz mają zastosowanie, odpowiednio, do rozdziałów: 11 (Transgraniczny handel usługami), 12 (Czasowy pobyt osób fizycznych odbywających wizytę służbową), 13 (Regulacje krajowe), 14 (Wzajemne uznawanie kwalifikacji zawodowych), 16 (Usługi telekomunikacyjne), 17 (Usługi międzynarodowego transportu morskiego), 18 (Usługi finansowe), 19 (Handel cyfrowy), 22 (Przedsiębiorstwa państwowe, przedsiębiorstwa, którym przyznano szczególne prawa lub przywileje, oraz wyznaczeni monopolisci) oraz do rozdziału 10 (Liberalizacja inwestycji) sekcja B.

5. Strony podzielają pogląd, że środki, o których mowa w art. XIV lit. b) GATS, obejmują środki ochrony środowiska⁹¹ niezbędne do ochrony zdrowia lub życia ludzi, zwierząt lub roślin.

6. Dla większej pewności należy wyjaśnić, że część IV art. 2.8 (Wyjątek spowodowany względami bezpieczeństwa) uznaje się za postanowienie części III.

ARTYKUŁ 32.2

Podatki

1. Do celów niniejszego artykułu:

a) „rezydencja” oznacza rezydencję podatkową; oraz

⁹¹ Strony uznają prawo do powoływania się na art. XIV lit. b) GATS w odniesieniu do środków wprowadzonych zgodnie z wielostronnymi umowami środowiskowymi, których są stronami.

b) „konwencja podatkowa” oznacza konwencję w sprawie unikania podwójnego opodatkowania lub jakąkolwiek inną umowę międzynarodową lub jakiegokolwiek inne porozumienie międzynarodowe dotyczące całkowicie lub głównie opodatkowania, której każda ze Stron jest stroną.

2. Żadne z postanowień niniejszej części niniejszej Umowy nie ma wpływu na prawa i obowiązki Strony wynikające z jakiegokolwiek konwencji podatkowej. W przypadku jakiegokolwiek niezgodności między niniejszą Umową a jakąkolwiek konwencją podatkową, pierwszeństwo w zakresie, którego dotyczy niezgodność, ma konwencja podatkowa.

3. Art. 10.8 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania), 11.7 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania), 18.4 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania) oraz art. 18.7 (Transgraniczny handel usługami finansowymi) ust. 4 nie mają zastosowania do korzyści przyznanych przez Stronę na podstawie konwencji podatkowej.

4. Pod warunkiem, że środków takich nie stosuje się w sposób stanowiący arbitralną lub nieuzasadnioną dyskryminację między Stronami, jeżeli na ich terytorium panują podobne warunki, lub ukryte ograniczenie w handlu i inwestycjach, żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako uniemożliwiające przyjęcie, utrzymywanie lub egzekwowanie przez Stronę jakiegokolwiek środka mającego na celu zapewnienie sprawiedliwego lub skutecznego nakładania lub poboru podatków bezpośrednich, które:

a) wprowadzają rozróżnienie między podatnikami, którzy nie są w takiej samej sytuacji, w szczególności pod względem miejsca zamieszkania lub miejsca inwestowania kapitału; lub

- b) mają na celu zapobieganie unikaniu zobowiązań podatkowych lub uchylaniu się od nich zgodnie z postanowieniami wszelkich konwencji podatkowych lub krajowego prawodawstwa podatkowego.

5. Dla większej pewności należy wyjaśnić, że fakt, iż środek podatkowy stanowi znaczącą zmianę istniejącego środka podatkowego, staje się skuteczny natychmiast po ogłoszeniu, obejmuje wyjaśnienia dotyczące zamierzonego zastosowania istniejącego środka podatkowego lub ma nieoczekiwany wpływ na inwestora lub inwestycję objętą niniejszą Umową, nie stanowi sam w sobie naruszenia art. 10.15 (Traktowanie inwestorów i inwestycji objętych niniejszą Umową).

6. Jeżeli inwestor złoży wniosek o konsultacje zgodnie z art. 10.22 (Konsultacje), twierdząc, że środek podatkowy narusza obowiązek wynikający z art. 10.7 (Traktowanie narodowe) ust. 2 lub z art. 10.8 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania) ust. 2 lub z rozdziału 10 sekcja C (Ochrona inwestycji), pozwany może przekazać sprawę do konsultacji i wspólnego ustalenia przez Strony, czy:

- a) środek stanowi środek podatkowy;
- b) środek, jeżeli zostaje uznany za środek podatkowy, narusza obowiązek wynikający z art. 10.7 (Traktowanie narodowe) ust. 2 lub z art. 10.8 (Klauzula najwyższego uprzywilejowania) ust. 2 lub z rozdziału 10 sekcja C (Ochrona inwestycji); lub

- c) istnieje niespójność między obowiązkami wynikającymi z niniejszej Umowy, które rzekomo zostały naruszone, a obowiązkami wynikającymi z konwencji podatkowej.

7. Przekazanie na podstawie ust. 6 nie może nastąpić później niż w terminie, który Trybunał wyznaczy pozwanemu na przedstawienie stanowiska lub odpowiedzi na skargę. Jeżeli pozwany dokona takiego przekazania, terminy lub postępowania określone w rozdziale 10 sekcja D (Rozstrzyganie sporów inwestycyjnych) ulegają zawieszeniu. Jeżeli w terminie 180 dni po przekazaniu sprawy Strony nie dojdą do porozumienia w sprawie rozpatrzenia sprawy lub nie dokonają wspólnego ustalenia, zawieszenie terminów lub postępowania przestaje obowiązywać, a inwestor może kontynuować postępowanie w sprawie skargi.

8. Wspólne ustalenie Stron dokonane na podstawie ust. 6 jest wiążące dla Trybunału.

9. Każda ze Stron zapewnia, aby w skład jej delegacji na konsultacje, które mają zostać przeprowadzone na podstawie ust. 6, wchodziły osoby posiadające odpowiednią wiedzę fachową na temat kwestii objętych niniejszym artykułem, w tym przedstawiciele właściwych organów podatkowych⁹² każdej ze Stron.

⁹² W przypadku Meksyku „przedstawiciele właściwych organów podatkowych” oznaczają urzędników Ministerstwa Finansów i Kredytu Publicznego.

ARTYKUŁ 32.3

Ujawnianie informacji

1. Żadne z postanowień niniejszej Umowy nie może być interpretowane jako wymagające od Strony udostępnienia informacji poufnych, których ujawnienie utrudniłoby egzekwowanie prawa lub w inny sposób byłoby sprzeczne z interesem publicznym lub które zaszkodziłyby uzasadnionym interesom handlowym poszczególnych przedsiębiorstw, państwowych lub prywatnych.
2. Ujawnianie informacji w trakcie postępowania w sprawie rozstrzygnięcia sporu na podstawie niniejszej części niniejszej Umowy regulują postanowienia zawarte w odpowiednich rozdziałach.
3. W przypadku gdy Strona przedkłada drugiej Stronie na podstawie niniejszej Umowy informacje, które są uważane za poufne zgodnie z przepisami ustawowymi i wykonawczymi Strony przedkładającej informacje, w tym za pośrednictwem organów ustanowionych na podstawie niniejszej Umowy, druga Strona traktuje te informacje jako poufne, o ile Strona przedkładająca informacje nie uzgodni inaczej.

ARTYKUŁ 32.4

Zwolnienia WTO

Jeżeli prawo lub obowiązek określone w postanowieniu niniejszej części niniejszej Umowy powielają prawo lub obowiązek zawarte w porozumieniu WTO, wszelkie środki wprowadzone zgodnie z decyzją o zwolnieniu przyjętą na podstawie art. IX ust. 3 i 4 porozumienia WTO uznaje się za zgodne z postanowieniem niniejszej Umowy.